

מערכות

חשון תשכ"ד • נובמבר 1963

קנ"ה

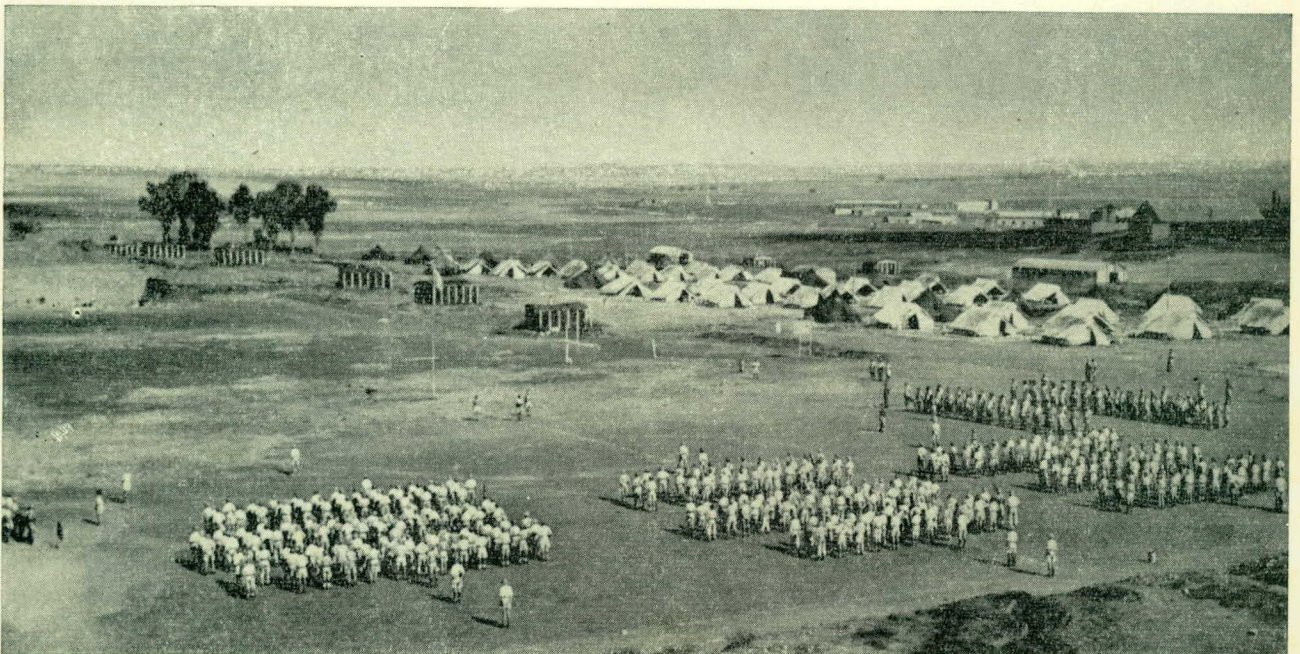
עומד להופיע

בסדרת ספרי החטיבות

הספר

חטיבת אלכסנדרוני במלחמת הקוממיות

בספר כ-440 עמודי טכסט המלווים במפות
וציורים, וכן 16 לוחות עם שפע של תמונות.

מערכות

תוכן הענינים

2	ציון לשכה
3	<u>מי זמה בחוברת</u>
4	האסטרטגיה של ישראל בעיני הערבים
11	הכשרת סגל בכיר בפוגיות הבטחון הלאומי
17	„מבצר אמריקה“
24	<u>בעולם החמוש</u>
25	הלוחמה בשדה-הקרב הגרעיני חלק ב'
31	כלי קרב רכב-שריון קל, תלת-פנים
32	תדריך לפני פעולה — כדורך לקרב
35	הקצינים המצריים שבויי „קדש“
41	<u>פינת השריונאי</u> על ה-„Chieftain“ ועל תותחו
42	<u>כמת מערכות</u> שיעור במולדת
43	מהו היחס הנכון אל מסע החסכון
43	תגובה על התשובה
	<u>אורית מלחמה</u>
44	המראה ונחיתה אנכיות — לשם מה?
44	מנסיונו של טייס-הליקופטר בויאט-נאם
	טיל נ"ט — מטרה נכבדה לטנקים
47	גנ-מיור ב. זושצ'נקו ומיור א. קיסלקוב
50	<u>חידושי נשק וטכניקה</u>
51	תמורות בתנאי-שרות לחיילים בשרות-קבע
	מפעולות האגודה להנצחת זכרו של
53	אלוף א. שמחוני ז"ל
54	<u>מה חדש בספרי „מערכות“?</u>
55	<u>מה בצמאות?</u>
	צקלון נספח (לקט תרגומים)

עריכה גרפית: דב • גילה
צילום השער: „במחנה“

מערכות בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
קציני מערכת: רביסרון ל. מרחב
רביסרון צבי סיני
שרגא גפני
מרים נתנאל

„מערכות-חימוש“: קציני-עריכה רביסרון יעקב לצרוס
„מערכות-הפלים“: קציני-עריכה רביסרון ברוך ספיר
„מערכות-ים“: קציני-עריכה (עוזר) סגן גיליה אראל
„מערכות-שריון“: קציני-עריכה (עוזר) יואש זולר

העורך: רביסרון משה ברימר

ציון לשבח

הנני לציין לשבח את:

ארנון שמעון רב"ט 465000

אמור אלברט רב"ט 471898

פרייס איתן טור' 484830

על גילוי אומץ לב למופת, בהתנדבם למשימה נועזת, תחת איום אש אויב.

צבי צור, רב-אלוף
ראש-המטה הכללי

י"ז אלול תשכ"ג
(6 ספט' 1963)

ביום 21 יוני 63 התנדבו שלושת החיילים לפעולה נועזת בקרבת עמדות האויב. החיילים ביצעו משימתם במרחק 10 מטר מהעמדות, תוך איומים בנשק של החיילים שהיו מוצבים במקום.

„המוניטין של צה"ל חובש כומתה אדומה“

דברי סגן שריהבטחון, שמעון פרס, במסדר שנערך עם סיום אימוני צנחנים בצפון-הארץ

לפני כחודש צעדנו — ממורקים וחוגגים — ברחובותיה של רמת-גן וצנחתם לעיני המון רב על שפת ימה של תל-אביב. סבורני שכל אחד מכם יכול היה לחוש בלבו מחדש את רגש ההערצה שהעם כולו הפגין כלפיכם — אם בצורת פרח של ילדה ואם בדמות דמעה של אם-מדוע נערצים כל כך הצנחנים על העם כולו? ראשית מפני שהצנחן מצטייר בדעת כל אחד כמופת של גבורה, מושתתת על התנדבות אישית. שנית, מפני שחיל-הצנחנים השתתף כמעט בכל הקרבות וניצח בכל הפעולות והמלחמות שהשתתף בהן. שלישית, מפני שהצנחן מחבר את הכושר הטכני — מטוס, ג'יפ וחסקה — עם הכושר האישי: העזה, שליטה גופנית, וידיעת כל הדרכים — לאו דוקא הכבישים — שמאחורי הקלעים של המדינה.

הצנחן הוא הזנוק אל הבלתי-ידוע, באופן בלתי-צפוי.

ועל כן, אם ישנו כבוד בלב העולם כלפי כוחה הצבאי של ישראל, אם ישנה יראת-כבוד בלב אויבי ישראל כלפי צה"ל, הרי זה לא מעט הודות ליחידות הצנחנים.

ישראל נתונה עדיין בסד של איבה. על-אף השקט החיצוני נמשכת ונרקמת — על-ידי צבירת נשק, עריכת תכניות, חרם, התנכלויות בגבול ושלחוב המוניים — תכנית ערבית לתקוף אותנו ברגע שידמו כי ידם עשויה להיות על העליונה.

מול מאמץ ערבי זה עומד כוחו המרתיע של צה"ל, המורכב מאיכותם של חייליו ומפקדיו, רמת נשקו וכמותו והמוניטין הצבאי שלו. מוניטין זה נובע מזכרון המכות שהנחתנו על ראש המתנכלים לנו. מוניטין זה קשור בהחלטתנו הנחרצת להגן במלוא כוחנו על מלוא ריבונותנו.

ואפשר לאמר, באופן ציורי, שהמוניטין של צה"ל חובש כומתה אדומה.

מוניטין זה דרוש לנו, היום כתמיד, לאבטחת המדינה. עלינו לזכור שכל דונם בצפון הארץ יקר לנו ככל דונם בלב המדינה; כל טיפה של ריבונות חייבת להיחשב כאילו היתה זו טיפת הריבונות האחרונה; כל כוחנו מחוץ למדינה נמדד לפי כוחנו הממשי בתוכה. אתם מסיימים אימונים מפרקים ומוצלחים. לרשותכם הועמדו הפעם יותר כלים וכלים חדישים יותר. אך אתם, המפעילים כלים אלה, מסוגלים להעניק להם את היתרון האמתי בשעת התנגשות ומבחן.

בטחון ישראל מושתת על חייליו. אימונים בגבעות האלה, שומרים על גבול המדינה ומבטיחים כוחנו להדוף כל כוח מעבר לו בהתנכלות קלה כבחמורה.

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

כיצד תיראה כמוציאות לחימת גייסות הקרקע, בתנאים גרעיניים? איך תוכל להתנהל — אם תוכל — לאחר השיבוש הגדול שיבוא בעקבות ההנחות הגרעיניות הראשונות? באיזו מידה יצלחו עדיין גייסות ממוכניס-חדישים לפעול כגוף-לוחם תכליתי ולקיים תחזוקתם החיונית בתוך האגדרלמוסיה הכללית? מה יהיו תפקידם וערכם של „כוחות מרחביים“ פשוטי-ציוד ומעטי-צרכים (אך גם נטולי-מחץ יחסית)? על צרוף זה של שאלות המהה בעיה אחת — מנסה להשיב אחד האנשים שהאחריות לתשובות נכונות רובצת עליהם במישורין: גנ. נואה, המשמש בשנים האחרונות כמפקח הכללי של צבא צרפת — דהיינו, ראש-מנגנונו בעתות-שלום, והאחראי להכנתו למלחמה. עיבוד דבריו על דמות שדה-המערכה הגרעיני עלידי רבי-סרן מ.ה. (עמ' 25) מהוה את השניה שבשתי הסקירות שהוקדשו לנושא זה „מערכות“ קנ"ד, עמ' 7.

לפני הודשים מספר נתפרסם באחד מעתוני לבנון נוסח הרצאתו על „האסטרטגיה הישראלית“ (עמ' 4) של ואליד אל-חאלידו שמיצא ממספחה ערבית ירושלמית והוא הניך מכללת אוספורד. אין, כמובן, לדעת אם גישתו של המרצה מיצגת דעת גוף או זרם כלשהו בעולם הערבי. אך שורת ההגיון מחייבת, כי במה שנאמר בהרצאה ובמה שהועלם בה, בעובדותיה ובסילופיה כאחד, מבטאת היא לפחות מקצת מן ההרגשות, ההתרשמיות והמחשבות הנפוצות כיום בארצות ערב. כמובן, שלא רק הרצאת הדברים לגופם מענינת כאן, אלא שיש ודאי מן המאלף בשגרות-המחשבה הנהוגות בעולמו של המרצה.

استراتيجية اسرائيل

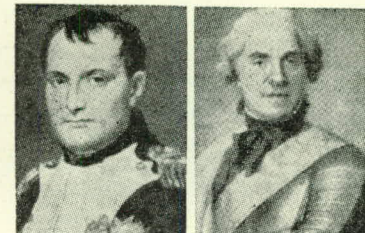
באוקטובר 1963, על סף שנת תשכ"ד, נפתחה בירושלים המכללה לבטחון-לאומי — צעד חדש בתוך שדה ההשתלמות ברמה-גבוהה. שטרם התנסינו בו. סקירתו של אל"מ ר. ורדי (עמ' 11) מציגה בפנינו באורח תמציתי את טעמי קיומם ומגמת לימודיהם של מוסדות מקבילים במדינות אחרות, גדולות קטנות, והיא משרטטת קווים מספר לאופים של אחדים מהם. אין ספק שבבוא הזמן תשובץ בעמודי „מערכות“ גם עבודתה של המכללה הישראלית החדשה.

המאמר „מבצע אמריקה“ (עמ' 17) מתפרסם לא משום שיש בטחון מוחלט בנכונותה ודיוקה של כל אחת מן ההנחות שהוא מניח. שהרי אחדות מהן אינן בגדר ודאות, כי אם נושא לפלוגתה גדולה בעולם המחשבה-המדינית ב„מערב“. אך מאידך-גיסא, יקשה להוכיח כי אין בהנחות אלו כל ממש; ואם נכונות הערכותיו של בעל-המאמר — עתונאי אמריקאי — אפילו בחלקן, הרי יש ויש בהן חומר למחשבה. מכל מקום, מאמר קצר זה מספיק לנגוע בכל נקודות-ההיכרות-המחלקת העיקריות שנתעוררו, או החריפו, בתחום האסטרטגי-מדיני במשך שנת 1963. אולי אין ללמוד ממנו עדיין מה תהיינה התשובות הסופיות שתנתנה עלידי ארה"ב מזה, ועלידי ארצות אירופה מזה, על בעיות אסטרטגיות נוקבות המתציבות לפנין; אך ודאי ודאי שיש בו בכל-זאת כדי לשפוך אור על טיבן של בעיות אלו — ועל אופני הראיה השונים. זאת ועוד: תחום הצגת השאלות במאמר זה הוא אמריקאי-אירופי בעיקר; אך אין ספק שנשקף בשאלות אלו גם לא מעט מן הברירות העומדות לפני ארה"ב באסטרטגיה המדינית שלה לגבי כל חלקי-העולם השונים.

אמר המרשל דאָסאָנאָס, מגדולי המצביאים וההוגים הצבאיים של המאה הי"ח: „מקור כל ההכרעות במלחמה — בנפש האדם“. והתרה-החיוק אחריו נפוליון: „במלחמה קובע הגורם הנפשי — יחסו לגורם החומרי היא כשלושה לאחד“. וידוע: עקרונות גדולים — תוקפם הוא בביטויים בכל הקטנות שבמלחמה. גילוייו של כלל זה ברגעי הדריכות והריכוז הנפשי המלוים תדריך ביחידה (נאמר בפלוגה, או במחלקה) לפני יציאה לקרב — הוא נושא מאמרו של רס"ג י. חדמור (עמ' 32). עיקרו: יש לא רק להסביר את איפן הפעולות — אלא גם לדרוך את המפקד-הזוטר ואת החייל לנכונות נחרצת לעשות את שלו בלחימה. השאלה היא — כיצד עושים זאת? בראש-אוראשונה, עלידי שיחוש שלא רק חשוב שיצא מן הקרב — אלא גם שיצא ממנו בהצלחה; דהיינו — שירגיש בעד מה ילחם, ולמה ולמי צפויה הסכנה אם לא יצליח. יש מי שישאל: סנטימנטים? יתכן, אך כל מפקד ידע „לדרוך“ חייליו לפי רוחו — ואם יש כאן סנטימנט, אין בכל זאת צורך בדיבור סנטימנטלי. קטע-משפט יבש-כביכול, הלצה יבשת-נוסח וקול — עשויים לשרת את גירוי ה„סנטימנט“ אולי טוב מכל רגשות פתטית. המערכת מצפה לכך שדברי י. תדמור ישמשו דחיפה ופתח לבירור הרקע העובדתי שתואר במאמרו ומגמות-המחשבות ששורטטו בו. רשות הדיבור לקוראים.

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

استراتيجية اسرائيل

מקורות כוחה של ישראל

- סבורני, כי ישראל שואבת את כוחה מארבעה מקורות עיקריים:
- תמיכתם הישירה של רוב יהודי העולם בישראל, באמצעות הארגון הציוני העולמי;
 - השפעת התפוצות היהודיות על מרכזי הכובד המדיניים בעולם — זוהי התמיכה היהודית הבלתי-ישירה בישראל;
 - מיקומה הגיאוגרפי של ישראל;
 - ההשפעה של כל הגורמים הללו על מעמדה הבינלאומי של ישראל.

התמיכה הח מרית של יהדות העולם

באשר למקור הכוח הראשון — דהיינו, תמיכת רוב יהודי העולם בישראל באמצעות הארגון הציוני — יש להעיר כי אין פרושו של דבר שרוב יהודי העולם, או אפילו רוב היהודים התומכים בישראל, הם ציונים; שכן לציונות אמצעים המאפשרים לה ללחוץ על יהודים ועל לא יהודים למען ישראל. היא הקו המפריד בין יהדות וציונות דק כאשר היא — הרי בכל אופן אין זה לטובת הערבים לקיים הבחנה בין שתיים אלו. עובדת היסוד הראשונה היא כי מקור כוחה של ישראל נעוץ ביהדות, התומכת בישראל תמיכה חומרית ישירה באמצעות המגביות השנתיות. אלו הם מעין מסים סדירים, אותם משלמים היהודים ברחבי העולם למוסדות הציוניים השונים, כמעשם של נתיני מדינות המעלים מסים לממשלות שבצלן הם חיים. תמיכה כספית מתמדת זו לציונות — אשר החלה עוד לפני שהתכנס בשנת 1897 הקונגרס הציוני הראשון — גדלה מדי שנה בשנה. אין להעלות על הדעת, כי יחול שינוי יסודי כלשהו במצב דברים זה.

השפעת התפוצות היהודיות

אם התמיכה היהודית החומרית הישירה הזו בישראל היא עמוד התוך הראשון בכוחה של ישראל, הרי עמוד התוך השני הוא התמיכה היהודית הבלתי-ישירה בישראל, עלידי כל אמצעי ההשפעה והלחץ של התפוצות היהודיות בארצות השונות על סביבתן. מידת היעילות של השפעה ולחץ אלו משתנה, בהתאם לגודלן השונה של התפוצות היהודיות הנוגעות בדבר — כשם שהיא משתנה בהתאם למצבה החברתי ולמצבה האלקטוראלי-מדיני (כלומר, כוח-בוחר-ח.ש.) של אותה תפוצה. אולם להשפעת התפוצות היהודיות על סביבתן הזרה — ובמיוחד בארצות-המערב — שורשים עמוקים יותר מאשר המעמד החברתי והאלקטוראלי-מדיני גרידא המיוחד אותם.

שני הגורמים שלהלן הם אולי הבולטים מבין שורשים אלה: א) ההשפעה של המחשבה היהודית היוצרת ושל סגולת-החידוש היהודית בתחומי האמנות השונים על המחשבה האיר-

האסטרטגיה של ישראל בעיני הערבים

הרצאתו של ד"ר ו. אל-חאלדי
שנתפרסמה בעתון הלבנוני
„אל-אנואר“, 21.5.63

יסודות כוחה של ישראל

השפעת יסודות הכוח הללו מותנית בסופו־של־דבר ביכולת ההנהגה הישראלית לנצלם — ודבר זה מותנה, כמובן, בכוח אשר ההנהגה הישראלית מסוגלת להקימו בתוך ישראל. מהו איפוא, כוח זה? ומהו כוחה של ישראל בתוך ישראל — אם בכלל אפשר להבחין בין כוחה בתוך גבולותיה ובין המקורות הראשיים הנ"ל שמחוץ לגבולותיה?

הערבים נטלטלו, ועדיין הם מטלטלים (בהרבה מקומות וארצות), בין ניפוח כוחה של ישראל לבין המעטתו. לכך שתי סיבות: (א) אויבם הראשון של הערבים — הלא היא הבורות; (ב) פעולות־ההטעיה של ישראל.

אשר לבורות — גורם זה אינו זקוק להבהרה נוספת; ואשר לפעולות ההטעיה הישראליות — הרי המפתחות להבנתה ברורים: השארת הערבים בבורותם.

יחס הכוחות

כיום, לאחר שחלפו חמש־עשרה שנה מהשואה (כלומר — מפלת פלסטין), מוסיפים אנו להיות בורים בעובדות־היסוד של שנת 1948. אָמנם, אנו מכירים את קוויה הכלליים של הבגידה הגדולה. אולם מה התרחש אז, למעשה, בשדה־המערכה? מה היה המצב בשעה שצבאות ערב לחמו בצבא ישראל? האם ניצח צבא ישראל בגלל עליונותו בתחום חומרי מסוים (בנוסף, כמובן, לבוגדנות הערבית)? האם נפל הנצחון בחלקה של קבוצה חלשה, מעוט־מספר, בגלל סיבות שבין תמותה אינו מסוגל לרדת לעומקו, כפי שטוענים הציונים בעצמם? התשובה על שאלה זו קשורה קשר אמיץ בסוגית האסטרטגיה של ישראל ואפשרויותיה.

העקרון הפשוט ביותר להערכת מלחמות הוא — „כמה“ מה

רופית גרמה לכך שבתת־הכרתו חש האירופי הכרת־תודה רוחנית ליהודי, (ב) הרגשת האשמה של האירופי כלפי היהודי — זהו רגש הנמשך (לתוך העבר) דרך ימי־הבינים ועד לטרגדיה של „האדון המשיח“; רגש, שהציונות מטפחת אותו ביודעין ומנצלת אותו. אין כל ספק, כי הזועות הנאציות איפשרו לציונות ללחץ על המצפון האירופי מבחינה זו, וללחץ זה היתה השפעה ישירה בהקמת מדינת ישראל.

מיקומה הגיאוגרפי של ישראל

מקור נוסף לכוחה של ישראל קשור במיקומה הגיאוגרפי. מיקום זה מהווה מניע למדינות בעלות אינטרסים במזרח־התיכון להשתמש בישראל להגנת האינטרסים שלהן ולהגשמת מטרותיהן — זאת אף מבלי להביא בחשבון את לחצן של התפוצות היהודיות בבירותיהן של המדינות הללו עצמן. מיקומה הגיאוגרפי של ישראל מהווה איפוא מקור־כוח עצמאי, הקיים בפני עצמו, והמקנה לישראל סיוע ותמיכה בתוקף הימצאותה בלב המדינות הערביות.

המעמד הבינלאומי

המקור הרביעי לכוחה של ישראל הוא התוצאה של שלושת המקורות הנ"ל: דהיינו, התמיכה אשר ישראל יכולה להשיג גם מן המדינות שאין תפוצות יהודיות יושבות בהן, ואפילו ממדינות שאין להן לחלוטין אינטרסים במזרח־התיכון — הלא הן מדינות התומכות בישראל מתוך ציות לפקודות ולרצונות של ואשינגטון, לונדון או פריס, וכדי להפיק רצון מלפניהן. טבעי הוא כי כאן משחקת תפקיד גם הדיפלומטיה הישראלית; ברם, יש להבחין בין השגיה של ישראל כתוצאה ממאמציה שלה ובין התקדמותה בדרך שהיא מוצאת אותה סלולה לפניה, אף טרם היכתה בה אפילו מכת־מכוש אחת...

הערת המערכת

בעל־ההרצאה נכשל בכמה „שכיחות“ רציניות. ראשית כל, בעת פלישת צבאות הערבים היה הימושן של חטיבות צה"ל המוקם דל, ובחלקו אף מאולתר, ביחוד באשר לנשק־מסייע, אך חלקית אפילו ברובים. מטפרן של החטיבות, בשבועות־הפלישה הראשונים, היה לפי חשבון מכסימלי — עשר (טרם קמו „עודד“ ו„שמונה“ — ואף „שבע“ היתה רק בעיברה). לא היו שום ארטילריה — שום יחידות־טנקים — ואף לא משורינים תקינים, ומה גם משורינים חמושי־תותח — ולא היו כלל מטוסי־קרב או הפצצה.

לעומת זאת:

הלגיון הערבי הפעיל 3 חטיבות, בחלקן ממוכנות, בצרוף יחידות בעצמה־כוללת של כחטיבה; ועמן 72 משורינים־כבדים נושאי־תותח, 52 משורינים־קלים, 24 תותחי 25־ליטראות, 38 תותחים נ"ט 6־ליטראות וכן הוביצרים 3 אינץ' בתוך הגדודים. מצרים שלחה בתחילה כ־2 חטיבות־רגלים (ובהן עשרות רבות של רכב־וחלי־משורין קל — „נושא־ברנז“), גדוד שריוניות נגד טנקים־קלים, 24 תותחי 25־ליטראות, יחידות נוספות בעצמת חטיבה), טייסת מטוסי־קרב „ספיטפאיר“ ועוד מטוסי־הפצצה. סוריה התקיפה בחטיבות־רגלים, גדוד משורינים נושאי־תותח, פלוגת טנקים שלמה, גדוד תותחים 75 מ"מ וטייסת מטוסי־„הארוארד“. עיראק העבירה לארץ חטיבה, בצרוף גדוד ממונע וגדוד משורינים נושאי־תותח, וכן שני גדודי ארטילריה. ומענין: בעל הסקירה שהרצה בבירות שבלבנון, שכה כליל את חלקו של צבא־לבנון בקרבות מאיינוי 1948 — צבא אשר מנה אז 4 גדודי „ציידי לבנון“, גדוד שריוניות וגדוד ארטילריה.

ועוד זאת:

הוא מנה את אנשי חיל־המשמר הישראלי — אך „שכח“ את „צבא־ההצלה“ של קאוקג'י; כוח שעצמתו כחטיבה, ובו כשתי סוללות תותחי 75 מ"מ, וכן משורינים.

נבדלו מחטיבות-הרגלים בכך שהורכבו מקבוצות נוער מעולה, בגיל 18—25 ושהיו ניידות יותר.

- לעשר החטיבות הללו נוספו החטיבה השביעית והחטיבה השמינית — שתיהן ממוכנות.
- לכך נוספו תושבי הישובים אשר היו כפופים למרות צבאית, והשתייכו לכוח עצמאי שהיה נפרד מן החטיבות ונקרא חי"מ, דהיינו במילים העבריות, "חיל-מצב" — כוח-מגן שכלל 32 אלף איש.

ערב: הצבאות הערביים שנכנסו לפלסטין ב-15.5.1948 כללו:

- ירדן — שתי חטיבות-רגלים.
- עיראק — חטיבה מוגברת, כלומר: חטיבת-רגלים, תותחנים מן הדיבזיה-ההררית-השנייה וגדוד שריוניות (כ-30 שריוניות).
- מצרים — שתי חטיבות-רגלים.
- סוריה — החטיבה-הראשונה ועוד 6 טנקים "רינו", מעודפי מלחמת-העולם הראשונה, אשר שניים מהם התקלקלו באמצע הדרך והשלישי נפל לכנרת.

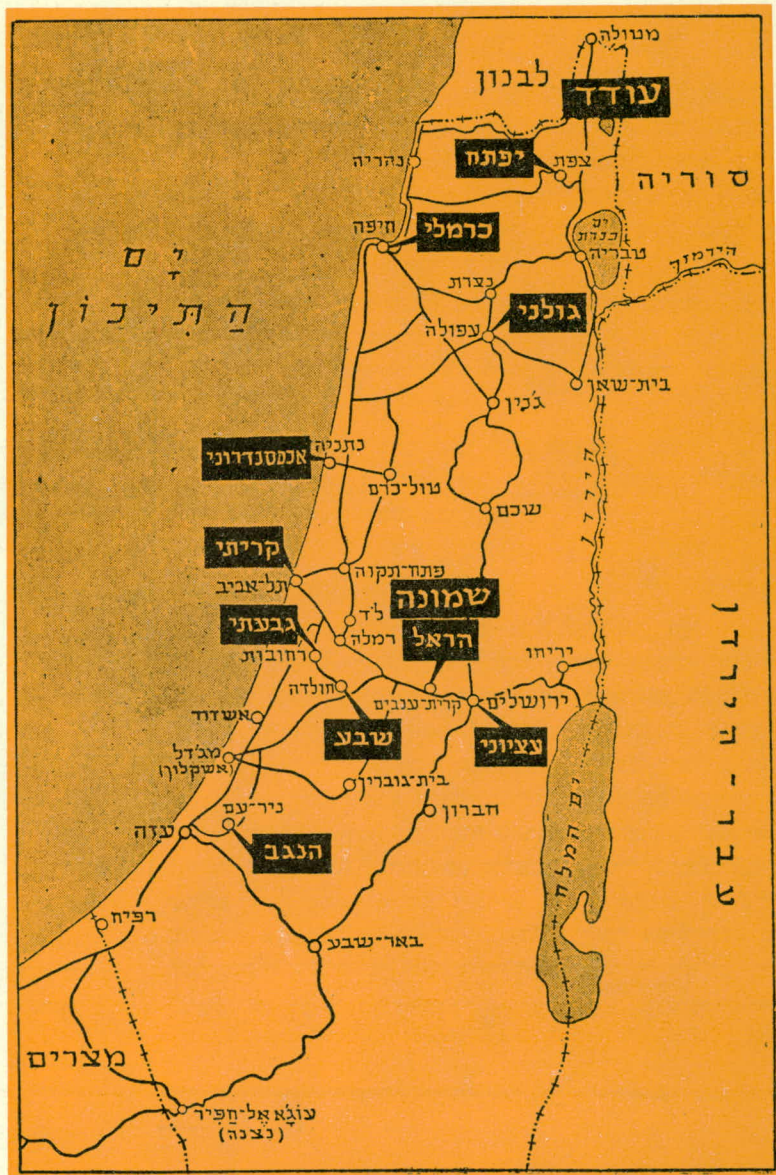
סה"כ הכוחות הערביים התוקפים היה, איפוא, 6 חטיבות שעמדו מול הכוחות היהודיים. כל מי שידוע כי גודל הכוח-התוקף חייב להיות ביחס של 2 ל-1 לפחות — במקום 1 ל-3, כפי שהיה המצב בין הערבים והיהודים — יבין כי היסודות החומריים של הנצחון כשלעצמו לא היו קיימים. למרות זאת, זרעו הכוחות הערביים המעטים בעתה בלבנות הציונים והצליחו להוכיח את מציאותם יותר מפעם — אף אם לא הגשימו את הנצחון המבוקש.

*

הוא הדין לגבי שנת 1956. היחס המספרי בסניני היה לטובת ישראל — וזאת נוסף, כמובן, לקנור ניה בין ישראל, צרפת ובריטניה. הכוח המצרי בסניני, למשל, היה מורכב משתי חטיבות בלבד: האחת ברפיח, בה נכלל הגדוד הפלסטינאי

והשנייה באבו-עגילה. זאת — שעה שישראל תקפה בתשע חטיבות, דהיינו יחס של 4 ל-1. החטיבות הישראליות המת-קיפות, היו חטיבות 1, 4, 9, 11, 12, 17 (חי"ר); חטיבות 7, 27 (שריון) וחטיבה 22 (צנחנים).

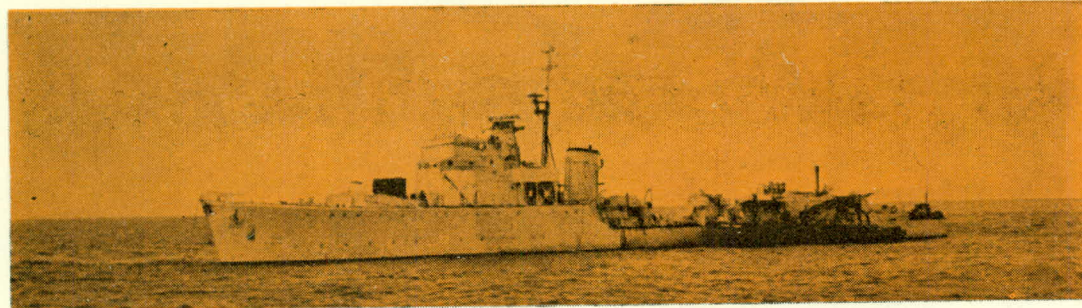
ידוע, כמובן, כי המערכה הימית שבה השתתפה המשחתת "איברהים אל-אואל" נערכה נגד יחידות של הצי הצרפתי ולא נגד הימיה הישראלית, כפי שטענה ישראל בשעתו. כן השתתף הצי הצרפתי, ובמיוחד הסירית, "ג'ורג' ליג", בהר-עשת רפיח בזמן המתקפה הישראלית על העיירה. יתר על כן, על חיל-האוויר הצרפתי הוטל לתספק את כוח הצנחנים הישראלי אשר צנח במעבר המיתלה, בקרבת סואץ. כל זאת — בנוסף להפצצה האוירית הצרפתית-בריטית המרוכזת על שדות-התעופה של מצרים ומחנותיה הצבאיים, 36 שעות לאחר התחלת המתקפה הישראלית. ידוע, כי כוחות-היבשה הבריטיים בלוב התקדמו בכיוון לגבול המערבי של מצרים וכי

הכוחות הישראליים במלחמת 1948

היה גודלם של הכוחות שהשתתפו במלחמת 1948? ישראל — כיום ידוע לנו, כי בעת הקמתה היו לישראל שתי-עשרה חטיבות:

- שלוש מהן בערים הראשיות — חטיבת "כרמלי" בחיפה, חטיבת "קרית" בתל-אביב וחטיבת "עציוני" בירושלים.
- ארבע מהן הוצבו באזורי-המרכז הכפריים — חטיבת "גבעתי" בלוד ורמלה, חטיבת "גולני" בעפולה, חטיבת "אלכסנדרוני" בטול-כרם וחטיבת "עודד" בגליל-העליון. שבע החטיבות הללו היו חטיבות רגלים, שהיו קשורות לאזורים בהם הן חנו.
- נוסף לכך היו לפלמ"ח 3 חטיבות — חטיבת "יפתח" (שביצעה את רוב מבצעיה בגליל); חטיבת "הראל" (שאיזור הפעולה שלה היה לרוב בסביבות מערב-ירושלים) וחטיבת "הנגב" (שאיזור פעולתה היה בדרום). שלוש החטיבות הללו

ראתה כי הגיע הזמן לבודד את מצרים בשנית. שוב העבירה את כוחות־המחץ שלה דרומה — בחשפה את החזיתות הערביות האחרות — וריכזה את הכוחות הללו במתקפה כללית על הכוחות המצריים, בהתאם לתכנית מבצע „עין“. ישראל ציפתה כי הצבאות הערביים לא ינקפו אצבע, ואמנם צדקה בכך; וכך יכלה להכריח את מצרים (אשר במצבה הפנימי חלו אי־סדרים באותה עת עקב רצח ראש ממשלתה אני־נקראשי) לבקש שביתת־נשק.

כיבוש עקבה*** — הכוחות הירדניים נכנסו קודם לכן לדרום הנגב, וכבשו את מעברי עקבה מכיוון פלסטין. אולם ישראל ראתה בעקבה את מוצאה החיוני לאפריקה ולאסיה, וכיון שכבר בודדה את מצרים ואת „צבא־ההצלה“, מדוע לא תבודד גם את ירדן (אף כי לא היה למעשה הכרח להעמיס על עצמה את הטורח לבודד את ירדן). ירדן נסוגה מעקבה ופתחה בדיוני שביתת־נשק עם היהודים, כשהיא מקוה כי עמדתה „מתקבלת על הדעת“ בענין עקבה יצרה רושם טוב אצל בן־גוריון.

ההסדר עם ירדן בענין המשולש — אך מה לנו ולזה? החשוב הוא כי ברגע זה כבר החליטה עיראק על נסיגה מן האיזור אשר בו חנו כוחותיה — צפונה ומערבה לשכם — ללא משא־ומתן עם ישראל לשביתת־נשק. בן־גוריון ידע זאת שעה שירדן נפגשה עם ישראל סביב שולחן המו״מ על שביתת־הנשק. הוא ידע כי רק רבתי־עמון נשארה בשדה־הקרב — דהיינו, שפעולת ההפרדה הגיעה לדרגת־גיבוש מוחלטת; ואז הושג ההסכם: עיראק נסוגה; ישראל הסכימה לכניסת ירדן לאיזור העיראקי תמורת ויתורה של ירדן לישראל על „המשור־לש־הקטן“ ששטחו 450 קמ״ר והמיושב על־ידי ציבורי ערבים מהמכובדים והאמיצים ביותר — הלא הם תושבי הסביבות הללו אשר פשעם היה שהם נשארו במקום עד הסוף, ומנת חלקם היתה שהם הפכו נתיניה של ישראל.

ניצול המסיבות הבין־לאומיות במלחמת 1956

אם מלחמת 1948 היתה דוגמה דרמאטית להצלחת ישראל בבידוד המדינות הערביות מדינה מדינה, הרי מלחמת 1956 היא דוגמה דרמאטית להצלחת ישראל בניצול מסיבות בין־לאומיות לטובתה. כל אחת משתי המלחמות מוכיחה באופן ברור, כי —

(א) ישראל קושרת את הפעולה הצבאית בפעולה לא־צבאית;

* הכונה למבצע „הירם“.
** כנראה בא „חוסין“ בטעות במקום „עבדאללה“ — והכונה בודאי לחטיבות ה„לגיון“.
*** מבצע „חורב“.
**** מבצע „עובדה“.

צרפת העניקה לישראל, לפני התקפתה על סיני, טילים־מונחים נ״ט מסוג S.S.-10. היתה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של המלחמות שהשתמשו בטיילים אלה במלחמה ממשית. אכן, יש בקורותיהן של מלחמות 1948 ו־1956 לספק חומר להרהורים על הדרך שבה משתמשת ישראל במקורות כוחה ועל הדוקטרינה האסטרטגית שלה — מבחינת התיאוריה וה־ביצוע.

שיטת „ההפרדה“ (במלחמת 1948)

כל הבוחן במדוקדק את מאורעות שנת 1948 מבחין בחוט־מקשר אחד בין כל המבצעים הצבאיים של הישראלים. קו משותף זה הנו „שיטת ההפרדה“ („אסתפראד“) — וזהו רעיון שישראל ישמה אותו פעם בחזית זו בפעם בחזית אחרת, עד אשר השיגה את חפצה.

כידוע, המבצעים הצבאיים הישראלים החשובים ביותר בשנת 1948 היו אותם מבצעים שהסתיימו בכיבוש הנגב והגליל, עקבה וה„משולש־הקטן“.

מבצע „יואב“ — ישראל ערכה את מתקפתה הכללית בחזית המצרית בהתאם לתכנית מבצע „יואב“ ב־15 באוקטובר והטילה למתקפה זו — אשר קבעה את גורל הנגב — את כל כוחות־המחץ שלה, לאחר שחשפה את החזיתות הערביות האחרות. המתקפה נמשכה מה־15 עד ה־22 באוקטובר, כלומר 8 ימים ולילות נדרשו לישראל עד שגילתה את נקודת־התורפה בקווים המצריים והצליחה לחדור דרכה. הכוחות הערביים האחרים לא נקפו אצבע תוך כדי המתקפה הישראלית על החזית המצרית — וזהו בדיוק הדבר לו ציפתה המפקדה הישראלית. על הנחה זו התבסס מבצע „יואב“ לשבירת החזית המצרית. אכן, המפקדה הישראלית צדקה בצפותה לאפשרות ההפרדה (כלומר, בידודה) של החזית המצרית.

כיבוש הגליל* — לאחר שהלמה בדרום, העבירה ישראל את כוחות־המחץ שלה לצפון, מקום בו ביצעה את המבצע שמטרתו היתה טיהור הגליל מיסודות כוחות „צבא־ההצלה“. המתקפה הישראלית הכללית על קאוקג'י החלה ב־28 באוקטובר ונסתיימה ב־29 בו, לאחר שנמשכה 60 שעות. ישראל ציפתה — לאחר שנטלה את יכולת הפעולה מן החזית המצרית — ומשתי החטיבות של חוסין** — כי החזיתות הערביות האחרות לא תתעוררנה לפעולה במשך מתקפתה על קאוקג'י. ישראל צדקה בהנחתה זו ועלה בידה לבודד את קאוקג'י ולכבוש את הגליל בשלמותו.

מבצע „עין“*** — אותו זמן פתחה מצרים בהכנות להתקפת־נגד, למרות שמחצית כוחותיה היתה נצורה בפלוג'ה. ישראל

כלומר ישראל, אף אם שבעת-רצון היא מן הגבולות הנוכחיים, סבורה כי השמירה על הגבולות הללו תושג עלידי החדרת רצונה, כאשר הדבר אפשרי, לאזורים שמעבר לגבול. מכאן הניגודים בין האידיאולוגיה לבין המחשבה הסבירה. אם נניח, כי ההגיון הצבאי מכתוב לישראל את ההכרח להשתלט על האזורים הסמוכים מעבר לגבולותיה, הרי אין מנוס מכך שהאידיאולוגיה הציונית, (הבנויה על ריכוז מספר מפסי מלי של יהודי העולם בפלסטינה) תמצא בתפיסה צבאית זו אמצעי פיתוי שימשוך אותה לנסיונות התפשטות, גם אם לא היתה (הציונות) גורם-מפתח לקביעת ההגיון הצבאי.

המחשבה האופרטיבית

העברת המלחמה לטריטוריה ערבית

אין ספק, שישראל סבורה כי כאשר הערבים מאוחדים במטרה אחת, במסגרת האיחוד (וחדה) או מחוצה לו, הרי מטרה זו היא החזרת זכויות הערבים בפלסטין במלואן. הערבים קבעו מטרה זו, בתוך האיחוד או מחוצה לו, בראש רשימת הקדימות — בכל הרצינות והאחריות הנובעים מדבר זה. ישראל סבורה, ללא ספק, כי במצב-דברים זה היא תעמוד בפני שתי אפשרויות: או מלחמה בגבולותיה; או העברת המלחמה לאזור ערבי — בהתאם להתפתחות הדברים שהיא חווה — והרחקת המלחמה מגבולותיה.

אפשר לחזות מראש, כי ישראל תבחר באפשרות השנייה, כלומר העברת המלחמה לטריטוריה הערבית. זאת — בגלל שטחה המצומצם של ישראל וחוסר האפשרות לקיים נסיגה אסטרטגית כלשהי בתוכה; נוסף על כך, היוזמה תתן בידיה את יתרון ההפתעה, את קביעת המקום והזמן, את ניצול ההזדמנות הבין-לאומית המתאימה — וכן את אפשרות ההטעה על-ידי רמיזה על כונות אחרות.

מטרת המתקפה הישראלית וכיווניה

אם תחליט ישראל להעביר את המערכה לטריטוריה ערבית, מהו הכיוון שיימצא במרכז-הכובד של המתקפה? אין זה הגיוני כי ישראל תהלום בכוחות שוים בכל הכיוונים ובכל אחת מן החזיתות. מהי, איפוא, החזית שאליה תטיל ישראל את החלק-הארי של כוחה? אנו יכולים לשער כי בעיה זו מעסיקה את הפיקוד הישראלי עצמו יומם ולילה; וכן יכולים אנו לשער כי יש לפיקוד הישראלי יותר מדעה אחת בנושא זה. כידוע מתכונת פעולת-המלחמה המסורתית להשגתן, בסופו של דבר, של שתי מטרות עיקריות: כיבוש אדמת האויב; שבירת כוחות האויב.

לאחר מלחמת-העולם השנייה הופיעה אפשרות שלישית — והיא בינאום (תדויל) אדמת האויב, או חלק מאדמתו — לאחר הבסת כוחותיו או כיבוש הטריטוריה שלו — וסילוק הצביון הלאומי של האויב מאזור מסוים של אדמתו. למעשה, הבינאום כמוהו ככיבוש בעקיפין.

באיזה כיוון תתקוף, איפוא, ישראל? או, במלים אחרות, מה הם הכיוונים שישראל שוקלת את האפשרות להכות בהם — ומה הוא החישוב בבחירת כל כיוון? מצויות שלוש אפשרויות עיקריות:

ב) ישראל מדייקת בביצוע המבצע הצבאי עצמו, להבטחת יסודות-ההצלחה הממשיים בשדה-המערכה. שני הגורמים הללו מהווים למעשה את שני הצדדים העיקריים של אסטרטגיה-רבתי שנקטה בה ישראל בעבר כלפי העולם הערבי. ביטא אותם באופן הטוב ביותר הגנרל הישראלי יגאל ידין, מפקד המבצעים הצבאיים בשנת 1948, באמרו: „מטרת האסטרטגיה היא הכרעת המערכה לפני תחילתה, או לפחות יצירת תנאים שיש בהם כדי להבטיח שאם המערכה תפרוץ — תהינה התוצאות קבועות מראש“. כן אמר, כי האסטרטגיה נוקטת לעתים באמצעים מדיניים ליצירת מסיבות המסייעות להכרעת המצב מבחינה טקטית. אמצעים אלה — עם הצלח-תם — חוסכים הרבה זמן ודם.

הדוקטרינה האסטרטגית של ישראל

מה היא תקות ישראל להגשים אסטרטגיה זאת בעתיד — וכיצד ייעשה הדבר? על שאלה זו אי-אפשר לענות אלא אם כן ננסה ל„הכנס לנעליהם“ (לפי הביטוי האנגלי) של המפקדים הישראליים עצמם, לחשוב כפי שהם חושבים ולהרגיש כפי שהם מרגישים. כמובן, אין זה דבר קל — כשם שאין נסיון כזה יכול לחרוג מגדר הערכה-גרידא, בגלל חוסר האפשרות לאמת את השערותינו.

ובכן, מהי הדרך לחדור לאורח-החשיבה הנוכחי של ישראל? נקודת-המוצא לכך היא לקבוע האם קיים — או אינו קיים — הגיון, או מחשבה סבירה, באורח-החשיבתם. אם נניח כי מחשבה סבירה אינה קיימת — הרי מותר לנו אזי לצפות לכל דבר, בכל רגע וללא הגבלה.

הזיקה בין הציונות והמחשבה הצבאית

אם נניח כי קיימת אצלם מחשבה — הרי עלינו לקשור את המחשבה הזאת באידיאולוגיה הציונית ולקבוע מהי השפעת האידיאולוגיה והציונות על האסטרטגיה, ומהי הזיקה ההדדית ביניהן. זוהי בעצם אותה הבעיה התיאורטית גופה, שבפניה עומדים תמיד רוסים בנתחם את עמדתו של המחנה הקפיטליסטי — כשם שהמערב עומד תמיד נוכחה בבחנו את זיקת הקומוניזם למדיניותה הלאומית של רוסיה. אין טעם לצפות לכך, כי אנו נגיע לפתרון סופי של בעיה זאת. כל מה שיש באפשרותנו לעשות הוא להניח כי קיימים ניגודים בין הציונות (כלומר — האידיאולוגיה) ובין המחשבה-הסבירה (כלומר — אבן-הבוחן המעשית לביצועה של התיאוריה).

השמירה על „הסטטוס-קו“

מנקודת-מוצא זו נוכל לומר, כי הדרישה המינימאלית של ישראל היא השמירה על „הסטטוס-קו“ במובן של שמירה על הגבולות הנוכחיים שלה. אולם, לפי המושגים הישראליים, אפילו השמירה על „הסטטוס-קו“ אין משמעותה ההכרח להשאיר מאחורי הגבולות הנוכחיים. ישראל מטילה היום נטו על כל שינוי מדיני בירדן. הטלת הוטו הזה כשלעצמה (מבלי שנשים לב ליעילותה, כשהיא נפרדת ממדיניותן של מדינות המערב) — פרושה כי ישראל ימשיכה את גבולותיה הנוכחיים.

התקפה על סיני — ישראל תהלום — כלומר, תפנה את מלוא כובד מתקפתה — בכיוון סיני. היתרונות של ההצלחה כאן חשובים מאוד, והם: בינאום (תדויל) מתמיד של מבואות עקבה, אם לא תפיסת החופים עצמם הסמוכים למבואות-עקבה; בינאום האזורים המצריים המתמשכים מרפיח אל אבר-עגילה ודרומה בכיוון לים, אם לא תפיסתם; תפיסת עזה באופן סופי, לאחר קבלת חלק מתושביה הנוכחיים. כלומר, מטרת ישראל כאן היא מזיגה של כיבוש, בינאום וחיסול כוחות האויב — על כל הסיבוכים המדיניים והשינוי הרדיקלי בעתיד הערבי שיבואו, בדרך-הטבע, כתוצאה מהצלחה זו. יתרונות ההצלחה בסיני, עולים כמובן, על כל הצלחה אחרת שישאל יכולה להשיג בגבולותיה. אולם בין ישראל וההצלחה בסיני עומד הכוח הערבי החזק ביותר והאמיץ ביותר — הלא הם הכוחות המצריים של הקע"מ, כוחות המסוגלים בעצמם למגר כל התקפה על סיני ולהעביר את המערכה לתוך שטחה של ישראל עצמה. כנגד המניע להתקפה, בצורת פירוטתיה של ההצלחה, שקולה כאן הרתיעה מפני הכשלון המוחלט.

התקפה על הגדה המערבית — האם תפנה ישראל בכיוון לגדה המערבית? הנתונים הטופוגרפיים שם מסייעים לישראל, ובמיוחד קווי התחבורה, המתמשכים מצפון לדרום, דבר המאפשר לישראל לנתק את הגדה המערבית מהגדה המזרחית. כן מסייעת לה בכך הישענותה של הגדה המערבית, לצורך קשרי התחבורה שלה עם הגדה המזרחית, על שני גשרים בלבד. יש סבורים, כי הימצאותם של הפליטים בגדה המערבית מהווה גורם מרתיע לישראל; כלומר, שישאל תהסס לצרף את הגדה המערבית, על תושביה הערביים, משום שבכך היא תגדיל את שיעור הערבים בתוך גבולותיה. אולם ישראל מתכונת לירדן מתוך גישה של בינאום ולא מתוך שאיפת כיבוש; או שמתכונת היא, בנוסף לבינאום, לכבוש אך ורק אזורים מסוימים ממנה (מירדן). כן ישנם בידי ישראל אמצעי-עם משלה להגלית הערבים העירוניים — אם תאלץ לכך — מתוך ידיעה, כי עליה לצפות להתנגדות עקשנית ואלימה העולה על כל הניתן לתיאור.

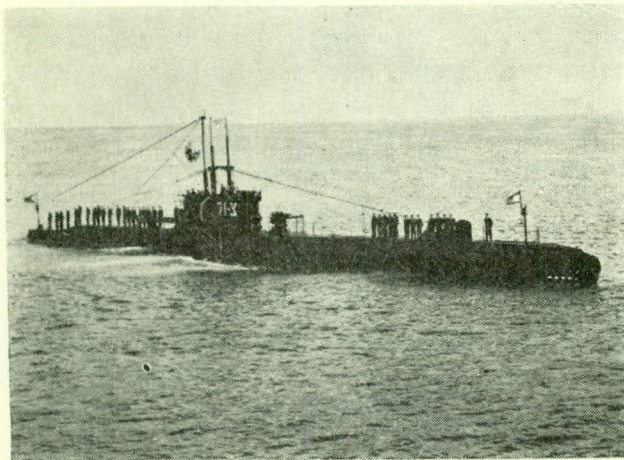
מה עומד בין ישראל לבין נסיונה לכיבוש ירדן? במצב הנוכחי, וכל עוד המשטר הנוכחי מתקיים בירדן, אין לישראל אינטרס להתערב שם. אולם, יתכן כי היא תתערב במקרה של שינוי ה"סטאטוס-קוו" — ואז מי יעמוד בדרכה? הצבא הירדני הוא צבא שאין לזלזל בו, כפי שישאל יודעת זאת היטב, אולם היא כמובן עולה עליו במספר ובציוד; ומי יעמוד בין ישראל לבין הגשמת מטרותיה בירדן? הראיס (הכונה לעבד-אני-נאצר) הכריז פעמים חוזרות ונשנות, כי קע"מ תכריז מלחמה על ישראל ברגע שתעבור את הגבול הירדני. אולם דבר זה, בפני עצמו, אינו מהווה אולי גורם-הרתעה מספיק לנוכח עמדת מדינות המערב כלפי ירדן ובמיוחד — עמדת ארה"ב, בריט-ניה וצרפת. מדינות אלה נוטות, על פי רוב, לפתרון של בינאום הגדה המערבית; כלומר — לפתרון המתאים לישראל, אם כי לא בשלמות. רצונן זה של מדינות אלו מתבסס על שאיפתן להקים חיץ נוסף בין עמק-הנילוס והמזרח — שכן בינאום הגדה המערבית ירחיק את האיזור בעל האופי הערבי שממערב לירדן מגבולות סיני ועזה.

התקפה על סוריה — האפשרות השלישית העומדת בפני

בסיכומו של דבר, המצב הבין-לאומי והטופוגרפי בירדן מחזק את רוב התנאים אשר יגאל ידן דרש במיוחד את קיומם לשם הצלחת המערכה — ובמיוחד אם המטרה היא, כפי שאנו חושבים שהנה, יותר לבינאום מאשר לכיבוש.

כוחה הצבאי של ישראל

אם האסטרטגיה של ישראל מציבה לעצמה כמטרה את מקור מות-התורפה בחזיתות הערביות המקיפות אותה, ואת קיום

צוללת ישראלית

המסיבות המתאימות ביותר לכניסה למערכה — הרי פרושו של הדבר, כי לא יתכן שתנסה לבצע התקפת-פתע בוגדנית על מרכז-הכובד הערבי עצמו. דוגמה לכך היא התקפת-הפתע של יפן על הכוחות האמריקאיים, במקום על הכוחות המערביים החלשים האחרים שבאוקיינוס השקט. אולם, האם לישיר אל כוח צבאי מספיק לשם השגת יזמה באחד משלושת הכיוונים שהזכרנו? כאן המקום להעיר כי הענין אינו מצטמם צם בכוח הצבאי בלבד, כי אם מותנה גם ביכולת התיאום בין האמצעי הצבאי והאמצעי הלא-צבאי.

כוחותיה המזוינים של ישראל

יהא אשר יהא — לישראל כוחות מזוינים שאין לזלזל בהם. כוחה הצבאי של ישראל מתבסס, ביסודו של דבר, על ארגון מיליציוני, ביצורי גבול, כוחות-אוויר.

הצבא הישראלי — שרות-החובה בישראל כולל את כל הגברים מגיל 18 ועד 49 והנשים בגיל 18—30. הגברים משרתים עם הקראם לראשונה לשרות, שנתיים וחצי. הנשים משרתות במשך שנתיים. כן נדרש מכולם להתאמן לאחר השרות — שבועיים בשנה (לקצינים — חודש בשנה), נוסף ליום אחד בכל חודש שכל אחד מבלה עם יחידתו. הצבא הסדיר של ישראל קטן יחסית במספרו, ואינו עולה אולי על 30 אלף. אולם שיטות המילואים מאפשרות לישראל לגייס כ-300 אלף חיילים וחיילות בפחות מ-24 שעות; וגורם זה כשלעצמו מקנה לישראל הזדמנות ליוזם ולבצע פעולת-פתע. ישראל מתרכזת בכוחות-היבשה ובחילות-העזר לכוחות-היבשה — באופן שהי-צבא ממלא את תפקיד הכוח-המרתיע וכוח-ההלם הראשי. אפשר שתורת-הלחימה הישראלית משקפת בשיטת התקפתה בצורה מפסימלית את התיאוריה הצבאית של המפקד הגרמני גודריאן.

חיל-האוויר — קיימת, כמובן, אוויריה המורכבת ממפציצי „ווטור" וימיה המורכבת משתי צוללות ומספר משחתות וספי-נות-טורפדו.

רכש — הנשק-הקל של חיל-הרגלים דומה לנשק של כוחות נאט"ו. האוויריה — נשענת על צרפת, בריטניה וגרמניה. הטנקים הכבדים שלהם הם „צנטוריונים" הבריטיים; וה-טנקים הבינוניים — AMX הצרפתיים. ישראל קיבלה מצרפת טיל מונחה נ"ט נוסף, מסוג SS-11, שהופיע לראשונה במצעד האחרון, ביום העצמאות הישראלי. מר אל-ביטאר (הכונה לראש ממשלת סוריה) שכח להזכירו בהודעה שמסר אתמול (20 במאי) בענין הנשק המערבי הניתן לישראל. כן שכח הוא להזכיר את מטוס-הקרב החשוב ביותר שצרפת סיפקה לישראל — הלא הוא מטוס „מיראז' S-III" — והזכיר בטעות כי לישראל מטוסי „סיבר" אמריקאיים.

טיילים — הטיל הישראלי הודיעה עליו לפני שנתיים — טנחון 50 מיל, והדלק שלו הוא מסוג הדלק המוצק. לא ידוע לנו על התפתחויות שעברו עליו מאז אותה עת. ישראל תקבל את הטיל „האוק" האמריקאי — והדבר יגביר, כמובן, את כוח-ההגנה שלה בחזית המצרית ויתן לה, כתוצאה מכך, אפשרות רבה יותר לחופש פעולה בחזיתות האחרות. ה„האוק" הנו טיל קרקע-אוויר, כלומר נ"מ — ובעת-ובעונה-אחת גם טיל-נגד-טילים, וטנחון 30 מיל.

הנשק הגרעיני של ישראל

אשר לפצצת-אטום — לישראל כור בדימונה שבנגב והוא הכור הראשי בארץ, הפועל להפקת פלוטוניום מאורניום (הפלוטוניום הוא החומר הראשי ליצירת פצצת-אטום). כן ישנו בישראל כור בנחל-שורק, ליצירת מים כבדים — החומר השני הדרוש ליצירת פצצת-האטום. המשקיפים הצבאיים וה-

טכניים מצפים כי ישראל תיצור לעצמה את האפשרויות ליצירת פצצה אחת בשנה החל מ-1968. אם נחשוב הערכה זו כאופטימית לגבינו — כלומר, שהיא דוחה את המועד יותר מכפי שהדבר נכון למעשה — יהיה עלינו לנכות כשנתיים ממועד זה; כלומר, עלינו לקבוע את שנת 1966 כשנה בה תיצר ישראל פצצת-אטום באמצעות כוריה.

האם יכולה ישראל ליצר פצצת-אטום למעשה? אין דבר שימנענה מכך. בידיה הכסף, בידיה המומחים ובידיה סיוע טכני על-ידי צרפת ובלגיה. אולם קשיים אחדים עומדים בדרכה. החשוב ביניהם — חוסר מקום מתאים בתוכה לקיום ניסויים וכן חששותיה מפני תגובת דעת הקהל היהודית, מחוץ לישראל ובתוכה.

המעצמות הגדולות אינן יכולות אולי לעשות מאומה, אלא אם כן יסכימו רוסיה וארה"ב להקפיא את החימוש הגרעיני בעולם — דבר שאינו צפוי בעתיד הקרוב. יתר על כן, קיימת תיאוריה הגורסת כי מציאות פצצת-אטום בישראל עלולה להוות, כשלעצמה, גורם מרתיע לכל התקפה ערבית — כשם שיש מי שסבור, כי אפילו ישיג הצד הערבי פצצת-אטום (למשל, מרוסיה) הרי האיזון האטומי בפני-עצמו יהיה גורם ליציבות בתחום הסכסוך הישראלי-ערבי. יתכן, כי דאגתן של מדינות המערב לירדן קשורה בתכנית הגרעינית של ישראל, למשל אם תבטיח ישראל לחדול מיצור הפצצה, או לדחות את יצורה בתנאי שירדן תבונאם.

מציאות של פצצת-אטום בידי ישראל, או קיומו של איזון אטומי, יעבירו את הסכסוך הערבי-ישראלי למישור חדש, אשר יקשה מאוד להתנבא באשר למכלול אפשרויותיו. למי-שור זה קשר ישיר במיוחד עם המאבק להחזרת זכויות הער-בים בפלסטין — וזהו יסוד-היסודות שאליה מתכונת האסטר-טגיה הישראלית ביצירת הפצצה האטומית.

*

ססמאות „האיחוד, החרות והסוציאליזם", מניחות קיום עצמי-אות שכבר הושגה — כלומר, שאנו נכנסנו לשלב שלאחר העצמאות. משמעות זו של „העצמאות" מתבססת על הנחה שקיים כבר „המובן המשפטי של העצמאות" — שרואים את המדינה כעצמאית לכשמפנים אותה הצבאות הזרים.

אולם עצמאותן של מדינות ערב שאינן יכולות להגן על עצמן — כל אחת לבדה — מפני ישראל, היא עצמאות דמיונית שעל הניר — דהיינו, רשומה במסמך ולא במציאות. שכן, למשל, צבאות ישראל וכוחותיה המזוינים היושבים מחוץ לגבולות סוריה שמים לאל כיום — מבחינה עניינית — את עצמאותה של סוריה יותר מאשר שמו הצבאות העצומים של צרפת לאל את עצמאות סוריה, בהיותם בתוך גבולותיה.

האם יתפנו קצינינו בדמשק ובבגדד מעיסוקיהם הרבים כדי להרהר בנושא זה מתוך מבט של מי הרואה הרחק מעבר ליומו ומתכונן לכך? האם שואלים עצמם מדינאי דמשק ובגדד מה ההבדל בין „חשוב" ל„חשוב-יותר", בטרם יאבדו את שעת הכושר?

„אין לך כמעט החלטה מדינית בזירה הבין-לאומית שאין עמה נימה בטחונית. בדומה לכך, תמצא אך מעט מזעיר החלטות צבאיות ברמה הגבוהה שאין בהן, בהכרח, משמעויות מוסריות, פוליטיות וכלכליות נוקבות“.

גנרל איזנהאואר

הכשרת סגל בכיר בסוגיות הבטחון הלאומי

אלי"מ ר. ורדי

שינוי התפיסה הוליד את המונח „בטחון-לאומי“, הבא ללמדנו כי הבטחון מורכב מכלל היסודות הבונים את קיומה של אומה: החוסן הכלכלי והחברתי, היכולת התעשיתית, רמת החינוך והמחקר, הטכנולוגיה והמדע, קשרי החוץ בתחום המדיני והעצמה הצבאית. כל אלה תלויים זה בזה, מתנים ומשלימים אלה את אלה. יתר-על-כן, השילוב, התיאום ושיתוף הפעולה הנדרשים בין גורמים אלה — לעומת הפיצול הרב של הרשויות השונות וההתמחות החד-צדדית בענפי המנהל, המחקר והכלכלה של האנשים אשר, במישורין או בעקיפין, יד להם בבנין עצמתה של האומה — חייבו למצוא דרך לגשור ולקשור את הזרועות השונות של הגוף הממלכתי, ולהחדיר באנשים המרכזיים אוריינטציה כלל-לאומית.

כבר בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, וביתר שאת לאחר מלחמת-העולם השנייה, התעוררה השאלה בקרב מעצמות ומדינות כיצד לשלב את המאמצים בשטחים השונים ולתאמם כדי שישלימו אלה את אלה, על מנת להפיק את מלוא התועלת מהתפתחותם למען ביסוס והיזוק הבטחון-הלאומי. שאלות כגון האם להשקיע אמצעים וכספים בפיתוחו של מטוס או טיל, או במחקר מדעי מסוים, לא היוו סוגיה טכנית-צבאית או מדעית בלבד אלא אף עוררו ורכזו בעיות כגון מה יהיה בין כמות האמצעים המושקעים בפרויקט מסוים ליכולתה הכלכלית של המדינה, ובאילו מידה ישפיעו על התפתחותה הטכנולוגית או הכלכלית של זו, או האם מאפשרת רמת המדע במדינה ביצוע של מחקר זה או אחר. זאת ועוד: להחלטות במישור המדיני או הכלכלי היו, תכופות, השלכות בטחוניות-צבאיות מרחיקות לכת; או, להיפך, להחלטות במישור הבטחוני היו פנים והשפעה במישורים האחרים. חיש מהר נתברר כי מוסדות ההשכלה הקיימים השונים, המכשירים אנשי-צבא, אדמיניסטרטורים, כלכלנים, תעשיינים ומדענים, מתמחים ומתעמדי קים, מוסד מוסד בשטח פעולתו המסורתי, מבלי שיתנו דעתם

ביובל השנים האחרון, בו סבלה האנושות שתי מלחמות-עולם ונכנסה לתוך העידן הגרעיני, חלה תמורה — ושמה מוטב לומר, מהפכה — במושג-היסוד של בטחון, מלחמה ועצמה-צבאית. ביטויה העיקרי של מהפכה זו הוא בכך שענינים אלה חדלו להיות נחלתו של חוג מצומצם-יחסית בקרב האומה — חוג אנשי-הצבא — והפכו לענין שהעם כולו, בהכרח, שותף לו. התפתחות הטכנולוגיה ופיתוחם של כלי-נשק חדישים, במיוחד במרוצת מלחמת-העולם השנייה ולאחריה, הביאו לכך שבטל ההבדל הקלטי בין „חזית“ ל„עורף“.

התרומה המלאה להכרעת המערכה, שהיתה בעבר נחלתם של המצביא והחייל הלוחם בשדה-הקרב, נחלקה בינם לבין הפועל במפעלי יצור נשק ותחמושת, בנין אניות, מטוסים וטנקים, יצור מזון וציוד צבאי רב ומגוון, שבלעדיהם לא ניתן להשיג נצחון. בו בזמן נחשף ה„עורף“ לפגיעה גדלה-והולכת של מטוסי אויב אשר הפציצו, תכופות ללא אבחנה, מרכזים עירוניים ותעשייתיים, שטחי מגורים ומטרות אזרחיות אחרות. באו אמצעי-ההשמדה התרמו-גרעיניים, והכלים לשי-גורם לטוחים ארוכים מיבשה ליבשה — והפכו את ההבחנה הנ”ל לחסרת משמעות.

ברור לכל שהמלחמה החדשה, על כינוייה הרבים („טוטא-לית“, „כוללת“ וכו') אינה מאבק בין צבאות בלבד אלא התגושות בין מלוא העצמה של מדינה ואומה אחת לזו של יריבתה. באומרו „מלוא העצמה“ — כונתנו לסך-הכל של המשאבים החמריים והרוחניים המקיפים את כלכלת המדינה, הפוטנציאל הטכנולוגי והמדעי, יכולתה התעשיתית ולעצם כושרה לפתח ולהכין את משאביה אלה בימי שלום, לגייסם תוך זמן קצר ולהפעילם בעת מלחמה. בהתמודדות כזו נסללת עוד בתקופת השלום הדרך לנצחון — אשר יתכן ויושג מבלי שיהיה כלל צורך להפעיל את אמצעי-ההשמדה ההמוניים.

- הכשרת קצינים ופקידים בכירים למילוי תפקידים מרכזיים במנגנון המדינה, האחראי לענייני הבטחון-הלאומי;
- אחדות מן המכללות רואות ביעודן מחקר והכנת סקירות והמלצות בשאלות שונות של בטחון-לאומי, הרמת תרומה למחשבה הבטחונית הכללית והכנת הצעות למדיניות-בטחון-לאומי;
- הכרות הדדית ויצירת הבנה ושפה משותפת בין ה"בכירי רים".

להלן דוגמאות מספר ליעוד המכללות:
 צרפת: מטרת ה"מרכז ללימודים גבוהים של ההגנה-הלאומית" (Centre des Hautes Études de Défense Nationale) היא "להכשיר ממלאי תפקידים בכירים, קצינים בכירים ואי-שם אחרים שהם במיוחד בני-סמך בשטחי הכלכלה והחברה, למילוי תפקידים בכירים-ביותר במנגנון האחראי להכנה לקראת מלחמה ולניהולה".

שבדיה: תפקידי "ביה"ס הגבוה להגנה" (Försvars Högskolan) הם "להקנות לקצינים בכירים, לאזרחים בשרות כוחות-הבטחון ולבעלי תפקידים אזרחיים תפיסה מורחבת של בעיית המלחמה הטוטאלית — ולהכניס לקראת הבנה עמוקה של בעיות ההגנה הטוטאלית ולקראת תכנון וביצוען של משימות-הגנה המשותפות להם; לחבר סקירות ומחקרים החשובים במיוחד לבעיות ההגנה הטוטאלית, או להשתתף בחיבורם".

מבנה המכללה וארגונה

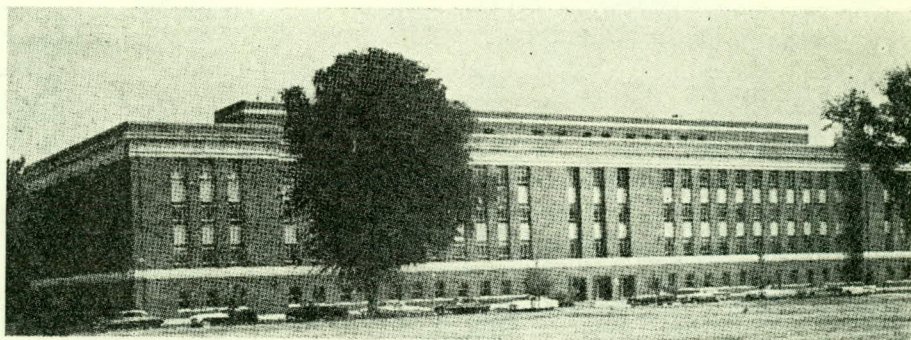
היחידה מבין המכללות שראשיתה לפני מלחמת-העולם השנייה היא המכללה הבריטית. מכללה זו נוסדה בשנת 1927, על פי המלצתה של ועדת-קבינט מיוחדת שהוקמה בראשותו של וינסטון ט'רז'יל. המכללות האחרות הוקמו לאחר מלחמת-העולם השנייה, משהורגש בכל אחת מה-מדינות הצורך במוסד שיקדם את לימוד בעיותיו של הבטחון-הלאומי.

כך הוקמה המכללה הנורבגית על פי המלצתה של ועדה פרלמנטרית שחקרה את צרכי ההגנה של נורבגיה ואת צרכיה בכוחות-ההגנה, כאשר לגודלם ולארגונם. הועדה קבעה בענין זה: "יש צורך במכללה שתכשיר מספר מצומצם של קצינים למתן הערכות ולטיפול בבעיות הנוגעות לשלוש הזרועות-הלוחמות ולסקטורים אחרים של ארגון ההגנה הטוטאלית. במסגרת הקורסים הרגילים יש להקצות מקומות מספר בשביל חניכים מסקטורים לא-צבאיים של ארגון ההגנה הטוטאלית וממוסדות אחרים — למשל, ממשד החוץ".

המנגנון הקבוע של מכללה כולל, בדרך כלל: 3 סגנים (מכל אחת מהזרועות) וסגן אזרחי (לרוב — נציג משרד-החוץ), קבוצת-הדרכה המורכבת מקציני צבא בדרגות גבוהות (אף הם מהזרועות השונות) ומאזרחים, קבוצת-מנהלה וספרייה. ליד אחדות מן המכללות קיימת מועצה מיעצת, המורכבת מנציגי משרדי-ההגנה ומשרד-החוץ, מוסדות אקדמאיים, ולעיתים משתתפים בה רמטכ"לים לשעבר (בשבדיה עומד בראשה ראש-המטה-הכללי). תפקיד הועדה הוא ליעץ למפקד המכללה

לשטחים האחרים. לפיכך הגיעו מדינות רבות, ביניהן מעצמות ומדינות קטנות, לכלל מסקנה כי דרוש להן מוסד אשר יפגיש את כל הגורמים האלה בצותא ויאפשר להם, תוך לימוד ועיון בבעיות הבטחון-הלאומי, להכיר את תחומי הפעולה של אלה ולראות את תפקידיהם בפרספקטיבה הנכונה שלהם בתוך המסכת הכללית. התכלית: ליתן הזדמנות לקצינים בכירים בצבא, לפקדי ממשלה בכירים, מנהלי חברות ממשלתיות וציבוריות ואף לאישים מן הסקטור הפרטי ללבן בצותא את בעיות הבטחון-הלאומי, להכיר אלה את אלה ולהניח יסודות להבנה ושפה משותפת. ברבות מארצות אלו מיועדים הלימודים להכשיר אנשים מעולים שהנם המועמדים לעמדות מרכזיות במנגנון הממשל, המנהל והבטחון של המדינה. הנסיון הוכיח שהתוצאות הן חיוביות. התרומה להכרות הדדית, להבנה ולתיאום, להחשת תהליכים ופעולות בין-משרדיות ובין-זרועיות היא רבה. החסכון בזמן ובאמצעים, והיכולת להגיע ביתר מהירות לפתרונות סבירים ומוסכמים לבעיות שונות, נבנו מכך הרבה.

עם המדינות אשר הקימו מכללות לבטחון-לאומי נמנות: ארה"ב, בריטניה, קנדה, איטליה, צרפת, הולנד, שבדיה, נורבגיה ויפן. דנמרק וגרמניה-המערבית מתכוננות להקים מוסד כזה, ולאחרונה גם יוון. קיים גם מוסד משותף למדינות הקשורות בנאט"ו. ארה"ב הקימה — נוסף למכללה לבטחון-לאומי —

ה"קולג' התעשייתי" האמריקאי

"קולג' תעשייתי", בו הדגש העיקרי בלימודים הוא על האספקט הכלכלי-תעשייתי-לוגיסטי של הבטחון-הלאומי. אין בידינו ידיעות על טיב ההכשרה ועל המוסדות להכשרה בשאלות הבטחון-הלאומי בברה"מ ובארצות הגוש-המזרחי האחרות, אך קיים יסוד להניח שהחומר נלמד שם במסגרת מוסדות הלימוד הגבוהים של הכוחות המזוינים ובקורסים הצבאיים-פוליטיים השונים.

ננסה עתה להכיר מקרוב מוסדות אחדים, יעודם, דרכי הלימוד, הרכב המשתלמים ונושאי הלימודים. הדמיון בנושאים אלו בין המוסדות השונים הוא ניכר.

יעוד

את יעוד המכללות ניתן לסכם בארבע הנקודות הבאות:
 ● לימודן וליבונון של בעיות-היסוד של הבטחון-הלאומי, והגורמים המשפיעים עליהן;

* "Industrial College of the Armed Forces".

• יחסי החוץ של המדינה ומקומה בזירה הבין-לאומית (במדינות הקשורות לנאט"ו מקדישים זמן ניכר ללימוד „בעלות הברית“ והכרתן, ליחסים ביניהן ולבעיות הברית-האטלנטית; המכללות במדינות הסקנדינביות מקדישות זמן ללימוד שכנו תיהן הקרובות; המכללה הבריטית מרבה לעסוק בחבר-העמים ובבעיותיו המיוחדות). לימוד הסכסוך הבין-גושי והמלחמה הקרה, הנייטרליזם, האו"ם, הכרת הארצות המתפתחות ובעיותיהן.

• קבוצות-הנושאים הנ"ל משמשות, בדרך כלל, רקע ללימוד תורת-הבטחון-הלאומי של המדינה, לוחמה ואסטרטגיה-רבתית, מגמות מדיניות-החוץ והבטחון שלה והדרכים לעיצובן — והגורמים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים המשפיעים על כל אלה.

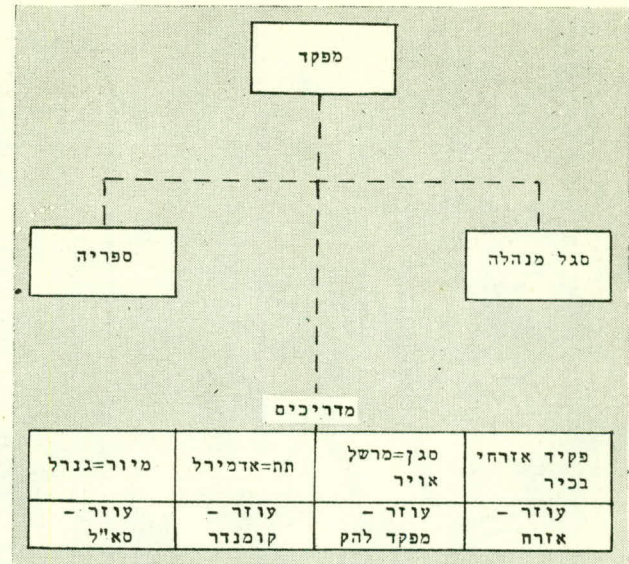
• רוב המכללות מקיימות סיורים בתוככי המדינה ובמדינות שכנות ורחוקות (המכללות של ארה"ב, קנדה ובריטניה עורכות סיורים באירופה, אסיה, המזרח-התיכון וגם באפריקה ובאמריקה-הלטינית), וזאת כדי להתרשם באופן בלתי-אמצעי מבעיותיהן המדיניות, הבטחוניות והכלכליות של מדינות אלו ומקשריהן עם מדינות המבקרים.

במכללה האמריקאית ובכמה מכללות אחרות עומדת השאלה של עיצוב מדיניות הבטחון-הלאומי ופיתוחה — וכן פיתוח אסטרטגיה-לאומית, דרכי תכנונה ותכניותיה במרכז-עבודתן — כמטרתם הסופית של הלימודים. חומר הלימודים הכללי נועד לשמש רקע ומסד לעיבוד הצעות ותכניות למדיניות בטחון-לאומי, שהן פרי הגותם של המשתלמים. במכללות אחרות (הבריטית, ההולנדית ועוד) אין תכנית הלימודים מכוונת ל„תכליתיות“ מקפת כזו, והיא מתרכזת בלימוד הפרובלמטיקה שביסוד כל נושא ונושא — מבלי לתבוע מן המשתלמים להגיע לכלל סיכומים כוללים. עם זאת נדרשים המשתלמים לעבד הצעות או לחוות דעה לגבי כל אחד מן הנושאים והבעיות המתעוררות בכל פרק-לימוד.

המשתלמים

המשתלמים נבחרים מקרב הבולטים והמצטיינים שבזרועות השונות של הכוחות-המזוינים ובפקידות הבכירה של הממשלה. בדרך כלל אין מגבילים את המשתלמים האזרחיים לאותם מיניסטריונים אשר להם קשר ישיר ושוטף לשאלות הבטחון-הלאומי (כגון משרד-ההגנה או משרד-החוץ) — אלא משתפים במכללה משתלמים מהמיניסטריונים הכלכליים וגם מהמיניסטריונים האחרים. במדינות הסקנדינביות משתפים בקורסים אלה חברי ממשלה וחברי פרלמנט וראשי מחוזות מנהליים. בצרפת, בנורבגיה ובשבדיה משתפים אישים מקרב הסקטור הפרטי — כגון תעשיינים, מנהלי חברות דגולות, פדגוגים, עורכי עתונים וכיו"ב. השיתוף של אזרחים שאינם קשורים במנגנון הממשלתי — מקורו במחשבת-האב שענין הבטחון-הלאומי הוא נחלתם של גופים רבים ושונים, המשפיעים בימי שלום ובימי מלחמה על עצמתה המדעית והכלכלית של הארץ — מה ומעצבים את פני החברה, ואשר בעת-חירום יידרשו להי-רתם בכל אונם למאמץ-המלחמה — ובעתות-שלום להכנת הפוטנציאל.

המכללה הבריטית משתפת נציגים ממדינות חבר-העמים (בעיקר אנשי-צבא). כן קיימת בכמה ממדינות נאט"ו שיטה של

מבנה המכללה הבריטית

בכל הנוגע לעניני תכנית הלימודים וכיווניה.

תפקיד המדריכים והסגל הוא להכין את תכנית הלימודים ולארגן את הלימודים, להכין רשימות ביבליוגרפיות, להכין את גופי החומר הנלמד, לכוון את המשתלמים בעבודותיהם, לתאם את ההרצאות עם המרצים השונים, ועוד. אחדות מן המכללות (האמריקאית, למשל) מקימות צוות מיוחד של אנשי אוניברסיטה להכנת הביבליוגרפיה ולעיקוב אחר פרסומים שונים (ספרים, תקופונים וכו') על מנת להכליל את המעניינים שבהם, בעוד-מועד, במסגרת הקריאה המכוונת.

לרוב, אין המדריכים מרצים. ההרצאות ניתנות על-ידי מומחים, איש איש במקצועו. בשעת טיפול בנושא מסוים מצטרפים לצוות המדריכים מומחים לנושא (למשל, כלכלנים או אנשי מדע) המסייעים למשתלמים בהכנת עבודותיהם ובהתכוונותם לדיונים השונים. מן הראוי לציין שהמכללות (להוציא האמריקאית) מיוסדות על סגל-מדריכים וצוות-מנהלה קבועים ומ-צומצמים.

הקף הלימודים ונושאים

נושאי הלימוד מותאמים לצרכיו ובעיותיו הספציפיים של הבטחון-הלאומי שבכל מדינה. גם כאן ניתן למצוא מנחה-משותף לרוב המכללות, ולהגדיר את קבוצות-הנושאים הבאות:

• הכרת המדינה, ארגונה המדיני, מבנה הממשל, הכלכלה, מבנה הכוחות-המזוינים וארגונם, בעיות פיתוח מדעי וטכנולוגי והחיימוש, בעיות בטחון והגנה.

• הכרת האויב הצפוי, עצמתו הכלכלית, הצבאית והמדעית, תורתו האידיאולוגית, עיקרי משטרו, מדיניותו החיצונית, האסטרטגיה בה הוא נוקט בימי שלום ובימי מלחמה (הואיל ואנו עוסקים במכללות של מדינות הקשורות, להוציא את שבדיה, בנאט"ו או בגוש המערבי — נמצא שה„אויב“ הוא זהה לגבי כולן).

הילופי „סטודנטים“ לפיה לומד מספר אמריקאים באורח קבוע במכללות הבריטית והקנדי — ולהיפך. המכללה הצרפתית סגורה בפני זרים והמכללה האיטלקית היא היחידה המיועדת לאנשי-צבא בלבד. עם זאת מסתייעת היא באזרחים לצורך הכנת המחקרים והסקירות. הרצון לראות בין לומדי המכללה את המעולים שבין אנשי-הצבא והאזרחים, אלה אשר נכוננו להם תפקידים מרכזיים בקרב המנגנון הממשלתי, מביא בהכרח לצמצום מספר המשתלמים. במכללות הגדולות (האמריקאית, הצרפתית והבריטית), אינו עולה, לפיכך, מספר המשתלמים על 134 בראשונה, 70 בצרפתית ו-64 באחרונה. במכללות ה„קטנות“ נע, בדרך כלל, מספר המשתלמים בין 18 ל-20 (נורבגיה), 20—25 (הולנד) ועד ל-36 (קנדה, שבדיה).

היחס המספרי בין משתלמים-אנשי-צבא למשתלמים-אזרחים הוא בדרך כלל 1:3 או 1:4 — להוציא המכללה הצרפתית, המורכבת מ-55% אנשי-צבא, 25% פקידים אזרחיים ו-20% אנשי הסקטור הפרטי, וכן המכללה השבדית, בה 50% המשתלמים הם אזרחים.

רמתם האישית של המשתלמים באה לכלל ביטוי גם בדרגותיהם. ברוב המכללות באים אנשי-הצבא מקרב סגל הפיקוד-הכללי, בכללם גנרלים, ואינם נמוכים בדרגתם מדרגת סגן-אלוף (במכללות הסקנדינביות משתתפים גם רבי-סרנים). האזרחים הם בעלי דרגות, או מעמד, מקבילים. ההשכלה הפורמלית של המשתלמים היא, בדרך כלל, אוניברסיטאית; גיי-לם הוא, בדרך כלל, בסביבות 40 ורק לעתים

רחוקות הוא נמוך מ-35. לעובדות אלו השפעה רבה על שיטת הלימודים ורמתם, כפי שנראה להלן. כאן המקום להדגיש כי אין הקורס מהווה מעין „סופר“ פו”מ. כאמור עוסק הקורס באספקטים הרחבים ביותר של הבטחון-הלאומי; ובדינויו בנושאים אסטרטגיים אין הוא נכנס לפרטי האסטרטגיה והתכנון של מבצעים צבאיים, ענין השמור לבתי-הספר הצבאיים. בכמה מן המכללות (האמריקאית והצרפתית, למשל), חייב איש-הצבא להיות בוגר ביה”ס לפיקוד-ומטה או ביה”ס למלחמה. באחרות, אין זה תנאי בלעדי; אבל בדרך-כלל הקצינים-המשתלמים הם בוגרי בתי-ספר צבאיים בכירים.

משך הלימודים

שאלת משך הלימודים היא פרובלמטית למדי. הקף הנושאים הנלמדים מחייב משך-קורס ארוך. מאידך גיסא, קיים קושי בשחרור אנשי-מפתח, הן בצבא והן במנגנון הממשלתי, מתפקידיהם לתקופות ממושכות. מדינות שונות פתרו שאלה זו לטובת השיקול האחרון, בתקוה להבטיח רמת-לימוד גבוהה. אחרות התחשבו בשיקול הראשון. הנסיון של כולן גם יחד מלמד שהתקוות וההששות לא נתקיימו במלואן. לא תמיד השפיע קיצור משך הקורס השפעה ניכרת על רמת המשך

תלמים; לעומת זאת אנו מוצאים במכללות האמריקאית והקנדיה את העילית של הקצונה והפקידות הבכירות על-אף אורכו של הקורס.

משך-הלימודים במכללה הבריטית הוא שנה תמימה; בקנדיה הוא 11 חודשים ובאמריקאית — 10 חודשים; בצרפתית ובנורבגית — 8 חודשים. במכללות ההולנדית והשבדית הוא כ-4 חודשים בלבד. המכללות המספקות ב-3—4 חדשי לימודים, מקיימות בדרך-כלל שני קורסים בשנה. נוסף לכך, מתקיימים בכמה מן המכללות (הולנדית, שבדית, נורבגית) קורסי-סיום קצרים — הנמשכים, לפי הענין, מ-4 ימים ועד לחודשיים —

מה מנומר היה הרכבם של 810 האישים (מהם 450 אזרחים) שהשתלמו במכללה השבדית בשנים 1961—1952, ניתן לראות מהרשימה הבאה של סוגי תפקידיהם:

שרים, מזכירי-מדינה, נציבי גלילות ומזכירי גלילות, נציבי מחוזות ומזכירי מחוזות, מנהלים כלליים של מיינסטרונינג, מנהלי אגפים ומנהלי מחלקות, חברי פרלמנט, שגרירים, מנהלי מפעלים אזרחיים, עורכי עתונים — וכן גנרלים, אדמירלים, קולונלים, לט-קולונלים ומיורים.

על-ידי המשתלמים עצמם מתוך רשימה המוצעת להם על-ידי מנהלת המכללה, ותוך התייעצות עמה.

לכל נושא-לימודים מצורפת ביבליוגרפיה נבחרת לקריאה. הביבליוגרפיה נרחבת; רק ספרים מספר, מאמרים, או פרקים מתוך ספרים, נקבעים כחומר שחובה לקרוא. ברוב המדינות קיים חומר ביבליוגרפי למכביר בשפת המדינה, כך שהזדקקות לספרות בשפות זרות היא מועטת. כמה מן המכללות (כגון „קולג' התעשייה" האמריקאי) מוציאות לאור ספרות נבחרת הדרושה ללימודים. ספרות זו נערכת או נכתבת על-ידי צוות פרופסורים אוניברסיטאי ומעודכנת מדי שנים מספר. בכל מכללה מצויה ספרייה שימושית (בספרייה האמריקאית — 300.000 כרך ועד 100.000 כרך של חומר מסווג); ובעת הצורך נעזרים התלמידים בספריות נוספות. לגבי חלק ניכר מן הנושאים הנלמדים במכללה אין קיימת ספרות במובנה הרגיל של מלה זו. חומר זה כולל חומר מסווג של משרדי הממשלה והמטות הכלליים שאינו מתפרסם ברבים, וכן חומר שטרם גובש בכתובים. החומר מוגש למשתלמים על-ידי המכי ללה, בצורת סקירות או דוחות של הגורמים הממשלתיים והצבאיים, ומשמש מקור אינפורמטיבי וביסי לדיונים ולעבודות — ביחוד בתחומי מדיניות חוץ ובטחון, אסטרטגיה לאומית ופיתוח אמצעי-לחימה.

בהנחה כי למכללה מגיעים משתלמים שרמתם גבוהה, אין המכללה עוסקת בהערכת המשתלמים והיכולת שגילו בעת הלימודים; אין נותנים ציונים לעבודות ואין גם „פתרונות בית-ספר" לבעיות השונות המוצגות בפני המשתלמים. מתקיימים דיונים מסכמים לכל נושא, בהם מציגים כמה מן המשתלמים או הצוותים את עבודותיהם — ונישט ויכוח על העמדות והדעות שהוצגו. לבד מתכנית הלימודים המסודרת והמאורגנת, יוזמת המכללה דיון בשאלות אקטואליות מדיניות או פנימיות, כאשר מתרחשים מאורעות בעלי ענין לאומי או בינלאומי. כך, למשל, נתבקשו המשתלמים במכללה של ארה"ב להציע מדיניות אמריקאית בעת משבר קובה.

בדרך-כלל מאורגנים המשתלמים בצוות-לימוד כשכל צוות מונה 8—10 אנשים. חלק גדול מן העבודה והדיונים מבוצע במסגרת הצוות, או במסגרת ועדות „אד-הוק" אשר הוקמו לבעיה מסוימת (חלק מן הדיונים — אף בקבוצות של צוותים, או במסגרת הקורס כולו). העבודה מנוהלת על-ידי המשתלמים עצמם, בכל צוות נקבע ראש-צוות, ולעתים גם מזכיר-צוות, האחראים לעבודה הצותית. לקורס כולו נקבעים „נשיא" ומזכיר. כנשיא נבחר אחד הבכירים או הקשישים שבמשתלמים, ולרוב הוא קבוע למשך כל תקופת הלימודים. הצוותים מעורבים וכוללים חיילים ואזרחים. כן מיוצגים בצוות אנשי צבא מכל הזרועות ואזרחים משדות-פעילות שונים; עקב כך נפגש כל חבר-צוות עם חוג מגוון של אנשים בתוך צוותו. כל עונה, או בסיום נושא-לימוד מסוים, מוחלף חלק מן האנשים בצוות. בדרך זו מצליחים המשתלמים לפגוש ולהכיר מקרוב מספר גדול של חבריהם ללימודים. בדיעבד, הופך הצוות לוועדת „מומחים", כאשר כל חבר בו תורם לעבודה הכללית את פרי התמחותו המיוחדת וידיעותיו המקצועיות.

הדמיון שמצאנו ביעודן, מגמותיהן, שיטות הלימודים — ובמיוחד מסוימת בארגונן — של המכללות השונות מפנה מקום

בהם משתתפים אישים מרמות הפיקוד והשלטון הגבוהות ביותר (ביניהם שרים, סגני שרים ומנכ"לים) שאינם יכולים להתפנות, עקב טרדותיהם, ללימוד בקורס הארוך. בקורסים הקצרים, וכן בקורסים או בשיעורים משלימים במסגרת הקורס הרגיל, משתתפים את בוגרי המכללה מן המחזורים הקודמים, כדי לרענן את ידיעותיהם.

שיטת הלימודים וארגונם

שיטת הלימודים מושתתת במרבית המכללות בעיקר על לימוד עצמי. מטרתה לעודד חשיבה, סקרנות אינטלקטואלית והתעמקות. ההנחה היא שהמשתלמים — עקב רמתם האישית והשכלתם, וכן הידע והנסיון שרכשו בעבודתם — יפיקו את מלוא התועלת מן הקורס באם ינתנו להם התנאים לקריאה, לעיון ולמחקר בחומר הדרוש לדיון בנושאים השונים וללימודים. השאיפה היא לקיים את הלימודים באווירה ורמה אקדמית גבוהה, כדאי שכל יחיד יוכל למצות את מלוא יכולתו וידיעותיו בלימוד הנושאים ולתרום תרומה מלאה לדיונים המתקיימים במסגרת המכללה. כמה מן המכללות אף מדגישות כי אין מטרתן העיקרית הקניית ידע, אלא עידוד למחשבה עצמית ומקורית. בדרך-כלל מתקיימת הרצאה אחת או שתיים ביום (במכללות הבריטית והקנדית מקפידים על כך שתתקיים הרצאה אחת בלבד ביום), על נושא נבחר ומרכזי מתוך כלל הנושאים הנדונים. המרצה הוא לרוב איש בר-סמך בתחום נושא ההרצאה. לפיכך מקפידים להביא אל המכללה שרים, מפקדי צבא ואת הבכירים שבסולם הפקידות כשהנושא נוגע לשאלות שבתחום פעילותם; מדענים או מנהלי מוסדות או מפעלים ראשיים בתחומי המחקר והמדע; אישים מרכזיים בעולם הכלכלה וכיו"ב (השבדים מעדיפים מרצים „מקצועיים", שכושרם להרצאות אינו מוטל בספק; ואילו האישיות הממונה על התחום אשר נושא ההרצאה מתייחס אליו נוכחת בעת ההרצאה ומשתתפת בדיון שלאחריה). ההרצאה נמשכת כשעה עד שעה וחצי; ולאחר מכן מתקיים דיון חופשי בהשגות ותפנות המרצה. המכללות קבעו כללים, הנשמרים בקפדנות, של מניעת דליפה מן ההרצאות והדיונים שאישים אלו מקיימים. עובדה זו מאפשרת למרצים להתבטא באופן חופשי ובגילוי לב. כתוצאה מכך מקבלים המשתלמים תמונה נאמנה מן הנעשה בבכ"י המשרדים, המטות ומוסדות-המחקר. יתר השעות של יום הלימודים, הנמשך כרגיל 6—5 שעות, מוקדש לדיונים במסגרת צוותי-הלימוד, „ועדות", או במסגרת כלל המשתלמים, וכן להכנת עבודות ולקריאה.

לדיונים מיחסים חשיבות רבה; שכן לפי נסיוןן של מכללות אחדות (האמריקאית והקנדית), התרומה ההדדית שתורמים המשתלמים עצמם לחבריהם, תוך חילופי הדעות וההשקפות, היא הקובעת את רמתו של הקורס וטיב הלימודים בו. ההנחה המופקת מדיונים אלה — אין ערוך לה. הואיל ורואים באמריקה-לימוד זה מכשיר עיקרי, מושם דגש עיקרי בבחירה מדוקדקת של משתלמים בעלי רמה גבוהה.

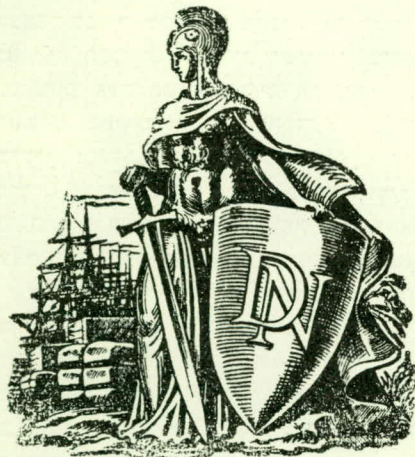
בכמה מן המכללות נדרשים המשתלמים להגיש עבודות בכתב; בעיקר עבודות צותיות על נושאים המוכתבים על-ידי תכנית הלימודים וכן עבודות אישיות (בדרך-כלל — עבודה אישית אחת במשך תקופת הלימודים) על נושאים הנבחרים לרוב

נבחרות. תכנית הלימודים נפרשת, בדרך-כלל, על פני 3-4 „עונות-לימודים“, כאשר כל עונה תואמת בדרך-כלל שער קבוצת-נושאים.

מכללות המקיימות סיורים לחו"ל מקדישות לכך 3-4 שברי עות (הקנדית — כחודשיים). במכללות האמריקאית, הבריטית והקנדית מתחלקים המשתלמים לכמה קבוצות-סיור, המסירות בחלקי עולם שונים. לעתים מתחלקת הקבוצה לקבוצות-משנה אחדות, ללימוד נושא מסוים, או מדינה מסוימת, במסגרת ה-סיור. בתום הסיור נערך ומוגש דו"ח קבוצתי בכתב, הקבוצות מספרות את רשמיהן ומתקיימים דיונים וחילופי דעות בין הקבוצות השונות; כן נבדקות עתה, לאור המסקנות של ההתרשמות הבלתי אמצעית, עמדות שנקטו לפני הסיור.

ראינו כיצד מדינות, השונות בגודלן ועצמתן ואשר להן בעיות בטחון-לאומי שונות בדרגות-חומרתן, הקימו מוסדות להכשרת הקצונה והפקדות הבכירות כנדבך בהיערכותן לקראת מאמץ משולב ומתואם, בעתות חירום, של כלל משאבי הכוח הלאומי: החל בארה"ב, האחראית למעשה לא רק לבטחונה-היא אלא אף לבטחון מדינות רבות בחלקי תבל שונים — וכלה במדינות קטנות, כשבדיה הנייטרלית, או כנורבגיה והולנד, אשר עיקר הגנתן מושתת על נאט"ו ועל בעל-ברית רבי-עצמה, ארה"ב. המסקנה היא כי מתן הכשרה

סמל ה„מרכז ללימודים גבוהים של ההגנה-הלאומית“ הצרפתי

מכוונת ומקיפה בבעיות הבטחון-הלאומי, לנושאים המגוונים, לאנשי-מפתח במגנןן המימשל והצבא — הריהו כורח להבי-טחת התיאום ושיתוף-הפעולה, למיצוי המלא של הפוטנציאל הלאומי בעת מלחמה וליעילות ההכנות לקראתה. על אחת כמה וכמה כך הוא הדבר במדינה קטנה, נטולת בעלי ברית, החייבת לסמוך בהגנתה על עצמה ועל מקורות הכוח המצויים בתוכה בלבד; מדינה שלגביה שאלות הבטחון-הלאומי הנו שאלות קיום וחיים, פשוטם כמשמעם.

לשוני ולהבדלים, כשאנו באים להתבונן במבנה תכנית הלי-מודים ואף בכיוונה הכללי.

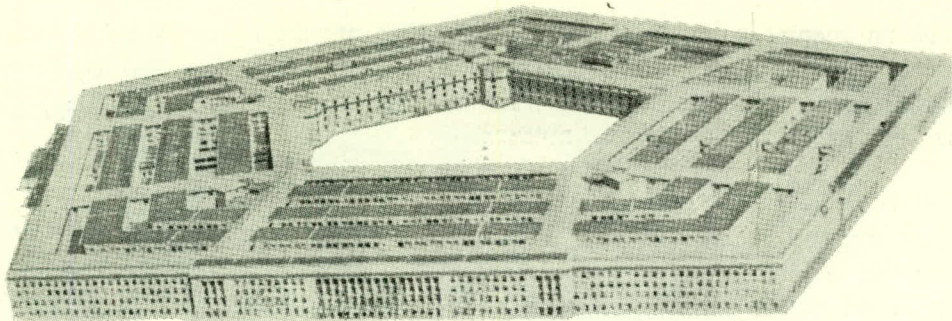
להלן תכנית הלימודים לשנת הלימודים 1961/62 במכללה האמריקאית:

- מבוא והמצב בעולם;
- גורמי העצמה הלאומית, תוך התיחסות מיוחדת לארה"ב;
- דרכי עיצובה של מדיניות הבטחון-הלאומי לארה"ב;
- אסטרטגיה ולוחמה;
- המדינות הקומוניסטיות;
- „אירופה החופשית“ וחצי-הכדור המערבי;
- אפריקה ואסיה-החופשית;
- „מחקרי שדה“ — הערכה של מדיניות בטחון-לאומי (עי-קרו של פרק זה — סיור במדינות חו"ל ולימוד בעיותיהן בשטח זה);
- פיתוח מדיניות בטחון-לאומי;
- פיתוח אסטרטגיה לאומית.

קצר המצע מלהציג תכניות-לימודים רבות אחרות. לפיכך נסתפק כאן בהצגת התכנית הצרפתית בלבד. אם התכנית האמריקאית היא במידה רבה אינטגרלית, (כלומר — בכל שער עוסקים במכלול הבעיות הכלכליות, הצבאיות והמדיניות הכרוכות בו) ומתפתחת שלב אחר שלב לקראת יעדה הסופי — פיתוח מדיניות בטחון-לאומי ופיתוח אסטרטגיה לאומית — הרי עשויה התכנית הצרפתית לשנת 1961/62 לפי המתוד של „נושאים“ כלהלן:

- שער כלכלי וחברתי — עוסק בכלכלת צרפת (כולל עדיין את אלג'יריה), הקהיליה הכלכלית האירופית והקהיליה הצר-פתית;
- שער צבאי — עוסק בעיקר באו"מ, נאט"ו, ובמדיניות צבאית במסגרת הבטחון-הלאומי;
- שער מנהלית-חיקתי — עוסק בשאלות ארגון הממשל והאדמיניסטרציה של צרפת;
- שער מדיני — עוסק בבעיות האומה ובשאלות בין-לאומיות והיחסים בתוך הקהיליה הצרפתית.
- התכנית הצרפתית אינה דביקה לחלוטין בשערי-הלימוד לפי כותרותיהם, ופה ושם יימצאו נושאים של שער אחד משולבים בשער אחר, לפי הענין.
- בדרך דומה נוקטות מכללות אחרות. יוצאת דופן היא המכללה השבדית, המקיימת תכנית מקורית בה מושם הדגש העיקרי בשאלות הספציפיות — האסטרטגיות והמדיניות-צבאיות — של הגנת שבדיה.

המכללה הבריטית, הפועלת גם היא לפי מתוד „נושאי“, מציגה לגבי כל נושא הנלמד במסגרת השער שאלה הטעונה תשובה בכתב. לדוגמה: בתת-נושא „אפריקה“ מוצגת ה-שאלה הבאה: „ציין את הקווים הכלליים למדיניות הכלכלית, הצבאית והפוליטית שעל בריטניה לנקוט כלפי אפריקה בעשור הקרוב“. במכללות אחרות נדרשות תשובות בכתב רק בסיום פרק או שער, או למספר מצומצם של בעיות

„מבצר אמריקה“

מאת רונאלד סטיל

להגיון, יש לה לתיאורית, הפגיעה בכוח-הגרעיני של האויב תוספת-לואי. ניתן יהיה לשאת בסבלות המלחמה הגרעינית, אם יאותרו נזקיה בעיקר לתחום הבסיסים הצבאיים ולא יחרגו לתחום מרכזי האוכלוסין. ייאמר, איפוא, לרוסים, שארה"ב תחוס על עריהם אם יחוסו הם על עריה של ארה"ב. הרוסים יסכימו לכך, בהכירם כי בידי ארה"ב כוח גרעיני שביכולתו לתקוף מתקני-צבא רוסיים וערים כאחד, ושאררה"ב תימנע מלתקוף את ערי האויב כל עוד ינהג הלה כמותה. בהיות הרוסים בנחיתות גרעינית, דבר שימנע בעדם מלמחות מעל פני האדמה את בסיסה הפזורים של ארה"ב ואת צוללותיה, תשרוד ארה"ב מן המלחמה המבוקרת נגד הכוח-הגרעיני של האויב כשמרבית עריה שלה שלמות, פחות או יותר, ומאחר שארה"ב תוכל „להחזיק“ את ערי רוסיה כ„בנות-ערובה“ — בהמצא בידה נשק גרעיני לאחר שהרוסים כילו את שלהם — הרי שאף תוכל „לנצח“ במלחמה.

שלושה היו מרכיביה של תיאוריה זו:

- על מנת לודא שמדינות אירופה לא יפתחו, בשום אופן, בהפצצת ערים רוסיות כתגובה להפצצת עריהם הם בידי הרוסים, יש למנוע את פיתוח הכוחות הגרעיניים הלאומיים באירופה, ויש לקיים שליטה אמריקאית על כל הנשק הגרעיני;
- יש להוציא בהדרגה מאירופה את כלי-הנשק הגרעיניים הטקטיים — פן יביא השימוש בהם בקרבות להדרדרות למלחמה רבתי;
- על מדינות אירופה להגדיל את כוחותיהן „המקובלים“ ולהגיע במסגרת נאט"ו ל-30 דיביזיות במקום 24, כך שארגון זה יוכל לנהל מלחמה „מקובלת“ על אדמת אירופה. לבד מן האופטימיות, המוטלת-בספק, שבהנחתה כי אכן יינצלו הערים מן המלחמה הגרעינית, הרי אסטרטגית „הפגיעה בכוח-הגרעיני של האויב“ פתחה גם פתח למשהו מעשי יותר ואף חשוב יותר: הלא היא אותה „תגובה גמישה“ שתתן

כוח-הרתעה אירופי אינו אלא בזבוז מהבחינה הכלכלית ויש בו סכנה מהבחינה האסטרטגית — זו היתה תשובתה הבוטה של ארה"ב נוכח דרישות אירופיות לשיוון גרעיני. בעוד הקונגרס רוטן על „כפיות-הטובה“ מצדה של אירופה, שקודה היתה האדמיניסטרציה, בקדחתנות, בהמצאת מיני תחבולות מחוכמות כגון ענין התכנית של כוחות-גרעיניים רב צדדיים* (multilateralism) תחבולות שבאו להפיס דעתה של אירופה, מבלי שתצטרך ארה"ב לותר על המונופולין הגרעיני שבידיה. ברם, בה בשעה שהיא מצהירה הצהרות על נאמנות-לנצח לנאט"ו, הגיבה ארה"ב לנימת-התקיפות האירופית על-ידי שינוי קיצוני באסטרטגיה הצבאית שלה; שינוי המוליך אותה לקראת פינוי הדרגתי של כוחות-גרעיניים אמריקאיים מיבשת אירופה ואל השענות בלעדית על הגנה, שכל בסיסה הם באמריקה. מן ההכרח שמהלך ענינים זה יביא לתוצאות נכבדות, לא רק בהחישו את התפרקותה של הברית-האטלנטי-טית, אלא גם בעצבו מבנה שונה עדי-מאוד למלחמה-הקרה עצמה. קווי-היסוד לאסטרטגיה האמריקאית החדשה טמונים בתיאוריה של „אסטרטגית הפגיעה בכוח-הגרעיני של האויב**“ (כיסוד לאופן-ניהולה של מלחמה גרעינית; תיאור ריה, שהוקמה-לתחיה בידי מיניסטר-ההגנה מקנמארה, בחודש יוני 1962, תיאוריה זו זונחת את ההרתעה הפשוטה בתור תפיסה שלילית ותבוסנית מדי. ההנחה השניה בתיאוריה זו היא שאם תקיים ארה"ב עדיפות גרעינית מכרעת על ברית-המועצות — כי אז ניתן יהיה למנוע מלחמות גרעיניות, ואולי אפילו „לנצח“ בהן. שכן עליונות זו תקנה לארה"ב את הכושר לספוג התקפה רוסיית ובכל זאת לשמור עדיין בידה עצמת-„עתודה“ מספקת כדי להשמיד בברה"מ הן יעדים צבאיים והן מרכזי אוכלוסייה. מותר להניח, כי מאגר גרעיני עצום שכזה יאפשר לארה"ב גם להנחית מכה ראשונה כה מחצנית שיהיה בכוחה להרוס את כל בסיסי המפציצים והטילים של ברה"מ ובכך למנוע מן הרוסים את היכולת להשיב במכת-תגמול, בתנאים אלה, ובידעם שאין ביכולתם לנצח, היו הרוסים נמנעים בודאי מלכתחילה מכל תוקפנות. ברם, מאחר שדרכה של מלחמה היא מתארעה אף בניגוד

* דהיינו — שיחידותיהם וצותיהם מורכבים ממויגה של חיילי כל המדינות המשתתפות. — המערב.
** „Counter-force Strategy“

בידי ארה"ב את האפשרות להגיב על פעולות סוביטיות בכל רמת-עצמה ובכל דרך שייראו לה כנאותים. דוקא עדיפות כוחה הגרעיני — היא שנועדה לשמש הגורם לזכות במבחר רב של ברירות — החל בלוחמה-זעירה וכלה בהשמה גרעינית*. במהותה זו היתה האסטרטגיה בבחינת נסיון לש-מוט את המטען-המת, אשר אבד עליו הכלה, של תורת "התגובה המאטיבית" ולזכות מחדש בכושר הברירה — לא רק כיצד תלחם באירופה, אלא האם תלחם שם בכלל.

שלושת מרכיבים אלה של האסטרטגיה החדשה של הפנטגון — מניעת פיתוחם של כוחות גרעיניים לאומיים, דילולם ההדרגי של כלי-נשק גרעיניים טקטיים מאירופה, דרישה להגברת צבא אירופי "מקובל" — לא זו בלבד שלא שייכו את פחדיה של אירופה פן תעזב לנפשה על-ידי ארה"ב, אלא שעוד הוסיפו על פחדים אלה. בני אירופה רואים בהחלטתה של ארה"ב למנוע בעד יצירת כוחות גרעיניים על אדמתם — חרב פיפיות. שכן, מחד-גיסא, מביטחה החלטה זו את המשך שליטתה הצבאית (ומכאן — גם המדינית) של ארה"ב בקרב הברית-המערבית, ומאידך גיסא, היא מותירה בידה את הברירה להחליט באיזו מידה, ואם בכלל, תטול היא חלק במלחמה גרעינית באירופה. בהקנותם מידה חדשה

של גמישות לאסטרטגיה האמריקאית, היו אפשרויות הפעולה של הפנטגון בבחינת שמן על מדורת פחדיה של אירופה. ופחדיה של האחרונה הוא — שמא תסתלק ארה"ב מן הערבויות "הגרעיניות" שנתנה לאירופה, כדי לבצר את סיכוייה-היא לשרוד מן המלחמה.

הספקות שהוטלו בנכונות האמריקאית להיות מעורבת במל-חמה באירופה לא נבעו רק ממדיניות הפנטגון בדבר אי-עידוד הכוחות הגרעיניים הלאומיים באירופה. הספקות נבעו גם מן הדרישה להגדלת הכוח הצבאי ה"מקובל" באירופה. שכן דרישה זו פרושה שתבוטל ההשענות על כלי-הנשק הגרעיניים הטקטיים בהם חומשו גייסות נאט"ו. אכן, אין חולק שההמנעות מ"חילופי-מהלומות" גרעיניים הנה תנאי חיוני להמשך קיומה של החברה האירופית. ברם, אין ודאות שתלות מוחלטת בצבא "מקובל" תואמת דוקא את האינטרסים של בני-אירופה. כאשר הצטרפו מדינות אירופה לנאט"ו, לא העלו בדעתם שההנחה תהיה כי עליהן להגן על היבשת — באמצעות לחימת-קרקע. התפיסה היתה בעצם שבית-הנשק

* וזאת — בכוחה של ההנחה כי גם לאחר מהלומה-פוחתת אפשרית של אויב תשאר לארה"ב עצמה גרעינית וטילית מספקת להנחתת ה"מהלומה-השניה"; דבר המאפשר לבחור בכל אחד מסוגי הפעולות האפשריים הנראה לה — שהרי גם אם תבוא הגובה גרעינית מוחצת של האויב על פעולתה זו עדיין תהיה שמורה לה היכולת למהלומת-תגמול, וממילא יכולת ההרתעה.

פותר-קושיות בסוגיות "כוח רב-צדדי"

מאת נורה באלוף

תכלית פוליטית

התכלית אינה צבאית, אלא מדינית. האמרי-קאים סבורים כי אם יהיה למדינות אירופה חלק בכוח-גרעיני משותף, לא תעמוד כל אחת מהן על רכישת כוח-הרתעה לאומי משלה. מר חרוש-ציב התלונן, כי כוח זה יעניק לגרמניה, זו הפעם הראשונה, גישה לכלי-זין גרעיניים, אך הוגי הרעיון — מעצבי מדיניות-החוץ האמריקאית והפנטגון — טר-ענים כי בלי כוח זה ידרשו הגרמנים שיהיו להם פצצות משלהם.

מדוע ירצו הגרמנים בפצצות?

בחלקה, זוהי שאלה של יוקרה. לדעתן של בריטניה וצרפת הרי אין זה די מכובד להיות תלוי בארה"ב — ואין כל סיבה מדוע יחשבו הגרמנים אחרת. וקיימת, כמובן, הר-מהפכה הצבאית הגדולה שבאה עקב פיתוחם של טילים בין-יבשתיים. טילים אלה מאפשר-רים לרוסיה ולאמריקה לירות במישרין פצ-צות תרמו-גרעיניות זו אל זו, וכך געשה בפעם הראשונה בהיסטוריה שטחה של אר-ה"ב פגיע להתקפת אויב.

אבל כיצד יסייעו אגיות ספורות, שצותיהן מעורבים, להגן על שיקאגו וניו-יורק?

זה אינו עיקר הויכוח. השיקול הוא, שב-התמודדות הסופית כה יפחדו האמריקאים מהשמדת עריהם-הם, עד שלא ישתמשו בכלי-זינם הגרעיניים להגנת אירופה. לשון אחר

הפרק, בחלקו בגלל יוקרו ובחלקו משום שהתחור לאמריקאים כי יהיה צורך לאפשר לאירופים גישה אל סודות חדרי המכונות של הצוללות האלה על מנועיהם הגרעיניים.

אך כלום אין כבר לנאט"ו כוח גרעיני נוסף על זה ה"מקובל" ככדי לבלום התקפת אויב? כן. לשתי חברות בנאט"ו — ארה"ב וברי-טניה — נשק-גרעיני להגנה על שטחן של מדינות נאט"ו.

האין די בזה?

כן, יתכן די והותר. אפילו בלי התרומה הבריטית יש לאמריקאים פצצות, טילים הר-מספיקים להשמדת ברית-המועצות עשר פע-מים, בזו אחר זו. סבורים, כי לרוסים יכיר-לת של "הריגה-עודפת" פי ארבעה בלבד.

מדוע, איפוא, להקים כוחות נוספים?

אין תכליתו של הכוח הרב-צדדי להגדיל את עצמתו הצבאית של המערב. אם כי לא כל אנשי-הצבא ואנשי-צי-המלחמה תמימי-דעים עם ואיקאונט מונטגומרי, האומר כי כל הרעיון כולו אינו אלא הבל, אין איש מן המומחים טוען כי כוח זה עשוי להביא לידי שינוי מקריע במאזן הכוחות הבין-גושי.

בריטניה מהססת עדיין אם עליה להצטרף לארצות-הברית, גרמניה-המערבית, איטליה וחברות לא-גרעיניות אחרות בנאט"ו, בתכנון כוח-גרעיני משותף.

שר-ההגנה הבריטי סבור כי כוח זה לא יוסיף דבר לבטחונן של מדינות נאט"ו. מאידך גיסא, מחזיק משרד-החוץ הבריטי בדעה כי אם לא תשתתף בריטניה בתכנון הכוח הזה, יגרע חלקה בנאט"ו ותאבד לה חלק מההש-פעה שלה באירופה.

מהו אותו כוח-גרעיני רב-צדדי זה?

זהו כוח, אשר במקום להשתייך למדינה אחת, יהיה שייך במשותף למדינות אחדות. המדינות החברות ישאו יחדיו בהוצאות הר-כרוכות בו, ויעמידו את כוח-האדם שידרש לשורותיו. אף אחת מן השותפות לא תוכל ללחוץ על ה"כפתור", אלא אם כן יסכימו לכך גם השותפות האחרות.

מה דמות תהיה לו לכוח זה?

בתכנית הנוכחית מדובר בצי של 25 אניות-שטח עם צותים רב-לאומיים, החמושות ב-טילי "פולריס". הרעיון המקורי, בדבר צר-ללות נושאות טילי "פולריס", הוסר מעל

להמבורג, דרך משל, ואם לא תהא בידי בני-אירופה היכולת להדפס משם, הרי שארה"ב תבחר להשלים עם אבדן זה מאשר להפעיל נשק-גרעיני ובכך להעמיד את עריה היא בסכנת מלחמה גרעינית רבת-הקף.

גם אם נכיר בחשיבות הצורך להגן על אירופה ללא הזדקקות אוטומטית לנשק-גרעיני, תובן חרדתם של בני-אירופה נוכח אסטרטגיה-של-הגנה העלולה לקרוס תחתה כליל אם יפעילו הרוסים נשק-גרעיני, כי אחרי ככלות הכל, כל יעילותה של ההגנה ה"מקובלת" טמונה בידיעה, שמאחור מוצב מאגר גרעיני שניתן להפעילו לעת צרה. בני-אירופה יכולים וחייבים לזנוח את הרעיון להשתמש ראשונים בנשק-גרעיני. כל זאת בתנאי, שהרוסים יעוכבו מלאחוז בנשק-הגרעיני שלהם, מתוך שידעו שבידי המערב כוח גרעיני של ממש.

אנה תבוא הגנתה של אירופה, אם לא יהיו בידיה כלי-נשק גרעיניים משלה, — טקטיים או אסטרטגיים — ואם לא תהא יותר סומכת ובוטחת שכוח-ההרתעה של ארה"ב אכן יחוש לעזרתה? מה הן הבטחות של נאמנות לעומת שינוי במדיניות המצמיח ברירות של נאמנות? דרישתה של ארה"ב להגדלת צבאה ה"מקובל" של אירופה, נראית אך כהקדמה לשליפה מוחלטת של נשקה הגרעיני מאירופה ואף ליותר מכך — לביטול הערובה-ללא-תנאי שנתן לאירופה כוחה הגרעיני של ארה"ב.

הגרעיני האמריקאי — הוא אשר ירתיע את שאפתנותה הצבאית של רוסיה וימנע מלחמה, בין גרעינית ובין "מקובלת", באירופה. אותן מכסות של גייסות, אשר בני-אירופה התחייבו להעמידן לרשות נאט"ו, לא באו אלא לשמש מחוה סמלי לכך שאין ארה"ב נתבעת לשאת על שכמה בדד את עולה של הגנת אירופה כולה.

כאשר הציבה ארה"ב בקרה-חזית בגרמניה את כלי-הנשק הגרעיניים הטקטיים, היו לה שני טעמים לכך: האחד — לאזן, ולו גם חלקית, את העדיפות הכמותית של הסובייטים שמעבר ל"מסך הברזל"; והשני (טעם פסיכולוגי) — להביא את הרוסים לידי אמונה, שפלישה מצדם תביא לידי חילופים של מהלומות-גרעיניות שתתפשטנה עד מהרה לתוככי רוסיה גופה. בהסכימם להצבת כלי-נשק גרעיניים אלה על אדמתם האמינו בני-אירופה שאלה לא יופעלו לעולם; ותמרונים תקופתיים אחדים של נאט"ו אכן הוכיחו, שמלחמה אוטומית טקטית לא תותיר הרבה ממה שקרוי אירופה. בני-אירופה הסכימו להצבת כלי-הנשק דוקא משום שהאמינו שהללו לא נועדו להפעלה. משמע, שבני-אירופה ראו בנשק האטומי הטקטי רק שלוחה של כוח ההרתעה האסטרטגי עצמו. מכאן, שהצעת הפנטגון, שהגנת אירופה תנוהל כולה בכוחות "מקובלים", נוטלת מכלי-הנשק הגרעיניים הטקטיים את כל עוקץ ההרתעה שבם. יוצא, איפוא, שאם יפלו הרוסים

פוחתת סכנת פריצתה של מלחמה-עולמית, והאמריקאים והרוסים מחדשים את משאם ומגעם?

זהו בדיוק עיקר הבעיה. השיחות הצפויות בין אמריקה ובין רוסיה יצרו משבר בברית-המערבית. האמריקאים רוצים להרגיע את הגרמנים שלא יעשו כל הסכם עם הרוסים על חשבונם, והם מקוים כי הכוח הרב-צדדי יסייע לקיום אמונם של הגרמנים. האמריקאים חוששים שמא, בהעדר כוח מעין זה, ילכו הגרמנים אחר טענתו של דאג'ול, האר-מרת כי האמריקאים אינם מהימנים, וכי על האירופים להשיג בעצמם הסכם עם הרוסים. מה יקרה עכשיו?

המדינות המצדדות ברעיון הכוח הרב-צדדי עומדות להקים, תוך שבועיים או שלושה שבועות, צו-מתכונן בפריז, במגמה להכין טיוטת-הצעה שבביל ועידת-המיניסטרים ה-שנתית של נאט"ו, שתערך לפני הג'נרל-מולד. מל דין ראסק, שר-החוץ האמריקאי, אמר לאתרוגה לילורד יום, שר-החוץ הבריטי, כי עליידי הצטרפותה לוועידה לא תתחייב ברייטניה להצטרף לכוח הרב-צדדי. אבל, ברור כי כל מדינה שהיא, שתהיה נוכחת בדיונים תחשב, "אורחת לא-קרואה", אם ממשתתף החליטה מכבר לא להשתתף בכוח זה.

* זונה בינתיים לראש-משלה.

אירופה, וגם מכיון שמומחיה מעוניינים לתת מבט קרוב-יותר בכלי-זיון גרעיניים. הגרמנים התחייבו לא לצר כל-יזיון גרעיניים משלהם.

מדוע, איפוא, אין גם הצרפתים מצטרפים לכוח זה?

מפני שדאג'ול רוצה בכוח, שהוא יוכל להפעילו מבלי לבקש לשם כך את רשותו של קנדי.

האם משגת ידה של צרפת להקים כוח-גרעיני משלה?

שאלה זו פתוחה לויכוח, אך בחודש שחלף (ספטמבר) הציגו הצרפתים להפוך את הכוח הצרפתי לכוח אירופי. ניתן להניח כי פרר שה של ההצעה הוא לזכות בסיוע בריטי ואירופי. ד"ר אדנאואר סבור, כי זהו רעיון מעניין.

ובכן, האם ימשכו הגרמנים ידם מרעיון ה-כוח הרב-צדדי ויצטרפו אל דאג'ול?

לא. הטכנאים הצרפתיים טרם הגיעו לשלב התרמו-גרעיני, והגרמנים טוענים כי הם מעדיפים "מטריח" אמריקאי על "שמישה" צרפתי.

איסור הניסויים

אך מדוע צצה הצעה זו, בדבר כוח נאט"ו חדש, דוקא אחרי חתימת ההסכם בדבר אי-סור הניסויים הגרעיניים, שעה שגדמה כי

רת — נשק ההרתעה שלהם לא ירתיע עוד. אבל בכוח הרב-צדדי לא יוכל איש לחוץ על ההדק, אלא אם כן יסכימו כל האחרים לעשות זאת; וכך — אם דואגים האמריקאים לעריהם-שלהם — כלום לא יוכלו למנוע בעד שיגורם של טילי "פולריס"? מבחינה הגיונית, הם יוכלו לעשות זאת. אבל האמריקאים סבורים כי האפקט הפסיכולוגי של "השתתפות בהצגה" — בתכנון המטרות ובלמוד הפעלתם של כלי-הזיון החדשים, אפקט שיהיה קיים, לגבי האירופים, — יביא, בין השאר, להרגשה של סולידאריות.

צרפת מחוץ לכוח

האם האירופים תמימי-דעים עם האמריקאים בשאלה זו?

עד כה נדמה, כי דיעה חיובית שוררת בגרמניה ובשלוש מדינות יס-תיכוניות, החברות בנאט"ו: איטליה, תורכיה ויוון. דאג'ול החליט להשאיר את צרפת מחוץ לכוח זה. אך כלום אין הסכם צרפתי-גרמני הקובע, כי שתי המדינות יתכוננו במשותף את מדיניות הצבאית?

היה הסכם כזה, אך כרגע אין הוא מופעל. גרמניה-המערבית מעוניינת במיוחד למנוע צאתם של האמריקאים מאירופה, היא מצידדת בכוח הרב-צדדי, גם משום שהיא מקוה כי הוא יסיף לקשור את האמריקאים אל

ימנה ב־1965 כ־1,700 טילים בליסטיים בינייבשתיים. ואף־על־פי־כן, לא תתן עצמה זו בידי ארה"ב את הכוח להשמיד את נשקה של ברה"מ ואף לא למנוע בעדה מלהלום בחזרה. מחקר מיניסטריון־ההגנה כבר קבע, שבמהלומה מעין זו ייספו 100 מיליון אמריקאים ויקיץ הקץ על ארצות־הברית. היערכות־גרעינית עצבנית זו בין שני הצדדים הביאה עתה למעין יציבות הודות לתיקו הגרעיני. ובאותה מידה התערעה ההנחה שאכן תיסחף ארה"ב למלחמה גרעינית אך ירק למען אירופה.

כלומר, אסטרטגית ההגנה האמריקאית עוצבה מחדש כך, שהבחירה בין מלחמה ושלוש תהיה נתונה מעתה בידיה של ארה"ב בלבד. לשון אחרת — יתפתחו הדברים באירופה כפי שיתפתחו, ארה"ב לא תיסחף למלחמה גרעינית בניגוד לרצונה. כדי לממש אסטרטגיה זו, חותרת ארה"ב להתפרק מכל התחייבויות גרעיניות ביתר חלקי העולם, ובמיוחד באירופה. ככל שרק ירשו לה התנאים הפוליטיים. אמנם ההיצמדות לפעולה נגד הכוח־הגרעיני של האויב עדיין עומדת בתוקפה, אולם מגמתה השתנתה. היא חדלה להיות האמצעי להשמדת נשקה הגרעיני של ברה"מ והפכה למפתח אשר יצדיק את המונופולין הגרעיני של ארה"ב, המהווה אבן־שתית לתפיסת המלחמה של פעולה מבוקרת נגד הכוח־הגרעיני של האויב.

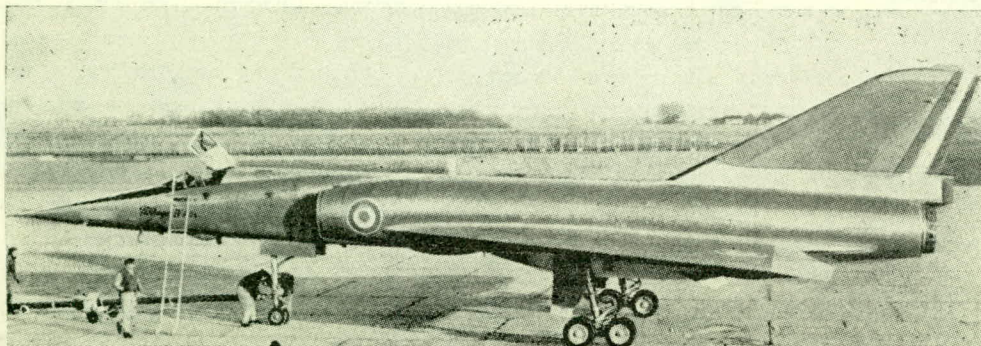
בועידת נאסאו שנערכה בדצמבר 1962, נעשה הצעד הראשון בכיוון התרת ההתחייבויות הגרעיניות שהוזכרה. בועידה זו ניסתה ממשלתו של קנדי לשים קץ לאי־תלותה הגרעינית של בריטניה ובאותה שעה לדחפה לזרועות השוק־האירופי, על־ידי זניחת טיל ה"סקאיי־בולט". בצעד זה לא הצליחה ארה"ב. אך לכל המוקדם ב־1970 — אם בכלל — תצליח בריטניה לפתח צוללות גרעיניות שבהן מותנית הצעת ארה"ב לטיילי "פולריס" כתחליף ל"סקאיי־בולט". בריבונות נעשה צעד אמריקאי שני למניעת הקמתם של כוחות גרעיניים לאומיים — ההצעה להקים כוח־גרעיני "רב־צדדי", בו יוכלו לשתף עצמן גם מדינות נאט"ו ואשר יקוים בשליטה אמריקאית. ארה"ב תוכל לקיים בידיה את כוח ההחלטה הסופית באשר למלחמה, על־ידי כך שתוציא מידי בני־אירופה את האפשרות לזוים מלחמה גרעינית.

השלב הבא בתכניתה של ארה"ב הופנה כלפי האסטרטגיה הצבאית שלה עצמה. ארה"ב זנחה את המפציצים המאושימים והעדיפה עליהם את הטילים הבינייבשתיים המוצבים בארה"ב

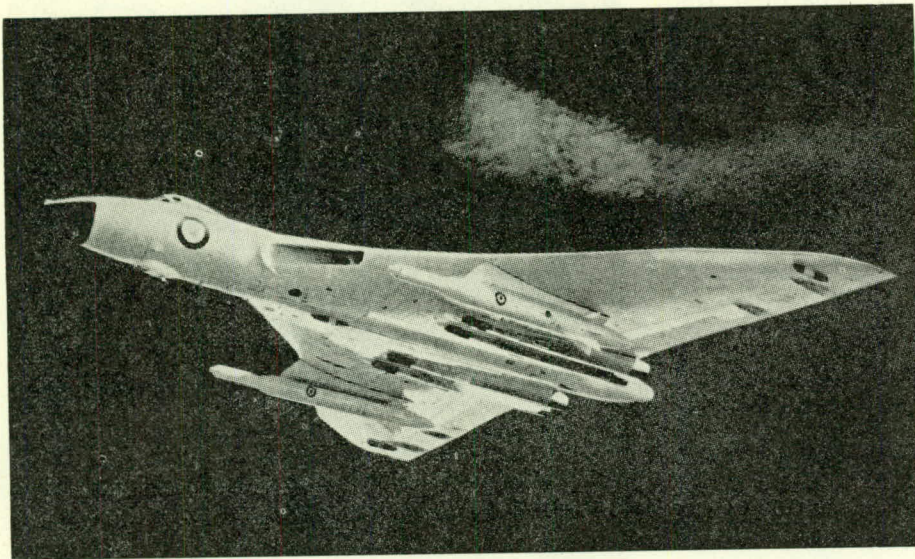
האסטרטגיה החדשה של ארה"ב אינה פרי־קפריזה. שרשיה נעוצים במסקנות הבלתי־נמנעות הנובעות מהתפתחותה של הטכנולוגיה הצבאית. ניתן לישב את הניגוד שבין יומרותיה של אסטרטגית "הפגיעה בכוח הגרעיני של האויב" לבין הדרישה לצבא "מקובל" גדול באירופה. אלא שישב זה מתאפשר רק על־ידי פאראדוקס: אף כי אין עוררין על עליונותה הגרעינית של ארה"ב לעומת ברה"מ, הרי השיבותה של עליונות זו הולכת ויורדת. הסיבה לכך היא שאין ארה"ב יכולה עוד לקוות כי תוכל לעקור את הכוח הגרעיני הסוביטי מן השורש על־ידי הפעלת הכוח העדיף שבידה. התמורה שהביאה לידי־מצב זה היא העובדה שכוחות־טילים ארוכי־טוח ובלתי־פגיעים פותחו עתה על־ידי שני הצדדים כאחד. עתה, משהצליחו שני הענקים הגרעיניים, "להקשיח" את טיליהם על־ידי הצבתם מתחת לפני־הקרקע ומתחת לפני־הים, יש בידיהם הכוח למחות איש את רעהו, בלי שחשוב יהא הדבר, מי הלם ראשונה.

משמעויותיו של שיוויון־הכוח האטומי החדש תוארו בידי מיניסטר־ההגנה מק־נמארה באוני ועדת־הכוחות־המזוינים של בית־הנבחרים האמריקאי בינואר 1963. בדברו על המצב שינצר לכשיעשו הרוסים את טיליהם לבלתי־פגיעים, אמר: "בלי שים לב לאופן ההתקפה, תקשה אזי עלינו מיום מלאכת ההשמדה של נתח גדול דיו מן העצמה הגרעינית הסוביטית כך שיימנע ממנה הכושר לגרום נזק של ממש לארה"ב. והדברים אמורים לגבי כל סוג וגודל של כוחות אסטרטגיים, אותם נבחר לבנות; גם אם נוכל להכפיל ולשלוש את כוחותינו, עדיין ייבצר מאתנו להשמיד במהירות מספקת את כל מתקני הטילים הבינייבשתיים ה"קשוחים" ואף לא את רובם. ואף אילו יוכלנו לעשות זאת, כי אז עדיין אין בידינו דרך כדי להשמיד, באותה עת, גם את הצוללות משגרות הטילים".

להצהרה זו שתי תולדות. האחת: בטל ערכה של פעולה נגד הכוח־הגרעיני של האויב שכן היא לא תוכל עוד למלא את משימתה הראשית — להשמיד את הטילים הסוביטיים; השניה: אם תצוה ארה"ב על כוחותיה הגרעיניים לחוש לעזרת אירופה, אל לה לצפות לכך שיפסח עליה ההרס של מהלומת־הנגד הגרעינית של האויב. פיתוח טילים בלתי־פגיעים בידי שני הצדדים הביא למצב, שבו ייכחדו שניהם גם יחד בהתמודדות גרעינית. ארה"ב ממשיכה, אמנם, ביצור מאגר של טילים לפעולה נגד הכוח־הגרעיני של האויב אשר

מיראז' IVA, המסמל את הכוח הגרעיני העצמאי של צרפת.

מפציץ „וולקאן“ B-2 נושא דגמים של הטיל „סקאיי-בולט“

צא וראה איזו אירוניה נושאת בחובה „המלחמה הקרה“ של ימינו. שכן על-ידי פיתוח הטכנולוגיה הצבאית — המאפשר את ביטול הצורך בבסיסים זרים — קמה וצמחה מחדש הבדלנות האמריקאית, הן במישור המדיני והן במישור האסטרטגי. מדיניותה הבין-לאומית של ארה״ב בתקופה שלאחר מלחמת-העולם השנייה הושתתה על יסוד צבאי מוצק, כי עד לעת האחרונה קשה היה לקיים את האינטרסים האמריקאיים ברחבי תבל רק על-ידי תימוכין של אסטרטגיה המבוססת ביבשת האמריקאית בלבד. עתה עדים אנו למיוגם של השניים. האסטרטגיה החדשה של הפנטגון אינה אלא תשלובת של שני מכלולים המנוגדים ביניהם לכאורה. בפנינו קמה הגנה על האינטרסים האמריקאיים בכל רחבי תבל המתבססת אך ורק על יבשת אמריקה. המהלכים ליצירת „מצודת אמריקה“ כבר זכו לתמיכה רחבה בקונגרס. בין אמרי ה„הן“ אנו מוצאים לא רק בדלנים מן הדור הישן שמעולם לא גרסו את הפניה ל„זרים“, אלא גם ליברלים שתבעו למעשה את ביטולה של נאט״ו, בשורת נאומים מרשימים שנשאו השנה בסינטיאק, אך הסינטור פולברייט, הנודע בתפיסתו הבין-לאומית ובתמיכתו בנאט״ו, בדברו ביוני השנה בטלביזיה, טען שהגבלות המכס של השוק-האירופי-המשותף „ימנעו מעימנו להחזיק צבא באירופה במחיר של מיליארד דולרים“.

ספקותיה של אירופה בדבר המשך תוקפה של הערובה הגרעינית האמריקאית עוררו רוגז בוויינגטון; ולנוכח האסטרטגיה החדשה קשה במקצת להבין התמרמרות זו. אחר ככלות הכל, כל הצידוק לאסטרטגיה חדשה זו טמון בכך שנוסחות-ההגנה הקודמות של נאט״ו אינן הולמות עוד את המצב. אלמלא כך, מה טעם היה להודעה הרשמית בתום ועידת-נאסאו להכריז שתורת ה„מגן והחרב“ הקודמת להגנת אירופה מוחלפת ומוגדרת מחדש: מעתה, הצבאות „המקר-

ואת הצוללת הגרעינית המשוו-טטות בימי תבל. בהעדר מפציצים בטל ממילא הצורך בבסיסי-אוויר באדמות זרים וחלפה הסכנה שגורמים זרים יתחברו חטמם — בדרך מדינית או צבאית — בענייני הכוח-הגרעיני האסטרטגי האמריקאי. אנו עדים, איפוא, לסגירת בסיסי-אוויר למן מארוקו ועד לפכיסטאן ולפרוקם של טילים אמריקאיים המוצבים בבריטניה, איטליה ותורכיה, יתירה מזה — כל שיטת הבסיסים הזרים נפסלה בהיותה מיושנת מבחינה טכנולוגית ובלתי-אמינה מבחינה אסטרטגית. צעד זה מסלק חשש-פחדים, פן תיטול לידה אחת מבעלות-הברית את השליטה על טילים אמריקאיים ותשגרם אל הרוסים,

אם אלה יפגעו באדמתה. נטישת הבסיסים הזרים נתנה לארה״ב חופש פעולה במידה שטרם היתה בידה מאז פרצה „המלחמה הקרה“. אולם באותה עת ניטלה מהמדינות שאכסנו בסיסים אלה הערובה היחידה שארה״ב תעמוד אתן שכם אחד בעת מלחמתן.

ארה״ב צועדת לקראת הקמת „מצודת אמריקה“, שהגנתה תשען על טילים בין-יבשתיים המוצבים בארה״ב גופה ועל חטיבות-רגלים ניידות העשויות להשלח חיש-מהר לכל נקודת תבערה על פני תבל. זוהי המשמעות של הצעדים האמריקאיים, אף כי אישים אמריקאיים יסרבו להודות בה, מסיבות מובנות. שכן משמעות זו אינה אלא ביטוי לוגיסטי לכורח פוליטי — לריכוזם של כלי-הנשק הגרעיניים בארה״ב גופה. אך עדיין אין בידה כל כושר ההחלטה שהוזכר. דרוש לכך צעד נוסף והוא — שליפתם של הכוחות האמריקאיים מיבשת אירופה. רק לאחר צעד זה תהיה ממשית האסטרטגיה של התרת ההתחייבות הגרעינית, על כל שלושת מרכיביה: אי-עידוד כוחות גרעיניים לאומיים באירופה, שליפתם ההדרגתית של כלי-הנשק הגרעיניים הטקטיים, דרישה לצבא אירופי „מקובל“ גדול יותר. הגדלת כוחות-היבשה האירופיים לא נועדה להיות תוספת לכוחות האמריקאים בגרמניה, אלא — המסקנה ההגיונית — להוות להם תחלופה.

יש לה ארה״ב החופש להשאיר ברירה אחרונה זו פתוחה ועומדת כל עוד היא ממשיכה לקיים שליטה מוחלטת בכוחות הגרעיניים של המערב. העובדה שכל יתר הצעדים להתרת ההתחייבות כבר ננקטו, משמשת מקל-חובלים המונף כדי לקצץ בשאיפות הגרעיניות של אירופה. הצהרתו של הנשיא קנדי בבון בחודש יוני שנה זו — „כל עוד יש הרוצים והדורשים את נוכחותנו, יעמדו צבאותינו במקומם והתחייבותינו בתקפן“ — אינה סותרת את האסטרטגיה החדשה. שכן ההצהרה נועדה לשכך רגשות-חרדה גרמניים ובאותה עת לפתוח פתח-ניסיון לארה״ב אם תגיע אירופה לידי פיתוח כלי-נשק גרעיניים משלה. או אז, תהיה נוכחותה של ארה״ב באירופה לא רצויה ולא דרושה.

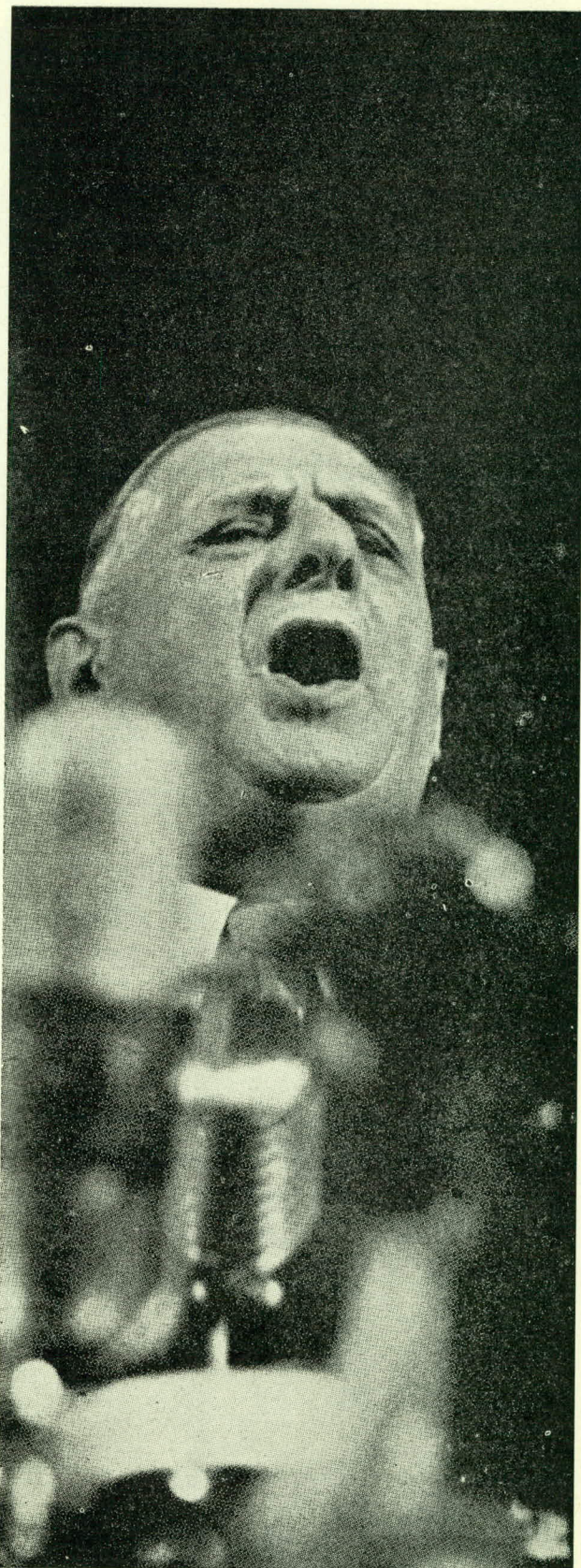
בכך משום הודאה ברורה ומפורשת בעובדה שכוחה הגרעיני של ארה"ב לא יופעל להדיפת התקפה רוסית ביבשה, אלא יוחזק בעתודה — למקרה של התקפה על ארה"ב עצמה. הנה כי כן האסטרטגיה האמריקאית החדשה — ולא שגֵעוֹן רדיפה בו לקתה כביכול אירופה — היא שהביאה את בעלות-הברית לידי הטלת ספק ברצון ההיחלצות של ארה"ב להגנתן. התסיסה הקיימת בברית-האטלנטית איננה עיקשות צרפתית אלא תוצאה ממדיניות התרת-ההתחייבות-הגרעינית. תורת ה"מענה הגמיש", כל כמה שלא תהיה רצויה להגנת ארה"ב גופה, אינה רצויה ביותר לבני-אירופה. במקום להוות הגנה, באה תורה זו להציג סכסוך עתידי בו ימחו הרוסים מעל פני-האדמה את אירופה המערבית. שעה שגורל דומה יפקוד את אירופה המזרחית, מידה של ארה"ב. או אז יוכלו שני ענקי עולם אלה, לאחר שהוכיחו עצמתם, לכרות שביתת-נשק על פני אדמת אירופה ספוגת הרדיואקטיביות, לאחר שנטלו חבל במלחמה שהיתה לגביהם "מוגבלת", אבל לגבי אירופה — "מוחלטת".

תמונה עגומה דומה שורטטה על-ידי דאָגלס באחת משאלותיו הרטריות הנודעות לתהילה: "מי יערוב לנו שבעתיד, לכשי ישתנה הרקע המדיני — והן כבר קרה כזאת בעבר — לא יבואו שני הגדולים המחזיקים בידם את המונופולין הגרעיני ויחלקו ביניהם את כדור-הארץ? מי יבטיחנו שבאם יתהוו פעם מצב מעין זה, לא יחליט כל אחד מהם שלא לשגר טיליו אל האויב העיקרי (על מנת שגם הלז יחוס עליו) כי אם למחוץ את יריביו האדירים-פחות? ניתן בהחלט להניח שביום ארור כלשהו תשמיד מוסקבה את אירופה-המערבית ואילו וושינגטון — את אירופה-המרכזית. ומי יקום ויגיד שלאחר שורה של מהומות פוליטיות וחברתיות, לא יבואו שני היריבים לידי איחוד ביניהם?"

אותם הרהורים של דאָגלס בשנת 1959 לא היו אלא נבואה לתוצאותיה האפשריות של האסטרטגיה האמריקאית שהתגבשה בשנת 1963.

במידה שהדבר נוגע לארה"ב אין כלל צורך להתנצל על האסטרטגיה החדשה, או לטעון שהיא אינה מתכונת לאותו דבר המשתמע ממנה כליכך בבירור. אסטרטגיה זו היא ביטוייה ההגיוני של ההשפעה המהפכנית אשר משפיע הנשק-הגרעיני על בריתות מדיניות. כשם שנשק זה הפריד את הגנתה של אירופה מזו של ארה"ב, כן יצר שותפות אינטרסים מוזרה בין ארה"ב ובריה"מ. אין לומר ששני הגדולים ששים למראה התיקון הגרעיני הנוכחי. אולם שניהם גם יחד באו לכלל הכרה, שאם יסוככו על כוחותיהם המרתיעים, תהיה בידם האפשרות לצמצם את סכנת המלחמה ביניהם. אין לומר שהיריבות ביניהם נמצאת ברמה יציבה. למרות רצונם יש בה נקודות שפל, בעיקר במקומות בהם שליטתם קשה, כמו בקובה ולאוס. אך השניים חשים בבירור שהברירה גרועה פי כמה: עולם, שעל פני חורבותיו העשנות יעלו להתמודדות סין השתלטנית ואירופה השאפתנית.

מכאן, שלשני הגדולים ענין חיוני בשמירה על איזון הכוחות הקיים. כי במסגרת יריבות מאוזנת כזו יכול כל אחד מהם לבלום את בניבריתו ולשלוט בחצי העולם שלו, באין מפריע. יריבתה הגדולה של רוסיה כיום אינה ארה"ב,

בלים" הם שיהיו חרבה של נאט"ו; ואילו כוחה הגרעיני האסטרטגי של ארה"ב — הוא שיהיה מגנה. האם לא היה

נציגי מדינות נאט"ו מתכנסים

ברית צבאית עם אירופה המבוססת על השתלבות גומלין מלאה, כי אז עליה לזנוח את היכולת שבידה היום — להחליט באורח בלעדי אם לנהל מלחמה או להמנע ממנה; ברירה שבדורנו עלולה משמעותו להיות: התשרוד בחיים — או שתכחד מעל פני האדמה.

כי אם סין התוקפנית; זו שואפת לגזול מידי רוסיה את שופר המהפיכה המהדהד ב"גוש השלישי" הרוגש, גוש של מדינות-מושבה לשעבר ומדינות מתפתחות כיום. הוא הדין לגבי ארה"ב. היא פחות מתיראה כיום מברה"מ הטרודה בעיני ביתה היא. נוכח כלכלה שהתקדמותה זחלנית וגרעון מתמיד במאזן המסחרי, יש לה לארה"ב מה להתירא מפני תוקפנותה הכלכלית של הקהיליה האירופית, שהחלטתה נחושה לחטוף מידי ארה"ב כל שוק אפשרי בעולם. כסין לרוסיה כן אירופה-המערבית לארה"ב — שותף סורר בפועל, ויריב בכוח אשר יש לבלמו.

אין שום דבר פגום באסטרטגיית-ההגנה האמריקאית החדשה — לבד מן העובדה שכל כולה בגדר ניגוד גמור לתפיסה שהונחה ביסוד הברית-האטלנטית בראשיתה. אם גמרה ארה"ב אומר שהיא תשתתף במלחמה גרעינית רק לפי בחירתה היא, כי אז נכונה האסטרטגייה החדשה ואינה זקוקה ללימוד זכות על עצמה וגם לא לנקיטת לשון דור-משמעות. ברם, אם בכל זאת העם האמריקאי עודנו נכון להניח לבני-בריתו שבאירופה לסבכו במלחמה גרעינית, כדי שניתן יהיה לשמור על המסגרת הנוכחית של נאט"ו, כי אז יש להטיל לגרוטאות את אסטרטגיית ה"מענה הגמיש" של הפנטגון, ואת הלוחמה בנוסח של "פגיעה מבוקרת בכוח הגרעיני של האויב" של; שכן רק אז תהיה שוב ערובה גרעינית אמריקאית לנאט"ו דבר בראימון בעיני בעלי-בריתה באירופה. אם הדבר שאותו מבקשת ארה"ב הוא

אל קציני צה"ל בחילות-היבשה!

הרשו לי להפנות תשומת לבכם לרגע קט לנושא הנראה, לכאורה, צדדי אך הנו בעל חשיבות רבה. מיטב מאמצינו מושקעים בהעלאת רמת סגל המפקדים בצה"ל, למען נביא את איכותנו לידי ביטוי ממש בעת מבחן.

שומה עלינו לפקוח עינינו לרוחה גם לנעשה מחוץ לצה"ל, לעקוב אחר התפתחויות בצבאות העולם, מגמות פיתוח, שיטות לחימה ולקחי קרבות ומערכות.

צבאות העולם עוברים לארגון מחודש לאור אפשרויות הלחימה העתידות תחת איום גרעיני, לחימה קונבנציונלית, לוחמה גרעינית מוגבלת ובלתי מוגבלת, לוחמה חתרנית וראיה מחודשת של ארגון ומבנה של צבאות ועוצבות.

חייבים אָנו להעיף מבטנו סביב, ללמוד ולפתח מחשבתנו ודרך פעולתנו.

נוסף על מכלול הספרות הלוועזית, כתבי העת והתקופונים המגיעים אלינו מכל קצוות תבל, מקיימים אנו את בטאונו אנו — "מערכות". בטאון זה, נוסף על האינפורמציה המרוכזת והממוינת הניתנת בו, הריהו גם במה חופשית להעלאת הגיינו ורעיונותינו על המתחולל בצה"ל, על צרכינו בלחימה, בהדרכה, בפיתוח ובטיפוח החייל והמפקד. מעתה יגדל "מערכות" ויצרור בתוכו גם את ילקוט התרגומים "צקלון", שיפסיק הופעתו הנפרדת.

חייבים אָנו לטפח את הבטאון הזה ואת הקריאה בו. הוחלט, על-כן, להטיל על כל קצין-קבע בחילות-היבשה להימנות על מקבלי "מערכות" וקוראיו. מחיר החתימה הוא סמלי, וינוכה על-ידי מת"ש בשני שיעורים שווים.

אין לי ספק כי אָמנם יגיע "מערכות" לכל קצין בסדיר ובמילואים — וישמש גורם חשוב במכלול הספרות המקצועית ופרסומי ההדרכה השונים.

י. ג. ב. י. ש., אלוף
ראש מחלקת-ההדרכה

משמעות מדינית להטסה צבאית

מובן, כי שני „שכנועים“ אלה מכוונים לא רק אל כתובתם של בעלי־ברית כי אם גם אל זו של יריב אפשרי.

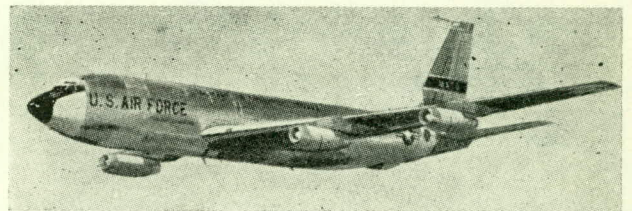
מן הראוי אולי להעיר שאף כי הדיביזיה המוטסת לאירופה היא משורינת — אין היא לוקחת עמה את ציודה הכבד (קרי, בראש־וראשונה — הטנקים, הנגמשי״ם, הארטילריה, תובלה כבדה וציוד־מכני־כבד). את זה היא תקבל באירופה מתוך המחסנים בהם הוא מוחזק במצב של כוננות מתמדת. היחידות המגיעות ראשונות הייבות להצטייד „במהירות הבזק“ — ולאבטח אחר־כך את בואן והת־ארגנותן של אלו שבגלים הנוספים. לפיכך נקבע סידור של מעין „רכבת־אירית“, כשקבוצות־מטוסים הועדו להמריא מהבסיס שב־טכסאס מדי שעה. הוטל על הדיביזיה, שתתרכז באזור־ההנחתה באירופה, לביים „התקפת־נגד“, בה תשתלט על שטח אשר לפי „סיפור־המעשה“ נתפס כבר לפני־כן על־ידי האויב.

ניסף על 14,500 אנשי „המשורינת ה־2“ הועדו להטסה גם 1,500 אנשי חיל־האוויר האמריקאי, צותיו של „כוח־ההלימה טקטי“ של 116 כלי־טיס, המשתתף יחד עם גייסות־הקרקע בתרגיל „כוח־מסייע“ מסוג אחר במקצת הם 300 אנשי־עתונות אמריקאיים, אשר גם אותם מטיס צבא ארה״ב לאירופה.

★

בינתיים ביצעה ההטסה, בדרך־כלל בהצלחה, תוצאה בלתי־צפויה היתה הכרות שר־החוץ האמריקאי — מפורשת־יותר מבעבר בלחץ ההגבות שהושמעו לרגל התרגיל מצד גרמניה — כי לא תחול הקטנה בכיח הלוחם האמריקאי החונה שם.

אין ארה״ב מוציאה אף אחת מעוצבותיה (5 הדיביזיות) החונות באירופה — קרי בגרמניה־המערבית. אך היא מקצצת בכוח־האדם הצבאי המוחזק שם — והדבר מזין כנראה את חששות בני־אירופה בענין „שליפה“ אפשרית של כוחות־ארה״ב. סבורים, כי היתה זו אחת הסיבות לכך שלסוף אוקטובר 1963 נקבעה הסטת דיביזיה אמריקנית שלמה מבסיסה שבטכסאס לגרמניה תוך 4 ימים (הדיבי־זיה המשורינת ה־2). בשביל הטסה ענקית זו „נרתמו“ 240 מטוסי־תובלה סלוניים מהטיפוס הגדול „Stratolifter“ C-135, שעליהם

לעבור, בכל הטס לצד אחד, מרחק של 9,000 קילומטר.

ואלה שתי מטרותיו של המבצע:

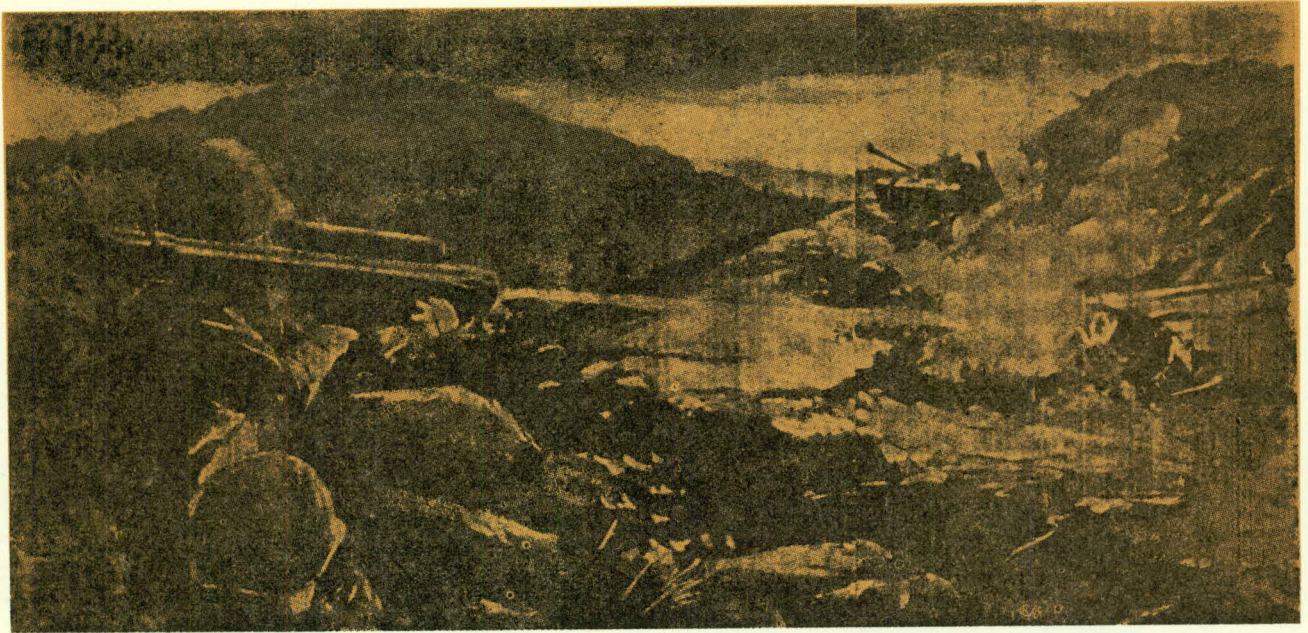
- להדגים מציאותית את היכולת להטיס אלי־מערב־לימים דיביזיה שלמה — שהוא מעשה ללא תקדים;
- לעודד את מדינות־נאט״ו באירופה על־ידי הראיה כי במקרה־הירום תוכל ארה״ב להגביר עדי־מהרה את כוחותיה הלוחמים שב־זירת־אירופה.

רקע כלכלי לקיצור משך השרות

במקום 22. ומעניינת ההנמקה: ההחלטה נתקבלה לפי בקשתו של המיניסטר לעניינים חברתיים — והוכרז כי יש לראותה, בראש־וראשונה, כ„תרומה להרפית המתיחות הרבה השוררת כיום בשוק־העבודה של הולנד“, בשל המחסור בידיים עובדות.

כנראה, מאותו־הזמן הוא: ארבעת אלפים חיילים הולנדיים מאומי־ניס־היטב ישוחררו בשלהי נובמבר ש״ז בטרם נסתיימה תקופת־שרותם. שכן, מיניסטר־ההגנה של מלכות־הנידרלנדים הודיע על קיצור זמן השרות: 18 חודש בלבד לחיילי שרות־חובה — במקום 20 חודש; ואילו לקצינים ומש״קים מאנשי שרות־חובה — 21 חודש,

הלוחמה בשדה הקרב הגרעיני

מאת גנרל־הארמיה ז' נוארא

מעובד ע"י רס"ן מ. ה.

אם נניח כי לרשותם של כל הצדדים המתמודדים יעמוד בהתנגשות מזוינת של העתיד נשק־גרעיני, על כל סוגיו וצורותיו ועל כל אפשרויות שיגורו — הרי שיהיה באפשרותו של כל אחד מן הצדדים האלה להפעיל את מלוא עצמתו הגרעינית בכל נקודה שבשטחה של מדינת האויב. הנחה נוספת היא שהתוקפן הוא שיקדים את יריבו בהפעלת הנשק־הגרעיני האסטרטגי — ורק אחרי־כן תבוא תגובתו הגרעינית של המותקף. על כל פנים, אף אחד מהצדדים הלוחמים לא יוכל להמנע מכך שמהלומותיו הגרעיניות של הצד שכנגד תפגענה במטרות בשטחו הוא; ומכך נובעת המסקנה כי למעשה יוכלו לפעול במבצעי־היבשה רק אותם כוחות אשר ישרדו ויוסיפו להתקיים לאחר המהלומות הגרעיניות ההת־חליות, ואלה אשר תבואנה בעקבותיהן. ועוד הנחה — שלישית במספר — היא שיגדלו עוד יותר (בהשוואה לעבר) היתרון וחופש־הפעולה שמהם יהנה התוקף (ביחס למותקף).

סקירה זו הנה המשך לקודמתה שראתה אור בחוברת קנ"ד של „מערכות“ („שדה־הקרב הגרעיני בתפיסת־מלחמה צרפ־תית“). נושאה של סקירה זו הוא מהלכם המשוער של מבצעי כוחות־היבשה במצב בו הללו מושפעים מאפשרות הפעלתו של הנשק־הגרעיני על־ידי שני הצדדים המתמודדים. אמנם, ענינה של הסקירה — פעולות־לחימה ברמות הטקטית וה־אופרטיבית. אך אל לנו לשכוח שפעילות זו תהווה בהכרח חלק מהמערכה האסטרטגית הכוללת — שבעיקרה תהיה אורית־גרעינית — ואף תושפע ממנה השפעה רבה ביותר. ובעיקר תושפע הלחימה מפעילותן של כל זרועות הכוחות־המזוינים ומכל אמצעי הנשק האסטרטגי שיעמוד לרשותן, ובראש וראשונה היא תושפע ממידת הפגיעה הגרעינית שתניקט במערכה האסטרטגית. מידת הפגיעות הגרעיניות האסטרטגיות ההדדיות הן אשר תקבענה בהרבה מה יהיו הכוחות (ומה יהיה מצבם), אשר ישרדו וימשיכו בהיאבקות על פני הקרקע.

כיצד יתנהלו מבצעי־התקפה

בתחילתה בגזרה רחבה; או טוב מזה — בגזרות רבות, וזאת כדי לפזר את יכולת התגובה של המגן. התוקף ישאף גם

הצד התוקף נאלץ להמנע מלהבליט הבלטה ברורה־מדי את כיוון המאמץ־העיקרי של התקפתו. על־כן תונחת כל התקפה

של המגינים המזדמנים בדרכם, שכן באלה יטפלו, בבוא הזמן, הדרגים הבאים של מערך ההתקפה.

הדרג הקדמי הממוכן של המערך ההתקפי יהיה זקוק לסיוע תחזוקתי רבי-משקל; אפילו נניח כי חלק מצרכיו אלה יסופקו לו בדרך-האוויר, אי-אפשר יהיה בכל-זאת לותר על „דחיפת“ חומרי האפסניה הדרושים גם בדרכי היבשה. מובן שכלל שיגדל עומק החדירה של הגייסות התוקפים, כן יגדלו מאמציהם הספקה והקשיים הכרוכים בהם. על כל פנים ניתן לקבוע שבלעדי הספקת חומרי-אפסניה פחות או יותר סדורה, אין סיכויים רבים להצלחתו הסופית של מבצע-ההתקפה.

כוחות הדרג הקדמי של המערך-התוקף יפיקו ודאי תועלת גם מהמהלומות הגרעיניות לטוח-ארוך אשר תונחתנה על-ידי הרמות האסטרטגיות. אש זו תגרום לשיבושים ברשתות הקשר והתחבורה של המגן ובמערכי-השליטה והתחזוקה שלו. לדרג הקדמי היבשתי יסייעו גם כוחות-מחותרת „שנש-תל“ ואורגנו לכך במדינת-היריב עוד בימי-שלום.

להוליך את גייסותיו בשטחים נטולי-מכשולים קשים, על-מנת להבטיח קצב התקדמות מכסימלי.

יתכן מאוד שתקדם למבצע-ההתקפה הכנה גרעינית, שתונחת על מטרות רשומות (כגון שטחי-חניה של כוחות האויב). בעקבות המהלומה הגרעינית המכינה יתקדמו גייסות משוריינים במבנים מפוזרים למדי ובמהירות מכסימלית, כשהם משתדלים להעמיק-חדור לתוך מערך המגן על-מנת למוטטו, להשמיד את מערכת-השליטה שלו, לחבל ברשת התחבורה וביחוד להוציא מכלל פעולה את פני-השיגור הגרעיניים. חדירה-רבתי-במפוזר כזו תגרום לכך שהכוחות-התוקפים יש-תרבבו בתוך אלה של המתגוננים וכאילו יתערבבו בהם — דבר, שיקנה ממילא לראשונים מידה רבה של בטיחות מפני האש הגרעינית של המגן.

מהירות המכסימום בהתקדמות הגייסות התוקפים דרושה גם להשגת מכסימום של תוצאות מבצעיות לפני שהמגן יפעיל את נשקו הגרעיני, בין ברמה הטקטית ובין ברמה האופרטיבית. הדרך להשגת קצב-התקדמות גבוה היא המנעותם של חודי הגייסות התוקפים מלהכנס בקרבות עם קיני-ההתנגדות

מה דמות תהיה להגנה?

מות התחליות אלו — ולהפוך את השטחים העצומים, שהוטל עליו „להגן“ עליהם, מגורם שליטי לגבי המגן לבעל-ברייתו. (ומדובר כאן בשטחים שאין בהם מכשולים טבעיים מוב-הקים). במילים אחרות: ישתדל המגן לנצל ניצול מכסימלי את יכולתו לפעול ולתמרן בשטחים נרחבים.

תיאור כללי זה של אורח המתקפה הצפוי מאפשר להעלות את מסגרת התנאים בה יצטרך המגן לפעול. וראשית-כל: כשהיזמה בידי התוקף, לא יוכל המגן שלא להפגע ממהלך-מותיו ההתחליות של התוקף, בין שהמדובר במכתו הגרעינית ההתחלית, ובין במבקעו המשורין. יהיה, איפוא, על המגן לעשות כל מאמץ אפשרי כדי להקטין תוצאותיה של מהלך-

בשלב הפותח

הכוחות-הממוכנים התוקפים עלולים להגיע עד לאמצעי-שיגור גרעיניים כה-קדמיים עוד בטרם יופעלו; על-כן יהיה עדיף שגם תגובה התחלית כזאת ברצועת-הספר של המגן תבוצע בנשק-גרעיני הממוקם בעומק, ושיופעלו לצורך זה טילים ארוכי-טווח יותר — של 100 ק"מ לפחות — או מטוסים נושאי מטענים גרעיניים.

כמטרות למכת-נגד גרעינית של המגן ישמשו, ראשית כל, אמצעי האש הגרעינית של האויב, ולאחריהם — נקודות רגישות בעורפו של התוקף (מיצרים בדרכי תנועתו — כגון גשרים, צומתי-דרכים וכיו"ב — וריכוזים לוגיסטיים, במיוחד

תנאי ראשון שעל המגן לקיימו הוא שבחלק הקדמי של מערכו (בקרבת גבול המדינה או בקו המגע) לא יציב אלא מערכת-כוחות דלילה מאוד — אך ממוכנת-ניידת; כתוצאה, יוכלו אזי כוחות אלה, משהוכרו על מצב-הכך, להחליף תדיר את מקומות-הימצאם, וזאת על-מנת להטעות את האויב ולהקטין את האבידות הצפויות ממהלומת-הפתיחה הגרעינית של התוקף.

משימתו של דרג קדמי זה היא קודם-כל השגת ידיעות-מודיעין, ויתכן גם אבטחה-קרובה לאמצעי-השיגור הגרעיניים קצרי-הטווח של המגן (30—20 ק"מ)*, אשר ימוקמו בקרבת גבול המדינה אם מתכוון המגן לפתוח בתגובה גרעינית כוללת ושיטתית מיד לאחר שהאויב יפתח במתקפתו. אך ציון בהקשר זה כי יש כאן סיכון כי מקבעי-החדירה של

* כלומר, הכוונה לתותחים אטומיים ולטילים מהסוג „הונסט ג'וז" ודומיהם. — המערך.

ועצירות קצרות; שאם לא כן תאיים עליו הסכנה כי יחדות החלוץ של האויב ישיגוהו או אף יעברו אותו (ביחוד בלילה), ואזי עלול דרג ראשון זה של ההגנה להמצא נתון בהתכתשות שלא רצה בה, ופנים אל פנים עם כוחות אויב עדיפים, ובמצב בו לא יוכל אף לקבל תספוקת ותגבורת. משמעות הדבר שפעולת הדרג הראשון של המגן תהיה חסרת סיכויים של ממש — וביחוד יצוין כי לשוא נצפה ממנה (פרט לאילו מקרים יוצאי דופן) כי תשהה את התקדמות האויב השהיה ניכרת כלשהי.

בשלב ההכרעה

מה הוא שלב המבצע ומה הרגע בו תונחת התקפת הנגד, מה יכולתו של המגן להעריך נכונה את המצב הנוצר אחרי הדו־קרב הגרעיני ההתחלי, ובעיקר — מה יכולתו להעריך את עצמתם של כוחות שני הצדדים שניצלו מדו־קרב זה; ועוד מכלול גורמים נוספים רבים.

שניים הם הגורמים העיקריים, בהם יצטרך להתחשב המגן בקבוע את האיזור בו ינחית את התקפת הנגד שלו, ובעיקר כדי לקבוע את ריחוקו מקרה המגע ההתחלי; והם: א. הרצון להנחית את התקפת הנגד על אויב הנתון בתנועה, כאשר שיווי משקלו של זה, ממילא, מופר במידת־מה; ב. הצורך שהכוחות המיועדים להתקפת הנגד ישרדו ויוסיפו להתקיים גם אחרי המהלומות הגרעיניות ההתחליות של האויב (במידה שניתן לחזות זאת מראש). במילים אחרות, הכרחי להניח לאויב לחדור ו"להתמתח" בשטח — ועל כוחות התקפת-

מחסני דלק); כל זה כדי לדלל במידה מכסימלית את גלי גייסות התוקפים ולהאיטם. לעומת זאת לא תופעל האש הגרעינית ישירות נגד חודי גייסות האויב הניידים, אלא אם המדובר הוא בהפעלתה המקומית. בשטחי הריגה שנבחרו בחירה מדוקדקת והוכנו עוד בעיתות שלום.

הדרג הראשון הממוכן הנייד הזה של מערך ההגנה, (כשהוא פועל בשטח הנוח לתנועת גייסות) לא יוכל, איפוא, למלא אלא את המשימה של איסוף ידיעות על האויב התוקף, וגם משימה זו יצטרך לקיים תוך זינוקי נסיגה ארוכים למדי

לאחר שלב הלחימה ההתחלי המתואר לעיל בא תורו של שלב ההכרעה, בו עשוי המגן לנקוט בשלוש דרכי פעולה עיקריות שיתוארו להלן:

● התקפת נגד מקבילה;

● בלימת התקפת האויב והדיפתה;

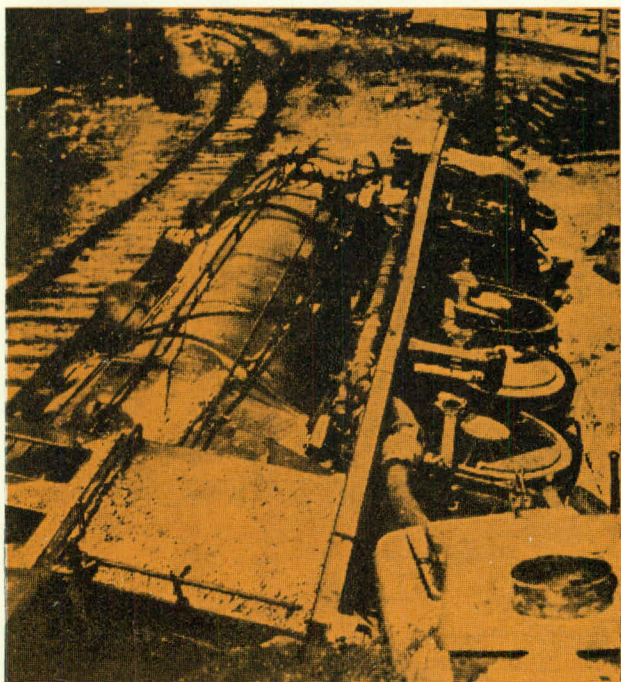
● השמדת האויב שהצליח לחדור לעומק המערך.

יהיו אלה, כאמור, מהלכיו העיקריים של המגן, ויש לשער שנוסף להם עשוי הוא לבצע בגזרות המשנה של שדה המערכה פעולות תוקפניות אחרות, שמטרתן העיקרית תהיה הסחה.

התקפת נגד מקבילה. באותם אזורים פתוחים, בהם תבוצע בודאי חדירת האויב, מותר להניח כי תיערך התקפת נגד כזו על ידי כוחות ממוכנים ומשוריינים של המגן. אחד התנאים להצלחתה של התקפת הנגד המקבילה הוא שכוחות אלה יימצאו מלכתחילה הרחק בעומק המערך — ועקב כך יינצלו ממהלומותיו הגרעיניות ההתחליות של האויב וכן לא ייקלעו לתוך האנדרלמוסיה הכללית שתתלוו להן. כוחות אלה עשויים ליטול לידם את היזמה המבצעית שאבדה בתחילה בעטיו של המצב הכללי שנתהווה, ותוך ניצול ידיעות מודיעין שנצטברו עד כה, ינחיתו מהלומות עזות על כוחות אויב הנמצאים בתנועה ואשר כבר נמתחו לעומק. להתקפת נגד זו תאיר ההצלחה פניה ביחוד אם יונחתו כמה מטענים גרעיניים על צירי ההתחזוקה של האויב, וישבשו אותם.

אכן, התקפת נגד מקבילה כזו תגרום אף היא להתכתשות ולהשתרבות גומלין של שני הצדדים, אך היא תהיה יזומה על ידי המגן, ומכוונת על ידי נגד אויב שכבר נגרע מכוחו והנתון במהלכו של תמרון — וממילא תפתח ההתכתשות בתנאים הנוחים בהרבה למגן מאשר אילו הוכתבה היא לו על ידי התוקף כאשר הלז עודנו בשיא עצמתו.

אין באפשרותו של איש לקבוע באופן מופשט ומראש מה יהיה יעדה — או עומקה — של התקפת נגד מקבילה כזו. הללו — יהיו מותנים בכמה וכמה גורמים: מה אופיו של השטח, מה עצמתם היחסית של הכוחות שהופעלו, מהי היכולת של השליטה במצב שעדיין שרדה למפקדת המגן,

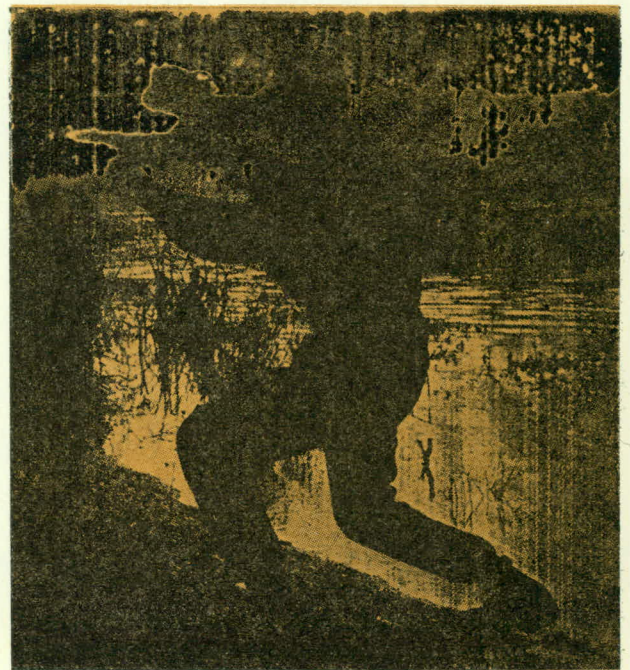

הנגד להתמקם מראש הרחק מקריהמגע ההתחלי. הערכתו של הגנרל נואראץ היא, כי הדבר יצריך שהמגינים יסוגו בתחילה למרחק של מאה קילומטרים לפחות, ואולי אף למעלה מזה.

ובאשר ליעדיה של התקפת-הנגד המקבילה — הם יכולים להיות שונים: החל בפשיטה להשמדת כוחות מסוימים וכלה בהעברת הלחימה לשטחו של האויב והשתלטות על יעדים חיוניים בו.

בשלב התקפת-הנגד יופעל הנשק הגרעיני בעל עצמה גדולה בעיקר נגד עומק מערך האויב, ובראש וראשונה על צירי ההספקה שלו. אש גרעינית מסוג זה תונחת אפילו בהעדר ידיעות-מודיעין מדויקות. שהרי אש גרעינית רבת-עצמה המופעלת על מטרות משוערות בלבד עשויה כבר להחניק את התקדמות האויב ולגרום לדעיכתה. אש גרעינית רבת-עצמה על הגלים הקדמיים של המערך התוקף תונחת במקרים יוצאים מהכלל, בעיקר כאשר תסתמן אפשרות לנצל תוצאות אש זו באופן מידי ולחדור לעומק מערך האויב ואל שטחו הוא.

בלימת התקפת-האויב והדיפתה. כאשר עשוי התוקף להיתקל, בחדירתו, בשטח מבוטר — ובמיוחד במכשול טבעי רציני (כגון שרשרת הרים, נהר גדול) — צריך שתגובתו הגרעינית של המגן תוכן מראש באופן שתשלב בגורמי-מכשול אלה; כך תיטיב להשמיד, או לפחות להתיש, את כוחות האויב ובמקרה הגרוע להניח לכוחות-אויב מותשים בלבד לחדור לתוך המכשול ולחצותו.

מערכה הגנתית כזו, בה „ינצל“ המגן את המכשול — נודע לה ערך חיוני לגביו; כי רק היא — במצב בו מהלומה גרעינית מונחת על כוחות אויב שנעצרו לפני המכשול-

המשהה — עשויה לבלום את הפולש ולהביא להכרעה. שיטה זו מחייבת כמובן, הכנה מדוקדקת. בין היתר יש להגביר את סגולותיהם המשהות של המכשולים הטבעיים באמצעות תוספת אמצעי-המכשול המלאכותיים שישנם (כולל מיקוש גרעיני). כן צריך למכשל גם את השטח הנמצא מאחורי המכשול הטבעי; שכן אין הכונה להגן ולהלחם ממשית על איזה מכשול בעל אופי קווי (למשל נהר גדול), כי אם בעומקו של המרחב שמאחוריו — או אף בתוכו (כשהמדובר, למשל, בשרשרת הרים). רק כך ניתן לנצל עד תומו את השפעותיו על האויב של שילוב תכליתי בין השניים: המכשול והאש הגרעינית.

כוחות-אויב אשר יצליחו לצלות, על-אף האש הגרעינית, את איזור-המכשול — הכרח שייתקלו בהמשך התקדמותם למרחב-המוגן במערכת כוחות-לוחמים קלי-תנועה ולא מסורבלים (כוחות חיל-רגלים, בעיקר), אשר ייערכו לרוחב ולעומק ברשת צותי-קרב לא גדולים. כוחות אלה ינצלו ניצול מססי מלי את תכונות הקרקע, יפעילו מטעני הריסה וחסיונות, ותפקידם יהיה להטריד את האויב החדור ולהאיטו — ובכך יטלו את חלקם בהתשתו הנוספת. כוחות-משימה אלה יפעלו, ביסודו של-דבר, לפי עיקריה של לוחמת-גריליה, יתקפו את האויב לפי שיטת „פגע וברח“ ויטרידו את מערך-התחזוקה שלו — כשהם עצמם נמנעים מלהוות מטרות כדאיות לאש גרעינית. כוחות-משימה אלה יהנו מהיתרון של הכרת איזור הפעולה היכרות-מושלמת והם יספקו את צרכיהם מהמשאבים המקומיים וממחסני-אפסניה קטנים, אך רבים וחבויים היטב, שיוכנו עוד בימי-שלום. הנחתו של הגנרל נואראץ היא שכוחות-משימה לא מסורבלים, (פשוטי-מבנה וקלי-ציוד) מסוג זה יוכלו להתקיים פרק זמן לא-מבוטל כשהם מנחיתים כלהזמן לאויב מכות מוחשיות. ובכך גורעים צעד אחר צעד מעצמת המחץ שלו.

השמדת האויב שהצליח לחדור לעומק המערך. בעומקו של האיזור, עליו פרוסה רשת צותי-הקרב פשוטי-המבנה ובהי-פונים, יוחזק מערך כוחות-מוכנים עורפי. תפקידם של כוחות אלה, בבוא תורם-הם, הוא לתקוף ולהשמיד את אותם כוחות האויב שיפרצו את מערך צותי-הקרב של ה„גריליה-למחצה“. כוחות מערך-עורפי ממוכן זה יתאמו את פעילותם עם רשת-מערך הגריליה, ויקבלו מגייסות „מקומיים“ סיוע מכל הסוגים, כולל תגבורות במקרה הצורך. הכוחות-הממוכנים-העורפיים, שיפעלו בטנח מוגבל-יחסית מבסיסהם הלוגיסטיים, יתקשו פחות בבעיות תחזוקה. הם ינצלו כל אפשרות לתקוף במפתיע את האויב שכוחותיו הותשו כבר בדרך התקדמותם הארוכה. התנאים להצלחת פעלם של כוחות המערך-הממוכן-העורפי הזה הם — שישתמשו מיטב-השימוש בהתמצאותם הטובה בשטח, שיהיו קלי-תנועה ובעלי כושר-תמרון ושהיו מוכנים בכל עת לפעולה חפוזה. את פעולותיהם אלו יבצעו כוחות „המערך-הממוכן-העורפי“, בשילוב עם כל סוגי כוחות אחרים עליהם הוטל בתחילה לחפות על כלל שטחי המדינה, או בלעדי שילוב כזה. יתכן, איפוא, כי הכוחות הממוכנים יופעלו במבודד ותוצאות פעולותיהם תושגנה באיטיות, אלא שהפעור לות, בכללותן, עשויות להביא לידי תוצאות מכריעות בהאב-קוץ עם מה ששרד עתה מכוחו של האויב הפולש.

שליטה מבוזרים במידה מכסימלית, אף שאין זה מונע בעד כך, שכאשר יהיה הדבר אפשרי, תשתדלנה רמות הפיקוד הגבוהות לתאם במידת האפשר את כל הניתן לתיאום. ניהול לחימה עקשנית מהסוג המתואר מציג דרישות גבוהות כלפי החייל והמפקד ורצון הלחימה שלהם. אשר לחייל, הרי לאוירה הכללית השולטת בתוך האומה, מתוספת כאן, קודם כל, רמת אימונו והכנתו עוד בעיתות השלום. לגבי מפקד זה, בראש וראשונה, ענין של תכונות היוזמה והדמיון — וכן של חוסן רצונו ודבקותו במטרה; שכן אף הצלחות שהן קטנות מאד בתחילה, אפשר שתהיינה להן תוצאות שלא תשוערנה.

אכן, שלושה הם התנאים להבסתו הסופית של הפולש:

- אסור שהתוקפן ישתלט על חלק כזה משטח המדינה, שאיבודו עלול לשתק כל יכולת של מערכת כוחות המגן להמשיך בהיאבקות.
- כל כוח וכל לוחם בודד אשר יינצל מהמהלומות הגרעיניות, חייב לתקוף את האויב בכל מקום בו הוא עצמו נמצא; ובאמצעים העומדים לרשותו ואם כבר תמה יכולתו לנהל לוחמה „סדירה“ — עליו לעבור ללוחמת גריליה.
- לנוכח הקשיים הצפויים בתחום התקשורת והתחבורה של המגן, צריך לתכנן ולהכין מראש מערכת שליטה ואורח-

מבצעי הסתננות והלחימה לסיכולם

על-ידו מראש מערך כוחות כזה שכבר הוזכר לעיל: כוחות שאינם מסורבלים בצידדי-יתר והם רבים ומדורגים לעומק רב; והכרח הוא כי כוחות-משימה אלה יפעלו באורח תוקפני נגד כל הכוחות המסתננים ואף נגד עורפם של אלה. ש להניח כי בלוחמה נגד הכוחות המסתננים עצמם, החדורים ראשונים, לא ימצא לו הנשק הגרעיני רב-העצמה של המגן מטרות מתאימות. לעומת זה, אש גרעינית אשר תונחת ביעילות על עורפם של כוחות אלה (על דרכי התחבורה ומחסני-האספקה שלהם) תשא תוצאות חיוביות; שהרי מתקפת-הסתננות כזו זקוקה לכך שיוזמה, בין בדרך היבשה בין בדרך האויר — וביחוד כאשר לא הביאה במהרה להצלחות המצופות.

בצד מתקפה מוחצת וממוכנת שתוארה באופן כללי עד כאן, יכול התוקף לנקוט בשיטת הסתננות, שהיא צורת לחימה גמישה יותר. זו מתנהלת על-ידי גייסות קלי-תנועה, שודאי יופעלו כבר עם ראשית המלחמה ויתקדמו בשטחים מבוטרים או קשי-תנועה דוקא (יעריים או הרריים). הכוחות המסתננים יופעלו בין על-מנת לכבוש יעדים עצמאיים שהחזקה בהם תיצור „עובדות קיימות“ ותהפוך אותם ל„משכונות“ בידי הפולש, ובין לשם פתיחת דרך-מעבר בפני עוצבות חזקות יותר, ממוכנות או מוטסות, שתבואנה בעקבות הכוחות המסתננים.

גם כאן אין להעלות על הדעת שיהיה ביכולתו של המגן להנחית מכת-נגד מסכלת להסתננות זו — אלא אם כן יוכן

שיבוש החיים במדינה

יעדיהן של הפצצות אסטרטגיות אלו יימנו שדות-התעופה, בתי-הזיקוק לנפט, ובדרך-כלל כל מטרה שהשמדתה עשויה לשתק את מערך הכוחות-המוזינים של המדינה. נוסף להשפעתן ההרסנית של הפצצות כאלו על המערך הלוגיסטי, הן תגרומנה בודאי לנזקים קשים ולאבדות המור ניות; ועקב כך יהיה חלק ניכר של כוח-האדם שבמדינה עסוק במאמצים לתקן נזקים אלה או לצמצם את תוצאותיהם. מצב-דברים כזה — יחד עם ההתמוטטות הצפויה של סדרי השלטון האזרחי — עלולים לעשות את המדינה לטרף נוח לכל מי שיגיע הראשון: כוח שיחדור למדינה בדרך היבשה — או בדרך האויר — או שיתגלה בין היסודות החתרניים אשר „נשתלו“ בה מכבר. לנוכח סכנה מסוג זה הכרחי שבכל מקום תימצא יחידה מן הכוחות המוזינים הסדירים המסוגלת

בחינות שונות אלה של הלחימה-הכוללת הצפויה צוינו כאן רק בשרטוטים סכימטיים ביותר. עתידות הן להצטרף זו אל זו, בצרופים שונים ומגוונים עד-מאד — ובעיקר בהתחשב בגורם הקרקע. אך בכל המצבים אין לשכוח אף לרגע את חיוניות ציווייה של המלחמה-הגרעינית, אשר הוצגו בסקירה הראשונה (ראה „מערכות“ קנ"ד).

כדי להשלים את תיאורם של תנאי מלחמה-גרעינית ובמיוחד כאשר להשפעתם נחוץ להתנגשויות הישירות בין הכוחות-המוזינים הסדירים, או הסדירים-למחצה — הכרחי להזכיר את תוצאות צורות-פעולתו האחרות של האויב.

ההפצצות הגרעיניות האסטרטגיות, אף אם אינן מכוונות דוקא ל„התקפות-אימה“ על מרכזי-אוכלוסיה גדולים, תגרומנה לאנדרלמוסיה חמורה בכל שטחה של המדינה המתוקפת. בין

ליטול לידיהם את השליטה על הציבור ולזכות באותה החזקה של "משכונים" אשר משמש ביטוי וסמל להצלחתם בתפקידם.

לסיכום

המהלומה הגרעינית הראשונה ולחדול מרצונו להלחם. אולם אין להניח מראש כי אמנם יתרחש דבר זה, שכן פירושו לבטל כל טעם קיומם של כוחות-מזוינים — אשר יתכן שתפקידם העיקרי יהיה דוקא למונוע התמוטטות כזו במדינה ובעם. נראה, איפוא, ששלב הלחימה ה"לא-סדירה" עשוי להיות הרבה יותר ממושך — אם אמנם איתנה האומה ברצונה להלחם, ואם ננקטו על-ידי הכוחות-המזוינים, כמידת האפשר, אותם צעדים שהגם הכרחיים בשביל שיוכל שלב-לחימה זה להתמשך. והרי אל-לנו לשכוח שגם התוקפן יסבול מקשיים, שאף אם כי מידת חריפותם תהיה פחותה, הרי במהותם יהיו דומים לאלה של המגן.

עצם העובדה שהמגן מוסיף להתקיים ומשיג פה ושם הצלחות חלקיות, עשויה לבטל את חשיבות הצלחותיו ההתחליות של התוקפן. היא אף תשלול ממנו אותם "משכונות" שכבש, בהם הוא ראה אמצעים להכניע את רצון היריב ולהשיג בכך למעשה, את ההכרעה. והרי יתכן שבו-בזמן יהיה על התוקפן גם לעמוד בכמה מקומות אחרים בפני כוחות-המגן, המבצעים מבצעי-היחלצות או הסתה בזירות-קרב אחרות, מרוחקות ופחותות-חשיבות.

חשיבותן של ההכנות למלחמה בימי-שלום. כל עיון במכלול הקשיים שניתן לחזותם-מראש ואשר יתיצבו בעת-המלחמה בפני כל רמות הפיקוד, מבליט שוב-ושוב את חשיבותן המכרעת של ההכנות למלחמה הנעשות כבר בעתות שלום. הדעת נותנת כי רק אותם אמצעי-הלחימה ואורחות-הלחימה שהוכנו מראש, ולפני פרוץ ההתנגשות המזוינת — הם בלבד יוכלו להיות מופעלים, על-כל-פנים בשלביה הראשונים של המלחמה.

את כל העבודות והפעולות הקשורות בהכנת המלחמה העתידית דה הכרחי לרכז ברמת הפיקוד העליונה, ותכופות תעסוק רמה זו אף בפרטי פרטיהן של ההכנות. לעומת זאת, כל הביצוע המעשי בבוא שעתו — יבזור, תיוצר, איפוא, שיטה של "ריכוז ההכנות — לקראת ביזור הביצוע". ואם דובר כאן על ריכוז ההכנות ברמה העליונה דוקא, הרי ברור כי כל הפעולות האלו תחייבנה גם תיאומים-מכניים רבים מאוד עם כל הרמות המעונינות — ואף עם הנמוכות ביותר.

הסתירות הרבות בהן ייתקלו המתכננים תדרושנה מהם נקיטה בפשרות אין-סופיות, אך הכרח הוא כי תמיד יהלמו פתרונות ופשרות אלה את הציוויים העיקריים הטבועים במהותה של המלחמה הגרעינית. בראש ציוויים אלה — מסיים הגנרל נוארא — ניצבת הדרישה: לודא בקרב האומה את הכשרת הרוח וההכרה אשר בלעדיהן אין כל תקווה לנהל בבוא-היום בהצלחה את הקרב בתנאיה של מלחמת העתיד.

לשלוט במצב, ולהשמיד כוחות אויב שיופיעו וינסו להשתלט, שכן, אפילו אם תהיה עצמתם קטנה, עלולים כוחות אויב אלה

מושגיה-היסוד שהוצגו כאן מאפשרים להגדיר עתה קווי-אופי אחדים שיציינו את המערכה הגרעינית בכללותה.

אויב אחיד ומערך-הגנה אחיד. האויב עלול להופיע לפתע בכל מקום שבשטחי המדינה, בדרכים ובצורות שונות ביותר — הכל בהתאם לכך האם יחדור בדרך היבשה, או בדרך האוויר, או אם נשתל במדינה זה מכבר. צורות שונות אלו של הופעתו עלולות להתרחש במקום זה או אחר, כולן יחד — או בזו אחר זו; אך בכלל פעולות-האויב תשתלבנה אחת בשניה מהודקות — כך שבסופו של דבר אין לדבר אלא על אויב אחיד ואחד.

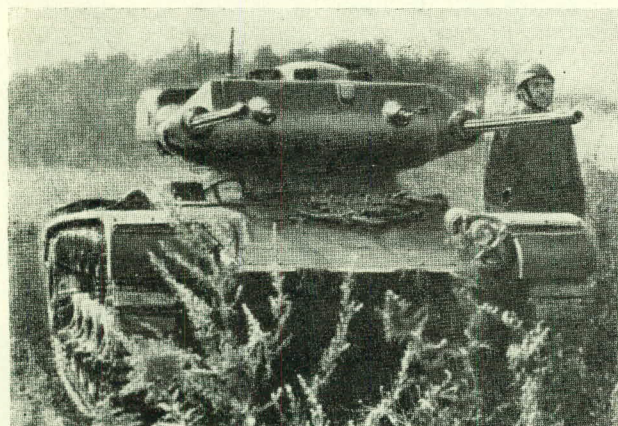
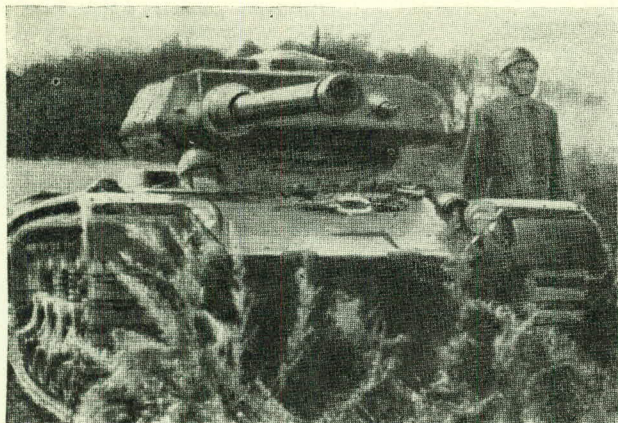
נגד אויב אחיד זה הכרחי להקים ולקיים מערך אחיד של כוחות-מזוינים — וממילא גם מערך-פיקוד אחיד. אחדות זו של הפיקוד אין, כמובן, פירושה כלל-וכלל שצורות-הארגון ואמצעי-השליטה חייבים אף הם להיות זהים בכל השלוחות השונות של כוחות-המגן.

אחידות המערכה. כשם שהאויב אחיד, כן תהיה המערכה אחידה ותהווה שלימות אחת. עד-מהרה יהפכו שטחים נרחבים במדינה לזירות-התנגשות, שהלחימה בתוכן יכולה ללוש צורות שונות מאד; יתכן מאד כי שטחים אלה אף יהיו מרוחקים זה מזה. ההתנגשויות האלו יתרחשו, לרוב, במפתיע; ואופן הופעתן ידמה לאותה פריחה חולנית המופיעה פתאום במקומות אלה או אלה בגוף אדם, אך לא במקומות האחרים שבו.

פיזור גיאוגרפי זה של הופעת כוחות-אויב ושל התלקחויות-לחימה יבטל בודאי במלחמת-העתיד את האפשרות לנהל את כל המערכה ניהול מרוכז. היכולת של ניהול-הקרב במרוכז תשאר נחלתן רק של רמות-הפיקוד הנמוכות-יחסית, כל אחת באיזוריה. כן אי-אפשר יהיה עוד להגיד, כבעבר, כי כוח זה או אחר "ייצב" את החזית בקו זה או אחר; המערכה תהיה כוללת ואחת והיא תתנהל במקומות ובשטחים רבים באופן ברזומני.

המלחמה הגרעינית תהיה ממושכת. בתנאים אלה — של פעולות-איבה המתנהלות בשטחים נרחבים, של קושי רב לקיים תחבורה ושליטה וכשחלקים ניכרים של המדינה נהרסו לאחר חילופי המהלומות הגרעיניות — יעמוד הפיקוד בפני בעיות שמהותן הנה חדשה בתכלית ויצטרך, תכופות, להפעיל במ-אולתר את אותם האמצעים שישרדו עוד לרשותו לאחר המהלומות הגרעיניות. בתנאים אלה נראה כי שלב הפעילות המבצעית המתואמת והמסודרת-היטב ימשך זמן קצר בלבד — ואילו המלחמה לא תסתיים עם שלב זה ויהיה צורך להמשיך בלחימה בצורות אחרות וחדשות-בתכלית.

כמובן, אחד הצדדים עלול להתמוטט מבחינה נפשית לאחר

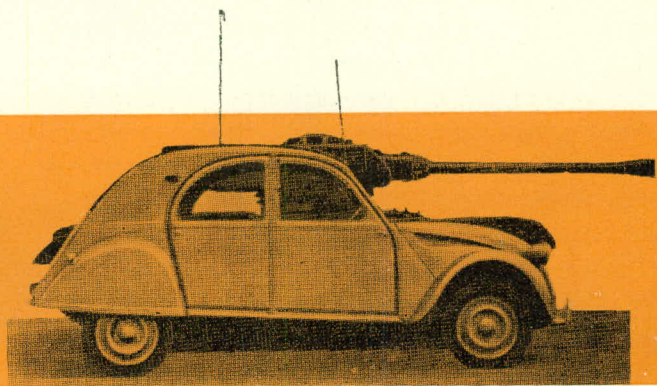
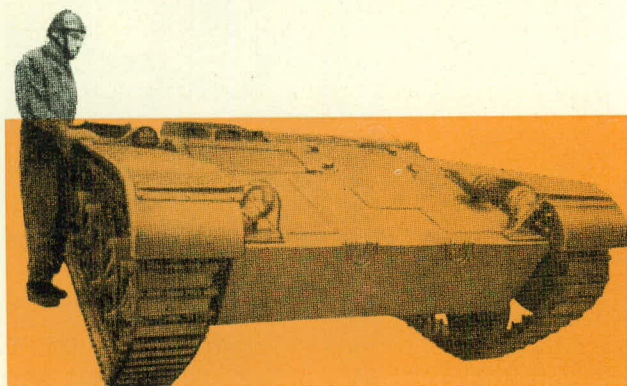
רכב-שריון קל תלת-פנים

רכב-הקרב המשוריין הקל „און“, אשר טופח לאחרונה עליידי צבא צרפת, ושני „דגמי-אבטיפוס“ שלו כבר עברו בהצלחה את בחניהם, נועד לשמש רכב-יטוד לכמה וכמה סוגי שימוש. ונודעו עד כה לפחות ארבע גרסאות כאלה. בלי צריח ישמש הוא לאחת משתי התכליות: או כנושא-גייסות קל — או כרכב-סיוור. אך אפשר להציב בו (ולחליף בשעת צורך) אחד משני הצריחים שטופחו בשבילו. הצריח האחד, בעל שני תותחים-אוטומטיים בני 30 מ"מ ושני מקלעים בני 7.5 מ"מ, ישמש לפעולה נגד גייסות בלתי-משוריינים ונגד רכב-משוריין קל, כגון נגמ"שים. כמובן, אפשר להפכו לטנק-פיקוד עליידי התקנת ציוד-התקשורת המתאים. במקרה זה תגביל התקנת מכשירי האלחוט את השימוש באחד משני התותחים ובמקלע אחד. אך יהיה זה אזי רכב-פיקוד מתאים למדי בשביל יחידות קדמיות. הצריח האחר ישא תותח בן 90 מ"מ ומקלע בן 7.5 מ"מ; והרכב יצלה אזי לשמש בתפקיד נגד-טנקי; שהרי זהו תפקיד אשר גם קוטנו היחסי (רוחבו 2.1 מטר, והוא קצר למדי) וגם צלליתו הנמוכה מסגלים רכב-קרב זה בשבילו. משקלו הכולל של „און“ — 7.5 טון. עליכן עם היותו רכב זחלייב-שלמות — הגו יביל-אוויר. תא-הצות הגו אטום-לחלוטיק, ויש בו סידור של הספקת אויר צח — והדבר יאפשר לשני אנשי-הצות לחיות בתוך הטנק וללחום מתוכו בלי לחבוש מסכות, אפילו במצבי זיהום כימי או רדיולוגי של הסביבה. מחיצה חסינה מפני אש ואטימה לגז מפרידה בין תא-הצות לתא-המנוע.

נקל לראות את שימושו של רכב כזה בתפקידים מוטסים, מושטים וכיו"ב. ברם, נראה שמתכננים להשתמש בו גם במערך-הגייסות הכללי, כמובן — בתפקידים מוגדרים.

למעלה: ה„און“ עם הצריח בעל התותח בן 90 מ"מ והמקלע בן 7.5 מ"מ; מתחתיו — עם צריח בעל שני תותחים בני 30 מ"מ ושני מקלעים בני 7.5 מ"מ.

למטה: משמאל, ה„און“ בלי צריח — נגמ"ש או רכב-סיוור; מימין, השואה בינו לבין מכונית סיטרואן „דא־שבו“.

תדריך לפני פעולה כדורך לקרב

רס"נ י. תדמור

תדריך והסברת התכנית נמנים עם יסודות ההכנה של פעולה מבצעית ולפיכך אף מהוים חלק בלתי נפרד של נוהל הקרב. כונת מאמר זה להעיר הערות אחדות על הבחינות הנפשיות והחברתיות של השלבים הללו ולהסיק על רקען מסקנות וכללים חינוכיים.

התדריך — מסגרת ארגונית

להעברת אינפורמציה ופקודות

קבוצת הפקודות למפקדי־משנה והתדריך לכל הכוח נועדו, כידוע, להעברת האינפורמציה וההוראות. המסגרות הארגוניות־טכניות הללו נוצרו ונקבעו מראש כחלק מנוהל־הקרב כדי לקיים בהן את הקומוניקציה, הקשר בין המפקד ופקודיו. הקומוניקציה — שבמשמעותה הפשוטה, מהוה העברת ידיעות, כונות, דרישות וציפיות — הנה תהליך הכרחי בכל פעולה חברתית; ועל אחת כמה וכמה בפעולה קרבית שיש בה משום ביטוי מובהק לריכוז כוחות פיסיים ונפשיים של בני־אדם רבים למטרה משותפת אחת.

בפעולה כזאת נמצא שידיעת הפקודה וכונתה, התמצאות בנתוני השטח והאויב, לימוד קפדני של שיטת הפעולה והכנה מראש לאפשרויות חזויות — כל אלה הנם תנאים הכרחיים להצלחתה של הפעולה; העדרם משמש תנאי מספיק לכשלונה. לא יפלא איפוא, שהמפקדים, רובם ככולם, מקפידים במפגשים־שלפני־הפעולה עם פקודיהם — מפקדי־משנה והחיילים — על כך שתכני תדריכיהם יקלטו ויטמעו במידה מכסימלית.

התדריך — מעמד בעל מתח נפשי וחברתי

אולם בחינה מעמיקה תגלה כי במקרים רבים מאוד הופכת המסגרת הארגונית להעברת ידיעות והוראות (כמו קבוצת־פקודות, תדריך או הסברת התכנית לחיילים) למעמד קבוצתי מיוחד במינו, בעל מתח נפשי וחברתי. שלא ברצונה, כביכול, הופכת המסגרת הארגונית הטכנית למעמד קבוצתי שהקור־מוניקציה המקוימת בו כוללת מענה לתביעות נפשיות ולציפיות קבוצתיות. הסוציולוגים מכנים מעמד קיבוצי כזה בשם מצב קומוניקטיבי. נציג נא, בפרוט יתר, כמה מן התכונות האופייניות למצב זה כשהוא מתארע ביחידה צבאית.

ציפיה. חיילי היחידה נתונים בציפיה ובקוצר רוח לקראת הפעולה או המצב שלפניהם. אלו, האחרונים, הינם בלתי ידועים כל צרכם, ודא עקא שהם נתפסים כבעלי משמעות קריטית לקבוצה ולפרטים. החיילים נמצאים בעיצומו של מעבר מתנאי חיים ומנתוני סביבה מוכרים אל מציאות חדשה, מעורפלת ואף נעלמת.

חרדה. חרדה — שאינה זהה עם פחד — הנה מורא בפני הבלתי־ידוע. תחושת החרדה במצב הנדון נובעת מהעדר נתונים מספיקים על המצב והפעולה הצפויים. זוהי חרדה מפני „מה ילד יום” — „יום” הטומן בחובו הפתעות וגילויים בלתי משוערים ומסוכנים. לעתים נובעת החרדה מאינטור־ספקציה של החייל והיחידה. חרדה כזו איננה החרדה מפני העדר כלים אלא חרדת האדם מפני עצמו. הפרט חרד או אם יעמוד במתח הקונפליקטים אשר יפעלו־עליו בעת המבחן: אם יגבר אומץ לבו על פחדיו; האם יכריעו ערכיו את חולשותיו. אף הקבוצה, היחידה כולה, עשויה לעמוד במצב נפשי דומה. היא תהיה חרדה למבחן הגשמת רמות־הביצוע

שטיפחה עד כה. האם בפעולה הצפויה יהא בה הכוח הפנימי לבטא מתוכה שותפות חברתית, עזרה הדדית, התנדבות, דביקות, הקרבה וליכוד.

תלות בעקבות הציפיה והחרדה לבאות נוצרת מידה רבה של תלות. זו מתיחסת תמיד לגורם שמצופה ממנו כי יביא לידי הרגעתה של החרדה. במצבים הקומוניקטיביים בצבא התלות היא האחזות במפקד — באותה אישיות העתידה לכוון את הקבוצה בעת ביצוע תפקידיה החדשים ולהנחותה בסבך החדש והמורכב הצפוי. התלות תגיע בודאי לשיאה בעת הפעולה עצמה. אולם כבר עתה, סמוך לכניסה למצב החדש, בעת התדריך והסברת התכנית, תהא מידת התלות בקרב החיילים רבה מאוד. התלות מוזנת עתה מן הידיעה או האמונה שיש בצקלוננו של המפקד, כביכול, לאלתר, כמה סמי הרגעה בצורה של אינפורמציה, הוראות להתנהגות, כללים ועצות, ובעיקר מוזנת התלות מהופעתו של המפקד עצמו. מידת בטחונו, שלותו וקור רוחו.

נכונות לקליטה, תלותם של החיילים במפקד — בעקבות החרדה — באה לידי ביטוי בנכונות-שיא לקלוט את דבריו, להישמע לצייווי ולקבל את מרותו. החייל והיחידה כמהים לקבל במצב כזה ידיעות, הוראות, כללים ועצות ולפעול בזריזות על פיהן — בהאמינם שיש בכוחם של אלה לשמש כלים מעשיים במצב ובפעולה שלפניהם. הם יודעים כי הידיעות וההוראות הנמסרות מפי המפקד הן הבלעדיות, או, על כל פנים, המוסמכות ביותר במצב הנדון, ואף מרגישים לעתים מעין הרגשה פטליסטי-מיסטי, שעתה מצווים הם להשמע למפקד כ„דובר“ כוח עליון.

מודעות המצב. במצב קומוניקטיבי קבוצתי נעשות כל התכונות שנמנו לעיל מודעות במידה רבה ליחידה. למן האתראה, או השמועה הראשונה על הפעולה המתוכננת, מתקיימים חילופי ידיעות בין חיילי היחידה בשאלות ובבירורים גלויים, בלחישות בין חברים, ברמזים ואף במבעי פנים. במרוצת הזמן נוצרות, במידה רבה, הכרה קבוצתית, גושפנקא קבוצתי תית וחיווק קבוצתי לתחושותיהם של הבודדים.

*

המסגרת הארגונית, בה נערכים הסברת הפעולה והתדריך, הופכת להיות — בין שהמפקד רוצה בכך ובין אם לאו — למעמד חברתי טפוג ציפיה וחרדה ונכונות להישמע. זהו מעמד שהכל מרגישים בו, חשים עצמם שותפים לו ומאמינים כי נקבעים בו חוקים ודרכים לפעולתם של כולם יחד, ושל כל אחד לחוד, וכי בחוקים ובדרכים אלה תלוי במידה רבה גורלם.

קוראי מאמר זה, חיילים ומפקדים, יוכלו בודאי לשחזר לעצמם מעמדים שלפני פעולה אשר הצטיינו בתכונותיו של המצב הקומוניקטיבי: הציפיה לבאות עם הכרות „מצב הכן“; החרדה בעת תדריך לקראת פעולה; התלות במפקד לקראת ובעת מבצע, או לדוגמה, התלות במדריך הצניחה במטוס לפני הצניחה; הלחישות בין החיילים בעת מצב מסוכן וקריטי ועוד ועוד.

*

אישור לקיומן של התחושות הנזכרות בעת תדריך שלפני פעולה ניתן גם מתוך תחקיר שערכנו לאחר אחת מפעולות הפשיטה האחרונות של צה"ל. מגמת התחקיר היתה לעמוד

על הרגשותיהם ודעותיהם של לוחמים אשר השתתפו בפעולה. חיילים רבים, ומפקדים בתוכם, העידו כי עיקר חרדתם במשך כל שלבי הפעולה התרכזה בשיא עצמתה — בעת קבלת התדריך. חיילים אחרים העידו כי חרדו וחששו שמא אין הם כשירים במידה מספקת לביצוע המשימה; חיילים אחרים אמרו כי חששו לעצמם, שמא לא יצליחו בעת המבחן להוכיח את מה שהם עצמם וחבריהם מצפים מהם; כמה חיילים תיארו את תלותם הרבה במפקדם, את היותם סומכים עליו ללא גבול ואת כמיהתם למוצא פיו.

המשמעויות החינוכיות

במעמד החרדה-ונכונות-קליטה

בתחקיר הנזכר הוכח כי המפקדים חשו בצורך להביא לידי ביטוי את מלוא אישיותם בשעת המעמד שלפני היציאה לקרב. אמר מפקד פלוגה אחד: „הרגשתי שאני מוכרח לכנס את כל החברים יחד — ולו גם לדקות ספורות — כדי לומר להם מה שהיה לי לומר“. והצורך „לומר משהו“ לכל הכוח ישירות לא נבע, חלילה, מתוך חשש שמא לא הטיבו מפקדי יחידות המשנה להסביר את פרטי המשימה לאנשיהם. צורך זה נבע מכך שמפקדי הפלוגות חשו כי חייליהם נתונים במצב נפשי מיוחד, במצב חברתי מיוחד וכי עליהם עצמם מוטל התפקיד להשפיע במצב הנתון על חייליהם ישירות וללא גורמי ביניים.

יש להניח כי כל מפקד יחוש — בהיוצר מצב חרדה-ונכונות-קליטה ביחידתו — בצורך לדבר אל חייליו ישירות דברים החורגים מן התדריך הטכני והפורטים על נימי נפשם — כפי שחשו זאת המפקדים במבצע הנרמז. אולם חשוב שהמפקדים ילמדו לנצל מצבים נפשיים וחברתיים אלה באופן מודע, מתוכנן ומושכל.

כי זאת לדעת: למצבים החברתיים שאנו דנים בהם נודעת חשיבות חינוכית רבה. סיכום המשקע שיותר בלבות החיילים המשתתפים במעמד הקומוניקטיבי תלוי, בראש וראשונה, בהתנהגותו ובדברו של המפקד. ממעמד זה אין להתחמק; הוא נוצר מאליו; מבחנם של המפקדים נעוץ ביכולתם להפיק „מתוך מעוז“, כלומר, אם ישכילו לנצל את המעמד הקבוצתי הזה, על המניעים החברתיים שבו, כדי לשכך את רגשות החרדה והציפיה הנלוים אליו, ובעיקר כדי לכוון את רוחה של היחידה לאפיק הנכון.

חשיבותו של רוח הזמן בין אתראה לתדריך. ערכו של התדריך גדל אם קודם לו פרק-זמן בו ידועים כבר לחיילים פרטי האינפורמציה ועיקרי המשימות. לא תמיד ניתן הדבר להשגה, כמובן, מטעמי בטחון, וסודיות. אך טוב יעשו המפקדים אם לא יימנעו, במידת האפשר, להזרים אל חייליהם, מיד עם קבלת המשימה, דרך האתראה, את רוב פרטי האינפורמציה ובעיקר את המשימות שנקבעו לפעולה המתוכננת. חיילים, כמפקדים, זקוקים לפרק-זמן מסוים לעיכול הידיעות והכונות. בפרק-זמן זה בוחנים הם את מאונם הפנימי, אזורים עוז ומגיי עים להחלטות פנימיות — וכל אלה חשובים לחישול הרוח. אין סכנה בלחישות ודיבורים בין חיילים ברוח-זמן זה. אלו הנם ביטויי המנגנונים האישיים והקבוצתיים להכנת נפשם של הלוחמים לפעולה. במשך רוח-הזמן הזה נוצרת מידה מסוימת של הומוגניות במושאי ההתייחסות של החיילים — ומצב זה

מהדורת החדשות האחרונה. לרוב אין הוא מעורר או את רגשותינו. אולם מי שזוכר בשירת ההמנון במעמד הפגנתי לקראת קום המדינה, בפתיחת מסדרים או מצעד חגיגי, ודאי יעיד כי נתקף אותה עת בהתרגשות גדולה. משפט כגון „מצדה שלנו לנצח“ יישמע כתמהוני או כמגוחך, אם ייאמר על-ידי מפקד לפקודיו בהפסקת-שק"מ, אולם מאות חיילים עשויים לקרוא אותו משפט בקול גדול וברגש בטכס חגיגי בסיום קורס טירונות ולאחר מסע מפרך משהגיעו לפסגת המצדה. מושגים ערכיים כמו „ריבונות“, „מולדת“ ו„דביקות במטרה“ אינם מוטמעים בנו בדרך של „מצות אנשים מלוא מדה“. הם מוטמעים בנו בעיקר במצב של רגעי מבחן, בעתות משבר או במעמדים חגיגיים.

★

בתחקיר הפשיטה המוזכרת לעיל נשאלו מפקדי הפלוגות מה כללו בדבריהם בתדריך, והם ענו בנימה של ביישנות: „דברנו על כך שאנו, בפעולתנו, מגינים על ריבונות המדינה ועל שלותם של האזרחים“, וכדומה. בודאי חשו הם, כי במעמד התדריך יתקבלו ויילחיבו דברים אלה יותר מכלל הזדמנות אחרת.

שומה על כל מפקד לעורר ביחידתו זיקה והתיחסות אישית וקיבוצית לערכים שלמענם ובשמם יוצאים החיילים לפעולה, שכן רק תוך זיקה והתיחסות אלו ניתן לקוות כי היחיד והיחידה ימצו את כל הכוחות הגנוזים בהם לביצוע המשימה המוטלת עליהם.

★

כשם שכל פרטיו של מבצע מתוכננים על-ידי המפקד, כן חובה עליו לתכנן ולהכין את הכונתו החינוכית, את דברו אשר ישא בפני אנשיו לפני ביצוע המשימה. ההכונה החינוכית בעת התדריך הנה מוסף על הכללים וההוראות המבצעיים הכולל הצגה והדגשה של ערכים ונורמות להתנהגות ולהתייחסות. מפקדים אחדים נמנעים מלפרוט על נימים נפשיים וחברתיים, מוסריים או לאומיים, בגלל חוסר-הבנה לכך, אך לעתים גם מתוך רצון להפגין נוקשות ונפש „גברית“, שחלילה לה מלהדרדר ל„סנטימנטאליות“. ברם, דומה שהמפקד הטוב אינו נוהג כך. המפקד האמתי יודע תמיד להוסיף ל„פרטים המבצעיים“ קטעי-הסברה חינוכיים שבהתבססם על ידיעת הלכי הנפש של החיילים תורמים לעיצוב ולחישול רוחם. יסודות חינוכיים בתדריך אינם רק מוצרים ספונטאניים ואינם נחלתם של מפקדים בודדים בעלי „נטיה ציונית“, כביכול. כל מפקד, אם יכיר בערכם, עשוי להגשימם כראוי.

אינו אלא יתרון למפקד בבואו, בשיא המצב הקומניקטיבי, לשאת דברו בפני חייליו. שכן, בתנאים כאלה הוא פונה לקבוצה שכבר גיבשה את התיחסויותיה ומשום כך דבריו — הכוללים הוראות, כללים ודברי עידוד ו„דריכה“ נפשית — ישיגו את תמיכתה של הקבוצה ובכך גם את ההשפעה האינדיבידואלית על כל אחד מן החיילים.

התדריך — מענה קונקרטי להלכי הנפש של החיילים. ברוח-הזמן שבין האתראה לתדריך, על המפקד לגלות בתבונה ובאומנות את ציפיות חייליו, את מהות חרדותיהם, את דעו-תיהם ואת מידת נכונותם. התדריך יכול, בהתאם לכך, מענה קונקרטי להלכי הרוח ביחידה. רק כך יחישו החיילים כי המפקד יודע ל„דבר אל לבם“. המפקד חייב, אם כן, ל„תרגם“ את המשימה והכונה המנוסחות על-ידי הדרג הבכיר, ולהמיר הישן בצורת מטרות ומגמות אשר ייראו כ„מוצרים“ של היחידה עצמה. כללים והוראות השוורים בדבריו של המפקד בתדריך, אל להם להיות סתמיים ומופשטים; אלה חייבים להתייחס במפורש לנסיגה ולחיותיה הקודמים של היחידה, לחולשותיה ולהשגיה. כך גם יתבססו דברי עידוד, „מילה טובה“ וכדומה על אותם הלכי-רוח אשר, כפי שידוע למפקד, שרויים ביחידה כדעה, כאמונה או כהרגשה.

הדגשת ערכים לאומיים ומוסריים בתדריך. במצבים קומניקטיביים ביים נמצא שהיחידים והקבוצה נכונים לקלוט לא רק הוראות וכללים טכניים או טקטיים, אלא אף ערכים עליונים, — לאומיים ומוסריים, — של החברה. רובם של ערכים אלה הוחדרו לתוכנו בסיועם של מצבים קומניקטיביים שונים — בעתות משבר או חרדה, או בהתכנסויות ציבוריות דרמטיות. ההמנון הלאומי, „התקווה“, מושמע מידי ערב ברדיו בתום

הקצינים המצריים שבויי „קדש“

מאת „חוקר“

מאז מלחמת-השחרור ניתק כמעט כליל מגענו עם תושבי הארצות השכנות. בשנים שאחרי מלחמת-השחרור חלו תמונות מקיפות מאוד בארצות-ערב מבלי שהיתה לנו אפשרות לבדוק את המשקע שהן השאירו בנפשות תושביהן ובדרך מחשבתם. העתונות הערבית, וכל שכן תחנות-השידור הערביות, אינן משמשות אספקלריה של דעת הקהל; הן מכונות ומציגות את הדברים כפי שהשליטים רוצים כי ייראו. אי אפשר להקיש מהן על הלך רוחו של הפרט.

נבצע „קדש“, אשר נתן בידינו קרוב ל-6000 שבויים מצריים, איפשר קריעת אשנב במסך הסובב אותנו, הצצה בעיניהם של שכנינו ושיחה פנים-אל-פנים עמם. בכך נתאפשרה הערכה נכונה יותר של דמותו של חייל מצרי, של סמל מצרי, של סג"מ, של רס"נ ושל גנרל. השבויים באו מכל זרועות הצבא, ממרבית חילותיו ומהמשמר הלאומי ויש להניח שהיוו חתך נאמן פחות או יותר של כוח-האדם בצבא המצרי. יתרה מזו, הם ייצגו גם חתך של אזרחי מצרים באותן שכבות סוציאליות מהן באו.

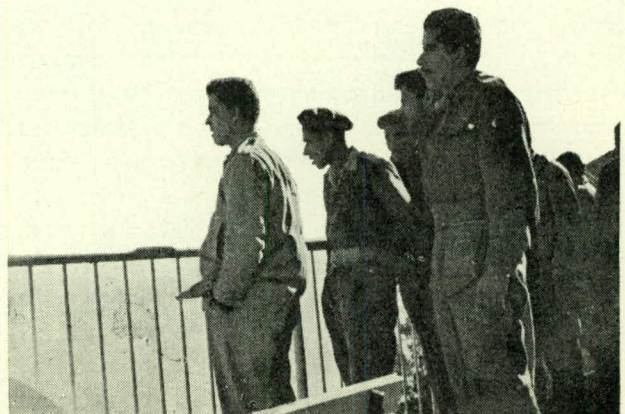
הדברים הרשומים כאן באו מהסתכלות בשבויים ומשיחות עמם ומכאן — מגבלותיהם. שהרי הסתכלנו בהם כאשר הם אינם נמצאים בתנאים הרגילים ושוחחנו אתם כאשר היו הם בקביעות במצב של מתגונן — הן במה שנוגע למדינתם והן במה שנוגע להם כפרטים. הדעות שהעלו בשיחות אלו אינן משקפות בהכרח את דעתם האמתית. יש להניח שביחוד בנושאים הנוגעים לישראל הם השמיעו את אשר היה עשוי — לדעתם — להסביר את מדיניותה של מצרים ולהקל על מצבם כשבויים.

בסופה של הקדמה זו חשוב לציין, כי החייל והקצין המצריים המתוארים כאן הם אלה של שנת 1956. יתכן והאינדוקטריניזציה על-ידי המשטר הנאצרי הנמשכת עתה כבר למעלה מ-10 שנים, ואשר כבר אז נתנה את אותותיה בחלק מן הקצינים השבויים, הצעירים, הביאה לשינויים בהשקפת עולמם של קציני צבא-מצריים של שנת 1963. עם זאת אין להניח כי חל שינוי מהותי באופיו של האדם המצרי, שהוא הוא חומר הגלם של הצבא המצרי.

מי היו הקצינים השבויים?

בהתאם ל„חוק שרות-החובה“ המצרי, חייב כל גבר בשרות-חובה של שלוש שנים. מגויס כזה איננו יכול להגיע לדרגת קצינות. בוגרי בי"ס תיכוני יכולים להשתחרר משרות-חובה על-ידי בחירה בשרות-קבע. הדבר מחייב לימוד של שלוש שנים בקולג' הצבאי — „בית-החרושת לגיבורים“ במנות של התעמולה המצרית — לימוד שתמורתו נהגו אותו זמן לשלם הלוואות עצמם (נוהג זה בוטל בינתיים). הקולג' נותן את ההכשרה הצבאית הדרושה ומשלים את ההשכלה הכללית; קצין מצרי הנשאל להשכלתו אינו אומר „בוגר תיכון“ אלא „בוגר הקולג' הצבאי“.

פרט לרצון להשתחרר משרות-חובה, אפשר למנות את המניעים הבאים להתגייסות לשרות-קבע: א) ברק המדים והמעמד הנכבד של הקצין בסולם הדרגות החברתי; ב) מניע אידיאליסטי, הקיים ביחוד אצל הצעירים. הללו ציינו תכופות את הרצון לשרת את המולדת כסיבה להיותם בצבא; הכר-

זאת אלו נעשו כמובן גם למען הרושם, אך בלי ספק היתה בהם מידת-מה של אמת.

עד כאן — קציני צבא-קבע. אלא שהיו עוד קצינים שבויים מסוגים אחרים. עם סוג אחד נמנו סטודנטים אשר עברו בחופשות הקיץ של האוניברסיטה שלוש תקופות אימונים (של 4 חודשים כל אחת), הפכו לקצינים ונקראו אחר סיום לימודיהם לשרות-חובה של שנה וחצי. על סוג שני נמנו קציני-מילואים. בהתאם לנוהג אפשר היה לקרוא לאלה למשכי זמן בלתי מוגבלים — אם במסגרת גיוס-כיללי, אם למען ימלאו תפקידים פנויים ביחידות סדירות. אפשר לומר, שרבים מקציני-מילואים אלה נהנו מן ההסדר הזה היות והמשיכו לקבל נוסף לשכרם הצבאי גם את משכורתם האזרחית. רק מיעוטם — וביניהם בעלי הכשרה אקדמאית (כגון רופאים) — היו מעוניינים לעזוב את הצבא ולחזור למקצועם האזרחי.

כללית ניתן לומר כי גישתם של הקצינים לשרות בצבא היתה חיובית. הם אף קיבלו ללא רטינה את הקשיים הכרוכים בכך, כמו הריחוק מהמשפחה. עם זאת יש להדגיש כי קשריהם הרגילים עם משפחתם, וביחוד עם ילדיהם, היו אמיצים מאד (אגב, רק לקצין שבוי אחד היו שתי נשים: האחת בקהיר והשניה באלכסנדריה).

מצבם הכלכלי של הקצינים היה טוב. דירותיהם היו מרווחות לפי מושגינו ולרבים היתה משרתת אחת או שתיים. הנשים לא עבדו; בודדות — נשותיהם של בעלי תארים אקדמיים — למדו באוניברסיטה.

הערכה אישית על הקצין

ניתן היה להבחין בין שתי קבוצות עיקריות של קצינים: אחת, המורכבת מן המבוגרים, בעלי הדרגות היותר גבוהות; שניה, לה משתייכים הסגנים וסגני-המשנה הצעירים, חניכי התקופה שלאחר ההפיכה. בעוד הקצין המבוגר שקול יותר בהבעת ידיעותיו, הרי הקצין הצעיר הוא שוביניסט, פנאטי, מאמין אמונה עיוורת במשטר של עבד-אנ-נאצר, ומוכן כנראה למידה רבה יותר של הקרבה עצמית. בין השבויים אשר סרבו בתוקף למסור אינפורמציה צבאית, היה אחוז הסגנים וסגני-המשנה מעבר לכל יחס לאחוזם בקרב כלל השבויים. את ההבדלים בין שתי הקבוצות האלו יש לזקוף הן לזכות האינדוקטרינציה שנפלה אצל הצעירים על קרקע יותר פורייה והן לזכות גילם הצעיר והיותם חופשיים מדאגה למשפחות.

עם זאת, מסתמנת פה התחלה של טיפוס חדש של קצין מצרי.

הקצין הממוצע הנו אינטליגנטי למדי. על אף היותו בוגר בית-ספר תיכוני, השכלתו הכללית הנה מוגבלת מאד. גם ידיעתו את עניני ערב והאיסלם דלה ואף בדברים הנוגעים למצרים עצמה הוא מגלה בורות רבה. לא מעטים מן הקצינים הודו כי "נשארו" כיתה או יותר בבית-ס או שנכשלו בלימודיהם באוניברסיטה — ועל כן הלכו לצבא. יש לציין, כי גם השכלתם של קציני-מילואים אינה טובה מזו של הסדירים. כולם למדו אנגלית, אך ידיעתם את השפה מוגבלת והם מתקשים לא רק בהבעה אלא גם בקריאה. רבים הודיעו

בתחילה כי הם דוברים צרפתית, אולם התברר כי ידיעה זו דלה ביותר. יתכן וחלק הסתיר את ידיעותיו בעברית — הנלמדת כמקצוע-חובה בקולג' הצבאי — אך מתקבל הרושם כי רק בודדים הגיעו לרמת ידיעות בעלת ערך כל שהוא.

הקצינים השבויים מעטו לקרוא. מאלה שנשאלו על כך — גם אחד לא היה מסוגל לנקוב בשם הספר האחרון שקרא. לחדשות — אשר העבירו אליהם מ"קול ישראל" — האזינו בקביעות, אך כנגד זה קראו את העתון רק בשטחיות וחיפשו בו בעיקר ידיעות על מועד שחרורם. הסיבות למיעוט קריאה זו היו הן קשיי שפה והן חוסר ענין.

חוסר ענין אינטלקטואלי הופגן גם בהתעסקותם במחנה השבויים. איש מבין השבויים לא ניצל את הזמן ללימודים כל שהם. לא היה כל נסיון לארגן הרצאות (בין השבויים היו בעלי מקצועות חפשיים אשר היו יכולים לתת מידיעור תיהם). משנשאלו מדוע אינם עושים זאת, השיבו תשובות כגון: הדבר לא עלה עוד על דעתם; הרעיון הוא טוב, אך איננו כדאי; ממילא מועד שחרורם קרוב. את זמנם "הרגו" בעזרת משחקי שש-בש וקלפים ובסתם ישיבה באפס מעשה.

הם לא קיימו התעמלות בוקר (מתוך תואנה שהמזון איננו מספק) והיו מטיילים עד שעות הבוקר המאוחרות בפיג'א-מות. הם עשו רושם של מחוסרי מרץ שהעיקרון המנחה אותם הוא "לחיות ולתת לחיות". אגב שיחה הוזכרה לאחד מהם האמרה, "אל תעשה היום את אשר ניתן לעשותו מחר; ואל תעשה מחר את אשר תוכל לדחות למחרתיים". תגובתו המידית היתה: "ואללה, זהו קצין מצרי". נראה, כי הם מבכרים לתת לענינים להתגלגל מאליהם. יתכן כי גישה זו תניע את הקצין המצרי לחכות גם בקרב לפקודות, להשתדל להיות "מכוסה" ולא ליוזם בעצמו.

חוסר הענין וחוסר המרץ באו לביטוי גם בענינים צבאיים. התענינות הקצין מצטמצמת בדרך-כלל בתחום תפקידו. על הנעשה ביתר היחידות, ואפילו ביחידתו הוא מחוץ לתפקידו הצבאי, הוא יודע אך מעט. דוגמה ישמש סגן מפקד סוללת נ"מ — בחור צעיר ונבון למדי — אשר סיפר כי בסוללתו היו רק 5 תותחים. משנשאל מה קרה לתותח השישי, השיב: "איני יודע, זה עסקו של מפקד הסוללה". עם זאת, מתקבל הרושם שבקולג' הצבאי ובקורסים האחרים קיבלו הכשרה תיאורטית טובה.

כבר צוינו, כי המעמד הסוציאלי הנכבד הנו בין המניעים החשובים לבחירת קריארה צבאית. מסתבר, כי הערכה יתירה זו של הכבוד ושל הרושם החיצוני — הרגילה אצל עמי המזרח — היא בין התכונות הבולטות ביותר של הקצין המצרי. היא גורמת לו לחפש תרוצים ושעירים לעזאזל לכל כשלון אישי או לאומי, במקום לחפש את האשם בעצמו או בעמו. היא גם הגורמת למרחק בין הדרגות השונות (גם בקרב הקצונה) — נושא שידובר בו עוד להלן. רבים היו מוכנים להודות כי לחייל המצרי יש מגב-לות, אך כולם ציינו כי "הקצין המצרי הוא טוב מאד".

מתוך הדגשת הכבוד העצמי הם רגישים מאד ליחס טוב. הגישה הנכונה אליהם היא גישה טבעית, ידידותית ולבבית.

הקצונה הצעירה לזו המבוגרת. נראה כי היתה פריקה מסוימת של משמעת מצד הדרגות הנמוכות ביחס לדרגות הגבוהות ומאידך לא חסרו תלונות מצד הקצינים הגבוהים נגד פקודיהם. מה היה הרקע להתנגשות זו — לא ברור.

יחסים בין הדרגות

רדיפת הכבוד של הקצין המצרי כבר צוינה. בתכונה זו יש גם לחפש את הסיבה למרחק הרב שבין הקצין לחייל — והיא גם מביאה את הקצין הבכיר לזלזול בצוער ולנסיון להתרחק מעליו. רס"נים שבין השבויים התלוננו על שהסיעום יחד עם קצינים צוערים אל מחנה השבויים. במחנה עצמו ביקשו שיכון נפרד מנמוכים מהם בדרגה. את המרחק בין הדרגות הם מנמקים בצורך בשמירת המשמעת בצבא.

לעומת נסיונות מצד כמה קצינים לטפול את האשמה במפלת סיני על רמתו הנמוכה של החייל המצרי, הרי גרסו אחדים כי הוא טוב מן הישראלי. זה האחרון עלול אולי להיות משכיל — אך נופל מן המצרי באימון ובמשמעת. מעטים מאד מן הקצינים יכלו לתת תשובה קולעת לשאלה מהו הייל טוב. נראה שעצם ההפשטה שבהגדרה היתה קשה להם. הגדרותיהם היו חסרות הרבה אֶלמנטים שאנו נוהגים להכליל. "יומה", למשל, לא הופיעה אף פעם אחת.

חוסר מעוף זה מתבטא גם בהסברה. רבים טענו כי ניהול פעולת הסברה בין חייליהם, אך כשנשאלו על מה, היתה התשובה תמיד "על כל מיני נושאים" — מבלי שיוכלו לפרט. לאחר שאלה נוספת היו אומרים: "על סדר, נקיון, משמעת וכו'..." ורק אם נשאלו במפורש באם הרצו על

על יחס כזה הם מכירים טובה ומביעים את תודתם לא פעם על-ידי שיתוף פעולה.

תכונה אחרת המאפיינת את הקצין הממוצע היא אנוכיות יתירה. הוא מכיר בראש וראשונה את עצמו. כדי להשיג טובת הנאה לעצמו, הוא מוכן "לדפוק" את חברו ואף לותר על כבודו העצמי. היו כאלה שלא התביישו לבקשנו כי נמחוק שם של קצין אחד מרשימת המועמדים להחזרה מוקדמת יותר — ונכניס את שמם במקומו. רובם המכריע — מוסלמים כקופטים — הנם דתיים מאד ומרבים להתפלל. הם בעלי הוש הומור ואוהבים לצחוק, ובבדיחה קל לקנות את לבם. יש עוד לציין, שהשבויים היו מנומסים מאד, אם כי לא כולם ידעו תמיד את כל הכללים של נימוסי השולחן.

יעילות הקצין המצרי

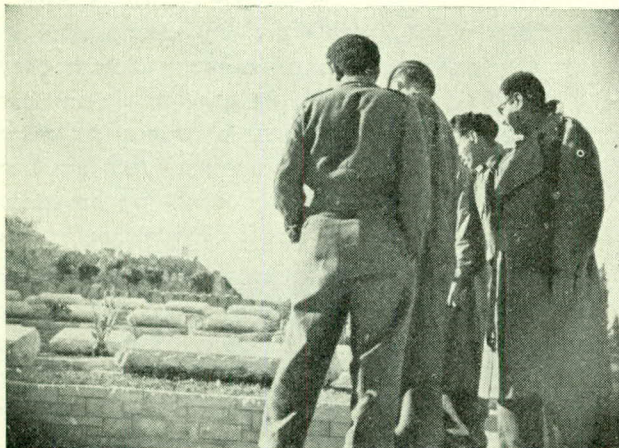
בתנאי השבי לא היתה, למעשה, אפשרות לעמוד על יעילותו של הקצין המצרי; הסתמנו רק כמה עובדות ביחס לקציני-המילואים. נראה, כי הכשרתם התאורטית של רוב קציני-המילואים אינה נופלת מזו של הקצינים הסדירים ומאחר שרובם נמצאים בשרות כבר זמן ממושך, הם משתוים אתם גם בנסיונם המעשי. יתכן, כי עקב השכלתם היותר גבוהה הם עולים אפילו בפרטים אחדים על הקצינים הסדירים. מעשית נבדקה יעילותה של קבוצת קצינים אחת בלבד — הרופאים. הללו עבדו בביה"ח של המחנה. מפקד ביה"ח — רופא צה"ל — התרשם מהם חיובית. לדעתו הם רופאים טובים היודעים את מקצועם. יחסם לחובשים המצריים שעבדו אתם היה תקין מבחינה מקצועית, אך בלתי חברותי. מידת התחשבותם בחולים היתה מעטה מזו של רופא ישראלי.

היחסים בין הקצינים בשבי

מנהג ההלשנה ההדדית, המקובל בצבא המצרי, נתן את אותותיו גם בשבי. הפנקס היה פתוח והיד רשמה — איש על אודות רעהו. כתוצאה מכך הצטיינו יחסי הקצינים השבויים בתשדות הדדיים. כל אחד עסק בהכנת הסיפור אותו התכוון להשמיע במצרים, ובסיפור זה הוקדש פרק נכבד להשמעות.

דוגמה טובה משמשים הסיורים* והיחס אליהם. עם כל הסתייגויותיהם היו הסיורים כשלעצמם רצויים כמובן לאנשים שהיו כלואים כבר זמן רב, אלא שהם חששו להיראות כמשפתי פעולה; לכן התנגדו ליציאה מן המחנה עד שקיבלו הוראה מפורשת. אחד מהם אמר בפרוש: "איני רוצה לצאת לסיור, ולא אסייר אלא אם תכריחוני, אבל אנא, הכריחוני!". אופיניים דבריו של אחד שהתנגד תחילה בצורה נמרצת ליציאה, אך התפעל מאד ממה שראה בדרך ושאל לבסוף מדוע איננו לוקחים את כל הקצינים לטיול; כשהזכרה לו התנגדותו הוא לפני הסיור, ענה: "יש לי שישה ילדים במצרים", והמשיך, "במכלאה אומר כי הכרחתם אותי לצאת, אבל אני מבקש לסייר בשנית". ברבות הימים, בגדול מספרם של אלה שסיירו, ביקש האחראי על השבויים כי נקח את כל הקצינים לטיול — וזאת במגמה ברורה לחלק את ה"אשמה" בין כל השבויים.

נוסף לחדש ההדדי היה בתוך המחנה ניגוד חריף בין

ביקור בהר־המנוחות

ההפיכה, על תעלת סואץ וכיו"ב היו משיבים בחיוב. גישה מענינת היתה לקצין שסיפר כי לא היה צריך להסביר ביחידתו את ענין הסכר של אסואן, כי ביחידתו שרתו כמה חיילים יוצאי אסואן אשר הטיבו להבין את הדבר.

היחס אל המשמר במצרים

99 אחוז מן הקצינים הנם אוהדי המשטר הנוכחי ורוב רובם הנם אוהדים נלהבים. האחוז האחד של מתנגדי המשטר

* קצינים נלקחו לסיורים מחוץ למחנה — ראה להלן.

הסכימו כי מצרים אינה מעוניינת בהחזרת 6,000 עדי-ראיה של המפלה בסיני. * היו ביניהם אחדים שהחליטו לדרוש עם שובם הסברים על היחס שגילו כלפיהם (יש להניח שבמצרים ויתרו על כונה זו...).

השבויים נקרעו בין געגועיהם ודאגתם למשפחות אשר השאירו ללא מפרנס (רבים האמינו כי לא יקבלו משכורת בעבור תקופת השבי) לבין הפחד מפני המצפה להם בבית. הם חיכו למשפט בו יהיה עליהם להסביר את נסיבות שביהם ואת התנהגותם בשבי. חששות אלה גברו כאשר שמעו כי שלטונות מצרים מעכבים את השבויים המחזורים במחנות מיוחדים. אלה שיכלו לסמוך זה על זה תכננו תחבולות שונות כדי להיודע מה צפוי להם וכיצד לנהוג.

אין כל ספק כי החששות האלה דכדכו את השבויים יותר מן השבי עצמו.

היחס לארצות ערב - מצריות ואיסלאם מול ערביות

הקצינים השבויים ראו את עצמם קודם כל כמצרים — דבר המתבלט יפה בטיעון הפוליטי נגד ישראל. בעוד שכל אחד טען נגד פעולות עזה, סבחה, חאן יונס, קונטילה וכו', לא נמצא אחד שהזכיר את פעולות התגמול נגד ירדן וסוריה, ואף לא את קיביה; אפילו דיר-יאסין לא הוזכרה אף פעם. כשהזכירו את בעית הפליטים — שאת מספרם, אפילו לפי הגרסה הערבית, לא ידע איש — התכוננו אך ורק לפליטים ברצועת עזה.

מסתבר, כי רגשותיהם כלפי ארצות ערביות אחרות מותנות הרבה יותר בנסיבות פוליטיות מאשר בקשרים אמוצינאליים. כך, למשל, שנואה עיראק לעומת סוריה האהודה. אחדים מבין הקצינים חייבו הקמת „ארה"ב של ערב" אך כנגדם הודו רבים מאד, כי אינם מרגישים כל קשר לארצות ערב זולת הקשר הדתי ומבחינה זו אין פכיסטאן שונה מסוריה. (פרדוכסאלי הוא, כי למרות גישה זו המשיכו השבויים גם בעמדתם כלפי ארצות ערב בנסיבות השכנוע העצמי. כך הם טענו בתוקף שהללו קיבלו ממצרים פקודה להמנע מהתערבות בימי „מערכת סיני". כשהוזכר להם, כי גם בשנת 1948 הופקרו על-ידי ארצות ערב, לא נעם להם הדבר). רבים מבין הקצינים הצהירו כי יראו עצמם חייבים להלחם לצדה של ארץ ערבית רק בגלל הציווי הדתי של עזרה למוסלמים. יחד עם זאת חשבו — למרות היותם דתיים — כי האיסלאם אינו היום כוח שיוכל להוות דבק פוליטי לאיחוד כל ארצות המאמינים. מענין לציין כי איש מאלה שנשאלו על כך, לא שמע על „פאן-איסלאם" (אם כי שמעו על גלאל אל-דין אל-אפגאני ***). עם אפריקה הלא-מוסלמית הם לא הרגישו קשר כל שהוא, פרט אולי לקופטים שלהם זיקה דתית לכנסייה האתיופית.

* המעגל הערבי, המוסלמי והאפריקני, שלפי התפיסה המופיעה בספר — מצרים עשויה לעמוד במרכזו של כל אחד ממעגלים אלה. ** כונה זו היתה מוצדקת בעיניהם, שהרי „אסיר לספר לעם את כל האמת; זה עלול להרגיו. וכי אתם מוסרים תמיד את האמת?" *** הנייה את היסודות לרעיון הפאן-איסלאם בסוף המאה הקודמת.

אינו עושה זאת מטעמים אידיאולוגיים אלא בגלל סיבות אישיות. אפשר לומר כי ההתלהבות למשטר עומדת במקרים רבים ביחס הפוך לדרגה ובעיקר לגיל. המבוגרים יותר, בעלי הדרגות הגבוהות, הסכימו ביתר קלות לראות שגיאות במדיניות עבד-אנ-נאצר, בעוד שרבים בין הסגנים וסגני-המשנה בני ה-21—20 הכריזו כי „נאצר אינו שוגה".

הדעות ביחס למהות המשטר נחלקו. בין הצעירים היו שטענו כי הוא דמוקרטי, וראיה לכך — 99% מהמצביעים נתנו את קולותיהם לעבד-אנ-נאצר. אחרים — היותר שקולים — הודו כי המשטר הוא דיקטטורי. אך ראו דיק-טטורה ארעית כהכרחית בשביל מצרים. הם מחייבים את המשטר בגלל מפעליו הקונסטרוקטיביים, כמו חלוקת הקר-קעות, תכנית הסכר הגבוה באסואן, התעוש וכיו"ב. זאת, מבלי לדעת את משמעותם האמתית של מפעלים אלה בשביל מצרים. הם הופתעו לשמוע כי פרושה של חלוקת הקרקעות הוא, כי 6% מאיכרי מצרים יקבלו אדמות; או שהסכר הגבוה יצליח רק לעכב ירידה נוספת של רמת החיים המצרית.

ביחס למדיניות עבד-אנ-נאצר יש בהשקפותיהם לא מעט פרדוכסים. לדוגמה: כולם מחייבים את הלאמת התעלה, אך מודים כי המלחמה שבאה בגללה הביאה אסון על מצרים. לא כולם מוכנים להסיק את המסקנה כי הדרך בה בוצעה ההלאמה היתה נחפזת. לא כולם קראו את „הפילור-סופיה של ההפיכה". ואף מתברר כי התיאוריה של „שלושת המעגלים" * של עבד-אנ-נאצר אינה אומרת להם הרבה.

דעות ביחס לבעיות פנים

לא נמצא ביניהם אחד שיטיף לחזרה למשטר הפרלמנטרי שקדם להפיכה. היחידי מבין המנהיגים הישנים שלו רוחש העם המצרי עדיין אהדה הוא לדעתם נחאס. ביחס לנגיב היו הדעות שונות. הצעירים הביעו התנגדות נמרצת לכל הקשור בו („הוא עשה שגיאות"). המבוגרים יותר דיברו עליו תוך הערכה מסוימת. חלקם טענו כי הוא היה אטי מדי וחלקם אמרו כי מתחילה היה רק בובה בידי הכת המהפכנית.

השבויים לא יכלו להצביע על יורש לנאצר. בין השמות שהוזכרו היו זכריה מוחיא-א-דין, שר הפנים ועבד אל-כרים עאמר, הרמטכ"ל. המשכילים שביניהם חששו כי במקרה שנאצר יופל או יעלם בצורה אחרת, יתחיל בתוך הכת השולטת מאבק על השלטון.

השכעת השבי על היחס למשטר

נראה כי בימי השבי נתערער במידת-מה האמון במשטר המצרי. זאת בגלל אי-קבלת מכתבים ממצרים, אי-הסכמת ממשלת מצרים להחזרת משפחות הקצינים מעזה מצרימה ויותר מכל — חוסר הענין שגילתה ממשלת מצרים ב-6,000 שבוייה, לעומת הלחץ הישראלי לשחרור 4 (!) שבויים ישראלים.

הקצינים ניסו לא להאמין ביחס זה של הממשלה המצרית. אחר-כך, כאשר הדבר נמסר להם על-ידי נציג „הצלב האדום", חיפשו כל מיני תרוצים להתנהגותה של ממשלתם. ואולם נסיבות אלה של שכנוע עצמי לא עלו יפה. רבים

היחס לישראל

לפני נפילתם בשבי לא היה לקצינים כמעט כל מושג על ישראל. ידיעותיהם הצטמצמו במקצת תולדות ישראל בימי יציאת מצרים, דלגו על כל הבא אחר-כך עד ישו הנוצרי ודלגו שנית עד להופעת הציונות. גם המשכילים שביניהם לא שמעו על מלכות ישראל ועל תולדות ישראל בגולה. פרט לחבר המשלחת המצרית לוועדת-שבת-הנשק לא היה אחד אשר קרא ספר על ישראל. האחרים ידעו מפי התעמולה כי מדינת ישראל הנה נחשלת, כי גירשה את הפליטים וגזלה את רכושם, מדכאה את המיעוט הערבי (שאת גדלו לא ידעו), חיה בחסדי או"מ ובעזרת כספים אמריקאיים ושואפת להתפשט עד לפרת ולנילוס. מצרים היתה חייבת להגן על עצמה מפני התוקפנות הישראלית כפי שבאה לביטוי בפעולות עזה, קונטילה, סבחה, חאן יוניס והפגזות עזה. הצעות השלום הישראליות באו רק כדי להסוות תוקפנות. מצרים לא תכננה כל מלחמה נגד ישראל. התעמור לה האנטי-ישראלית וההצהרות הנשנות ביחס לצורך בהשגת ישראל באו רק כדי „להרים את המוראל של החיילים“. רק אחד השבויים (רס"ג מן הרציניים שהיו במכלאה) אמר כי נאצר אינו מתכנן, למעשה, למלחמה בישראל, אלא שההסתה נגדה היא האמצעי היחיד שבידו לאיחוד מדינות ערב.

באחד הקיבוצים

שלא היו קשורים במאורעות בצורה ישירה, ובאמת לא ידעו כי לכל אחת מפעולותינו קדמה תוקפנות מצרית. ההסברה המצרית הרשמית הצליחה לשכנע כי כל פעולותיה של ישראל לא היו אלא שורה ארוכה של התגרירות. מסתבר גם כי הפחד בפני מגמות התפשטות ישראליות הוא כן. כולם חזרו על הסיפור על אודות המפה המצויה בבנין הכנסת ועליה הגבולות היעודים של ישראל, מהפרת עד לנילוס.

עם נפילתם בשבי ציפו הקצינים לעינויים או לרצח. יוצא מכלל זה היה קצין אשר הסביר כי לא חשש, מאחר שקרובו היה שבוי בידינו בשנת 1948 וסיפר כי השד אינו נורא כל כך... ואולם כולם ציינו לשבח את היחס במחנה השבויים, אשר — לפחות לגבי הקצינים — עלה על כל הצפוי. כמעט כל השבויים אמרו כי בשובם למצרים יספרו על היחס הטוב ממנו נהנו ועל אשר ראו בסורים, על הידידות שהופגנה כלפיהם על-ידי הציבור הישראלי ועל שאיפתנו לשלום. הכנים שביניהם הודו כי יחששו לספר הכל לחוקריהם הרשמיים, אך הבטיחו — מבלי שנתבקשו — לספר למשפחה תיהם ולחבריהם. אחד חשב כי עלולים להיות קצינים אשר יראו בהשמצת ישראל חובה לאומית, ואולם לדעתו גם אלה יספרו את האמת בחוג המשפחה. לדעתם עלולים סיפורים אלה לעזור הרבה לקידום ההבנה בין שני העמים והביעו את צערם על כך שאין ביכולתם לעשות יותר.

לדעתם, המכשלה העיקרית לשלום מצרי-ישראלי היא בעיית הפליטים. בעיית המיעוט הערבי בישראל מטרידה אותם פחות. בסורים התענינו אומנם מאד בגורלם, אולם בשיחות עם החוקרים לא העלו נקודה זו אף פעם. גם בנקודות אלו מתבלטת הדגשת האינטרסים המצריים הישירים וחוסר ענין במה שנוגע לערבים לא מצריים.

הקצינים היו תמימי דיעים כי הסברתנו בארצות ערב גרועה ביותר. אלה שהאזינו עוד במצרים ל„קול-ישראל“ לא רק שלא שוכנעו על-ידי שידוריו אלא אף הורגזו על ידם. רבים הדגישו כי אילו הצליחו שידורי „קול-ישראל“ להביא את האמת על ישראל לעם המצרי, כפי שהם למדוה בשבי — היה הרבה עלול להשתנות. מאידך התייחסו בפקפוק מלגלג להצעות ישראליות בדבר עזרה טכנית ורפואית אפשרית למצרים. נראה כי הצעות כאלו מצד מדינה קטנה לא היו להם לכבוד.

עם זאת ציינו כל הקצינים כי בעיית יחסי מצרים-ישראל היא משנית בחשיבותה. לדעתם, זו גם גישת העם המצרי כולו, אשר אינו יודע הרבה על ישראל ואינו רוחש לה שנאה (רק אחד הודה כי נאצר לא יכול להשלים עם ישראל כי דבר זה יביא להפלתו המידית). סכסוכה האמתית של מצרים הוא עם בריטניה. למרות העובדה שיחידות הקצינים השבויים הוכו בקרב בידי צה"ל היתה שנאתם לבריטים רבה משנאתם לישראל. הם טענו, ללא יוצא מן הכלל, כי „השור-תפוח“ של ישראל עם האימפריאליזם השניאה את ישראל על המצרים והרסה את סכויי השלום, שהיו טובים לפני המערכה“. „ישראל תקעה סכין בגבה של מצרים“ היתה

לפי גרסתם היו התקפות הפדאין תגובה על התקפותינו והם העמידו פנים מופתעות מאד כאשר הוסבר להם הרקע לפעולותינו. ביחס לפדאין הביעו דיעות שונות. כולם הדגישו כי הם פלסטינאים ואולם אחדים ניסו אף להכחיש כי הם עומדים תחת פיקוד מצרי. היותר כנים ניסו לטעון כי הפדאיינים לא מלאו אחר ההוראות שקיבלו ובמקום לתקוף מתקנים צבאיים רצחו אזרחים. כמעט כולם טענו כי שמעו כאן לראשונה על רצח הילדים בשפירי והביעו הזדעזעותם על כך * (יוצא מכלל זה סרן שטען כי רוצחי הילדים הושמו במעצר). יחד עם זאת טענו, כי אין פרופורציה בין ההתגרות לבין התגמול וכן טענו כי רצח כמה אזרחים אינו יכול לשמש עילה למלחמה. עם כל העמדת הפנים וההתממות שישנה בכל הטיעון הזה, מתקבל הרושם כי לרוב מנינו של הצבא המצרי לא היה הרקע של הפעולות ברור. כנראה

* בעת ביקור במעלה החמישה ראו 9 קצינים שבויים בית-ילדים שלתוכו הטילו מסתננים ירדניים לפני כמה חודשים רמונייד. התקבל הרושם כי סלידתם של אחדים ממצעיהם זה היתה כנה.

הבריטית-צרפתית וחוסר סיוע אוירי — הם התרוצים הראי-
שיים. נוספים על אלה — תרוצים מקומיים, כגון: „על
רצועת-עזה אי-אפשר להגן“; „לא היה לנו נשק ב"ט“;
„הטנקים הכבדים שלנו לא היו בסיני“; „בשרם-אל-שיך
ציפינו רק להתקפה מן הים וע"י צנחנים, לא מן הקרקע“
וכו' וכו'. לא נמצא אחד אשר יודה כי הצבא המצרי נכשל
במערכה. נוסף לכך — סיפור ההלל האישי: „אני שרפתי את
המסמכים!“, „אני השמדתי את הנשק“ או „בגלל סיבות
א/ ב/ ג/ לא היתה לי כל אפשרות להשמיד את נשקי“.
תרוצים אלה חשובים להם ביותר, כי הם מאפשרים להם
להציל את אמונתם בצבאם. הכשלון של 1948 תורץ על-ידי
הנשק המקולקל ועל-ידי פיקודו הגרוע של פארוק. עתה
היה נשק בשפע וגם הפיקוד היה אחר. מציאת תרוץ היתה
הכרחית לשלות נפשם. לא היה דבר שפחדו מפניו יותר
מאשר לאבד אמונתם זו בכוח הצבא המצרי וביכולתו להכור
תינו. פחד זה מסביר במידת מה גם את אי-הרצון לסיור
(„אני יודע שתל-אביב וחיפה הרוסות למחצה. אך איני
מעונין לבקר בהן“).

הסיורים בישראל

הסיורים, שערכו למעלה ממחצית הקצינים, אורגנו מאחר
שהוכח שאין דרך אחרת להבאת האמת על ישראל לתור-
דעתם. כל נסיון של הסבר ושכנוע היה מתנפץ על השריון
בו הקיפו עצמם במתכון. במקרה הטוב היה המשקע שנשאר
נעלם תוך שעה שעתיים. המלויים בסיורים היו תחילה
קציני צה"ל ומאוחר יותר אזרחים בעלי רכב פרטי אשר
התנדבו למלאכה זו.

כאמור, גילו השבויים התנגדות ליציאה והיו נכנסים למכור
ניות מארחהם כשעיניהם שולחות מבטי חימה. המארחים
מספרים, כי „חימה“ זאת החזיקה בדרך-כלל מעמד משך
חצי שעה ואחר-כך נמס המצרי בהדרגה. פרט לבודדים,
יוצאים-מן-הכלל, הם חזרו מן הסיורים מלאי התפעלות.
התרשמו מקצב החיים בארץ, מטיב הכבישים, מריבוי הרכב,
מהעדרה של דלות בולטת בחובות, מנקיון הערים, מתנופת
הבנין והפיתוח, מן העובדה שלכל ישוב יש חשמל ומפרטים
רבים אחרים שתושבי הארץ אינם שמים לב אליהם. יותר
מכל התרשמו מהעדרה של שנאה אליהם, תופעה שלא יכלו
להבינה כלל (יש להניח שהפחד בפני הפגנות איבה היה
בין המניעים להתנגדות לסיורים). מעשה ברס"ג אשר עמד
בכל תוקף על „זכותו“ לא לסייר ואשר שוכנע אך בקושי
לצאת את המחנה. האיש שיחק משך כל זמן הנסיעה את
„הנעלב“ עד אשר הובא לקיבוץ. שם הובל לרפת וללול
ואפשר היה ממש לראות כיצד הוא מפשיר. לבסוף פגש את
ילדי הגן. הגננת הסבירה לילדים מי האורח וכל הזאטוטים
אמרו בקול גדול „שלום לדוד ממצרים“. ברגע זה החלו
דמעות זולגות מעיניו של אותו רס"ג קשיח...

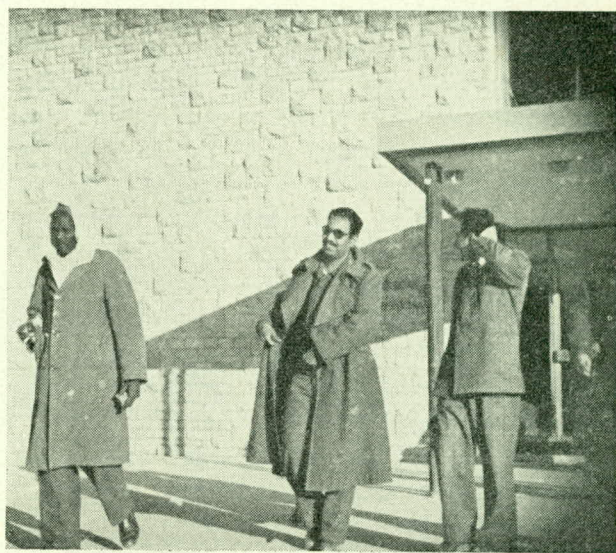
מענין מאד היה להשוות את האופן בו נפרדו השבויים
ממארחיהם לזה בו פגשום. הם הודו להם בכל פה, חיפשו
חפצים אותם יכלו לתת כמתנות פרידה ואף היו כאלה שציינו
שהיה זה „היום הגדול בחייהם“. יש להדגיש שהדברים נאמרו
בנוכחות קצינים מצריים אחרים ואם כך נאמרו למרות
הפחד בפני הלשנה — משמע שפנים היו.

טענה שהושמעה רבות. יחד עם זאת היו כאלה שהסכימו
כי נאצר שגה בכך שלא השלים עם ישראל לפני הלאמת
התעלה.

רובם טענו כי הם חוזרים למצרים הדורים רצון לשלום.
חלק מן הקצינים הצעירים הודה לעומת זאת כי הוא מחכה
לסיבוב השלישי. קשה להעריך באיזו מידה יש כאן הבדלי
דיעות אמתיים ובאיזו מידה ההבדל הוא רק במידת הכנות.

דעת הקצין השבוי על מערכת סיני

הקצינים כולם ניסו — והצליחו — לשכנע את עצמם כי
הצבא המצרי לא הוכה בסיני: רק חלק קטן מיחידותיו
חנה בחצי האי (את ערכה של הדיביזיה ה-8 הפלסטינאית
הם מבטלים לגמרי) ואף זה נסוג. במקום האחד בו התעקש
הצבא המצרי — באבו עגילה — הוא החזיק מעמד נגד
כוחות עדיפים משך 3 ימים עד אשר החליט לסגת גם משם.

באוניברסיטה העברית

המאמץ העיקרי של מצרים היה בסואץ וכל ענין סיני היה
בלתי חשוב. אם הם מרגישים בכל זאת צורך לתרץ את
המפלה הם מסבירים אותה בחוסר סיוע אוירי (אגב, תחילה
לא האמינו כי חיל-האוויר המצרי לא הפציץ ערים ושדות-
תעופה בישראל לפני התערבות המעצמות). כמעט כולם
טוענים כי צה"ל קיבל סיוע ישיר מחיל-האוויר הבריטי
ומחיל-האוויר הצרפתי. אחד אף הרחיק לכת וטען כי רצועת
עזה נכבשה על-ידי כוחות בריטיים (הוא עצמו נשבה
בעזה!); שני טען ש„איבראיהם אל-אואל“ טיבעה עצמה
וכי אנו מציגים עתה בשם זה משחתת אחרת. האנגלים עשו
אותו דבר באלכסנדריה במלחמת-העולם השנייה. סיפור זה
הושמע למרות שבאותו מחנה עצמו נמצאו השבויים של
אותה משחתת מצרית שנכנעה. הם תמימי דעים כי אילולי
התערבות המערב היה הצבא המצרי מגיע לתל-אביב —
אם כי לא תוך 48 שעות. מתקבל הרושם כי אמונה זו
נתערערה קמעא אגב הסיורים (אשר הוכיחו בין היתר גם
שהיפה ותל-אביב לא נפגעו במלחמה), למרות שניסו בכל
כוחם להחזיק באמונה זו.
חיפוש התרוצים לשלונות בולט כאן ביותר. ההתקפה

על ה-"Chieftain" ועל תותחו

מואת אנדרו וילסון

הטנק הבריטי החדש "Chieftain", שעל קבלתו לשרות הודיע מיניסטרוני המלחמה הבריטי בחודש אוגוסט, מהווה אחד מהשיגיה המקוריים המועטים בשטח תכנון כלי-נשק בבריטניה שלאחרי מלחמת-העולם-השנייה. מניחים כי יוכנס לשרות אצל ארמית-הראין ב-1965. זה עתה נתפרסמו פרטים נוספים על הטנק, משקלו של ה-"Chieftain" קצת מעל ל-50 טון; הפרט הבולט שבו הוא תותחו בן 120 מ"מ, בעל מהירות-לוע יוצאת מגדר הרגיל. תותח זה מקדם אותו, לפי דעת מומחים, לפחות ב-10 שנים לעומת כל מתחרייו. מנועו הרבי-דלקי יכול לפעול עם כל סוגי הדלק, מסולר ועד דלק בעל מספר אוקטן גבוה. מצבו של הנהג — השוכב פרקדן על מושב מוארך ונוהג באמצעות פריסקופ-ברך" — איפשר להעניק לטנק צללית נמוכה.

על אף כל אלה מתנהל ויכוחה מסביב ל-"Chieftain", הכבד-יותר ואיטי-יותר מדגמי הטנקים שנתקבלו לאחרונה בגרמניה ובישבידה. אלא שמיניסטרוני-המלחמה טוען, כי אם הנך מתכוונן לבנות טנק שמשקלו עולה על 30 טון (משקל המכסימום להובלה אווירית) — מוטב כבר לעשותו 50 טון, משקל שרוב סיפוני אוניות, גשרים גדולים וקרונות רכבת יכולים עדיין לשאתו.

נוספיק מהר

על אף משקלו ה-"Chieftain" נייד באופן יוצא-מן-הכלל; ואם כי מהירותו בשדה אינה עולה על 24 קמ"ש (43 קמ"ש על הכביש), יסכימו ודאי מפקדי-טנקים מנוסיו-קרבות שמ-הירות זו מספקת לרוב תנאי-הקרב. יתכן, אמנם, כי יתנהל ויכוח בין מומחים על כמה פרטים שבטנק זה — לדוגמה על ההחלטה להשאיר אי-שציות רביעי, את הטען, במקום להכניס טעינה-אוטומטית כפי שהופעלה בטנק השבדי החדש. אך אם שוקלים את כל היתרונות והחסרונות, נראה שמוצדק לקבל את טענתו של מיניסטרוני-המלחמה כי הטנק החדש עולה בכושר הלחימה ובעצמת-האש שלו על כל מתחרה ידוע — כולל הטנקים הנינוניים והכבדים הסובייטיים החדשים. אחד ההידושים, המשכנעים ביותר ב-

מים סוער-למדי במהירות עד ל-5 מיל בשעה. הביקורת העיקרית שאפשר להשמיע נגד ה-"Chieftain" היא — חוסר ניידותו האסטר-טגית, זו הדרושה לניצול פריצה ארוכת-טוח, כפי שעשו זאת הטנקים של היטלר ב-1940. אך טנק, כמו כל כלי-נשק אחר, הוא פשרה בין עדיפויות, ורוב צוטי הטנקים של בעלות-הברית ממלחמת-העולם-השנייה, אשר סבלו נוראות משריון לקוי ותותחים נחותי-טוח, יסכימו עם ההנמקה הרשמית כי מהירות היא יתרון יחסי, שעה שלטנקי האויב תותחים עדיפים.

בינתיים נמשכים החיפושים אחרי רכב-לחימה קל-משקל וארוך-טוח ואם יש משמעות לתשו-בות הזהירות של הבריטים על שאלות בכיוון זה, נמצא כלי-רכב כזה — יביל-אויר אבל לא דוקא טנק — בשלבי פיתוח.

תקוות ליצוא

ברור שהבריטים מקוים ליצא את ה-"Chieftain" לאחר ההצלחה עם ה-"Centurion", ממנו נמכרו כ-3000 לארצות נאט"ו ולמדינות נייטרליות.

בהדגמה מיוחדת הצהיר מיניסטרוני-המלחמה, מר גודברי, כי הצבא מוכן להכניס בטנקים שי-נויים מיוחדים שיידרשו על-ידי לקוחות ממדי-נית נאט"ו וכי הזמנות מבהיץ עשויות להוריד את המחיר (שנאמד באופן בלתי-רשמי ב-£ 100,000). מנקודת מבט צבאית נראה של-"Chieftain" סיכוי מבוסס להפוך לטנק הסטנדרטי של נאט"ו בשנות ה-70. לכן גרמה ההודעה של ממשלת בון, כי גרמניה תבנה טנק משלה ואף תפתח דגם-לעתידי בשיתוף-פעולה עם ארה"ב, לתמיהה ולרוגו בלוגדון.

ציונים אלה לתכונותיו של ה-"Chieftain", — כשהם באים בעקבות סקירתו של סא"ל ציפורי על "הטנק האירופי" בגליון הקודם של "מערכות" — משלימים את תמונת דגמיו החדשים של רכב-קרב-משוריין, המתחילים להחליף בצבאות אירופה את ה-"דור" שלפניהם.

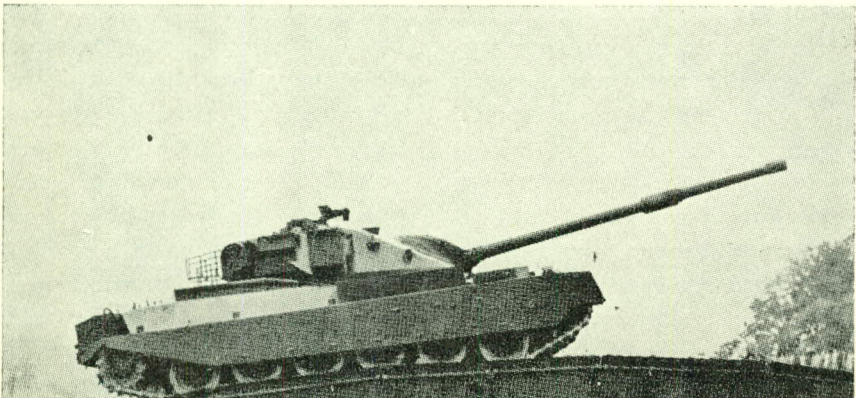
"Chieftain" הוא התקן-טיווח הפועל באמצעות צעות מקלע-כבד. התקן זה כמעט מבטיח פגיעה ביריה הראשונה של התותח. התותחן יורה שניים-שלושה צרוות-מקלע כדי ל-"תחום" את המטרה; וכאשר צרור פוגע מעט מעבר למטרה ובקרבתה — מכוון ה-"תותח אל המטרה". בהדגמה שנערכה לפני זמן קצר בפני קציני נאט"ו וקצינים שבדיים ושבצריים פגע תותחן מאומן פעם אחרי פעם במטרות שונות תוך 10 שניות אחרי צרוו-הטיווח הראשון — פגיעה יותר מהירה ויותר מדויקת מזו שניתן להשיגה על-ידי הדגמים האחרונים של טילים-נישמונחים.

מקום לינה

בפעם הראשונה תוכנן טנק, שבו הצות וכול לחיות ולהלחם במשך יום-לחימה של 24 שעות. הוא כה מרווח עד כי שני אנשי-צות יכולים לשכב ולישון בו; אויר מוזרם לתוכו באמצעות מאוררים, אשר נועדו גם לסננו בשעת הרעלה רדיו-אקטיבית וכימית; הטנק מסוגל לשאת כ-1000 ליטר דלק.

זרקור אינפרא-אדום מאפשר לנהג ולמפקד לראות ולהלחם בלילה; צינורות הפליטה מוגנים לגמרי, כדי לסכל פעולתם של האמ-צעים-לגלגלי-החום של האויב (אמצעים אינפרא-אדומים).

שני התקנים נוספים הם מיצב משוכלל מאוד המאפשר לטנק לירות בדיוק רב תוך-תנועה וכן התקן "שחיה" עשוי פיברגלס שניתן להקימו תוך 15 דקות והמאפשר לטנק לשוט

שיעור במולדת

נזדמן לי לפני זמן קצר לעלות לירושלים במכוניתו של תייר. בשעה-הגיא, שעה שהחלה המכונית לטפס לבירה, החל זה (שלא היה מבני עמנו) לשאול שאלות. מראה ה"משוריינים" השרופים שלצדי הכביש, אשר נתגלה לנגד עינינו, עורר את סקרנותו. "מה קרה כאן?", ביקש לדעת. "מדוע המשורין מוטל דוקא על צידו השמאלי של הכביש?", הוסיף להכנס לפרטים. "באיזה תאריך הות" קפה השיירה? מהיכן באו התוקפים? כמה אבידות היו לכם כאן?" — ולא הרפה ממני. במשך שעה קלה חייב הייתי לענות על שאלותיו הסקרניות. ולא הגיח לי עד שהגעתי למבואות העיר.

אודה ולא אבוש, ככל שגברה סקרנותו ותכפו שאלותיו — הלכתי והסמקתי כאשר לא ידעתי לענות תשובה כהלכתה. זה נעץ בי עיניים תמהות, ולא אמר דבר. ממבטיו הבנתי את שביקש לומר: "אתה, חייל במדים, שלא תדע על בוריה את פרשת פריצת-הדרך לבירת ארצך?"

זמן-מה אחרי כן הצטרפתי למסע-חוליות שערכה אחת מהיחידות המוכהרות של חיל-הרגלים. אינה המקרה והמסע התנהל באותו איזור, בפרוודור ירושלים. נסתקרנתי גם אני בכל מקום בו היו אנשי החוליה כורעים על ברכיהם להציץ במפה. הטרדתי אותם בשאלות. שעה שחצינו את הכביש בשער-הגיא, לא ידע איש מהם לספר לי בבירור על הקרבות שהתחוללו כאן. סיפורם של השיירות לירושלים ומבצע נחשון, אותו

סיפרתי להם בקצרה, היה זר להם כמעט לחלוטין.

מאז אותו לילה החל נושא זה טורד את מוחי. בכל תרגיל או כנס בו נטלתי חלק, ניסיתי בהחבא ובקול נמוך לשאול ולנסות לבחון עד היכן מגעת ידיעתם של החיילים בעברם ההיסטורי של המקומות בהם נערכים אימרי-ניהם. מאוחר יותר פגשתי במספר רב של חיילים המשרתים במחנה "נתן", במחנה "שרגא" ובמחנות נוספים. איש מהם לא יכול היה ללמדני על שום מה ניתן למחנה (בו הם משרתים) "שם פרטי" זה או אחר. תשובות נבוכות ומגומגמות ניתנו עליידי "יחידי סגור" לה". רוב השאלות קשורות היו במלחמת השחרור ובפעולות התגמול שקדמו למלחמת סיני. על היסטוריה עתיקה יותר, על קרבות יהושע או יהודה המכבי, חששתי לשאול. אין זה, חלילה, אומר שלא ידעו מי היה יהודה המכבי, אך לקשרו לאיזור לאטרון כבר היה קשה להם.

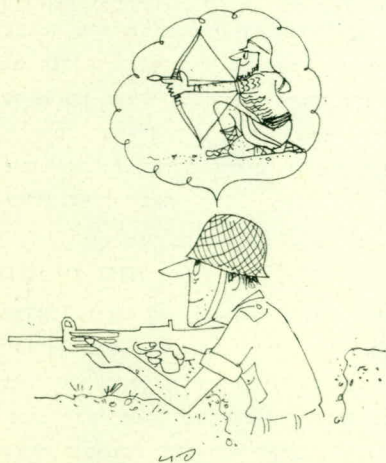
בשעתו, כאשר עברנו את פרק הלימודים בבית-הספר לקצינים, דאגה מפקדת בית-הספר לחלק חוברות שהוצאו עליידי מפקדת קציני-חינוך-ראשי. חוברות אלו הכילו כמעט כל שאפשר ללמוד על אזורי הארץ. היסטוריה, גיאוגרפיה, ארכיאולוגיה, תורת החי והצומח וכיוצא באלה. לפני היציאה לתרגיל חייבים היו הצוערים ללמוד להרצות מתוך חוברות אלו על האיזור אליו היו עתידים להגיע. כל הניח חייב היה להיות מוכן להרצות כמורה בבית-הספר על אותו איזור. היה בכך רמז ברור: ברגע בו יוסמכו לקצונה ויצאו מתחילי בית-הספר — יקבלו יחידות לפקד עליהן; יהיה עליהם להעביר את החומר שלמדו לידיעת חייליהם. אפשר לומר באחד-ריות מלאה כי במקרה הטוב ביצעו עשרה אחוז מאותו מחזור את המוטל עליהם בשטח זה. גם "מעשר" צדיקים זה לא התמיד בעבר דת הקודש. לאחר שפגה התלהבות ראשונית של קבלת תפקיד, שכחו שיש נושא מחייב זה. מה שעזר להם להפסיק פעילות ברוכה זו היה חוסר דחף מתאים מצד מפקדיהם ביחידות, אשר אף הם עברו שלב דומה בסדר הפיקוד ואף הם שכחו נושא זה.

אמר בשעתו מי שאמר: "כל סנדלר במדינת ישראל עתיד להיות אקדמאי ברבות הימים". איני מאמין בנבואה זו. כשם שאיני מאמין כי כל חייל יהפוך להיסטוריון או לבקי גדול בידיעת הארץ לאחר שישמע הרצאה זו או אחרת. בדבר אחד בטוח אני: חייל שישמע — ולו פעם אחת — על קשר שהיה לצבא יהודי במקום בו הוא שופך זעתו, יזכור זאת לשנים

רבות. לאימון האפור והמיגע יהיה ברגע זה. או אף בשעה מאוחרת יותר, טעם שונה.

רבים מחיילי צה"ל כיום אינם בקיאים בהיסטוריה היהודית העתיקה, ובוזו הישראלית החדשה. החייל הצרפתי או הפולני בקיאים יותר בהיסטוריה של ארצם. לנו יש סיבות רבות ומספיקות בכדי לתרץ עובדה זו — ואין אנו עושים מספיק בכדי לשנות עובדות אלו. השגו של מפקד יחידה בכיבוש יעד או בנייהול קרב-הגנה מספק אותו בדרך-כלל. אין איש החולק על כך, כי השג בנושאים אלה הוא החשוב שבהשגים. אך יש לזכור, כי משקע הנשמר לאורך ימים בנפשו של חייל, ההופך ברבות הימים לחייל מילואים, אינו נוצר רק מכיבושם של יעדים, או ממספר אין סופי של התחפרויות על גבעות צחיחות. חייל הנלחם בארץ זרה הופך ללוחם גרוע מזה הנלחם על אדמת ארצו. חייל שאינו מכיר היטב את נוף ארצו ואינו מושרש באדמתה, יהיה בהכרח חייל רע, לוחם גרוע. יתכן, כי במבט ראשון נראים משפטים אלה מלידיים מדי, אך מחשבון לטוח ארוך מסתבר (והסתבר), כי יש ומליצות הופכות אמת של מעשים.

חוברות ידיעת הארץ וההיסטוריה שהופצו עליידי מפקדת קציני-חינוך-ראשי עומדות ככלי אין חפץ בו במשרדי היחידות.

מפקדים מאמנים יחידותיהם במקומות שם לחמו ושוכחים לספר לחייליהם את עברם של המקומות.

חייל שלחם על מוצבי הכנרת בקרב נוקייב, יודע כבר את ההיסטוריה של האיזור על בשרו. חיילים שעדיין לא לחמו — חשוב שידעו אותה לא פחות ממקצועות החבלה והקליעה למטרה. יש בהם בדברים "חסרי ערך" אלה דבר — שאת חשבוננו עושים רק בדברי הימים.

סרן אלי לנדאו

מהו היחס הנכון אל מסע החסכון

תשובה לרס"ג יואל על רשימתו „חסכון בכל מחיר — לא חשוב כמה שיעלה“.

הושמעו, אך גם המעט שצוטט כאן * יש בו כדי להעיד עדות בעלת משמעות רבה. לא אתיחס כאן לכל „העובדות“ שצינת, כגון יחידות מהן נבצר לבצע משימותיהן בשל מחסור בדלק לרכב, כי מוטב שישפוט הקורא עצמו. אומר רק זאת, כי האמצעים הניתנים ליחידה לביצוע משימותיה נקבעים להלכה ולמעשה על-ידי גורמים רבים עמם נמנים אנשי אפסנאות, אג"מ, כספים ואחרון נכבד — הכנסת.

לסיכום נראה לי שתורת תרומה רבה בעצם פתיחת הויכוח ומאמין אני שתוכל לתרום עוד הרבה מעמדת ההשפעה בה אתה נמצא על-ידי הינוך הסרים למשמעתך, והשקעת מחשבה לשיפור מתמיד של המצב ביחידתך וכן על-ידי הגשת הצעות יעול ענייניות לשיפור החסכון בצבא.

אם גם אני שייך לעוסקים במלאכת הפרסומת, תקוה אני כי התכתבותנו זו תרמה תרומתה למסע הצנוע לחסכון ואסיים בדבריך הקולעים:

„הבה נפשפש איש איש במעשינו ונראה מה אנו יכולים לעשות, כל אחד בתפקידו, לשם קימוץ וחסכון“.

רס"ג נתן

* מכתבו של רס"ג נתן מכיל, למעשה, חוות-דעת נוספות.

האם פעם עלה בדעתך להציע לחברה מס' חרית לצמצם או לבטל את הפרסומת ועל-ידי כך לחסוך כספים רבים? מדוע סובר אתה שפרסומת, המעודדת להוציא כספים היא בעלת השפעה ואילו פרסומת המעודדת חסכון כספים נטולת השפעה הנה? שמא נפסיק במקום זה בדושיה שלנו ונשמע מה בפי ציבור החיילים? משום שהר נושא ענין אותי נגשתי אל הפיקוח המשקי של משרד-הבטחון, אשר מסר לי על מעין חקר זוטא של דעת הקהל, ממנו אמסור להלן דוגמאות ספורות:

„הפרסומים מזכירים לחיילים שיש לחסוך גם בדברים קטנים ופעוטי-ערך, כביכול“.

„יש להגביר את הפרסום...“

רס"ג ר. א.

„דרך החסכון בפרסומים היא לפי דעתי מקור רית ביותר. השיטה מענינת...“

רב"ט ב.רס. ד.

„ממליץ להמשיך במסע הפרסומת“.

רס"ל מ. ח.

„נראית לי כהתקדמות חיובית הצורה החדשה של הפרסומת הדורשת השתתפות פעילה של החייל במבצע...“

סרן ב. א.

קצרה היריעה מלצטט את כל הדברים ש-

„הבה נפשפש איש איש במעשינו ונראה מה אנו יכולים לעשות, כל אחד בתפקידו לשם קימוץ וחסכון“.

כך סיימת רס"ג יואל, את רשימתך ובמקום זה אני מבקש להתחיל. בעצם, אין מתאימים דברי סיום אלה למכתב כולו בו הנך מתגרה באנשים העושים מאמץ כן לקימוץ וחסכון ולניצול יעיל של האמצעים העומדים לרשות צה"ל. אף הלצות, כגון דברי האפי-סנאי המקדים פני באים ב„בוקר טוב — אין!“ נקלטו אצלך כעובדות ומציאות — והן ידוע לכל כי זו הלצה בלבד ולא „תור צאה של הכשרה מקצועית“.

אך כאמור בשל הסיום ראוי המכתב כי את-יחס אליו. דומה, כי קריאתך להגברת החסון, כפי שבאה לביטוי במכתב, הנה ללא ספק אחת מספיקי מסע הפרסומת הצנוע. רס"ג יואל, אתה עצמך — בעל כרחך, אר-לי — „נדבקת“ בפרסומת ועל כן כתבת מכתבך.

אך כיום — אין זה מפליא עוד איש. העור-לם הנאור הבין זה כבר את ערך התעמולה והפרסומת ביחסי החוץ, שליטה בעמים, מס-חר, עידוד למעשים נשגבים כהפרחת שממות, עזרה לזולת ועוד. תוצאות התעמולה אינן ניכרות מיד, אך השפעתה הנה בבחינת „שלח לחמך...“ כי ברוב הימים תמצאנו“.

תגובה על התשובה

„המחקר“ הזה, מה, למשל, היה ניסוחה המדויק של השאלה שהוצגה? הרי ידוע מה רבה ההשפעה של נוסח השאלה על תוכן התשובה (כולנו מכירים את השאלה „האם הפסקת כבר להכות את אשתך?“...).

מכל מקום עצם העובדה שכל התשובות המצוטטות מחייבות את מסע התעמולה אומרת דרשני. מול הציטטות הנ"ל יקל להביא דיעות נוגדות. בעקבות מאמרי שמעתי הרבה תגובות המצדיקות את דברי, אך לא אלאה את הקורא בהן.

ולבסוף אני מסכים במאת האחוזים לציטטה אחת שנשטרבבה לדברי איש ריבי — „דרך החסכון בפרסומים היא מקורית ביותר“. באמת, הבה נחסוך בפרסומים!

רס"ג יואל

האפסנאות אינו מכיר את הויכוחים וה-התרוצצויות הדרושים להגשת ציוד. דומני שגם כאן מותר להאמין ללקוחות. האמרה: „הלקוח תמיד צודק“ — לא בצה"ל הוט-בעה.

רס"ג נתן טוען בצדק שהכל עוסקים היום בפרסומת אך שכח שהפרסומת המסחרית למיניה באה דוקא להגביר את הצריכה ולא לצמצמה. תעמולה שמטרתה מניעה היא קשה הרבה יותר. אסור שבעיני אלה הצריכים להיות מושפעים על ידה תהפך היא, התעמולה, לעיקר בעוד שהנושא אותו היא באה לשרת, נשכח; וזה — כך אני חושש — בדיוק מה שקורה עם פנקס בולי החסכון.

רס"ג נתן מצטט „מחקר זוטא“ שנערך כדי לעמוד על דעת הקהל בענין התעמולה. חבל שלא מסר יותר על השיטה בה נוהל

לא היתה לי כל כונה ל„התגרות באנשים העושים מאמץ לקימוץ וחסכון“ — אדרבא, אני חושב גם את עצמי לאחד מאלה על אף שאינני איש אפסנאות (אמנם, אין לי אותו בטחון שיש לרס"ג נתן, כי שאיפתי לחסוך היא מספיקי מסע הפרסומת הצנוע; אך יתכן שאני טועה בהערכת עצמי ורס"ג נתן מטיב לשפוט אותי ואת נטיותי).

כונתי היתה לחלוק על הדרך בה מנסים לחסוך ולהנך לחסכון.

האפסנאי האומר „בוקר טוב — אין!“ אמנם מתבדה, אך בדיחה נקלטת רק על רקע מתאים. מדוע הוא אינו מקדם את פניך ב„בוקר טוב — יש!“ ישאל נא רס"ג נתן את לקוחותיה של האפסנאות ויוכח מה רבה הקבילה על הגישה המחייבת השארת ציוד על גבי מדפים במחסן, מי מלקוחותיה של

המראה ונחיתה אנכיות -

לשם מה?

בעתונות ה"מערב" רבו מזה שנים מספר ידיעות, רמיזות וברורים בענין מטוסי המראה אנכית. אין ספק, שתופעות המקבילות ל"האוקר" 1127 הבריטי, ל"בלזק" הצרפתי, ולדגמים המקבילים שבארצות-הברית קיימות ומתפתחות גם בעבר-ההוא של ה"מסך". אך מקובל שם כנראה, שאלה הם דברים אשר עדיין השתיקה יפה להם. מכל מקום, מאמר שנתפרסם לאיזמן בבטאון המזרח-גרמני "טכניקה צבאית", מעיד על מגמות המחשבה ב"גושה-המזרחי". הפרק הפותח של המאמר הניתן להלן, מכיל את שיקולי-היסוד אשר כנראה הם שהניעו את קברניטי מדיניותו הצבאית של הגוש להיערך לקראת התמורה הצפויה — שאינה קלה גם מבחינה טכנית, אך מעל-לכל כרוכה תהיה בעול כספי בליישוער — בכל מערכת כוחות-האוויר. ויש, כמובן, ענין בטעמים אלה, הניתנים למאמץ הגדול והיקר המושקע לפי כל הסימנים גם ב"מזרח" בתמורה טכנית-צבאית כליכך כבירה.

חו לשון הפרק-הפותח:

ממרחק רב, מסתבר, אם כן, כי תמרונם של כוחות-האוויר קשור ברובו לרשת בנויה של שדות-תעופה אשר אוכנה — לפחות בתחום האופרטיבי — על-ידי האויב.

הקמת שדות-תעופה מאולתרים באמצעות הנחת לוחות-מתכת או על-ידי הקשית פני-הקרקע — אפשרית היום במידה מצומצמת בלבד, בגלל כמות החומרים העצומה והזמן הרב הנדרשים. שיטות אלו, שבשלהי מלחמת-השניה ולאחריה היו נפוצות מאד ושענו אז על כל הדרישות, כמעט ואינן ישימות עוד במלחמה מודרנית.

מהן הדרכים שיש לנקוט כדי להפטר מ"מסלולי ההמראה-הנחיתה הארוכים האלה, אפשרות אחת — אשר כבר הופעלה לא פעם במציאות — היא ההמראה והנחיתה הקצרות, אלא שאין אלו מהוות פתרון מלא של הבעיה. הפתרון העיקרי הוא בביטולם המוחלט של מסלולי ההמראה-הנחיתה, כך שהמטוסים ימריאו ממקום המראתם באופן אנכי וכן גם ינחתו. במקרה כזה יהיה כושר התמרון של כוחות-האויב, במה שנוגע לשטחי המראה ונחיתה, בלתי מוגבל. ניתן יהיה למקם קבור צות קטנות או גדולות של מטוסים במקום המתאים לביצוע משימתם, ולהעבירם בכל עת למקום אחר — אם ידרש. קל יחסית להסוות מקומות-הנחיה אלה; אך אם בכל זאת נתגלו ואוכנו על-ידי האויב וצפויה מכת אש על-ידי הם — ניתן לחמוק במהרה. אף בעית הביזור — להגנה מפני מהלומת נשק-גרעיני — תמצא עם הנהגת השיטה החדשה את פתרונה.

לנוכח תנאיה של המלחמה-המודרנית, על נשק ההשמדה-המונית והטכניקה-הרקטית רחוקת-הטוח שלה, הפכו שדות-תעופה אלה לאוביקטים פגיעים ביותר. אם קודם היה צורך במספר רב של פצצות כדי להוציא מן השימוש זמן מה את מתקניו החשובים ביותר של שדה-תעופה — תספיק היום אף פצצה גרעינית-טקטית אחת, בעלת עצמה בינונית (20 קילוטון) בשביל לשתק שדה-תעופה כזה לזמן ממושך.

מה שמגביר את פגיעותם של שדות-התעופה הוא הקושי שבהסואתם — וכתוצאה מזה הקלות בה ניתנים הם לאיכון על-ידי האויב. אמצעי האיכון המשוכללים של ימינו מאפ" שרים לגלות מתקנים נרחבים כאלה אף

שדה-תעופה, על מסלולי ההמראה-הנחיתה שלו, הנתבים להסעת מטוסים וחלקות-הנחיה שבו, הסדנאות ושאר המתקנים — מהוה כיום גוף גדול ומורכב מאד. בנייתו של שדה-תעופה חדיש עולה בסכומים ענקיים. די יהיה בכך שנוכיר לעצמנו כי שדה-תעופה מסוג א' הכרה שיהיה לו נתיב-המראה-הנחיתה שאורכו 2,500 מ' ורוחבו 60 מ' — ואילו מחיר בניית מטרי-מרובע אחד במסלול כזה מגיע ל-20 ל"י בערך; ונמצא כי ההוצאה למס' לולה-המראה-הנחיתה בלבד תסתכם ב-3¼ מיליון ל"י; והרי בסעיף "הוצאה" יש לכלול גם סכומים, כלל וכלל לא-מבוטלים, הנדרשים מדי שנה לצורך החזקתם של מתקני שדה-התעופה.

מנסיונו של טייס-הליקופטר בויאט-נאם

מתוך ירחון צבא-הצי האמריקאי

האיש המפתח למעשה עיקרים אלה. הוא מאמץ בתמידות את דמיונו בנסותו להעלות אופני-פעולה יעילים ככל-האפשר, שיעזרו אחר-כך לאחרים למצוא אויב המקני, ללכדו ולהשמידו. מהירות, נידות, הפתעה — אלה הן שלוש התכונות הנודעות למבצעי-הליקופטר. שלושתן באות כאן לידי שימוש מובהק, במשימות

אָמנם, על טייסי-ההליקופטרים בויאט-נאם יורים, אך בכל-זאת זהו עיסוק הנותן לך סיפוק מלא. יש לך הרגשה של מחדש. לשיי-מוש בהליקופטרים במבצעי "נגד-גריליה" טרם נקבעה דוקטרינה מפורשת. קיימות רק הור"אות-יסוד, ומי שמטיס כיום הליקופטר בויאט-נאם שואב הרגשת-גאווה מידיעתו כי הוא-הוא

מכל הסוגים שיתכנו: החל בהנחתת גייסות ב"הטסה-סתערות" וכלה בפינוי תושבים-אזרחיים מכפרים הנמצאים בסכנה. הטיסות מתבצעות בכל סוגי מזג-האוויר ובתנאי-טיסה שורנים ומשתנים. אכן, באיזור הדלתה של נהר-מקונג הגדול מזג-האוויר לא הפריע לנו ביותר. יכולנו שם לטוס קרוב לקרקע, מבלי לחשוש שנפגע בגבעה או במכשול אחר — וכן יכולנו שם להתמצא באיזור תודות להכונה אלוהית מבסיסנו.

אך כאשר עברנו צפונה, אל החבל ההררי של ויאט-נאם, גברה חשיבותו של מזג-האוויר. קרה שאילץ אותנו להשאיר רתוקים לקרקע במשך ימים רצופים, ובכל רגע שהשמים

התפתחות ניכרת. נוסו תבניות שונות. מס' פרם של כלי-הטיס, אשר שולחו בבת-אחת אל איזור ההסתערות היה שונה מפעם-לפעם. רוחי-הזמן שבין נחיתותיהם של כלי-הטיס שונו תכופות. ללא-הפסק עסקו באיזון כפות המאזנים: מספר חיילי-ויאט-נאם שניתן יהיה לשאתם — לעומת מספר כלי-הטיס שייחשפו לאש.

אש כלי-הנשק הקל של האויב — היא שהייתה תה תמיד השיקול העיקרי כנגד שילוח גל של הליקופטרים אל תוך שטח המוחזק בידי חבורות-הגריילה. פגיעה יחידה — בין שכור-נה היטב, או שהיתה פרי-מזל — אמנם, יכולה היתה ל"הוריד" הליקופטר. צלילות גישה מהירות, שהיות קצרות-מאד על הקרקע וזניקות-המראה בעצמת-המכסימום של כלי-הטיס — כל אלה סייעו להקטין את מספר האבידות. כפי שאמר טייס-המשנה שלי לאחר מקרה אחד בו קבענו "שיאים" בנחיתה והמראה כאלה: "כאן קיימים רק שני סוגים של טייסים — הזריזים והמתים". בהסתערויות נישאות-הליקופטר נהגה הטייט סת שלנו להתחלק לקבוצות בנות 3 כלי-טיס. הדבר הניח להליקופטרים יותר מקום לחמרון — שהיו פניות חדות, מרעידות, וחמיקות מהירות, כמו בוינוק, מתוך מעריי יער מוסתרים בבקעות, היו תופעה יום-יומית.

הפרש של דקה אחת בין גל לגל היה מכ-ניס את הגל השני לתוך איזור-הפעולה ממש ברגע בו הגל הראשון היה כבר מתרומם מתוכו. נתיבי-ההסתלקות תוכננו באופן כזה שיעברו מעל לאחד ממוצבי-החוץ של צבא ויאט-נאם — שמא יהיה צורך בנחיתת-חירום.

אכן, הבעיות בפניהן עמדנו בחבלי-ההרים היו שונות לגמרי מאלו שבאיזור-הרלחה. שם, בשדות-האורז השטוחים, המחולקים על-ידי סלולות נמוכות לחלקות ארוכות, לא נתאפשרה לאויב ההתחפרות אלא לאורך הדייקים או בין העצים המקיפים את שדות-

מראש ועל כלי-הטיס להביאם למקום ממנו יוכלו לבצע זינוק אל יעדם. ויתכן גם כי הליקופטרים ינחיתו, במבצע כזה, כוה-חסימה; ובמקרה זה מתקינים לעצמם התיי-לים עמדות וממתנים עד שכוחות-הקרקע המתקרבים יגרפו לפניהם את חבורות הג-רילה ויטילום אל תוך ידי של כוחות-החסימה.

הדרך השנייה לשימוש בהליקופטרים היא להעמיס לתוכם יחידות נידות לאגדולות, אך שהנן בבחינת "חינוש-א-עצמו" — ול-הביא את אלו אל איזור אשר ידוע כי הוא "נגוע" בחבורות-גריילה. את הגייסות מנחי-תים אזי במקום אשר מקווים, על יסוד חי-שויבים שונים, כי אמנם נמצא הוא בתוך-תוכו של שטח-הריכוז של האויב. משם מבצ-עים הגייסות פשיטה מהירה, פוגעים בלוח-מים ומשמידים ציוד ואספקה — וההליקופ-טרים, טסים, לפי קריאה, שוב לאותו מקום ומחלצים משם את הגייסות.

אירח הפעולה הראשון — מבצע גדול-ממ-דים — הריהו בטוח יחסית לגבי ההליקופ-טרים. הם נוחתים באזורים הסמוכים אל היעד — אך לא עליו. אולם במקרה השני מוצגים ההליקופטרים, במתכון, בפני האפ-שרות הגדולה-ביותר כי אמנם ייתקלו באש אויב, ואזי הופך הכל לענין של החלטה: התעלה התועלת הצפויה על האבידות האפ-שיות בכלי-הטיס ובצותים? בדומה להחלטות צבאיות רבות, גם זוהי שאלה שאין לה פתרון אלא בדרך הנסיון וההתנסות. התנ-סות זו נרכשת כאן על-ידי הפיקוד ועל-ידי המבצעים. אלה שיבואו בעקבותיהם יפיקו תועלת מהלקחים והידיעה שירכשו — אם גם אפשר שמחיר רכישתם שולם בדם.

★

"הסטי-הסתערות" בהליקופטרים, כפי שנוסו בו-יאט-נאם, עברו במשך חודשי-הפעולה דרך

נתברו מענניהם, היינו מטיסים את כל כלי-הטיס שברשותנו, במאמץ לחספק את מוצבי-החוץ המרוחקים שבהרים בטרם יכסו שוב העננים.

סוג הקרקע שמעליו טסו — הוא שהכתיב לנו את אופני טיסתנו. לעתים השתדלנו לטוס לפחות 500 מ' מעל לפני-הקרקע — דהיינו, מחוץ לטוח איש של נשק קל. נחיתותינו היו ירידות מהירות, אנכיות — ובעקבותיהן היתה באה עצירת-חטף כדי להקטין, בבת-אחת, את מהירות-התנועה שצברנו לפני-כן באויר, ואחר-כך נגיעה-בקרקע ללא רחיפה. כלי-הטיס היה נשאר מוכן ודרוך לטיסה, כשאנו נכונים להמריא שוב בהיבשנה שאנ-שיהצות יודיעונו כי נפרק המטען.

לחסי-הוקנו הקבוע במבצעים אלה היו הסטות-האספקה היום-יומיות אל מוצבי-החוץ המרו-בים. אך הדבר שעורר במיוחד את תיאבונם של "יודעי-החן" שבינינו היה הסטת-גייסות-לוחמים — הסתערות בהליקופטרים אל איזור-נחיתה בלתי-מאובטח; שכן בגיחת-סער כזו אין לך דבר שאפשר לכנותו "איזור מאובטח". ממש כמו במקרים של שיתוק-במנוע, או תקלה מכנית אחרת, לא היתה בנחיתה כזו שום ערובה שימצא הליקופטר מרחב בטוח לנחות בו, בטוח הגלישה (כבמקרה של נחיתת-אונס) של הליקופטר שלנו עצי-מו — אלא אם כן נמצא מוצב-חוץ של צבא-ויאט-נאם ממש מתחתנו באותו מקום. כל נחיתה שביצענו שלא ליד כפר, או מוצב-חוץ כזה — היה בה מן המתיחות של רגעים "עוצרי-נשימה".

נכונים היינו, בכל הטס לאיזור-נחיתה כזה, כי נתקל לפתע באש אויב. במבצע-גריילה — רק לעתים רחוקות ניתן לציין בדיוק קפי-דני את מקומו של האויב. אפשר וידיעות קודמות העידו על נוכחותו באותה סביבה, אך עד שכונסו הגייסות והוטסו למקום יתכן ועבר למקום אחר — ובמקרה כזה עברה הנחיתה בשקט. אך לעולם אי-אפשר היה לנבא את התוצאה. את הצלחותינו הג-דולות נחלנו, בדרך-כלל, במקרים בהם נחת-נו ישירות לתוך קנה-הצרות — ממש במרכז מערך-ההגנה של האויב (אלא שגם מקרים כאלה כמעט תמיד היו פרי המקרה — או המזל).

קיימות שתי תפיסות בעניין השימוש בהלי-קופטרים במבצעי "נגד-גריילה". לפי הא-חת — יש להפעילם, בנוסח-מקובל, במב-צע רחבי-הקף בו משולבים הסטי-גייסות בהליקופטרים מזה ותמרון כוחות על הקר-קע מזה. לגייסות ניתנים יעדים קבועים-

האורז. ואילו בהרים, מקום בו נחתנו כרי גיל למרגלותיהן של גבעות המקיפות אור תנו מכלי-עבר, יכלו כדורי-אויב להגיע מכל כיוון שהוא. לכן העדיפו טייסים רבים כי טייסי-המשנה שלהם ינתרו על הנוהג לקחת עמם כלי-נשק אוטומטיים. אם נפצע טייס בשעת נחיתה, מוטב כי טייסי-המשנה שלו יהיה מוכן ליטול בידו בכל-רגע את הנחיגה בכלי-הטיס — ולא להיות שקוע בהת-בוננות אל הג'ונגל, שמא יבחין שם ברשף ירית-אויב, המגלה את מקומו של זה. אותם טייסים-מומחים שמקצועם הוא לשמש „מורי-נתיב“ לטייסות הפצצה או הצנחה, אפשר כי יחמץ עליהם לבם כשישמעו כי לאחר שאנו התאמנו היטב בקריאת מפות — לא הרגשנו כלל בהיעדר שירותיהם. אף שהאמת ניתנה להאמר, כי היו מקרים בהם היה ספק-מה בלבנו, בצאתנו מאזור-הנחיתתה: האם אמנם היה זה המקום הנכון... לא-פעם המראנו בטרם-שחר, כשהכל חושב לכך שחירת-הסער לתוך איזור-הנחיתה

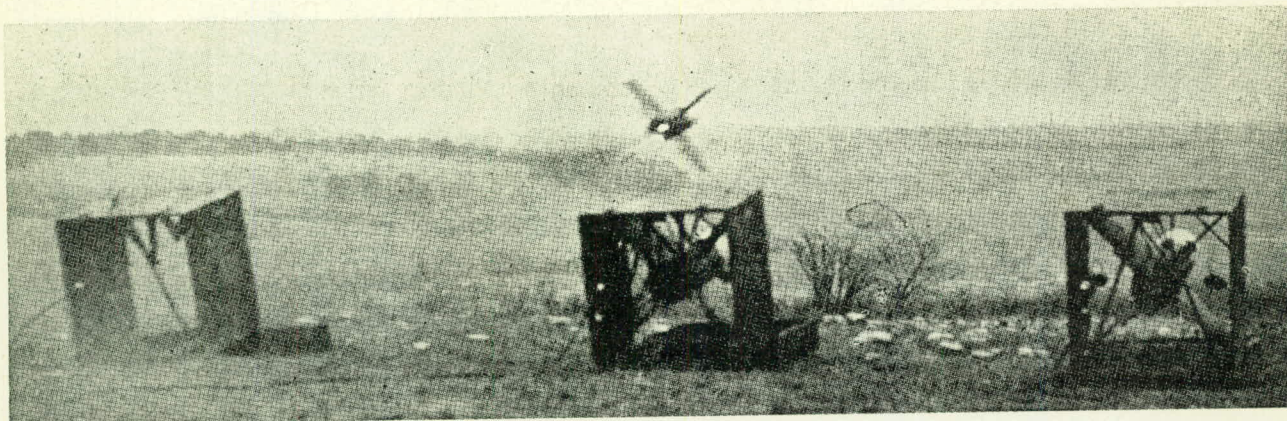
תבוצע ממש עם עלות השמש; אך לעולם לא ניסינו לבצע הטס לילי. הטייסת, אותה החלפנו באיזור-הדלתה, ניסתה פעם הטס כזה בליל-ירח בהיר; והיא לא נתקלה בשום צרות. אך בלי איזור-נחיתה מסומן, הרי מעשה כזה בלילה אפל איננו בגדר האפשר. ואילו בהרים היה מבצע מעין-זה רבי-סיכון אפילו עוד יותר. ברם, הוצאנו לפועל בהצ-לחה כמה וכמה פינזיים ליליים, הן בדלתה והן בחבל-ההר. רבים ממעשי-חילוץ אלה נעשו בעזרתם של פנסי-גיפ שהודלקו, או של מדורות שהובערו, על מנת להוליכנו בטוחות אל מקום-הנחיתה. מתוך נסיוננו התברר לנו כי בשביל לפתח ולקיים מבצעי-הליקופטרים תכליתיים נגד כורחות-גרייליה, הכרחית דרגה גבוהה של תי-אום ושיתוף-פעולה. שכן נחוץ אזי לשלב כוחות חיל-אוויר, ארטילריה, גייסות-קרקע ויחידות-הליקופטרים (שבארה"ב הן חלק של צבא-היבשה ולא של חיל-האוויר — המער) להיותם כוח-התקפה זריז-תגובה ומ-

היר-מהלומה — והדבר מצריך הרבה אימון. הרבה תכנון ושיתוף-פעולה רב; ואי-אפשר ליצור את כל אלה בן-לילה. הפתרון האידיאלי הוא להחזיק גייסות, סיוע-אוויר (של מטוסי-קרב ומטוסי-סער) והליקופט-טרים מוכנים ומזומנים בכל עת, במצב של כוננות להיענות מידית לכל קריאה שתטיל עליהם משימה מבצעית: בין לחוש לעזרתו של מוצב-חוץ נתון-במצור, ובין לבצע הת-קפה הפוזה על ריכוזו של האויב. אך יש לזכור כי הפעלות מדי-יום-ביומו, נטל התסי-פוקת והטרדה מתמדת בשדה — אוכלים בכל פה את משאבי-יכולתו של כוח-כוננות המוחזק במצב של כמעט „אזעקה-מתמדת“. עם זאת, אין ספק כי המטרה איתה אנו צריכים להשיג, היא: לצמצם עד למי-נימום האפשרי את משך הזמן העובר מה-רגע בו מתגלה, במצב של-חירום, הצורך בהופעת הגייסות — לבין רגע בו-אט-בפועל בדרך-האוויר.

פיקוד אמריקאי למזרח-התיכון - מה דינו?

ידיעה אשר נתפרסמה — או הודלפה — באוקטובר 1963 באמצעות סופר-הצבאי של „ניו-יורק טיימס“, העתונאי והסופר האנסון בולדווין, תזכה בודאי לכמה פרושים שונים, ורק התפתחותם של הדברים — היא שתבהיר לנו את משמעותה המפורשת של אותה ידיעה. המדובר הוא בשאלה, מה יהיה מעמדה של פונקציה אחת אשר יש להודות כי **עצם מהותה** אינה ברורה דיה: „הפיקוד במזרח-התיכון“ של כוחות ארצות-הברית. שכן מתכוונים, כנראה, להעביר סמכות בלתי-נודעת זו מידיה של מפקדה ציית מסוימת לפיקוד ה-„סטראיק“, כוח מחץ-קרקעי-אווירי משולב לתפקידי-חירום, אשר כבר סופר עליו לקוראי „מערכות“ (חוב' קמ"א, עמ' 32). התמצית השלגרפית של כתבת ה. בולדווין אמרה: „...בין התמורות הצפויות במבנה הפיקודי של כוחות ארה"ב כלול שינוי אשר לפיו יוקצה המזרח-התיכון לפיקוד „סטראיק“, שהוא פיקוד פונקציונלי-משולב של חיל-הצבא וחיל-האוויר האמריקאיים, אשר הוקם לפני כשנתיים על-ידי צרופס של, קורפוס-הצבא האסי-טרטגי (בן שלוש עד ארבע הדיביזיות), ושל כוחות חיל-האוויר הטקטי. כיום נמצא בלונדון מטה-תכנון למזרח התיכון העומד תחת פיקודו של אדמירל צ'רלס גריפין המפקד הראשי של כוחות-הצי האמריקאיים במזרח-האטלנטיק וביס-התיכון. לפי השינויים המוצעים תועברנה סמכויות ממפקדות שבראשן עומדים כיום אדמירלים לפיקוד שראשו הוא אחד הגנרלים של חיל-הצבא. פ. אדמס. הקמתו של פיקוד ה-„סטראיק“ והרחבתו, נתמכו

על-ידי גנ. מכסוגל טיילור, שהוא כיום היושב-ראש של ראשי-המטות-המאוחדים לכוחות המזוינים של ארה"ב. „הרחבת סמכותו של פיקוד ה-„סטראיק“ על המזרח-התיכון אושרה מבחינה עקרונית, אך הוצאתה-לפועל מתעכבת; וזאת בשל התנג-דותו של גנ. ליימן למניצח, שהוא כיום המפקד-הראשי של כוחות ארה"ב באירופה והמפקד-העליון של כוחות נאט"ו שם“. לפי ידיעה נוספת, קיימת הצעה להכליל גם את שטחה של אפריקה ה-„שחורה“ בסמכותו הפיקודית של פיקוד „סטראיק“ — דהיינו שוב, יוצא על-ידי כך מרחב גדול מסמכותו של צי-ארה"ב אל סמכותו של פיקוד קרקעי-אווירי משולב. ויתכן שהצעות אלו נובעות בין היתר מן העובדה שהמדובר הוא באזורים שאין חוגים בהם בקביעות כוחות אמריקאיים יבשתיים או אויריים; ועל כן במקרה בו יידרש „סטראיק“ להופיע באופן בהול באחד משני אזורים אלה, לא ימצא אזי במקום — שלא כמקרה דומה (נאמר במזרח-הרחוק, או בדרום-מזרח אסיה, או בשוליה של אירופה) — את השלד המוכן של פיקוד אמריקאי אזורי, על ארגונו, בקיאותו ואמצעיו. אפשר לשער כי הכונה היא, איפוא, בערך כזו: אם פיקוד ה-„סטראיק“ הוא אשר יצטרך אולי פעם לפעול באזורים אלה — הרי יש להטיל עליו גם את החובה המעשית לתכנן ולהכין מראש את האפשרויות לכך. על כל פנים, יהיו אשר יהיו נימוקי הפיקוד-העליון האמריקאי — יש ודאי ענין בידעיות אלו, ובתוצאותיהן האפשריות.

טיל נ"ט - מטרה נכבדה לטנקים

ב. זושצ'נקו, גנ' מ"ד של גייסות-שריון. ומ"ד א. קיסלקוב

מהלומות אש-גרעינית, מטוסים וארטילריה. המשמיה העיקרית של טילים נ"ט בהגנה היא השמדת טנקים ומטרות משורינות אחרות של הגייסות התוקפים, וכן מתן סיוע להתקפות-הנגד של טנקים וח"ר. המגן ישאף לסתום את הפרצות שנוצרו במערכו, ולחפות על הרוחים והפערים שבין יחידותיו ועוצבותיו באמצעים החדישים, הניידים ובעלי-היכולת הרבה ביותר, אמצעים שיהיו מסוגלים ליצור תוך פרק-זמן קצר מחסום נ"ט רב-עצמה. משום כך, תפול כנראה עיקר מעמסת ההיאבקות במערך-האמצעים הנ"ט של האויב, בעת הקרב על הקר-הקדמי — ואחר-כך בעומק הגנת היריב — על הטנקים התוקפים. ואילו בהתקפה יליו הטילים הנ"ט את חיל-הרגלים והטנקים באישם; ובעת הדיפת התקפות-הנגד ישמידו את המטרות המשורינות המסייעות. כאשר ימצאו הטילים הנ"ט של היריב בתוך שדירות-המסע של יחידותיו, יאבטחו טילים אלה, בכל מקרה של קרב-היתקלות, את הת-פרסות גייסותיהם לתבניות-קרב.

ניתוח קצר זה של הפעלת הטילים הנ"ט בקרב מאפשר הסקת המסקנה כי בכל צורות הקרב יתקלו בהם הטנקים כבנשק-היסוד הנ"ט של היריב. אכן, לחימה נגד נשק זה דורשת מצותי הטנקים אימוני-ירי ואימוני-טקטי מעולים.

לא תמיד יודעים כיום מנהלי התרגילים, המתרגלים את צותי הטנקים בסוגיות אימוני-טקטי ואימוני-ירי, ליצור מצב שיהלום את ארגון האויב והטקטיקה שלו; שכן דגמי הדמאים הנמ-צאים בשימוש אינם משקפים בשלמות את הנשק התקני של האויב — ובכלל זה נשק-היסוד הנ"ט שלו, הוא הטיל-המונחה הנ"ט.

בדומה לסוגים האחרים של נשק נ"ט, ישתכללו בודאי גם דגמיהם של טילים נ"ט וישנו את צורותיהם במרוצת הזמן. ברם, לביום כל טיפוסיהם של טילים נ"ט, (אם נסוג אותם

הטנקים ישיגו את הצלחתם בשדה-הקרב, אם ידעו, תוך פעולה מהירה ונמרצת, ליצור עדיפות-אש, ואם ישמידו בראש-וראשור נה את האמצעים העיקריים שהאויב מפעיל נגד טנקים ונגד רגלים.

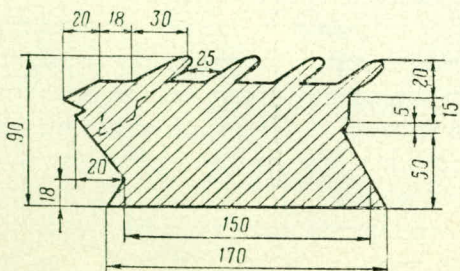
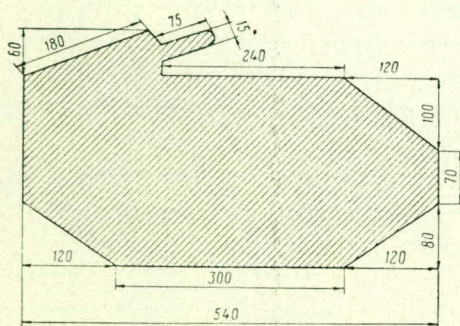
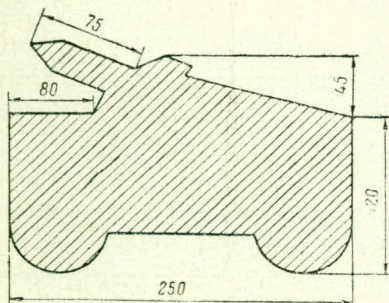
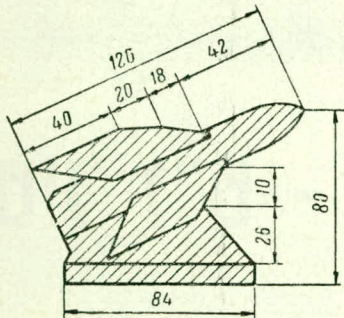
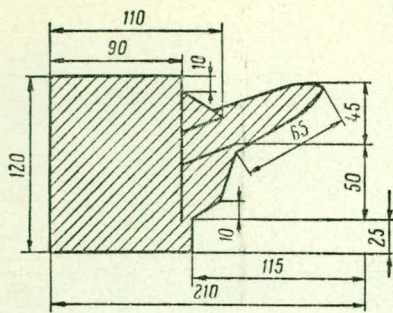
כדי שיוכלו למלא את משימות האש שלהם באבידות קטנות ככל האפשר, חייבים אנשי-הטנקים להקדים את האויב בפתח-הה באש ולהשכיל לפגוע בו, בכל שעה משעות היממה, ביריה הראשונה. לשם כך הכרחי שיהיו מאומנים אימוני-ירי מעולה ושיקנו יכולת מובהקת בגילוי מטרות וזיהוין בשדה-הקרב. יכולת זו ניתן לרכוש רק על-ידי אימון שיטתי בשדה. תוצאות בעלות ערך אפשר להשיג רק על-ידי לימוד מתמיד של ארגון האויב והטקטיקה שלו, כלי-נשקו (ובמיוחד הכלים הנ"ט) וכן לימוד צורתם וסימני-ההכר האופייניים של כלים אלה להקלת זיהוים.

את המטרות החשובות לטנקים יהוו, בראש-וראשונה, טי-לים נ"ט, טנקים, משחיתי-טנקים, תותחים ללא-רתע ומטולים-רקטיים נ"ט למיניהם; ובעומק ההגנה — מערכות-טילים וכלי-ארטילריה.

בצבאות המערב מיחסים עתה ערך רב ביותר לנשק הנ"ט החדש, הנחשב לבעל הסיכויים הטובים ביותר לעתיד — הלא הם הטילים הנ"ט המונחים, אשר הנם אמצעי-יסוד בחי-מוש הנ"ט של חיל-הרגלים בכל צורות הקרב.

אם ננתח את הגרסאות האפשריות השונות של אורח-ההגנה ביחידות-הרגלים של כמה מצבאות המערב, נסיק כי נשקפת מתוכן צפיפות רבה של אמצעים נ"ט — 20—40 כלים במתחם פלוגתי (ובכך כלולים 2—3, ואף יותר מזה, משגרים של טילים נ"ט).

יש ביכולתם של טילים נ"ט להסב אבידות כבדות לטנקים התוקפים, אפילו כאשר אלה ינועו אל הקו הקדמי תחת חיפוי

בהתאם לאופן השיגור) אפשר לקבוע 5 דגמי דמאים (ראה ציורים 1-5). דמאיהם של טילים נ"ט קלים חייבים להיות צצים-ונעלמים; ואילו דמאיהם של טילים הכבדים חייבים לנוע (פרט לאותם טילים שהוצבו בתוך חפירות).

הסיווג המוצע לדמאים של טילים נ"ט אינו מונע את פיתוחם הנוסף של דגמי דמאים או אף חידושים לגבי השימוש בהם, לצורך יצירת מצבים מגוונים בעת האימון. אולם אם נביא בחשבון את האפשרויות הצפויות בענין הפעלת טילים נ"ט בקרב (בהתאם לדיעותיהם של מומחים צבאיים במערב), הרי מתאימים הדגמים המוצעים באופן מלא לדרישות האימון. גיוון זה של דגמי הדמאים (לפי אופן שיגורם) מאפשר למנהליהם של תרגילים-טקטיים, או של תרגילי ירי-קרב, להשתמש בהם לביום הטילים הנ"ט של האויב כפי שיופעלו בצורות-הקרב העיקריות.

ניתן יהיה לשלב שילוב תכליתי הדרכה טקטית מזה והכשרת-ירי מזה; על-ידי שימוש בדמאים של טילים נ"ט כמטרות בשעת תרגול בגילוי מטרות וזיהוי, באימונים ובתרגילי-ירי משולבים של שריון וחי"ר, וכן באימוני ירי-קרב ובתרגילים טקטיים שנכלל בהם ירי-קרב.

בשעת אימון צותי טנקים בזיהוי מטרות וציון, ואומדן הטנחים, יש להביא בחשבון כי לאופן גילוי טילים נ"ט יש בעיות משלו. כלי-הרכב (וביחוד - המשאיות) שהותקנו לצורך נשיאת הטילים נבדלים אך במעט מכלי-רכב רגילים מאותו דגם. יחד עם זאת, בעת הפעלת המשגרים בקרב מתגלים סימני-הכר המיוחדים לכלים אלה, המאפשרים את זיהוים. כך, למשל, למרות שעמדותיהם של טילים נ"ט מוקמות בהגנה בערך באותם אזורים בהם נמצאים גם תותחים נ"ט רגילים - נבחרות הן מתוך הקפדה על כך כי הן מאפשרות תצפית וירי טובים למרחק של 1500 מ' ויותר. כאשר מצויות באזור-ההגנה חלקות-יער, יש לחפש את הטילים בקרבת פאות-היער. נוכחותם של משאיות קלות ושל נגמ"שים במרחק צבים מחלקתיים ופלוגתיים תעיד על הימצאות יחידות טילים נ"ט במקום. בשעת שיגור הטיל מתגלה המשגר עקב התהוות עננת עשן ואבק. לעתים אפשר לעקוב באמצעות הנותב שבזנב הטיל, אחר מסלול-התעופה של הטיל עצמו. בקרב-היתקלות, וכן במרדף, נעשים גילוי הטילים הנ"ט וזיהוים קלים בהרבה; שכן מבוצע אז ירי הטיל מעמדות בלתי-מותקנות.

נקודת המוצא בהדרכת הגייסות בגילוי מטרות היא כי התנאים בהם מתבצעת התרגולת חייבים להיות קרובים קרבה מכסי-מלית למסיבותיו הממשיות של הקרב; ועל-כן יש להציב את המטרות (את דמאיהם-הטילים) בטוחים מציאותיים. לכך יש

דגמי דמאים

- ציור 1: טיל נ"ט קל, במצב ירי מתוך אריזתו.
- ציור 2: אותו טיל, מוצב על הקרקע.
- ציור 3: טיל נ"ט כבד, מורכב על מכונית.
- ציור 4: אותו טיל, מוצב על נגמ"ש.
- ציור 5: טיל נ"ט כבד, על משגר מוצב בעמדה.
- הערה: כל המספרים בציורים מסמנים סנטימטרים.

למשך 3-2 שניות); וכן יש להאיר את המטרות ברגע הופעתן או תנועתן.

בשעת אימוני ירי-קרב במסגרת מחלקה, ובתרגילים טקטיים שמשולב בהם ירי-קרב, יש להציג את דמאי-הטילים בטוח של 2000 מ' ולמעלה מזה. את עמדות הטילים טרם הפעלתם (או בזמן תנועתם) וכן את הרשף הנוצר בשעת הירי רצוי לביים באמצעות זיקוקים המופעלים על-ידי מנגנון חשמלי מיוחד. כאשר מתבצעות פעולות-אימון אלו (ירי-קרב ותרגילי לים-טקטיים בשילוב אש-הקרב) בלילה, מן הראוי לקיים את הביים באמצעות זיקוקים הנורים כל 20-15 שניות ונוסף לכך להאיר את המטרות באמצעות רשפים. כאשר ירי-הטילים מתבצע מעמדות-אש מחופרות, יש לשלב בכל תרגולת ותרגולת, בתור מטרה, את סוללת הטילים-המונחים, על עמדת-התצפית-וההנחה שלה.

וזאת לזכור: שעה שמכינים את מערכת הדמאים לירי-קרב במסגרת מחלקה, חובה לכלול בתוכה דמה אחד של טיל, ובתרגילים טקטיים של פלוגות בשילוב ירי-קרב — לפחות שתיים-שלוש מטרות מסוג זה.

הארגון הנכון של לחימת הטנקים נגד האמצעים הנ"ט החד-שיים, שעיקרם הטילים-המונחים הנ"ט, מחייב חקר וליבון נוספים. גם שאלת עיצובם של דגמים מתאימים של דמאי טילים נ"ט, לצורך הדרכת הגייסות, טעונה פתרון בעתיד הקרוב.

להשתמש לא רק בדמאי-הטילים עצמם אלא גם בדמאים שטוחים של המשגרים והרכב, שיש להכינם במיוחד לכך. מאחר שבקרב יהיו אמצעיו הנ"ט של האויב מוסתרים ומוסוים בקפידה, יש לשמור גם בשעת ביומם על המסתור וההסוואה: ועל כן נחוץ להגביל את מידת התגלותם של דמאי הטילים ורכבם לעיני הצותים המתאמנים.

כאשר התרגול בתצפית, גילוי טילים, אומדן טנחים וציון מטרות מתנהל שלבים-שלבים, ומשלימים את ההתאמנות באחד מיסודות אלה בטרם שעוברים לאחר — רצוי למקם תחילה את דמאי הטילים הנ"ט במרחקים של 800 עד 1500 מ', ועם עליית דרגת האימון וההתמחות — במרחקים של 1000 ועד 2000 מ', ואף יותר. את אישן של מטרות נייחות (טיל בחפירה או בעמדה) רצוי לביים באמצעות זיקוקים המופעלים על-ידי מנגנון חשמלי מיוחד.

השימוש בדמאי טילים נ"ט כמטרות בהתאמנות משותפת שריון-חי"ר ובמטווחי-התכוננות לקראת תרגילים יקנה לצותי הטנקים נסיון בירי על טילים נ"ט, לקראת תרגילי ירי-הקרב בתנאים הדומים לתנאי-קרב מציאותיים. לצורך התאמנות משולבת כזו, ולמטווחי-התכוננות, רצוי למקם את דמאי-הטיליים בטרחים שבין 700 ל-1200 מ'; ובשביל תרגילי-ירי — בטוחים מ-800 ועד ל-1500 מ' (הכל לפי ממדי המטרה, התנאי-אם ואופן ניהול-האש). אם האימון נערך בלילה, יש לביים כל ירייה של טיל-מונחה באמצעות רשף (על-ידי הדלקת נורה

מנוי „מערכות“!

הננו מודיעים בזה, כי קיימת האפשרות לכרוך את חוברות „מערכות“ בעוקדנים מיוחדים.

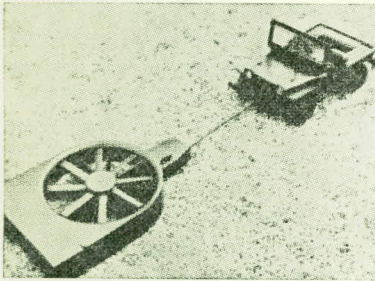
העוקדן מאגד 8 חוברות, שומר על שלמותן, מאפשר הוצאת החוברות והכנסתן בהתאם לצרכי המנוי, ללא קושי.

מחיר העוקדן הוא 2.80 ל"י. אפשר לרכשו בהוצאה-לאור של משרד הבטחון, ת"א, הקריה, רח' א' 5.

המעוניינים במשלוח העוקדן לביתם יצרפו להזמנתם את התמורה והוא יישלח אליהם לפי כתובתם.

חידושי נשק ועבירות

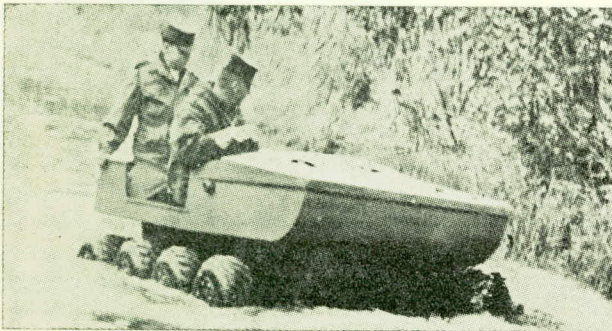
רחפן נגד מוקשים

"כלי-הרחף" כבר הוכר כצגו מפורסמת בפני קוראי "מערכות" אך נראה שאין קץ לתפי קידים — נוסף על תפי קידהיסוד של הובלה — אשר מנסים להטיל עליהם. כידוע, טרם מצאה הבעיה של גיי לוי מוקשי-קרקע פתרון משיע רצון. והנה,

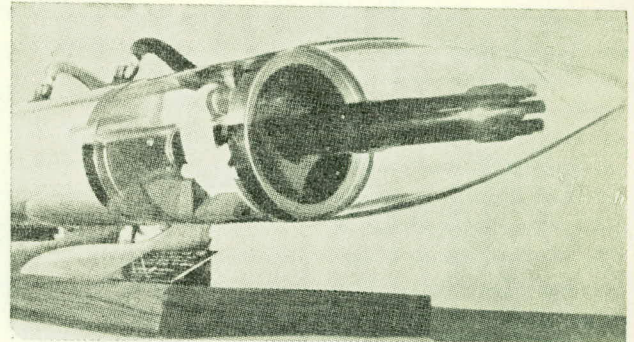
חילההנדסה של צבא ארה"ב בוחן עתה מכשיר-גילוי, כשניים-יחצו מטר אורכו ורוחבו, אשר ירחף כ-15 ס"מ לפחות מעל לפני-הקרקע, על גבי "כרית-אוויר" הנוצרת באמצעות "מניפה" אופקית רבת להבים. מערכת-גילוי קלה זו (היא עשויה אלומיניום וחומר-פלסטי) תינשא לפני כלי-הרכב, אליו תחובר באמצעות מוט-דוחף, שאורכו כ-6/4 מטר. במוט זה מצויים צירים מספר, המאפשרים כפיפה והפי ניה על-ידי כך שמערכת-הגילוי תהיה חופשית לבצע תנועות אנכיות, כגון פטיעה וגלגול. משקל המערכת (כולל מוטה-החיפה) הוא כ-130 ק"ג. עצמת המנוע שבאמצעותו נוצרת "כרית-האוויר" הוא 72 כ"ס. ניתן להשתמש במערכת-גילוי זו הן בדרכים והן בשטחים-ללא-דרך. הדבר שלא נאמר בפרסומים הוא באלו אמצעים מתבצע הגילוי עצמו. אך ידוע שהכלי יעיל לא רק נגד מוקשים "מקובלים" אלא גם נגד מוקשים פלסטיים.

ליליפוט אמפיבי

כשפני הקרקע בחבל-ארץ הנם גם קשייתנועה וגם מגוונים מאוד, ומצויים שם שטחי בוץ-עמוק וסלעים, שכבות-שלג וצמחיית-שיחים צפופה, נחלים ויערות — כיצד לפתור אז את בעיות הניידות במרחביו? הן אלו של גופי-גייסות גדולים ומטען כבד — והן של חוליות קטנות ושל איזה כלי-נשק חיוני, או משא זעיר אך דחוף? אחת התשובות של חיל התובלה האמריקאי לבעיות הניידות מן הסוג האחרון המתציבות לפניו במרחב-ההפרא העצומים של אלסקה, היא כלי אמפיבי זעיר הנע על מערכת "גלגלים" מיוחדים במינם. ההגדרה הרשמית לתפקידו — "נושא-גייסות אמפיבי" — אך ברור שתרומתו אינה עשויה להיות במספר הגייסות שיוביל, או בכמות המשא שיעביר כי אם טגולית: בסיוור, בחדירה, בהבאת "מישהו עם משהו" למקום קשה-גישה אך חיוני.

מקלע-ששת"

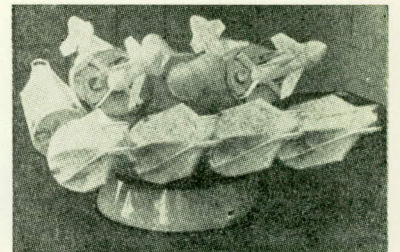

כבר סופר ב"מערכות" (חוב' מ"ה עמ' 51) על "מעשה משונה": היה-היה מקלע מטיפוס "גאטלינג", שהומצא כבר לפני 101 שנה ואף בא לידי שימוש במלחמת-האזרחים האמריקאית בכמה-מפעולות-המלחמה של סוף המאה ה"ט; ואת המקלע ה"קדום" הזה ציינו כבר אז אותו עקרון "סיבובי" — ואותה צורה של ששת קני-היריה הערוכים בטבעת סביב ציר מרכזי — אשר הזרזו-ונשנו בדמותו ובאופן-פעלו של מקלע-המטוסים "וולקן" האמריקאי, בשנות-החמי-שים למאה-העשרים. אלא ש"וולקן" הוא מקלע גדול-קוטר, מהסוג של "הכבדים-ביותר" (ומותר לכנותו — "תותח אוטומטי"), שכן כל אחד מששת קניו הוא בן 20 מ"מ; והוא אינו מקלע-קרקע כי אם מותקן במטוס-הקרב החדש B 105 (ובאחרים מן הכבדים-ביותר).

אולם עתה עומד בפיתוחו, בשלב של הפקה ניסיונית, כלי-היריה המקביל לו בצורתו ומבנהו — אך בקוטר מוקטן וקל בהרבה — אשר נועד להליקופטרים ולמטוסים-קלים. קוטרו — 7.62 מ"מ ("קוטר-נאט"ו") ו"תפוקתו" תגיע עד ל-6,000 כדור לדקה. כינויו, ההולם אותו — "מיניגאן" ("תותח-זוטא") והוא נתון ב"סל" המאפשר להציבו בתוך כלי-טיס — או לשלפו ממנו — במהירות. אורכו של ה"סל" כולו יהיה קרוב ל-210 ס"מ, ומשקלו — עם המטען המלא של 1500 כדור שהוא נושא עמו — כ-110 ק"ג. פרט להליקופטרים השונים (כולל אפילו הליקופטרי-התצפית הקל החדש של צבא-ארה"ב) מובא הכלי החדש בחשבון לשימוש במטוס-הקל (T-28) אשר מתקנים אותו עתה לתפקידים של לוחמה נגד גרילה.

טיל בריטי לטרפדות-מנוע

זה כמה שנים שידוע על קיומו של טיל בריטי שטח-אוויר לחימוש ספינות, שכינויו "סי קאט" ("חתוליים"). אך בזמן האחרון פותח בבריטניה כן-שיגור רב-טילי, שנועד במיוחד להצבת טיל "סיקאט" בספינות זעירות, כגון

טרפדות-מנוע, וכדומה. הכן והטילים נועדו לפעולה לטוחים קצרים יחסית, דהיינו, בראש וראשונה, נגד מטוסים המנמיכים טוס. הכן נושא 12 טילים, הערוכים כשיה-שישה על פסי השיגור שלהם בשני כיוונים נגדיים. נראה כי סידור מרוכז זה חשוב במיוחד לספינות הקטנות בהן אין אפשרות, בגלל שטח המצומצם — לפזר את הטילים ולהציבם בקבוצות קטנות.

תמורות בתנאי שרות לחיילים בשרות-קבע

סא"ל נ. וגשל

כשהם מחולקים לפי 5 קבוצות עיקריות :

- השכר החודשי על כל תוספותיו ;
- תוספות סוציאליות — כגון השתתפויות בביטוח רפואי למשפחה, ביטוח לאומי, מענקי חופשה, מענקי שחרור, פנסיה והשתתפות בהוצאות להשכלה תיכונית לילדי חייל המשרת בשרות-קבע ;
- שרותים שונים — ארוחות במחירים סמליים, ביגוד והחזקתו, טיפול רפואי אישי, רכב צמוד בדרגות מסוימות, הלוואות-שיכון וכו' ;
- הנאות שוליות — הנחות שונות במסים, שק"מ, בידור, השתלמויות הינוכיות וכו' ;
- הטבות הנובעות מהנהגת תכנית משולבת של הסכון וביטוח-חיים.

הטיפול בהשגת התנאים בשטח זה אינו דומה, כלל, לנעשה בכל סקטור אחר, לאור העובדה ששלטונות הצבא אינם מעמידים את עצמם — במשטר דמוקרטי — כ"כוח ממקח" ("Bargaining Power") בפני הרשות המוסמכת, כך שרק הבהרת הגורמים והתחשבות בגורם האנושי, בין שאר האמצעים הבטחוניים החיוניים, סוללים את הדרך להשגים נוספים.

הדברים אמורים בעת שמתחוללת "מהפכה טכנולוגית" המצמיחה

מערכת שלמה של תפקידים ומשימות חדשות ובעיקר בצבא מודרני ; לכן קובעת בתקופה הנוכחית, יותר מתמיד, הרמה ההשכלתית והמקצועית בגיוס האנשים הרצויים.

העתונות הצבאית האמריקאית מקדישה תשומת לב בלתי-רגילה לתנאי השרות של חייליה. המגמה היא להעדיף את החיילים הבוחרים בקריירה צבאית על יתר המועסקים בשרותים השונים באמצעות הגופים הממלכתיים. צרכי הבטחון המסתעפים וגדלים בתקופה המודרנית וכן הביקוש ההולך וגובר לכוו"אדם מעולה — כל אלה

יחודם של תנאי השרות בצבא מהווה מסגרת בפני עצמה לעומת תנאי עבודה בסקטורים אחרים. מסגרת זו מקיפה גורמים שונים המשפיעים ביחסי הגומלין בין מתן תמורה הולמת לבין המאמצים הנדרשים, התכונות האישיות והמסירות הנדרשת לצורך בצו המשרתות הבטחוניות.

למרות זאת, משתקפים בתנאי השרות — הכוללים שכר, תנאים סוציאליים והנאות שוליות אחרות — יכולת המשק, השפעות חוץ, מסורת, השפעות חברתיות, השוואות עם צבאות אחרים וכו'. לכן נודע ענין מיוחד לבדיקת נושא זה באופן קבוע ולחיפוש דרכים בקביעת מדיניות כזו שתהלוך את התנאים המשתנים והמתחדשים כשהמגמה התמידית היא, איפוא, להכיר במידת ההתמסרות והקרבות הנדרשים מהחייל. כמובן שלצורך קביעת אמת-מידה בשטח זה נלקחים בחשבון גם גורמים אובייקטיביים אחרים המשפיעים על מתן הפיצוי, כגון : כיצד מבדילים בין סוגי התפקיד השונים בקביעת הפירמידה של "הפיצוי", הסיבות לשיפורים בתנאי השרות ומהי התמורה שהמדינה מפקה. הבעיה האחרונה מהווה גורם עיקרי בקביעת מתן הפיצוי המתאים.

לצורך המחשת הגורם האחרון מצוטטת להלן הודעתו של שר-ההגנה האמריקאי, מר מק נמרה :

"שעה שעוסקים בתיקונים חיוניים הדרושים לצורך הטבת המשכורות בצבא, ברצוני לומר, שהמשכורת לבדה אינה יכולה להוות תמורה לאופן ההתמסרות והקרבות שאנו דורשים ומקבלים מהחיילים בשרות סדיר. גם אם נמשיך להחזיק בצבא היעיל ביותר בעולם ואם לאו, תלוי הענין, בסופו של דבר, במניעי ההרגשה של החיילים. דבר זה כולל תערובת של גאווה-לאומית ואישית, בטחון במנהיגות והתחושה כי האמצעים וההקרבה של היחיד לשרת את מדינתו, ביחוד בימי שלום, מוכרים ומוערכים על-ידי המדינה כולה ; יסוד חשוב בהכרה זו הוא מתן פיצוי נאות בשביל השרות המצוין שהוא משרת את ארצו."

כשדנים בנושא הזכויות בתנאי השרות, מתעוררת תכופות השאלה — מה עדיף, שכר גבוה או זכויות אחרות רבות ? אין לשכוח כי זכויות סוציאליות הן למעשה תשלום לואי לשכר ואין ספקות לגבי ערכם המעשי, אם כי ההנאה מהן היא, לרוב, עקיפה ולעתיד, ולא דוקא לסוף החודש. אין הכוונה כאן לדון ברמת האחווים והסכומים התכליתיים, אלא בעובדה כי גם אצלנו, מבוססות ההתפתחויות בזכויות הסוציאליות על אותם העקרונות המקובלים בארצות מפורחות. להלן מובאים נתונים על תנאי השרות הנהוגים כיום בצה"ל

מוקדם עדיין לעמוד על שיעורי התשלומים המוצעים, כל עוד מתנהלים דיונים וטרם נתקבלה החלטה סופית; אך מן הראוי לציין כי מבחינה אדמיניסטרטיבית תהיה התקדמות רצויה בהנהגת סדר בדירוגי השכר השונים והתוספות למיניהן, על עשרות הסתעפויותיהן, כפי שבאו לידי ביטוי בדו"ח הועדה. השאלה היא לאלו דרגות שכר תשובצנה הדרגות הצבאיות בלוח הדירוג האחד. לסיכום ייאמר כי צה"ל לא קפא על שמריו, ביחוד בשנה הנוכחית.

מכתבים את ההכרה בשיפורים בלתי פוסקים בתנאי השרות. אין כאן כוונה להשתוות לאפשרויות הגדולות של „העשירה“ שבמדינות, אך מן הראוי לתת על התמורות בתנאי השרות ועל הגורמים הממתיבים מדיניות זו. להלן — טבלה המפרטת שכר ותוספות שונות שהיו מקובלים עד כה בצבא ארה"ב, בצרוף הצעת התיקונים שהוגשה לקונגרס, והונהגה בינתיים (החל מהאחד באוקטובר ש"ז):

דרגה	שנות שרות	תשלום	שכר יסוד	דמי דיור	דמי כלכלה	הטבות מס	סה"כ
גנרל	30	נוכחי מוצע התוספת ב-\$ התוספת ב-%	\$1875 1970 95 4.2%	\$ 201 201 0 0	\$ 48 77 29 1.3%	\$ 148 183 35 1.5%	\$2272 2431 159 7.0%
סא"ל	21	"	\$ 745 835 90 8.9%	\$ 158 158 0 0	\$ 48 77 29 2.9%	\$ 59 76 17 1.7%	\$1010 1146 136 13.5%
רס"נ	19	"	\$ 630 725 95 10.9%	\$ 145 145 0 0	\$ 48 77 29 3.3%	\$ 49 63 14 1.6%	\$ 782 1010 138 15.8%
סרן	8	"	\$ 460 540 80 11.8%	\$ 130 130 0 0	\$ 48 77 29 4.3%	\$ 41 50 9 1.3%	\$ 679 797 118 17.4%
סגן	4	"	\$ 370 435 65 11.3%	\$ 120 120 0 0	\$ 48 77 29 5.0%	\$ 37 46 9 1.6%	\$ 575 678 103 17.9%
רס"ר סוג 1	14	"	\$ 354 405 51 9.3%	\$ 110 110 0 0	\$ 48 77 29 5.3%	\$ 35 42 7 1.3%	\$ 547 634 87 15.9%

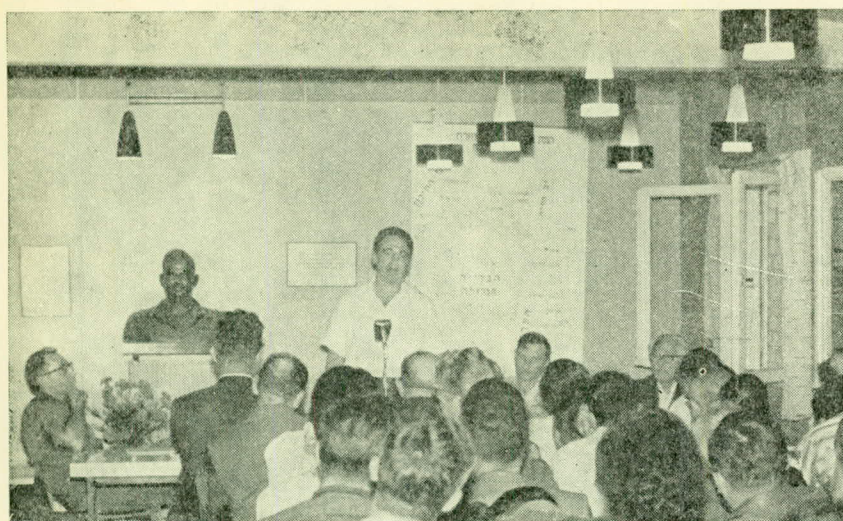
בחיפוש דרכים לשיפור תנאי השרות. שורת פעולות מציינת מאמצים אלה:

- הנהגת תכנית משולבת של חסכון, ביטוח-חיים והלוואות, תכנית המאפשרת את שמירת ערכם הריאלי של הסכומים הנחסכים תוך נשיאת רבית, זיכוי במס-הכנסה והסדר של ביטוח-חיים למשרת הקבע, בין בתקופת שרותו ובין לאחר פרישתו לקצבה;
- תכניות שיכון לחיילי צבא-הקבע, צעירים כותיקים, תוך העמדת אמצעי מימון בלתי רגילים למימוש תכניות אלו;
- הטבות מתוכננות אחרות העומדות לפני ביצוען הלכה למעשה.

התוספות בשכר היסוד הנ"ל יחולו במקביל גם על מקבלי קצבה כפנסיונרים.

★

העובדות המובאות לעיל זוכות עתה אצלנו לחשיבות יתר עם פרסום המלצות „הועדה הציבורית לשכר“ (הידועה כ„ועדת הורוביץ“). אמנם במסקנותיה לא התייחסה הועדה לחיילים בשרות-קבע, אך מצאה לנכון לציין „כי בעקבות שינויים שיהולו בעתיד בשיעורי השכר בדירוג האחד, ייעשו שינויים מקבילים בדירוג השכר לחיילים בשרות-קבע, שלא נכללו בדירוג האחד“.

מפעולות האגודה להנצחת זכרו של

אלוף אסף שמחוני ז"ל

האגודה להנצחת זכרו של האלוף אסף שמחוני ז"ל, נכנסת עתה לשנה השלישית לקיומה. שני תפקידים שמה לה האגודה למטרה:

- להקים תוך חמש שנים ספריה להיסטוריה צבאית בת 15,000 כרך ליד הקתדרה להיסטוריה צבאית באוניברסיטת ת"א;
- לספח את ההתעניינות בהיסטוריה צבאית בין חברי האגודה, אנשי צבא, מערכת הבטחון ואזרחים.

הספריה מונה עתה 5500 כרך שבחלקם הגדול הועמדו לרשותה על ידי ארכיון צה"ל ובחלקם נרכשו על ידי האגודה בארץ ובעזרת נספחינו הצבאיים בחוץ-לארץ.

הספריה משרתת בקביעות בכל חודש כשישים קוראים מבין הסטודנטים באוניברסיטת ת"א. אנשי מערכת הבטחון ואזרחים, חברי האגודה, נהנים אף הם מזכות השימוש בספריה באמצעות ארכיון צה"ל, שהגו שותף בהנהלת האגודה ומיוצג בהנהלת הספריה.

בשנה האקדמאית החולפת (1962—1963) ערכה האגודה יחד עם אוניברסיטת ת"א סדרה ראשונה של הרצאות בהיסטוריה צבאית כללית וישראלית.

בין המרצים היו: הפרופסור י. ידן, על הנושא: „הזיקה ההדדית באמצעי ההתקפה ובאמצעי הביצורים בתקופות הקדומות“; סגן-אלוף מ. גיחון, על הנושא: „כשלוני מסע נפוליון לא"י ולקחו“; אלוף י. הרכבי, על הנושא: „בעיות בקונפליקט הערבי-ישראלי“.

בראש ההרצאות הללו ישבו סגן שר-הבטחון מר ש. פרס, ראש עיריית ת"א מר מ. נמיר וסגן-הרמטכ"ל אלוף י. רבין.

תכנית העבודה של האגודה בשנה האקדמאית 1963—1964 כוללת בין היתר הגברת רכש הספרים, הדפסת קטלוג ופיתוח שרות ביבליוגרפי בהיסטוריה-צבאית כללית וישראלית.

מעודדת על ידי מספר המשתתפים הנאות בסדרת ההרצאות החולפת, תפתח האגודה — בשיתוף עם אוניברסיטת ת"א — סדרה שניה של הרצאות ביום ה'7 בנובמבר, הוא יום השנה השביעי לנפילתו של האלוף שמחוני ז"ל.

האגודה מקוה כי יעלה בידה לכנס את שתי הסדרות של ההרצאות בקובץ אחד ולהוציאו לאור כתשורה לחבריה ואוהדיה, ולהפצתו ברבים.

מה חדש בספרי „מערכות“?

אומר שמעון אבידן, מפקד חטיבת „גבעתי“ בימי הקרבות על יד-מרדכי, בשולי „השמש לא עמד דום“ — הספר על עמידת יד-מרדכי:

בסיימי את הקריאה הרהרתי, האם קיים שוני בין דפים אלה לבין ספרים אין-ספור המתארים הוית האדם בלחימה וזועות המלחמה? הרי בכל הדורות היו מוקדשות יצירות גדולות לנושא זה — שפקד את העמים כאסון בלתי-גמנע.

ובכל זאת יש בספר זה משהו שונה, מיוחד לנו. למדינת ישראל, הקטנה והדלה, אין הרבה לתת אלא מרוחה, מדביקות אנשיה לתעודה, מהגבורה שביום עמל אפור ומפרך, משילוב חזון לצדק סוציאלי והגשמתו העצמית, הקיימת בתנועה ההתישבותית העובדת.

המערכה על יד-מרדכי לא החלה עם היריה הראשונה — ולא תמה עם תבוסת צבא מצרים ונסיגתו. ואין אנשי יד-מרדכי צרוף מקרי של בני-אדם. הם קיבלו על עצמם מרצונם החופשי, דרך-חיים קיבוצית וחינוכו עצמם לקבלת מרות מרצון. התמודדו עם עוני ועם פגעי טבע — והתחשלו. מילאו כל תפקיד שהוטל עליהם. אין הם שונים מאחרים. כמוהם, מאות ישובים לאורך גבולות ארצנו. תמצאם בכל מקום-פורענות. יכולתם לעמוד בלחימה ביחסי כוחות כה בלתי-שוים באה בזכות נסיונם החברתי, מאבקם עם המדבר, אמונתם בצדקת דרכם. כבני-אדם, בשר-ודם — ידעו כשלון ורפיון-רוח. אך יש בכוחה של החברה הקיבוצית להעלות את החלש לפסגות של רוממות-רוח ומעשה. זהו אחד הלקחים של מערכת יד-מרדכי.

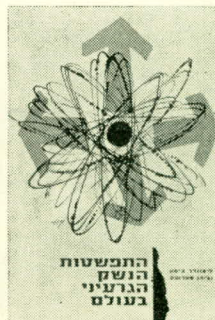
הפלמ"ח בחר לעצמו כסמל שיבולים וחרב. לא היה זה פרי המקרה. ויד-מרדכי לא היתה בודדה במערכה. בקבר-אחים טמונים יחד גופות חיילי צה"ל, חברי פלמ"ח וחברי הקיבוץ, שנתנו את חייהם. תחושת ההשתייכות לעם לוחם, הבטחון שכל שעה שחברי יד-מרדכי עוצרים את הטור המצרי היא שעה גורלית לכל המערכה — בטחון זה הפך לגורם של כוח.

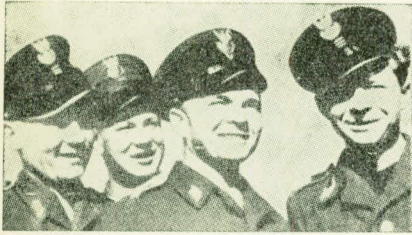

החשש פן יתפשט הנשק הגרעיני בעולם ויימצא בקרוב בידי מדינות רבות, הוא כיום גורם נכבד במדי-ניות הבין-לאומית. התפשטות הידע הטכנולוגי הגרעיני לשימוש אזרחי מאחיפה ומגבירה את החששות הללו. המחקרים שנתפרסמו עד כה בגדון התרכזו בעיקר בבעיות הטכניות, והזניחו גורמים מדיניים, כלכליים ואסטרטגיים, המשפיעים על החלטותיהן של מדינות.

מחקרם של ל. ביטון (סופרו הצבאי של ה„גרדיאן“ הבריטי) וג. מאדוכס (סופרו המדעי) — שהוכן ביזמת ה„מכון“ לעיונים אסטרטגיים“ מתבסס על בדיקת כל הגורמים האלה העשויים גם לעודד ממשלות לנקוט צעדים לפיתוח הנשק הגרעיני וגם למנוע אותם מלעשות זאת. הם מבהירים בלשון מובנת את מכלול הבעיות הכרוכות בהחלטה לגשת ליצורו של נשק גרעיני עצמאי; דנים בתכניותיהן של בריטניה, צרפת, וסין, הנמצאות עתה בשלבים ראשונים של פיתוח פצצה גרעינית משלהן; ומנתחים את אפשרויותיהן של המדינות אשר הדיון בשאלת יצור נשק גרעיני עשוי להיות אקטואלי לגביהן (לדעתם — גרמניה-המערבית, הודו, ישראל, קנדה, שבדיה ושיצריה).

אין ספק כי בספר זה טמונים מפתחות להבנתם של כמה וכמה גילויים ותופעות במדיניות הבין-לאומית בתקופתנו, ואף בימים אלה ממש.

„הגליל-הצבאי הסילו” — הוא אחד השטחים שהוקלו מאז 1945 בפולין-המחודשת. מזה שנים אחדות מטפחת הנהגת צבא-פולין במרחב זה צורה חדשה של אימון-גייסות — אשר כונתה עליידי העתונות המקומית בשם „תיירים נושא-ירובה”. המדובר הוא בתרגי לים בשטח, למשך ימים מספר, במהלכם עוסי-קות היחידות לא רק במילוי משימות-אימון צבאיות אלא גם בהכרת אתרים היסטוריים, מפעלי-תעשייה, בניינים בעלי-ערך וכיו”ב — ובדרך זו מטפחים קשר נפשי והכרתי מוגבר עם שטחים אלה, אשר זיקתם אל פולין נותקה מזה קרוב לאלף שנה. ברובמן מתנהלת „פעילות ציבורית משותפת” עם האוכלוסייה: מחפשים הודמנויות למגע אישי, לשיחות בין חיילים לתושבים על ערך תפקידם הצבאי ונערכות הרצאות ומוצגים סרטים מחיי הצבא. מפקד הגליל-הצבאי סיכם עתה, בפקודת-יום מיוחדת, את השגיה של פעולה זו — וציין את ההוצאות הלא-קטנות בהן היא כרוכה — אך, בסיכום, הורה על המשכתה והרחבתה.

טילי-„פארוינג” החדשים של צבא-ארה”ב, שנועדו להוות את נשק-המחץ שבי-רשות מפקדות קורפוסים או ארמיות — ידוע שהם, על רכבם הזחלי, ניידים עד-מאוד. אך במכלול משי-מותיו של צבא ארה”ב זקוקים הם גם לניידות אסטרטגית, על-פני כדור-הארץ. על כן נערכו עתה (על סיפונה של אחת מ-אניות צבא-ארה”ב המות-אמת לנשיאת רכב-חמוש מעין זה, אשר הפליגה בשבילם אל אזורי-אקלים

שונים) בהנים מיוחדים לטיל זה, ולצידו-הסיוע הקרקעי הטקטי שלו. בהנים באו לק-בוע את כושרם בתנאי חום רב וכן במי-דות שונות של לחות.

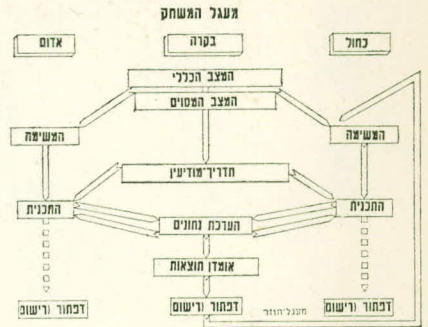
נוסף על קרינתם ה„אלחוטית”, שהיא התכונה הסגולית הקובעת את תפקידם, יש להם למכשירי המכ”מ כנראה גם היכולת להקרין השפעות בתחום הכספי והארגוני. בעיות קשות מסוג זה תקפו בזמן האחרון את ביתה של מפקדת-נאט”ו (שליד פריס). זה שנים אחדות נבנית-והולכת באירופה במסגרת נאט”ו

רשת-מכ”מ מורחבת, בהשקעה של 300 מיליון דולר. והנה, באו בזמן האחרון מהירות-טיסה מוגברת של המטוסים החדשים-ביותר — והאפשרות כי הללו יתקפו בהנמיכס-טוס — והפכו את הקערה על פיה. נאלצים עתה לבחון-מחדש את הארגון המכ”מ כולו. נראה, כי חידוש מתאים של פני מערך-המכ”מ הנ”ל יעלה כתשע מאות מיליון דולרים.

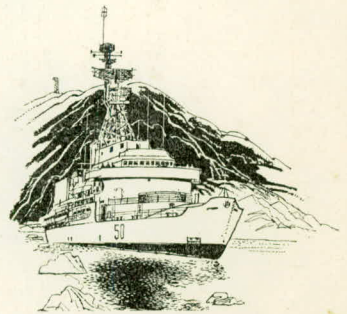

בינואר 1964 מתחילה הקמת „העתודה המרחבית” של צבא מערב-גרמניה. זו תמנה לסוף 1964 10,000 איש (לעת-עתה — ב-146 יחידות); ולסוף 1966 — 50,000 איש. אנשיה יהיו: משרתי שרות-המילואים שלאחר השרות-הסדיר — ומתנדבים מקרב אלה שהספיקו לשרת עוד במלחה”ע. האימון — 30 יום לשנה; ההתחילות ל-3 שנים. כל ציודו האישי של העתודאי ניתן לו לביתו, כדי שיוכל להתייב מוכן כבר עם הקריאה הראשונה, ללא הצטיי-דויות בבסיסים. בתצלום נראה חייל-שרות חובה משתחרר, עם חלק מהציוד שינתן לו, כלכל איש-עתודה, לביתו — והכולל, במקום בולט, את מסכת-הגנ. תפקיד יחידות ה„עתודה” הוא: עיבוי מידי למערך-ההגנה של הגייסות הסדירי; וכנראה — לאחר אימון מתאים — גם לשמש רשת הגנה-מרחבית כשלעצמה, ויתכן אף בנוסה „גריליה-למחצה”.

„גולם כפוסק” — אין זה, לכאורה, צירוף מעודו. אך תוצאותיהם של הנסיגות בצבא-צרפת להשתמש במחשבים אלקטרוניים לתפ-קדי „שפיטה” במשחקי-מלחמה עוררו שם תקוות רבות. אותן שיתו, „חקר-הביצועים” אשר כבר הצמיחו פירות כה מפתיעים במל-חמת-העולם השניה (כגון — בארגונה התכ-ליתי של לוחמה נגד-צוללות) — הן המופע-לות עתה בשביל למצות מיצוי עניני את הסבך הטכני המורכב-ביותר של החלטות-פיקוד והשפעותיהן המסועפות. אולם, יש להניח כי לא כל אשר יצלה לסיכומו של „משחק-מלחמה” — יצלה גם ל„קביעה מראש” של תוצאות פעולות-מלחמה בפועל...

„משמר-החופים” האמריקאי מעין „צי-זוטא” — מתקיים בצד צי-המלחמה של אר-צות-הברית, ולו ספינות ועירות ואף בינוניות רבות — ואפילו אדמירלים משלו. „משמר-חופים” זה מתענין גם במי-החוף של טיב-ריה. זה שנתיים שספינה שלו מסוג „Cutter” מוצבת לביצוע „חקר אוקינוגרפי מקיף” במרחב-הים הבין-לאומיים הגובלים בחוף

הסיבירי. הספינה, שאינה כל כך קטנה (כ-80 מטר אורכה) יצאה למסע-ביקורים בים הצ’וקצ’י ובים המזרח-סיבירי ב-150 „תחנות אוקיניות” המשמשות לבדיקות ומדידות. אמנם, אין ל„משמר-החופים” צוללות משלו — אך ודאי שנאספת כאן אינפורמציה רבת-ענין גם לספינות התתי-מימיות.

בדוק נא!

האם ישנם בביתך כל ספרי

„תולדות ההגנה“

שהופיעו עד היום, ואלה הם:

מהתגוננות להגנה:

ספר ראשון : ראשונים
ספר שני : „השומר“
ספר שלישי : במצור

כרך א', חלק ראשון

מהתגוננות להגנה

ספר רביעי : הגדודים
ספר חמישי : ראשיתה של ההגנה

כרך א', חלק שני

מהגנה למאבק

ספר ראשון : מבחנים ראשונים
ספר שני : יום קטנות
ספר שלישי : מאורעות תרפ"ט
ספר רביעי : הפוגה ומתיחות

כרך ב', חלק ראשון

מהגנה למאבק

ספר חמישי : מאורעות תרצ"ח—תרצ"ט
ספר ששי : „ההגנה“ במבחן המאורעות

כרך ב', חלק שני :

מהגנה למאבק

הערות, נספחים ומפתחות.

כרך ב' כרך ב' חלק שלישי :

הספרים מלווים בשפע של תעודות, מסמכים, מפות ותמונות.

השלם את החסר על-ידי פניה אל

ההוצאה לאור משרד הבטחון, רח' א' מס' 5, הקריה ת"א.

צקלון

לקט תרגומים

ה ת ו כ ו נ

קולונל ל. ג. דולצקי	האסטרטגיה הצבאית הסובייטית
לויט-קול. ו. ד. גייקובס	אסטרטגיה "נוסח סוקולובסקי"
קטעים מתוך "האסטרטגיה הצבאית", בעריכת מרשל ברה"מ סוקולובסקי	מושגים
קפיטן ל. א. איטקין	עצור את הטנק!

מקורות ומחברים

(הערות והערות לקורא)

עיקרו של "צקלון" זה מוקדש לספר שעורר תשומת-לב בלתי-רגילה בחוגים הצבאיים, ואף המדיניים, בארצות רבות. אי אפשר לדלות את תוכנו ומשמעותו ביריעה הצרה שלרשותנו; ונראה כי עוד נחזור אל נושא זה.

הפעם ניתנים שני מאמרים, שניהם ממקור אמריקאי אך נבדלים כאופנים: האחד על מה שיש בספר; והשני — על כך מדוע ולי מה נאמרו (או נעדרו!) בו דברים אלה או אחרים. סקירתו של קול. ל. דולצקי, מירחון "צבא-הצי" (Marine Corps Gazette) המופנה אל הקצינים הבינוניים והזוטרים, מונה את עיקרי ההנחות של בעלי-הספר: ● כל מלחמה גדולה — תהיה גרעינית; ● כל התנגשות, אף "מקומית", עלולה להדרדר למלחמה גרעינית; ● הנשק הגרעיני-הטילי יהיה העיקרי, אלא שבצדו יתמיד הצורך בצבאות גדולים-מאד, צבאות של חילות-משולבים, בהם ימלא השריון תפקיד מרכזי ועמו יופעלו חיל-רגלים רב, ארטילריה אדירה וחיל-אוויר רבי-עצמה; ● ההפתעה היא "מוימתם של האימפריאליסטים" — אך כוונות ערניות תאפשר לסכלה — ואף להקדימה.

מאמרו של לויט-קול. ו. ד. גייקובס, ממשתתפיה התכופים של "ההשקפה הצבאית" (Military Review) של ביה"ס לפו"מ לצבא ארה"ב, נועד לקצינים בכירים-יותר ובעלי אינטרסים יותר רחבים. גם הוא מכיל רבות מן ההנחות המצוטטות בסקירה מירחון ה"מארינס" — אך שם את הדגש בתיאור הרקע של תפיסות צבאיות ומצבים מדיניים, ובניתוח כוונותיהם של מחברי הספר ועורכיו. נמצא ששני המאמרים משלימים זה-את-זה. מעט מתוכנו ומריחו של הספר גופו ניתן בקטעים נבחרים קצרים, על שאלות מרכזיות אחדות, הבאים בעקבות המאמרים הנ"ל, וכאמור — "עוד היד נטויה".

הנושא "הנצחי" — כיצד יוכלו הרגלים לטנק? — מואר שוב במאמרו של קפ"ל. א. איטקין מבית-הספר-לרגלים של צבא ארה"ב — אך לשם הצגתו משתמש הוא בתורה הנ"ט אשר גובשה, בצבא המערב-גרמני, על יסוד נסיונותיו ולקחיו של זה במלחמת-העולם. הוא מצטט שמונה "עיקריים" שנוסחו ללחימה הנ"ט ומדגים הדגמות רבות-עינין. מקור המאמר: בטאון בית-הספר לרגלים (Infantry).

האסטרטגיה הצבאית הסובייטית

קולונל ליאו ג' דולצקי

מרשל סוקולובסקי

באסטרטגיה הצבאית הסובייטית ענין בסקירה המסכמת חלקים ניכרים של אותו ספר.

עמדת הסובייטים כלפי מלחמה

ההשקפה הסובייטית נוקטת בעיקר שטבע קלאוזוביץ, כי "מלחמה אינה אלא המשכה של מדיניות באמצעים אחרים", או, כפי שאמר זאת לנין — "מלחמה אינה אלא חלק של הכלל; וכלל זה הוא — המדיניות". ללנין מייחסים הכנסת "תיקון חשוב" בעיקרו של קלאוזוביץ: הוא הוסיף כי ה"אמצעים האחרים" אינם, בהכרח, "אלימים". סייג אחרון זה מנוצל בידי הסובייטים להצדקת מדיניות ה"דוקטרינה בשלום" שלהם. בהתאם להשקפתם אין מאבקים אידיאולוגיים, פוליטיים או כלכליים בגדר מלחמה — ולפיכך הנם מוצדקים.

לפי ההשקפה הסובייטית הנקוטה כיום, מלחמה בין הגוש הקומוניסטי לבין המערב אינה בלתי נמנעת. עם זאת, אומרים המחברים, "קיים סיכון רב לפריצתה של מלחמה ילידת-מקרה, כתוצאה מטעות של שיקול או הערכה. לדעתם קיימת סכנה חמורה, כי "אפילו טעות קטנה מצד ראשי מדינה עלולה להביא לידי מלחמה".

על כל פנים, הספר כופר בהכרחיותה של מלחמה ואומר, כי מאורע כזה יהיה בגדר "שימוש באמצעים קיצוניים לשם פתרון הבעיות ההיסטוריות המבדילות בין מזרח למערב". המחברים מצטטים החלטה של הקונגרס ה-21 של המפלגה הקומוניסטית, לפיה "כל עוד מתקיים המשטר הקפיטליסטי במקום כלשהו בעולם, מתקיימים עמו סכויים ממשיים למלחמה". יתר על כן, אומרים הם, לא פחתה סכנת התקפה על רוסיה הסובייטית. במהלכן של שנות ה-60 למאה זו, הפכה סכנת מלחמה-עולמית למוחשית במיוחד.

נאמר, כי האסטרטגיה הסובייטית מושתתת על הנחת-היסוד אשר לפיה אפשריות שלוש צורות של מלחמה: מלחמה כללית, מלחמה מוגבלת ומלחמות-שחרור או מלחמות-מהפכה. הסוג האחרון נחשב לבלתי-נמנע, "כל עוד קיימים קולוניאליזם או אימפריאליזם". מלחמות מסוג זה מכוננות

חוגים צבאיים ומדיניים בכל רחבי תבל גילו ענין רב בספר "אסטרטגיה צבאית", אשר הוצא-לאור בשנת 1962 על-ידי מיניסטרויון ההגנה של ברית-המועצות. הספר, שנערך על-ידי מרשל-ברית-המועצות ו. ד. סוקולובסקי, נכתב בידי 14 קצינים סובייטיים רמי-דרגה, אשר במבוא לספר צוינו כ"תור-מים" או כ"יועצים".

מאז שנת 1926 זהו הספר הסובייטי הראשון בסוגית האסטרטגיה שזכה ברוסיה לפרסום פומבי רשמי. סטלין, במשך משטרו, עד שנת 1953, החזיק בכתר המעצב הדוגמתי של האסטרטגיה הצבאית הסובייטית. לכשנשתחררו אנשי הצבא הסובייטיים מכבלי הכלל, כי "סטלין לעולם אינו טועה", החלו ללא ספק להעביר תחת שבת ביקורתם את האסטרטגיה, הטקטיקה ותורת-המלחמה שלהם.

בהתחשב בעובדה, כי מרשל מכובד ביותר של ברית-המועצות (מי שכהן לא מכבר בתור ראש-המטה הכללי של הצבא הסובייטי ובתור-סגן-ראשון למיניסטרה-ההגנה), העניק את חסות שמו לפרסום האמור, עלינו להניח, כי הספר "האסטרטגיה הצבאית" קובע את הדפוסים הכלליים של החשיבה האסטרטגית הסובייטית בת-זמננו.

מובן, כי אסטרטגיה צבאית נתונה בהתפתחות ותמורה מתמידות, ביחוד משום שטרם נודעה מלוא משמעותן והשפעתן של מערכות-הנשק החדשות. כפי שצויין בפרקי-הסיכום של הספר, העמדות שננקטו על-ידי המחברים השונים אינן בהכרח "סופיות". עם זאת, תמיד מגיע הרגע בו הכרחי לקבל החלטות — ולו אף "זמניות" ביותר — כדי שתשמנה כהנחיות למפקדים ולמתכננים. נראה, איפוא, שמטרתו של הספר היא להסביר את האסטרטגיה הסובייטית בת-זמננו.

אכן, הספר "אסטרטגיה צבאית" לוקה במגרעות מספר: מחסור בהגדרות מפורשות, ריבוי בחזרות, חוסר עקביות, והעדר אובייקטיביות בהערכת אסטרטגיה לא-סובייטית. ברם, על אף מגרעות אלו, הכרחי לייחס לספר ערך ניכר. אין ספק, כי במשך תקופה לא קצרה עתידים הוגי-דעות צבאיים ב"מערב" לדון במשמעותן האמיתית של ההשקפות אשר באו לידי ביטוי על-ידי מחברי הספר. לכן ימצאו כל המתעניינים

התעלמות לכאורה מענין זה, מוענקת למעשה הכרה בעליון נותה המספרית של ארצות-הברית בתחום זה. הגם שאינם מגלים את מספר הטילים הסובייטיים, מוסרים המחברים רשימה מפורטת ביותר של הטילים האמריקאיים המצויים כיום, והצפויים לפי התכנית — ושל מספריהם. אחרי כן מנסים הם לקבוע את עובדת עליונותם בכך ש"היו ראשונים שיצרו את פצצת המימן", והם טוענים, כי יש בידם "נשק תרמוגרעיני" בעל עצמת-יתר, בתחום-העצמה של מגאטונים אחדים. נשק כזה אין, לדבריהם, בידי ארצות-הברית. הם מוצאים הנמקה הגיונית לנחיתותם המספרית בקבעם, כי "עליונות בנשק גרעיני אינה, בזמננו, פועל-יוצא של כמות, אלא של איכות כלי-הזון ושל אורחי תפעולם".

אם היו עד לאותה שעה לקורא סובייטי בעל חוש ביקורת כלשהו אשליות באשר לעליונות הטילית הסובייטית, הרי מכאן והלאה שומה עליו לחוש דאגה לא קטנה. לאחר שבמקום אחד בספר טוענים המחקרים ל"עליונות איכותית", עוסקים הם במקומות אחרים בדיון מפורט בבעיות ובחסרונות שבהן נתקלו במהלך פיתוח טיליהם.

מלחמה-מקדימה והתקפת-פתע

קוראים המצפים למצוא בספר הצהרות המתארות מלחמה-מקדימה או התקפת-פתע (אשר לדעת המחברים אינן אלא סוג אחד ויחיד של מלחמה), בתור עיקרים של אסטרטגיה סובייטית, עתידים לנחול אכזבה. הספר חייב, כמובן, להיות דבק בקו המדיני הסובייטי, הגורס כי התקפות כאלו הן "תוקפניות" וכי יש לצפות להנחתתן מצד המערב בלבד. עם זאת מענין לציין כמה מקום מוקדש למלחמה-מקדימה, ולהתקפות-פתע. לדוגמה: "הכוחות המזוינים הסובייטיים נמצאים במצב המאפשר להם להנחית ברברגע התקפת-תגמול ולעבור באופן מיידי למתקפה לא רק כדי לבלום תוקפן אלא אף כדי להביסו לחלוטין".

המחברים תוקפים פעמים כה רבות בחרי-אף כזה את האסטרטגיה המיוחסת לארצות-הברית — אסטרטגיה של מלחמה-מקדימה ושל נקיטת-הפתעה — עד שנוצר בלב הקורא הרושם, כי יתכן ש"הם מוחים יותר מדי" ושיש דברים בגו... ככלות-הכל, אין לצפות לכך, שהלך-החשבה הקומוניסטי יתקשה להציג בפני עצמו התקפה-מקדימה בתור, בעצם, התקפת-תגמול — שהרי אין זה אלא שאלה של עיתוי.

תגמול מאסיבי

המחברים מרבים ללגלג על המדיניות שהיתה פעם המדינה המוצהרת פעם של ארצות-הברית — מדיניות התגמול המאסיבי. לטענתם נוצרה מדיניות זו כתוצאה מכך, שארצות-הברית הפריזה בהערכת יכולתה-היא והמעיתה בהערכת מידת התקדמותה של ברית-המועצות בתחומי הכלכלה, הטכניקה, המדע והצבא. פשיטת-הרגל של מדיניות זו באה, כך טוענים הם, כתוצאה מן העדיפות הנוכחית של ברית-המועצות על ארצות-הברית בטילים-בליסטיים בין-יבשתיים. בין שמדי-

תוקפניות". כיון ש"ברית המועצות לא נהלה מעולם מלחמה תוקפנית" (הם כבר שכחו את התקפותיהם על פינלנד ועל פולין בשנת 1939), תפתחנה מלחמות שכאלו אך ורק על-ידי הקפיטליסטים — ולכן הן בלתי צודקות. מובן כי פעולת-נגד קומוניסטית נחשבת לצודקת.

אחת מן החשובות שבתפיסות-היסוד המובעות בספר "אסטר-טגיה צבאית" היא ההנחה, כי "מלחמה עולמית, אם תפתח על-ידי האימפריאליסטים, תלבש בהכרח אופי של מלחמה גרעינית-טילית; דהיינו — מלחמה אשר בה אמצעי-ההשמד העיקריים יהיו גרעיניים ואמצעי הנחתתם העיקריים על המטרות יהיו טילים". בהתחשב במצב הבינלאומי כיום, ובשלב ההתפתחות הנוכחי של הטכנולוגיה הצבאית, הרי "סכסוך מזוין, אם אמנם יסתבכו המעצמות הגרעיניות בסכ-סוך כזה, יתפתח בהכרח לידי מלחמה גרעינית שלוחת-רסן", בהשתתפותן של רוב מדינות העולם.

הספר מביע השקפות, שלכאורה אין בהן כל דור-משמעויות בענין בלתי-נמנעותה של התחוללות מלחמה כתוצאה מעליה בעוצמתם של אמצעי-האלימות, בהם משתמשים בסכסוך, אולם לאור השקפות המובעות בדפים אחרים של הספר, נראה כי האפשרות למלחמה כזו מנוצלת על-ידי ברית-המועצות בתור איום להרתיע בעזרתו את המערב מלפתוח במלחמה מוגבלת — במיוחד באזורים אשר בהם עלול הגוש הסובייטי להיות פגיע. לגבי "רעיון המלחמה המוגבלת" נאמר, כי הוא פותח על-ידי האסטרטגים האמריקאיים בתור אמצעי להשיג את מטרותיהם — ולשמור יחד עם זאת על ארה"ב בפני מהלומות-התגמול הגרעיניות הסובייטיות. רעיון זה, כך נאמר, מכוון למנוע בעד השמדת המשטר הקפיטליסטי — מתוך פחד שאם אמנם תתרחש מלחמה גרעינית יושמד משטר זה. אכן, אם אמנם מאמינים הסובייטים, כי זהו הבסיס עליו מושתתת "הלכת המלחמה המוגבלת" האמריקאית, אך אין זה אלא טבעי מצדם, שהם יאיימו על ארה"ב שבכל התנאים והמסיבות, אם רק תפרוץ מלחמה, ממילא תבוא גם עליה באמצעי האלימות.

מאזן העצמה

הרושם, כי על אף האיומים בהתלקחות מלחמה כתוצאה מעליה באמצעי האלימות, רואים המחברים את המלחמה המוגבלת כאפשרית, מוצא לו הצדקה בהצהרות מעין אלו: "מדינות המחנה הסוציאליסטי חייבות להתכונן קודם כל למלחמה עולמית; אך יחד עם זאת הכרחי להכין את הכוחות-המזוינים למלחמות-מוגבלות. ההתקפה וההגנה, כצורות של פעולות אסטרטגיות, מסוגלות לשמור על ערכן במבצעים צבאיים מקובלים בסוגים ידועים של מלחמות מוגבלות — אשר את אפשרותן אין לשלול ברגע זה".

יתר על כן, הם ממעטים את סיכויי התלקחותה של מלחמה מוגבלת כתוצאה מעליה באמצעי האלימות בסכסוך — אלא אם כן "מלחמה כזו תהיה כנגד עניניהן היסודיים של המדינות הסוציאליסטיות ותיצור איום על שלום העולם". המחברים גורסים, כי "להתקפות בקנה מידה נרחב על-ידי טילים גרעיניים מייחסים חשיבות מכרעת במלחמה עתידה". לפיכך הגיוני, כי "רקישות" גרעיניות תהיינה הגורם הראשוני בקובע את מאזן העצמה בין מורח למערב. בדרך של

* העורך של המאמר האמריקאי מעיר, כי הסובייטים אינם מבדילים ** כלומר — טילים. — המערב.
** כלומר — טילים. — המערב.

ניות המוצהלת של ארצות-הברית — מדיניות התגמול שתגרוס ארצות-הברית, "תגובה גמישה", המחברים טוענים כי אינה אלא מסוה ומסיכה למדיניותנו האמיתית, אשר לדעתם אינה אלא מלחמה-מונעת והתקפת-פתע.

בצאתו מן ההנחה כי זו היא מדיניותה של ארצות-הברית, מצהיר הספר חוזר ושוב על הכוונות הסובייטיות, "להנחית בין-רגע מהלומת-תגמול". נוצר הרושם כי כעת הפך ה"תגמול" למדיניותה של ברית-המועצות.

ניתן, אולי, להבין התפתחות זו. מדיניות התגמול המאסיבי ננקטה על-ידי ארצות-הברית, שעה שהיא האמינה, כי היא נחותה ביסודות חינוניים ידועים של משוואות מאזן העצמה הצבאית. לפיכך הכרזנו אנו האמריקאים על נכונותנו להפעיל את גורם העדיפות הראשי שלנו — כושר הנחתה גרעיני רחוק-טווח — כדי להרתיע כל תוקפנות קומוניסטית. נראה, כי כיום ההיפך הוא הנכון. ברית-המועצות, לאחר שנאלצה להודות בפומבי בנחיתותה ביסודות אחדים של עצמה צבאית, מכריזה על נכונותה להפעיל את ה"עדיפות" אותה היא מייחסת לעצמה — בכלי-זין עתירי-מגאטונים — כדי להרתיע את המערב. נראה כי התוצאה הסופית הנובעת מכך היא הרתעה הדדית.

מהותה של מלחמה חדישה

לפי הספר, "אסטרטגיה צבאית", עתידה מלחמת עולם שלישית להיות מלחמת טילים-גרעיניים, מרחבית בהקפה, ותצטיין בהרס חסרת-תקדים. השימוש ה"מאסיבי" בכלי-נשק אטומיים ותרמו-גרעיניים יוצר את האפשרות להשיג תוצאות צבאיות מכריעות ביותר, וזאת מכל מרחק שהוא, על פני שטחים עצומים ותוך פרקי-זמן קצרים ביותר. גורמים אלה, כך נאמר, משנים מיסודם הן את אורחי ניהול המלחמה והן את עצם מהותה של המלחמה. במלחמת העתיד תהיה הזרוע-החילית הראשית "גייסות-הטילים האסטרטגיים"; משימתן ותכליתן של זרועות אחרות ישתנו באופן מהותי, אך נצחון סופי יושג אך-ורק הודות למאמציהן ההדדיים של כל הזרועות. כה אומר הספר.

המחברים שואלים את עצמם האם מטרתה העיקרית של המלחמה החדישה חייבת להיות השמדת כוחות-המוזיינים של האויב — כפי שהיה הדבר במלחמות העבר — או השמדת שטחי-העורף שלו. הם דוחים את האסטרטגיה של "הפעולה נגד הכוח-הגרעיני של האויב" * וקובעים, כי הכרחי להשיג בעת-זרוע-האחת את שתי המטרות. במפורש, הספר אומר כי תכליתן של מהלומות-הטילים המאסיביות תהיה השמדה בזרמנית הן של אמצעי ההתקפה הגרעיניים של האויב והן של יעדים בעלי חשיבות חיונית המהווים את עצמתו הצבאית, המדינית והכלכלית. פעולות כאלו תמחצנה את רצון-ההתנגדות של האויב ויביאו לניצחון תוך זמן קצר ככל האפשר.

הגם שגייסות-הטילים האסטרטגיים יהוו את הזרוע העיקרית והמכרעת, כך אומר הספר, "אסטרטגיה צבאית", הרי כוחות-קרקע עתידיים ללא ספק למלא תפקיד חשוב בהשגת מטרותיה הסופיות של מלחמה. השמדת אמצעי ההתקפה הגרעיניים

* Counter Force Strategy.

של האויב, הכרעת כוחותיו העיקריים על-ידי התקפות טילים גרעיניים, ושיבוש ארגונם של אזורי-הפנים שלו — כל זה רחוק עדיין מלהבטיח את הנצחון. כדי לנצח "יהיה צורך מוחלט לגרום להשמדתם השלמה של כוחות-המוזיינים של האויב, לשלול ממנו כל ראשי-גשר אסטרטגיים, לחסל את בסיסיו הצבאיים ולהשתלט על אזורים בעלי חשיבות אסטרטגית". רק כוחות קרקע, אומר הספר, יכולים למלא משימות אלו; ואמנם מנקודת-ראות מספרית עתיד סוגי-כוחות זה להיות הגדול ביותר.

שלב-המלחמה ההתחלי

"השלב ההתחלי של מלחמה חדישה", כך נאמר, יהיה ללא ספק מכריע ויקבע-מראש את התפתחותה של המלחמה כולה ואת תוצאותיה. במהלכו של שלב זה, תהיה הלחימה המזוינת מחצנית והרסנית ביותר.

המחברים מצטיינים את מרשל מאלינובסקי באמרו: "כיון שאמצעי הלוחמה החדישים מאפשרים להשיג תוך פרקי-זמן קצר ביותר תוצאות אסטרטגיות גדולות במידה בלתי שכיחה, הרי שלשלב ההתחלי של מלחמה תהיה נודעת חשיבות מכרעת לגבי תוצאותיה של המלחמה כולה — כשם שישמש הוא האמצעי לסיכול כוונותיו התוקפניות של האויב על-ידי הנחתת מהלומה מוחצת עליו בעיתוי הנאות".

הואיל וזהו המצב, גורסים המחברים כי המושגים הקודמים בענין התפתחותו של הקרב המזוין, לפי שלבים או תקופות, אינם שרירים עוד. הם אומרים, כי מלחמת העתיד תצריך שימוש בכוחות הצבאיים העיקריים מיד בהתחלה — ממש בעצם השעות והרגעים הראשונים — כדי להשיג תוצאות מכריעות ביותר תוך פרקי-זמן קצר ככל האפשר. דבר זה מצריך לקיים באופן מתמיד מצב של כוונות לחימה גבוהה.

הספר, "אסטרטגיה צבאית" אומר, כי טילים גרעיניים ואמצעי לחימה חדישים אחרים מאפשרים להשיג את מטרת המלחמה תוך זמן קצר יחסית. ברם, בספר לא נעשה כל מאמץ להגדיר באופן מדויק את אורכה האפשרי של מלחמה עתידה. עם זאת, הספר משמיע במרומז, כי היא תהיה ארוכה מאשר ימים, שבועות ואפילו חדשים. "הגם שחשוב לתכנן לקראת נצחון מהיר, הכרחי לערוך הכנות נרחבות למלחמה ממושכת".

רמז למדמי הזמן הנראים למחשבה הסובייטית כסבירים לגבי צרכי תכנון נמצא בקטע הבא: "אסטרטגיה צבאית חייבת לספק לכלכלה הלאומית נתונים מדויקים על הצרכים במשך השנה הראשונה לפחות של המלחמה, וכן על שיעורי הצריכה, אבידות והתחלפות של ציוד ואספקה".

ממדי הכוחות המופעלים

המחברים שמים ללעג את הרעיון, כי מלחמות חדישות אפשר לנהל עם צבאות קטנים של חיילים מקצועיים, ובעלי רמה גבוהה של הצטיידות טכנולוגית. מלחמת-עולם בעתיד, כך טוענים הם, "תהווה, ללא ספק, — באמצעות כוחות-מוזיינים המוניים" — וכוחות אלה יהיו דרושים למן עצם ימיה הראשונים של מלחמה כזו.

"מלחמות צודקות" ועל ברית-המועצות מוטלת החובה לתמוך בהן. מלחמות כלליות ומלחמות מוגבלות מתוארות כ"מלחמות

לאור חשיבותו של השלב ההתחלתי של המלחמה אומר המחבר כי תפיסות קודמות בענין גיוס הכוחות המזוינים אינן עוד בעלות-תוקף. כוחות ימי-שלום יש להחזיק בשלוש דרגות של כוננות. כוחות אסטרטגיים, גייסות הגנה-אווירית ואותם כוחות-קרקע (בצרוף חלק מן הצוללות) המיועדים לפעולה בשלביה ההתחלתיים של המלחמה, יש להחזיק בדרגת כוננות גבוהה. לחלק אחר של כוחות-הקרקע יש להקציב תקופת גיוס שתהיה קצרה דיה בשביל שאפשר יהיה להפעילם בשלבי הפעולות הראשונים. את יתרת כוחות-הקרקע יש לקיים ברמת-מצבה מפותחת ולנצלם בתור יחידות המהוות יסוד לקליטת מתגייסים.

סיבה אחרת המובאת לשם הצדקת קיומה של כוננות לחימה ברמה גבוהה היא העובדה, כי אמצעי הביון האסטרטגיים הקיימים כיום מונעים אפשרות של גיוס כללי מוסתר. המחברים מקבלים כדבר-המובן-מאליו את אפשרות הפעלתם של כלי-זון כימיים וביולוגיים במסגרת לוחמת העתיד. הם אומרים, כי את מטרות המלחמה ניתן להשיג רק בדרך הבסתם המושלמת של כוחות האויב, בצרוף תפיסת שטחי ארצו — וכי כלי-זון גרעיניים לבדם אינם יכולים למלא משימות אלו. הם בדעה, כי יש להפעיל כלי-זון מסוגים אחרים. „במיוחד ניתן לצפות לכך שכלי-זון כימיים וביולוגיים יופעלו במלחמת העתיד“.

ניהול לוחמת היבשה

אמצעי היסוד של לוחמה מזוינת בזירות-מבצעים יבשיות במסגרת מלחמה עתידה יהיו, לפי הספר „אסטרטגיה צבאית“, טילים גרעיניים לטוח בינוני — או טקטיים — ואוויריה-טקטית. את מבצעי-היבשה יאפיין העדרם של קו-היערכות-גייסות או חזיתות רצופות. מבצעים ישתרעו על פני מרחקים גדולים לאורכה של החזית ולעורפה, וישא, במידה מסוימת אופי של „מוקדים-מוקדים“. הלחימה תאופיין על-ידי תמרונות מעולה — שימוש רחב בכלי-רכב, בהליקופטרים ובמטוסים-תובלה. תהיה עצמה-הרסנית כבירה, השמדה המונית והחרבת שטחים כוללת של גייסות ואזורים ויצירת אזורים נרחבים בהם תשוררנה דרגות גבוהות של זיהום רדיואקטיבי. מבצעים התקפיים יהיו סוג הפעולות העיקרי — התקפות של טנקים, חיל-רגלים-ממוצע * וגייסות-מוטסים. מבצעים אלה יסתייעו בטילים-גרעיניים ובאוויריה-טקטית.

לדברי הספר יודקו כוחות-הקרקע במסגרת המלחמה החדשה בראש-ובראשונה לעוצמת-אש גדולה; לניידות ותמרונות; ליכולת לבצע תזוזות לטוח-רחוק בשטחים בעלי-דרכים או חסרי-דרכים; ולסגילותן של היחידות ליבילות אוירית.

לדברי הספר תבוצענה ההתקפות לא לאורכה של חזית רצופה, אלא במהירות גדולה ועל-ידי קבוצות-הלם שתנענה לאורך כיוון ההתקפה העיקרי. ניתוק-מגע מהיר יתאפשר כתוצאה מעומקו הניכר של מערך האויב. במקום לתפוס שטחים אשר בתוך תחומי „איזור ההתקפה“, כבעבר, יהיה צורך בעתיד להשתלט על אזורים ומרכזים חיוניים אשר לא הושמדו בהתקפות הטילים-הגרעיניים. ניידות, גמישות, מהירות ומבצעים לעומק יאפיינו את ההתקפה.

על מלחמת-חפירות נאמר, כי אבד עליה הכלת. הגנה-קפית באזורים רצופים-נמשכים לא תינקט. ההגנה תהיה ניידת.

היא תושתת על התקפות טילים-גרעיניים, תמרונים מהירים והתקפות-נגד על-ידי גייסות ניידים ביותר. אולם אזורים חיוניים יחזקו החזקה-נחושה.

מכל זרועות הצבא, נחשבים גייסות-טנקים בעיני מחברי הספר למתאימים ביותר למלחמה חדישה. נאמר שם, כי חשיבותם תגדל-ותלך בהתמדה. הם מצטיינים ברמה גבוהה של הגנה מפני השפעת כלי-זון גרעיניים בצרוף יכולת למהירות גבוהה ותמרון מהיר, והם יכולים להלום הרחק בעורף האויב. עם זאת, „בהווה נעצר פיתוחם של טנקים, מחמת פגיעותם לכלי-הנשק הנגד-טנקים, הקיימים כיום“.

לגבי עצמת-אש וניידות נאמר, כי חשיבותן רבה מכפי שהיתה אי-פעם בעבר. התקפות גרעיניות בלבד אין בהן די; גייסות-קרקע חייבים לנוע במהירות לתוך אזורים אשר עליהם הונחתו מהלומות גרעיניות. לפיכך הכרחי לצייד יחידות רובאים ממונעות בכלי-רכב מהירים יבילי-אוויר המסור גלים לנוע על פני שטחים-ללא-דרך מכל סוג שהוא. אכן, התקפה ברגלי תהיה במלחמה הבאה בגדר תופעת-פלא נדירה ביותר.

אזורי-השמדה וזיהום רדיואקטיבי עצומים יהוו מכשולים חמורים בפני תמרון-קרקע, אומרים מחברי הספר. כדי להבטיח את מהירות התנועה ולקיים את תנופת ההתקפה, הכרחי שיחידות רגלים-ממונעים תהיינה יבילות-אוויר. תובלה-אווירית תהפך לדבר שגרתי ומקובל, ממש כפי שהיו בעבר תובלת רכב ומשאית.

הספר „אסטרטגיה צבאית“ גורס, כי העקרון העתיק של ריכוז-הכוח מצריך כעת גישה חדשה לחלוטין. עד כה היה עקרון זה מוגשם על-ידי ריכוז אנשים, כלי-זון וציוד בגזרה מוגבלת יחסית של החזית-היבשתית. כיום, נאמר, ניתן להשיג ריכוז על-ידי מהלומות-בהמון של טילים גרעיניים. ריכוז גייסות בחזיתות צרות יחסית באזורי הבקעה, כפי שנעשה במלחמת-העולם-השניה, הוא הרה סכנות חמורות. יתר על כן, אין עוד צורך בריכוז כזה, משום שאף חזיתות-רצופות הפכו כבר לדבר שאבד עליו הכלת. מושג ה„הבקעה“, איבד את כל משמעותו. השיקול החשוב כעת איננו עוד בחירת נקודת „המאמץ העיקרי“, אלא בחירת „אזורי המאמץ המכסימלי“. כעת אפשר להנחית בורבנות-מהלומות-גרעיניות בכיוונים רבים, על פני כל מרחבי שטחו של האויב. חשובה לא פחות היא בחירת היעדים, וסידרה ועיתויה של הנחתת המהלומות עליהם.

בעבר בוצעו תמרונים אסטרטגיים סובייטיים על-ידי העתקת יחידות באמצעות מסילות הברזל או משאיות, מחזית, או זירת-מלחמה, אחת למשניה. לדברי מחברי הספר הפכו פגיעותם של קו-התחבורה והצורך לנוע במהירות, תמרונים מעין אלו לקשים — אם לא לבלתי אפשריים בכלל — במלחמה החדשה. יתכן שתמרונים כאלו עוד יינתנו ליישום בתוך זירות-המבצעים המסוימות. אולם בנסיבותיה של לוחמת טילים גרעיניים, מתוארים תמרונים אסטרטגיים כהעקת

* בטרמינולוגיה הסובייטית של השנים האחרונות „חיל רגלים ממונע“ (ביתר דיוק, במונח שבמקור הרוסי, — „יחידות רובאים ממונעים“) הוא ציון לדיביזיות ויחידות שבהן יסוד הרגלים נישא כולו בנגמ"שים, דהיינו ברכב משורין קל — וכן רב בהן יסוד-הטנקים. לפי מנחי המערב היו יחידות אלו זוכות להגדרה כ„חיל רגלים משורין“ או כ„יחידות ממונעות“, — המערב.

המאמץ המכוון מיעד אסטרטגי אחד למשנהו, וזאת בעיקר באמצעות "תמרון-הירי" של טילים גרעיניים.

נשימות האוירה

לדברי המחברים, אפשר, כי האוירה טרם אבדה את אפשרויות-הלחימה שלה. מטוסים יכולים לפגוע במטרות נעות; טילי אויר-קרקע מאפשרים למפציצים להמנע מכניסה לאיזור-הגנה-אוירית; אוירית-יירוט עודנה ממלאת תפקיד חשוב במסגרת ההגנה-האוירית; מפציצי-קרב עדיין יהיו מסוגלים

לסייע בתכליתיות לגייסות-הקרקע. עם כל זאת, מפציצים ארוכי-טווח הינם פגיעים במיוחד ולגביהם כבר זכו אמצעי-ההגנה-האוירית לעדיפות. המפציצים ארוכי-טווח פינו חיש את מקומם לטילים-בליסטיים בין-יבשתיים. המפציצים הטקטיים מוחלפים בהדרגה בטילים, וטילי קרקע-אויר הם עמוד-התווך של ההגנה הנגד-אוירית. לכן, נאמר בספר "אסטרטגיה צבאית", תהיה משימתה העתידה של האוירה טיור-אוירי בסיוע לזרועות אחרות, במיוחד לגייסות הטילים — ותובלה אוירית של גייסות וציוד.

אסטרטגיה

"נוסח סוקולובסקי"

מאת וולטר דארנל גייקובס

עתידים אנו להיות מוצפים במבול מאמרים, שענינם ספרו של המרשל ו. ד. סוקולובסקי על האסטרטגיה. כתבי-עת אחדים של המערב כבר העניקו לנו כמה נוסחאות שונות על מה שנאמר בספרו, "האסטרטגיה הצבאית". לפחות שלושים מו"לים אמריקאיים הוציאו לאור או עומדים להוציא לאור את ספרו, או פרשנות על ספרו, ו"הבהלה" להשיג את שני התרגומים המוקדמים של הספר, שנעשו לשימושים פנימיים — נמשכת.

ההתענינות הרבה הזו מצד המערב בעבודה סובייטית על נושא כה ספציפי ראוי להערכה עד מאוד. היא מורה על ערנות כללית לגבי חשיבותן של השקפות סובייטיות על מלחמת העתיד. כמו כן מורה היא, על ידע הנפוץ בקרב העם בענינים הצבאיים בכללותם — דבר שלא היה קיים קודם-לכן בארה"ב. על כל פנים, לפחות מגלה היא שקיימת דרישה הן מצד אזרחים והן מצד אנשי צבא במערב לידיעות מרובות ככל שאפשר על התכניות הצבאיות הסובייטיות ועל ההלכה הצבאית הסובייטית.

עבודתו של סוקולובסקי תורמת הרבה להספקת קטעי-ידיעה כאלה; כי היא דנה אמנם בהשקפות הסובייטיות על מלחמת העתיד והיא מנסה גם מנסה לתמצת את ההשקפות הסובייטיות הנוכחיות על ענינים-שבאסטרטגיה הקשורים בכך. זוהי, בדיבור אחד, עבודה שתועלתה מרובה לאלה מן המערב, המתענינים בעניני צבא ומדיניות.

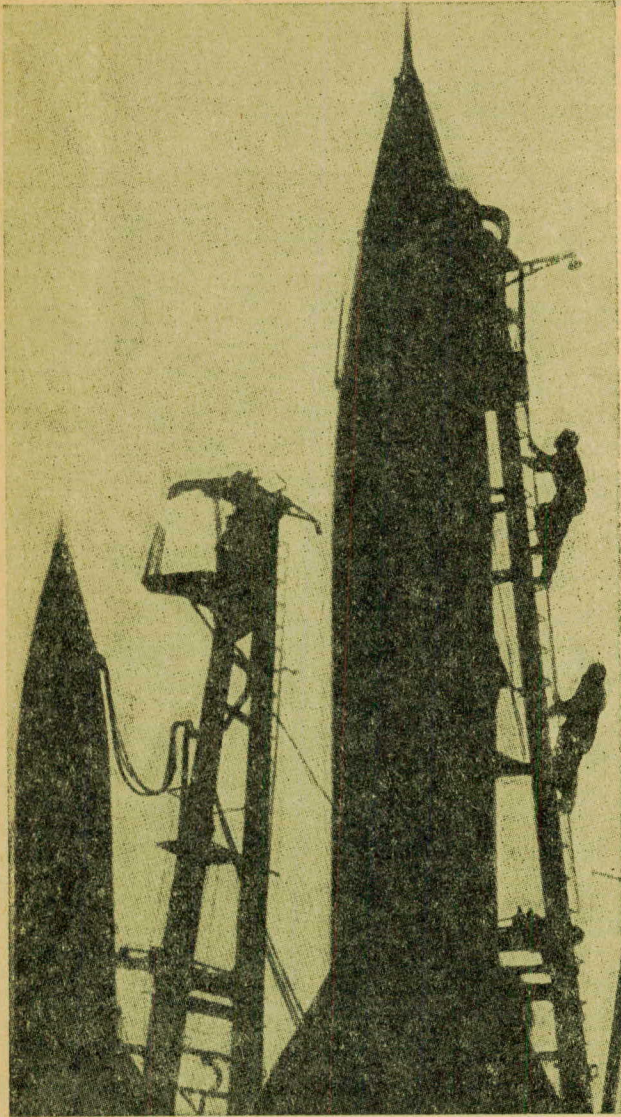
ערכה הגדול ביותר לקורא הרגיל טמון, אולי, בכך, שיש בה כדי להציג את התלות שאי-אפשר-מבלעדיה, של היחסים הבין-לאומיים בני-זמננו, בענינים הצבאיים. אין זו תגלית חדשה, או תגלית מבהילה. הדבר אשר אמנם אפשרי, כי חדש הוא לקורא בארה"ב, הוא ההזדמנות לקרוא במישרין השקפות

סובייטיות על ענינים שבעבר נידונו רק על-ידי בעלי-ספרים ובעלי-מאמרים מן המערב. רבים מן הקוראים הללו הניחו בעבר, כי הגירסה של החשיבה הסובייטית, כפי שהוצגה לפנייהם על-ידי המחברים מן המערב, מדויקת היא. לאחר שיקראו בספרו של סוקולובסקי, יאלצו אי-אילו קוראים לשנות את דעותיהם.

ואילו אנשי-מערב אחרים לא ימצאו שום חידוש בספרו של סוקולובסקי והקריאה לא תעורר בם שום בהלה שהיא... אותם אנשי-המערב, שהיו קוראים בהתמדה פרסומים סובייטיים, ימצאו כי ספרו של סוקולובסקי אינו שונה מן השאר. לעבודתו נודע ערך כמכנסת את ההשקפות הסובייטיות הקיימות.

שיעור התוקף

יש מקום להניח, כי הספר "האסטרטגיה הצבאית" מציג את המדיניות הסובייטית הנוכחית על ענינים צבאיים בזמן בו ראה אור (1962), וכי תקפו של הספר כמקור-לידיעות על האסטרטגיה הסובייטית ישתמר עד שתירש את מקומו עבודה אחרת בנושא זה, או עד אשר יקועקע כל-כולו על-ידי סוקרים ופרשנים סובייטיים. מידת תקפו כמקור-לידיעות על האסטרטגיה הסובייטית מסויגת נוספות, כמובן, מחמת שעלול הוא לפגור אחר מרוץ המאורעות. (בדיעבד, ה"תנ"ך" הסובייטי הקודם על האסטרטגיה — הספר "האסטרטגיה" מאת הגנרל א. א. סואצ'ין, שראה אור בשנת 1926 — כבר איבד מאז הרבה מתקפו מחמת תמורות העיתים. ברם, סואצ'ין ראוי עדיין לקריאה, וכעבודת-יסוד צבאית עולה ספרו בהרבה על ספרו של סוקולובסקי.) מלבד אתראות-מסייגות אלה על ספרו של סוקולובסקי על

עיקרים של המדיניות הפוליטית הנוכחית. בגליון מיואר 1963 של "המבשר הצבאי" נתפרסמה סקירה מאת הקולונלים זאמסקוב ויאקימובסקי, שלא גילתה כלל וכלל עמדה ידידותית לרבות מן הנקודות שסוקולובסקי טוען בזכותן. הקולונלים הנזכרים חוקפים את המרשל על שלא ערך ניתוח מעמיק בהשקפות האסטרטגיות המועטות של סטלין ולא מתח ביקורת מקפת עליהן. כן מצטטים הם חילוקי-דעות בין עבודתו של סוקולובסקי וה"אנציקלופדיה הסובייטית הגדולה" באשר לתכנה של האסטרטגיה גופה.

* ירחון הקצינים של צבא בריה"מ אשר רבים ממאמריו בשנים האחרונות הופיעו ב"מערכות" וב"צקלון" — המער.

** כדוגמה ל"כיסוי" שלנו את הפרסומים הסובייטיים האחרונים ראה "הטקטיקה הסובייטית הנוכחית" מאת הלויטננט קולונל טרומן ו. בומאן שנתפרסם בירחון ביה"ס לפיקוד ולמטה של צבא ארה"ב, "ההשקפה הצבאית" מחודש מרס 1962 (תרגומו לעברית נתפרסם ב"צקלון" מס' 114 — המער) והמאמר "ההלכה הצבאית הסובייטית", שתומצתה מתוך תרגום של לאורג' דאלי, באותו הגליון של "ההשקפה הצבאית".

האסטרטגיה, שומה עלינו להזהיר עוד את הקורא איש-המערב ולומר לו, כי סוקולובסקי מסיח באסטרטגיה, ולא בטקטיקה ברמה האופרטיבית. חלוקת המדע הצבאי הסובייטי לשלוש רמות: אסטרטגיה, אמנות-אופרטיבית, וטקטיקה — שונה מן החלוקה הנהוגה במערב — שהיא לאסטרטגיה ולטקטיקה בלבד.

העבודות הסובייטיות על הטקטיקה הן רבות מספור. טבעי הדבר שהענין אשר הן מעוררות במערב מחוץ לחוגי המומחיים הצבאיים, — מועט הוא. אלה המוצאים ענין בהתפתחויות השוטפות בהלכה הטקטית הסובייטית ייטיבו לעשות, אם יקראו כסדר את הוברות ה"וויאגני ואסטניק" (המבשר הצבאי)**.

העבודה הסובייטית הראשונה על האמנות-האופרטיבית היא זו של המיור-גנרל וו. א. סאמאנוב, "מאמר קצר על התפתחות תה של האמנות-האופרטיבית הסובייטית". ב-1960, עת נתפרסם ספר זה במוסקבה, לא נחפזו המו"לים האמריקאיים כלל וכלל להביא חישימהר את תוכנו לקהל הקוראים שבמערב. למעשה, כמעט שהתעלמו ממנו גם בכתבי-עת צבאיים מקצועיים (מעריבים).

הספרות הסובייטית העוסקת ברמת האסטרטגיה

באשר לאסטרטגיה, המצב שונה, כמובן. השפעתה על המדיניות מביאה את האזרח להתעניין בה במידה שמתעניין בה זה שהנו איש-צבא מקצועי. אולם הן האזרח, והן איש-הצבא ראוי שיתייחסו בהסתייגות-שבזוהירות לאלה הקובעים, כי עבודתו של סוקולובסקי היא יחידה במינה בכרית-המועצות. אדרבה, בית-ההוצאה הצבאי של מיניסטריון ההגנה בברית-המועצות פעיל למדי, הן בעבר והן עתה, בפרסום עבודות נכבדות בשאלות האסטרטגיה.

קח לדוגמא את ההוצאה הכמעט-שנתית של הפרסום הקרוי "המרקסיות-לניניזם על המלחמה ועל הצבא". המהדורה המאוחרת ביותר שניתן להשיגה במערב נתפרסמה במוסקבה בדצמבר 1962; כלומר, אחרי הופעת ספרו של סוקולובסקי, "המרקסיות-לניניזם על המלחמה ועל הצבא" של השנה הנזכרת כולל את הפרקים הבאים: "מהותן של המלחמות ומקורן", "אופיין וסוגיהן של המלחמות בעידן בו אנו חיים", "המלחמות להגנת המולדת הסוציאליסטית", "האופי החברתי והתכליתי של הצבא", "היסודות הכלכליים והחברתיים-מדיניים בעצמתן הצבאית על המדינות", ו"עצמת הלחימה של הכוחות המזוינים והחוקים המשפיעים על מהלכן ועל תוצאתן של פעולות-מלחמה".

מיועדים להופיע במרוצת 1963 הספרים ששמותיהם: "המדע הצבאי הסובייטי", "מלחמה ואידיאולוגיה", ו"מדיניות-ואסטרטגיה". מונוגרפיות אחרות שענינן אסטרטגיה ראות-אור מפקידה לפקידה בברית-המועצות. מלבד בבמות אלה, נדונות שאלות האסטרטגיה בכתבי-עת מקצועיים ובמאמרים הראשיים בעיתון מיניסטריון ההגנה, "הכוכב האדום".

כן יש אמת בכך, שעבודתו של סוקולובסקי לא נתקבלה פה אחד בחיוב בברית-המועצות. אכן, יש לציין כאן, כי סלעי המחלוקת בין סוקולובסקי וסוקרי-עבודתו אינם כוללים

תפקיד הגורם ההתקפי בהבסת המערב. סוקולובסקי טוען לדריקום-בשלום, רק כממלא מצוות אנשים מלומדה. ברם, גם כרושצ'וב הוא כזה — מבחינת המובן הניתן במערב למונח „דריקום-בשלום“.

מקורו של המלחמות

סוקולובסקי אינו אלא חוזר על הקו הנוכחי (הסובייטי) בענין מקור המלחמות. קביעתו זו עשויה לפזר את אשליותיהם של רבים מחסידי פרוק-הנשק שלנו, מן הדוגלים בתיאוריות שונות בענין הגבלות החימוש ופיקוח-גמלין על ייצור הנשק, המקווים לשיתוף-פעולה עם ברית-המועצות או במגע בין שני המשטרים — אם אך יקראה פשוטה כמשמעה. הקביעה אינה מקורית משל סוקולובסקי. היא מהוה חזרה על קווים סובייטיים שזה מכבר נקבעו בהם מסמרות. קביעתו של סוקולובסקי ניסוחה, פחות או יותר, הוא זה: האימפריאליזם הוא מקורן של מלחמות-עולם. ארה"ב היא מנהיגת האימפריאליזם העולמי וחותרת לשלטון בעולם. על כן ארה"ב היא

היא המקור העיקרי לסכנת המלחמה. „...המאויים הצבאיים של האימפריאליסטים האמריקאיים“, סח לנו המרשל המלא תשוקה לעורנו, אשיותיהם נעוצות בהלכות השונות אך במעט מאלו של היטלר. השוני אינו אלא ענין של טכנולוגיה. ארצות-הברית מתכננת מלחמה תרמו-גרעינית, שתכלול התקפות על ארצות הגוש הסובייטי. העובדה, כי ארצות-הברית מתכננת מלחמה שכזאת היא היא הסיבה היחידה המאלצת את ברית-המועצות לקיים את כוחותיה המזוינים בהקף כה גדול. סוקולובסקי מתעב מצב דברים כזה, אך כמעשה מצוה ראוי לשמו, הוא מתאר את המצב הזה כמות שהוא רואה אותו.

מצב-דברים זה (באשר למקור סכנת המלחמה), מציג — לדברי סוקולובסקי — לפני העולם ברירה: דריקום בשלום, או מלחמת-קטסטרופה. ברירה זו כבר הוצגה בעבר, על-ידי כרושצ'וב.

עד היכן מגעת יכולתה של ארה"ב

סוקולובסקי מגלה גישה ריאליסטית בבואו להעריך את יכולתה של ארצות-הברית במלחמות-העתיד. אומר הוא — אולי כמעין החוית-קידה ל„קדושי“ המפלגה — כי מקורות-ההשראה הצבאיים שלנו, האמריקאיים, מוגבלים מחמת אופים המעמדי; אך הוא מוסיף כי אנו מוכשרים לנצל עם זאת את ההתפתחויות הטכנולוגיות האחרונות שבאחרונות לתועלת-תנו. כן מתוארים אנו כמדגישים עד מאוד את ערכה של התקפת-האפתעה. הוא מסביר כי ה„תוקפנים“ האמריקנים אינם חושכים שום מאמץ מעצמם למען זכות בנצחון באבידות הקלות ביותר. ניתוח עשוי-לכליחת של תכניות המלחמה אשר לארצות-הברית עשוי להתיישם באותה מידה של תוקף בכל תכנית מלחמה ברת-דעת שפיתח גזע האדם מאז ימי סון-טו; אך אין מקום להיוואש — אם קומוניסט אתה — שכן סוקולובסקי מסביר ואומר:

„האידיאולוגייתם הצבאיים של האימפריאליזם מביאים בעל כורחם בחישוביהם את העובדה שמלחמה גרעינית אשר תונחת מצד האימפריאליסטים, הבא תביא בהכרח, כתוצאה, את פטירתו של הקפיטליזם כחשטר כלל-עולמי“.

ואמסקוב ויאקומובסקי מותחים ביקורת חריפה על השקפותיו של סוקולובסקי על הכנת הארץ למלחמה. דבר זה, אומרים הם, אינו ענין של הצבא, אלא בעיה השייכת למפלגה הקומוניסטית ולממשלה. הם מוציאים כל אפשרות שברית-המועצות תאמץ לה את המגננה האסטרטגית (ואמנם קשה למצוא בספר מקום בו טוען סוקולובסקי בזכות מגננה כזאת). כן מוציאים הם טעם לפגם בהערכתו של המרשל את מטוסי-ההפצצה — אשר לדעתם הנו ברת-תועלת עדיין למשימות מסוימות במלחמה בעתיד. הקולונלים האמורים אף מרשים לעצמם להאשים את סוקולובסקי במתן ידיעות מוטעות על קיבולתה של התחנה ההירוואלקטרית הגדולה שעל הוולגה.

כל הדברים הללו הובאו כאן לא כדי למעט מערך עבודתו של סוקולובסקי, אלא אך כדי להעמיד אותה במסגרת הנאותה לה — הן מנקודת המבט הסובייטית והן מנקודת המבט המערבית. במסגרת זו, הספר „האסטרטגיה הצבאית“ הוא ספר רב-משמעות.

סוקולובסקי פותח בהקצת קו דריקום-בשלום הסובייטי בשל היותו מה שהינו, (והנו מנוגד להנחותיהם של אחדים מגדולי האופטימיסטים שבמשקיפנינו על קו זה). לעתים קרובות אומר לנו כרושצ'וב כי דריקום-בשלום הוא צורה של מלחמת המעמדות ומצב אשר בו הסתירות בתוככי החברה הקפיטליסטית (כלומר, הסתירות בין הפרולטריאט והבורגנות) עשויות ביותר להתפתח ולהניב פרי הילולים.

דריקום בשלום, מוסיף סוקולובסקי, מחיש את החרפת התפתחותה של מלחמת אזרחים בין-לאומית בין הפרולטריאט והבורגנות. במלחמה אזרחית בין-לאומית זו אין מקום לספקות בדבר תפקידם של הכוחות המזוינים הסובייטים — תפקידם הוא לסייע לפרולטריאט במאבקו נגד הבורגנות הפנימית. מאבק פנימי של הפרולטריאט נגד הבורגנות הוא עיקרה של מלחמת-האזרחים הבין-לאומית. אליבא דסוקולובסקי, מלחמות בין מדינות (בסיוע למאבק המעמדות הבין-לאומי) הן הצורות הנעלות ביותר שבמאבק המעמדות.

לאור הנחות אלו, הבאות ממעמקי הכרתו, מאבדות מתוקפן אי-אילו הנחות אחרות של סוקולובסקי על תפקידם של הכוחות הסובייטיים המזוינים. לדוגמא, הנך מטיל ספק בכנות קביעתו, כי הכוחות המזוינים הסובייטיים קיימים אך ורק לשם הגנה על מולדתו של הסוציאליזם המנצח (היא ברית-המועצות) בפני התנפלויות מבחוץ מצד אלה המבקשים להחזיר את המצב לקדמותו והרפתקנים אימפריאליסטיים. סוקולובסקי משכנע הרבה יותר בדונו בתפקידו של הצבא הסובייטי כנוטר הבין-לאומיות הפרולטרית על כל המשתמע מכך בדבר נטילת חלק במלחמה בין-לאומית, בהתעורר הצורך — מאשר בהעמדת הפנים המגושמת שלו כתומך ברעיון, שהכוחות המזוינים הסובייטיים יילחמו כדי להדוף את הקפיטליסטים הנואשים אך התוקפניים, המכים על ימין ועל שמאל בפרפורי גסיסתם — פרפורים הכוללים הסתערות משולחת רסן ועזת-מצח על ברית-המועצות.

יתכן שסוקולובסקי שיכנע את צנזורי המפלגה במוסקבה, כי יש צורך בכך — מכל מקום, עלה בידו לשמר משהו מן היעוד הצבאי המסורתי של הצבא הסובייטי, בהציעו וביישמו (בספרו) את התפקיד הרצוי יותר לצבא הסובייטי — את

„חלוקת העבודה“

הלכה זאת בענין הפעלת כלל הכוחות המזוינים הסובייטים, (או ב„כללותם“, כפי שמנסחת המחשבה הצבאית הסובייטית) במקרה של מלחמה, ראוייה לעיון מדוקדק מצד המתכננים של המערב. הגוש הסוציאליסטי חישב ומצא „חלוקת-עבודה-צבאית“ פנים-גושית בין-לאומית. כתוצאה מחלוקת-עבודה (בתחום הצבאי) זו, ניתן לו לסוקולובסקי להשקיע את כל מאמציו כולם בלחימת מלחמת העולם מס' 3*.

במלחמה זו הוא מוצא משימה מוגדרת בשביל גייסות-הקרקע, למרות פיתוחם של „אמצעי-קרב שהם חדשים מבחינה איכותית“. מהלומות הטילים יתחו מעל פני האדמה את כוחותיו המזוינים של האויב, ישמידו יעדים באזורי העורף שלו, וישבשו את שטחיו שבעורפו. אראז תכנס ל„משחק“ עצמת ה„מאסה“ של כוחות-הקרקע.

סוקולובסקי מעריך כי לרשות „הגוש הסוציאליסטי“ יעמדו כביליון בני-אדם, ואילו לרשות המערב יעמדו רק כ-650 מיליון. ב„מאסות“ אלה ישתמשו בראש וראשונה למלא את מקום האבידות בכוח-אדם שייגרמו במהלומות הגרעיניות הראשונות. צבאות המוניים יידרשו, כמו כן, מחמת ההקף המרחבי של המלחמה, והצורך לבער אחרי צבא האויב המובס ולכבוש את מולדתו. יעשה כל מאמץ לזכות בנצחון תוך פרק זמן קצר, אולם יערכו תכניות גם למלחמה ממושכת. הקורא איש-המערב יראה מיד, כי לעומת התכנית הסובייטית למלחמת העולם מס' 3 אין למערב תכניות כה מפורטות — מכל מקום, התכניות שדנים בהן בגלוי אינן כאלה. כמעט שמתרשם אתה, כי מנהיגי שני הצדדים רואים בעיניים פקוחות את המלחמה הגרעינית. הקומוניסטים, כפי שמייצגים אותם כרושצ'וב וסוקולובסקי, אמרו: מלחמה גרעינית תהיה מחרידה אך היא עלולה להתרחש ושומה עלינו לתכנן לקראתה. אנשי המערב — מכל מקום, אלה מהם שאת דבריהם מפרסמים לעתים היותר קרובות — דומה שהם אומרים: „מלחמה גרעינית תהיה מחרידה, כה מחרידה, שאי אפשר כי תתחולל. הקומוניסטים מוכרחים להכיר בכך. מוטב, איפוא, שלא נדבר בה בכלל“.

הטיעון הסוקולובסקי-כרושצ'ובי, עד לנקודה זו, מסתכם כך: ניתן למנוע את המלחמה אם הקפיטליסטים יאותו להכיר בנצחון הסוציאליזם, בלא להזקק למלחמה. והיה אם ככלות הכל תפרוץ מלחמה ותגיע למלחמת עולם, יפסיד הקפיטליזם וינצח הסוציאליזם. היה יהיה מנצח במלחמה גרעינית, ומנצח זה יהיה — ברית-המועצות.

האסטרטגיה לפרטיה

לנוכח רקע כללי זה ממשיך סוקולובסקי בפרוט האסטרטגיה בימינו-ראנו. שלושה סוגים של מלחמה הנם בריאפשרות עתה — מלחמת עולם, מלחמות אימפריאליסטיות קטנות, ומלחמות שחרור לאומיות. סוג המלחמה היחיד, שסוקולובסקי מתייחס אליו ברצינות בספרו הוא מלחמת-עולם. הוא מניח, כי מלחמות-שחרור לאומיות לא יילחמו על-ידי הכוחות המזוינים הסובייטיים, וכי מלחמות קטנות כפופות בכל מכל כל, בתכניותיהן ובמשמעותן, למלחמת-העולם.

מלחמת-העולם היא הנושא ב„הא הידיעה“ בדיוניו של סוקור-לובסקי. „המחנה האימפריאליסטי“, הוא חוזר ואומר, „מכין פשע איום ונורא נגד האנושות; מלחמה גרעינית עלולה לגרום לחורבן של אומות וארצות שלמות, חורבן שאין לו תקדים. המקור העיקרי לסכנת המלחמה הוא ארצות-הברית, והסכנה של התקפה על ברית-המועצות לא נתמעטה בשום פנים ואופן“. סוקולובסקי מדגיש שהוא מרכז את תשומת לבו בסוג אחד בלבד של מלחמה — מלחמת-עולם.

במלחמת עולם זו תהיינה מעורבות ארצות-הברית וברית-המועצות. תהיה זו מלחמה תרמו-גרעינית. ואליבא דהמרשל סוקולובסקי, תסתיים המלחמה בנצחון אדיר של ברית-המועצות. הגורמים שיעשו נצחון זה הכרח-בלי-מנע הם האחדות של הארצות הסוציאליסטיות, ההתפתחות הנמרצת של כלכלתן, התקדמותן המדעית, הטכנולוגיה שלהן, הגידול המתמיד של העצמה הצבאית בן. רשימת נימוקים זו אינה נמסרת לקורא באורח משכנע ביותר, ואף לא בביטחון. אפשר שסוקולובסקי עצמו אינו משתכנע ממנה, אף אינו בוטח בה.

במלחמה שכזאת, טוען המרשל סוקולובסקי, תהיה לברית-המועצות עדיפות גרעינית על המערב. דבר זה אינו נעדר-חשיבות, שכן סוקולובסקי משוכנע, כי כלי-זין גרעיניים יופעלו על-ידי שני הצדדים למן יומה הראשון של המלחמה. המנהיגים הסובייטיים כה משוכנעים בכך, עד שהם ארגנו מחדש את כוחותיהם המזוינים והפכו את „גייסות-הטילים“ האסטרטגיים לחיל הבסיס שלהם.

ארגון-מחדש זה, והדגש התורתי על תפקידם של כלי-הזין הגרעיניים, מצביע על כך, כי ברית-המועצות פיתחה יכולת ללחום סוג אחד של מלחמה — ולא הטריחה עצמה בשום הלכות על כוחות-האזורים (כלומר הכשירים למבצעים גרעיניים ושגרתיים כאחת. — המתרגם). צבאות אחדים ב„גוש“ הסובייטי עשויים לאסור מלחמות קטנות, וכוחות צבאיים-למחצה אחרים המסוייעים על-ידי ארצות ה„גוש“ עשויים לאסור מלחמות שחרור לאומיות. אך על הצבא הסובייטי שומרים אך ורק לתפעול במלחמת עולם שלישית כנגד האויב-מן-המדרגה-הראשונה היחיד הקיים — ארצות-הברית.

* אינך יכול אלא לנחש את תפקידם של הכוחות המזוינים הסובייטיים במסגרת מאבקי מריון (כלומר — התמרדויות כנגד מעצמות המערב או כנגד משטרים פרו-מערביים מקומיים). במלח-מות ועירות, בודאי שיש להם, לפחות, תפקיד בלתי-ישיר. הוכחה לכך תמצא במלחמות קוריאנה ודרום-מזרח אסיה, בכללו של דבר, ובנכחותם של גייסות סדירים סובייטיים בקיובה. יתכן שקיימות דוגמאות נוספות לכך, אך הן מוסתרות מחמת סודיות-המבצעים הסובייטית. מכל מקום, אנשי-צבא מצבאות ארצות הגוש הסובייטי מתאמנים — במספרים ניכרים — בבתי הספר הצבאיים הסובייטיים. פעילה במיוחד בתחום זה היא „האקדמיה ע"ש פרנווא“ במוסקבה. אין ספק, כי קצינים מצבאות מדינות ה„גוש“ מאומנים לתפעולם שנקבע להם במשימה שהותאמה לארצם, במסגרת החלוקה של העבודה הפנים-גושית. נראה שניתן בבטחה להניח, כי אנשי צבא מארצות הגוש הסובייטי מודרכים על-ידי מומחים סובייטיים בתחום לוחמת מריון ומלחמה-זעירה. אשר לקציני הכוחות הסדירים של ארצות הגוש, הדרכתם מתרכזת, קרוב לוודאי, בלחימת מלחמות-קטנות ובתפקידו של צבא הארץ, השייכת לגוש, במלחמת העולם מס' 3. הדרכה יסודית יותר בלוחמת-מריון ניתנת קרוב לוודאי באיזה מקום אחר; וכך, הצבא הסובייטי, בעוד הוא עצמו נשמר למלחמת עולם מס' 3, משימה ברורה יש לו בארגון, ייעוץ ואפשר גם בכיוונון במישורים של פעולות מריון ומלחמות קטנות.

מנקודת המבט של ההיסטוריה

סוקולובסקי שם ללעג את תרומת המערב לנצחון במלחמת העולם ה-2 ואילו את חלקם של הסובייטים בנצחון זה הוא מגזים. מבצעי צי ארה"ב היו חסרי-ערך משום שהם נהלו כנגד גרמנים ויפנים שכבר היו מובסים. גייסות-הקרקע שלנו נטלו חלק במלחמה רק לאחר שהאויב הוחלש כליל. פעולותינו באויר באירופה לא הזיקו ולא כלום למכונת-המלחמה הגרמנית, וההתקפות על הירושימה ונאגאסקי היו פשעים נגד האנושות, שלא נודעה להם שום חשיבות צבאית.

סקירה היסטורית זו אינה תורמת ולא כלום לענין בו עוסק ספרו של סוקולובסקי, ואין היא באה אלא לצרכי תעמולה. אין היא חדשה, ואין היא מדויקת, אבל מצויה היא בכל. תרומתה האחת והיחידה היא להכשיר את הקרקע לסוקור לובסקי לקראת תיאור מדיניותה הנוכחית של ארצות-הברית. „הכוח הדוחף שמאחורי התוקפנות וחרחור המלחמה“, מאשים הוא „הוא האימפריאליזם של ארה"ב“. ושיטתו של היטלר להנחית התקפת הפתעה בוגדנית הפכה להלכה הרשמית של ארצות-הברית, ושל הארצות האימפריאליסטיות התלויות בה. וכן הלאה, „הממשלות האימפריאליסטיות התוקפניות יתאמצו להנחית מלחמה-כללית או מלחמה מקומית. ללא אתראה, באמצעות התקפת הפתעה“. ושוב, „הפנטגון* מתכוון להנחית התקפה גרעינית בלתי צפויה, ללא אתראה, כנגד ברית-המועצות, וארצות סוציאליסטיות אחרות“.

ספרו של סוקולובסקי „האסטרטגיה הצבאית“, קורא את המנהיגים לשקול בכובד-ראש, וללא הפוגה, את אורח-הלחימה של מלחמת-העולם ה-3, ולסלק מדעתם כל הלכה זרה, כולל הלכות של מלחמה מוגבלת, והלכות של פרוק החימוש או מניעת המלחמה.

למן הרגע שנקבע בסיס מוצק זה לשיקולים הדרושים באסטרטגיה של מלחמת העולם מס' 3, יכול סוקולובסקי לעסוק במישרין באסטרטגיות של סכסוך עתיד זה. הוא מתאר אסטרטגיה, שבה הגורמים-הפועלים הללו: מהלומות-טילים גרעיניות כדי להשמיד ולאבד יעדים המהווים את

הפוטנציאל הצבאי-כלכלי של האויב, לשסע את מערכת הממשלה והשליטה הצבאית, ולמחות מתקנים-גרעיניים אס-טרטגיים ויחידות-גייסות עיקריות, מבצעים צבאיים בזירות-יבשה במטרה להשמיד את כוחות האויב, הגנה על שטחי עורף של הארצות הסוציאליסטיות ועל יחידות-שלי-גייסות מפני מהלומות-גרעיניות של האויב; ומבצעים צבאיים בזירות-ים, במטרה להשמיד ריכוזי כוחות צי של האויב.

גורמים אלה של האסטרטגיה נמנים על-ידי סוקולובסקי, במידה זו או אחרת, לפי סדר חשיבותם. הוא קובע, כי למהלומות-טילים-גרעיניות על-ידי כלי-זינוק אסטרטגיים תהיה השפעה מכרעת על תוצאות המלחמה. ואולם אין הוא מתעלם מחשיבותם של גורמים אחרים; הוא מוכן ומוזמן לתכנן למלחמה ממושכת מאוד; אך גם ברמות הטקטית והאופרטיבית — אפילו במלחמה ממושכת — כלי-זינוק גרעיניים ימלאו תפקיד מכריע.

מלחמה התקפית

המלחמה תהיה קודם-כל התקפית. כל משקיף צבאי בר-דעת — כך מאמין סוקולובסקי — רואה כי יד המתקפה על העליונה בהתמודדות עם המגננה. אמנם מצב זה עלול להשתנות מחמת ההתפתחויות הטכנולוגיות, אולם לפי שעה למתקפה היתרון, ולפי כך יש לערוך את התכניות. מבצעים מגננתיים אפשריים ויתכן שאף יהיו הכרחיים, אולם יש לפנות אל ההגנה אך „על בסיס ארעי“, ורק כאשר לא ניתן לנהל מבצעים התקפיים.

בתקופת החלל יש לכוחות-הצבאיים תפקיד מוגדר, למעשה סבור המרשל, כי תפקיד כוחות-הצבא בחלל יהיה המכריע. דיונו של סוקולובסקי על הגורם הצבאי בחלל מתרכז בתחומי ארצות-הברית, אך הבשורה שהוא נושא כאן ממריצה את ברית-המועצות להכנס לחלל למען קנות חוקה עליו לפני המיליטריסטים האמריקאיים. קרוב לוודאי שלעצתו זו ניתנת שימת הלב הדרושה במוסקבה.

* המטכ"ל האמריקני. — המער.

נושאים

קטעים מתוך „האסטרטגיה הצבאית“, בעריכת מרשל ברה"מ סוקולובסקי

יעדים הן בעורפו העמוק של האויב והן בחזית. ואין לך כלי-נשק אחר שיוכל לעשות כזאת.

סגולות אלו מעמידות את הטילים בראש כל שאר כלי המלחמה. התפתחותם של הטילים הביאה לידי ההכרח להעריך מחדש את תפקידם של המפציצים והארטילריה, שהיו אמצעי ההרס-העיקריים במלחמת-העולם שמאחרינו.

הכנסתם-לשירות של טילים אסטרטגיים השפיעה רבות על אופי המלחמה בכללותה. לברית-המועצות טילים אסטרטגיים במספר כזה ובאיכות כזו שיש ביכולתה להשמיד בעת ובעונה אחת את מלוא המספר הנדרש של יעדי התוקפן, אף באזוריו המרוחקים ביותר של כדור-הארץ, ולהוציא על-ידי התקפות

...התפתחותם המהירה של הטילים היא תוצאה מתכונותיהם. המעניקות יתרונות רבים. לנשק זה טוח בלתי מוגבל. מהירות עצומה ומסלול-תעופה גבוה, דיוק ותמרינות-אש רבים; ויש ביכולתו לשאת ראש-נפץ גרעיני מכל עצמה שהיא. טילים בליסטיים, כשהם מופעלים הפעלה המונית, הנם כמעט בלתי-פגיעים לגמרי לאמצעיה הקיימים של הגנה-אווירית, והפעלתם כמעט ואינה תלויה בתנאי מזג-אוויר. רק במהלך פיתוחם של מכשירים מיוחדים-לכך, להגנה נגד טילית, יתאפשר להלחם נגד שימוש המוני בטילים במרחב האווירי. סך-הכל זה של תכונות מעניק לטילים יכולת להנחית מהלומות-הפתעה וכן את היכולת להשמיד, במהירות ובאופן מוחלט, מספר רב של

טילים המוניות מדינות שלמות מכלל השתתפות במלחמה. פיתוחם הנמרץ של טילים אסטרטגיים, ויכולתם הצבאית הכבירה, הביאו לידי יצירת ענף חדש בכוחות המזוינים הסובייטיים: גייסות הטילים האסטרטגיים. אפשר להשתמש בכוחות אלה, באם יהיה צורך בכך, למילוי המשימות העיקריות במלחמה: השמדת אמצעי ההתקפה הגרעיניים של התוקפן — שעליהם מושתתת עצמתו הצבאית — והבסת העוצבות העיקריות שבכוחותיו המזוינים, וכן הריסת יעדי היסוד החיוניים לאויב.

הוצאתן לפועל של משימות אלו על-ידי גייסות הטילים תיצור את התנאים להצלחת המבצעים שיתנהלו על-ידי יתר השלוחות של הכוחות המזוינים — להגנה על העורף מפני מהלומות גרעיניות של האויב ולהשגתן המהירה של מטרות המלחמה הצבאיות, המדיניות והאסטרטגיות, והנצחון הסופי.

בידי כוחות הטילים האסטרטגיים נמצאים עתה משגרי טילים וראשי-נפץ גרעיניים כה רבים, כולל ראשי-נפץ רבי-מגנטונים, עד שיש ביכולתם להוציא את משימותיהם לפועל בשלמות. פרט לטילים האסטרטגיים, פותחו טילים מבצעים וטקטיים בשביל ההגנה הגדגד-מטוסית על שטחי המדינה, בשביל כוחות היבשה, בשביל הצי ובשביל היל-האוויר. טילים אלה, ההופכים עתה לאמצעי העיקרי להשמדת מטרות על הקרקע, באויר ובים, משנים מן היסוד את אופנים של כל הסוגים הקודמים של כוחות-מזוינים; והם הגבירו לאין-שיעור את כושר-פעלם הצבאי.

נמצא שהטילים הם המכשירים התכליתיים והמבטיחים ביותר שבמכשיריה של היאבקות מזוינת. השימוש ההמוני בהם כשהם המושגים בראשי-נפץ גרעיניים, משנה מן היסוד את אורחות ניהולה של מלחמה ואת מהותה ועושה אותה למכרעת והרסנית...

...המשך פיתוחו של הציד האלקטרוני הצבאי החדש ביותר — ובראש-דוראשונה המחשבים האלקטרוניים — והנהגת ציוד זה בקנה-מידה רחב לשימוש בכוחות המזוינים יגבירו מוחשית את כושר פעלם-הצבאי של כוחות אלה. ואילו דבר זה עצמו שוב ישנה את אופנים ואת אורח ניהולם של מבצעים צבאיים, ויעשה אותם לגמישים יותר ולניידים יותר.

ציוד אלקטרוני ואוטומציה — נודעת להם חשיבות בלתי-רגילה בלוחמה החדשה, וזאת בראש-דוראשונה משום שהם מהווים מרכיבים חיוניים במערכות בקרת-הטילים; כשם שבלעדיהם לא יתכן פיתוחו של נשק מכריע זה, כן לא תתכן בלעדיהם הפעלתו.

ברם, התועלת שבציוד אלקטרוני צבאי מתבטאת לא רק בתחום תפעולם של טילים ושל ציוד צבאי אחר, אלא אף בתחום השליטה על כוחות-צבאיים וכלי-נשק בכללותם. ציוד אלקטרוני זה — גורם-יסוד הוא בבעית האוטומציה של סוגי פעילות מורכבים ומגוונים הנהוצים בעבודת-המטה. ללא אוטומציה כזו — אין עוד לודא פיקוד יעיל על כוחות-מזוינים במלחמה החדשה...

...מה תהיינה המטרות האסטרטגיות האופיניות למלחמה העתידית, וכיצד תנוהל?

אם נניח כי שני הצדדים הלוחמים שואפים כל אחד להשמיד את היריב, או לאלצו להכנע תוך פרק זמן קצר ביותר, כי אז יפעילו השניים את כלי-המלחמה המכריעים ביותר שברשותם — ומעל לכל כלי-נשק גרעיניים במספר רב. ומתעוררת השאלה: במסיבות כאלו, מהי המטרה האסטרטגית הראשית של המלחמה?

האם זוהי, כמו בעבר, הבסת הכוחות-המזוינים של היריב — או שמא זוהי השמדתם של יעדים הנמצאים הרחק בעומק ארצו, על מנת לשבש את ארגונו?

התשובה שבפי האסטרטגיה הצבאית הסובייטית היא: השגת שתי מטרות אלו חייבת להיעשות בעת ובעונה אחת. השמדת כוחותיו המזוינים של היריב, הריסת יעדים הנמצאים בעומק שטחו ושיבוש חיי הארץ וארגונו — כל אלה יהוו תהליך אחד ורצוף במלחמה.

שני הטעמים הראשיים לכך הם: האחד, הצורך להביס את התוקפן במלוא היסודיות והמהירות האפשריות — דבר המחייב ליטול ממנו את יכולתו הצבאית, המדינית והכלכלית לנהל מלחמה; והטעם השני, השימוש במכשירים צבאיים המצויים עתה ברשותנו, יתכן כי אמנם ישיג את המטרות הללו (הצבאיות, המדיניות והכלכליות) בעת ובעונה אחת...

...בזמננו, משימתם של כלי-נשק אסטרטגיים — אשר פעולתם חורגת אל מעבר לטווחיהם של כלי-נשק טקטיים ואופרטיביים — הפכה לחשובה הרבה יותר מזו של הגייסות הנמצאים במגע ישיר עם היריב.

על-כך, המכשירים המופעלים כלפי היריב, אופני שימושם והדרך בה תנוהל מלחמת העתיד — כל אלה יהיו שונים מן-היסוד ממלחמות העבר, כולל שתי מלחמות-העולם שמ-אחרינו.

מהלומות טיליות-גרעיניות כבדות — חשיבות מכרעת תהיה נודעת להן בהשגת מטרותיה של מלחמת-עולם עתידה. מהלך מות כאלו, הן שתהיינה האמצעי העיקרי והמכריע בניהולה של מלחמה; והנחתתן אי-אפשר שתהיה תלויה במישרין במהלכה של המערכה הנטושה בין היריבים הנתונים במגע ישיר בחזית היבשתית...

...בעבר נתבצעה כרגיל התקפה באטיות, על-פני חזית רצופה, בתבניות קרב מכונסות, נגד אויב מתגונן אשר הוא עצמו נערך היערכות מבצעית הדומה ביסודה לזו של התוקפים. ואילו עתה תבוצע התקפה על-ידי עוצבות-סער ניידות בכיווני מאמצים-עיקריים, במהירות גדולה ואגב חדירה מהירה ועמוקה לתוך מערך האויב...

...אופני ביצועם של מבצעי הגנה על-ידי הגייסות משתנים אף הם שינוי יסודי. ההגנה תתבסס על התקפות טילים, על תמרונם המהיר של גייסות ניידים-מאד, ועל התקפות-נגד הנערכות במשולב עם הגנה עקשנית על שטחים חיוניים.

ההגנה תשתדל להחזיק בידה את האזורים העיקריים שבמקרי מות הנראים כצפויים ביותר להתקפת אויב. נקל להבין כי לא ישתמשו בהגנה קוית המבוססת על רצועות-שטח רצופות...

עצור את הטנק!

קפיטן ל. א. איטקין

לות מיסוך בעשן. ניתן להתאים מטען דומה לזה ליריה ברומה-הרימונים M-79. לא זו בלבד שלהביווריד זה ניתן להפעלה כנגד כלירכב משוריינים, אלא שערכו רב בהרבה במצבי קרב-מהודק, ואף ניתן להפעילו במקום הלהביוור טעון הנוזלים הנוכחי.

לא זו בלבד שמפתחים עתה בצבא המערב-גרמני כליריזון נ"ט חדשים, אלא אף משכללים את הישנים. שינוי מענין של כליריזון ישן לשם התאמתו לפעולה-משנית כנשק נ"ט נעשה בהור ביצירה-השדה בן 105 המ"מ. קנהו של ה-105 הוארך, ובלסלוע נוסף לו. הותקנה בו כונת לכינון-ישרי, ובתוספת מטען או שני מטענים של אבק-שריפה לקליע, נחשב הוביצר שכוה לכליריזון נ"ט תכליתי.

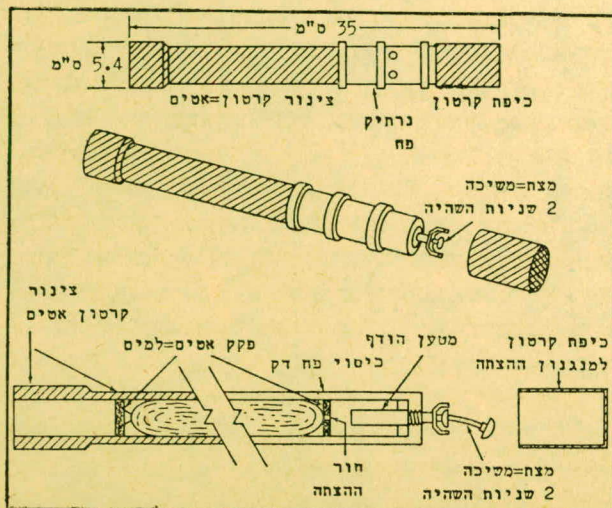
בגישת-המחשבה הברורה הזו — לפתח יכולת נגד-טנקית לכל רימון-נגד טנקי) — הבחינו יצרני נשק מחוץ לגבולות גרמניה. כליריזון (אפילו התת-מקלע הגרמני התקין, למשל, יכול לירות הקורפורציה השביצרית לנשק, "היספנדו-סואיזה", פירסמה זה לא מכבר בכתב-עת מערב-גרמני מודעה על פיתוחו של רימון-נגד-טנקי, שנועד להירות מהתותח האוטומטי בן 20 המ"מ, המורכב עתה על הנגמ"ש המערב-גרמני. לפי שעה אין

יובן מאליו, כי היכולת לעצור ולהשמיד עוצבות של כליריזון רכב משוריינים תוקפים, ענין חיוני יש בה לצבא המערב-גרמני.

הגנה בפני טנקים מחשיבים בו עד כדי כך, שהוכנו בו חוברות-הדרכה מיוחדות, הופעלו בו בתי-ספר מיוחדים להת-אמנות בהגנה בפני טנקים, והוקם בו מרכז ניסויים ופיתוח להגנה בפני טנקים. וכדי להדגיש יתר הדגשה את האימון הנגד-טנקי הישרי, יש לכלל מפקדת קורפוס ומפקדת דיביזיה "מחלקת-מטה להגנה בפני טנקים" מיוחדת. מחלקה מיוחדת זו מרכוזת מאמציה באימון כל כוח האדם שבעוצבה בטנקיות הגנה בפני טנקים ומסייעת לעריכת ניסויי-שדה בכליריזון נ"ט חדישים ורקיות נ"ט חדישות. האימון הנ"ט מודגש בכל הרמות. טנקיות לחימה-מטוח-קרוב מלמדים תוך כדי שימוש בכליריזון מאולתרים ובכליריזון שפותחו מלכתחילה ללחימת נ"ט מטוח קרוב. "כליריזון" ממחסומי בוליעץ, ועד "בקבוקי מולוטוב" ומטעני-מוט נמנים עם כליריזון הנ"ט המאולתרים. כליריזון ללחימה מקרוב, שפותחו במיוחד, כוללים מרימוני נ"ט ועד כלים דמויי-בזוקה.

שניים מכליריזון-ליד שפותחו בשביל הגנה נ"ט מקרוב הם ריי-מון-היד הנקרא "רימון-היד הזרחני-אדום הפלסטי השביר", והלהביוור-הזרחני לשימוש חד-פעמי. הרימון השביר נועד לזריקה על הטנק כדי לסנוורו ולשרפו. הצבא הגרמני מבכר שימוש ברימון זרחן אדום על זרחן לבן משום גורם-הבטיחות (זרחן-אדום לא יבער אלא אם כן המצת הפעיל את המטען). להביוור-היד המתכלה משגר "חבילה" בת כ-225 גרם של זרחן אדום, הנשברת בפגיעה במטרה ומכסה אותה בחלקיקים בוערים. נשק זה הנו חד-שיחסית והוא מיוצר בקלות. המטול עצמו עשוי קרטון ופח, ו"חבילת" הזרחן נדחפת ומוטלת למטרה במדויק, עד לטוח של כ-65 מטרים, עלידי מטען קטן של אבק-שריפה שחור. בפגעו בעצם מוצק, יתפור הזרחן הלוהט על שטח בן 5 עד 10 מטרים מרובעים. כל כליריזון כולו משקלו כ-450 גרם וכה קטן הוא, שארבעה-חמישה להב-יורים כאלה ניתנים לנשיאה עלידי חייל יחיד, כשהם תלויים על חגורת-הרשת שלו. אורך הלהביוור הוא כ-35 ס"מ, וקוטרו כ-5.4 ס"מ — כמידת אלתו של שוטר — וניתן להשתמש בו בתפקידים שונים ומגוונים, בטמינת מלכודות-פתאים ובפעור

מרחם סכמטי של להביוור-היד הגרמני החדש

יודעים, אם אימץ הצבא המערב־גרמני את הנשק החדש האמור או לא.

כל־זין לטוח ארוך, שהושלמו זה עתה, ואלה מהם הנמצאים עתה בתהליך הפיתוח, כוללים את הטיל המונחה הנ"ט SS 11, הנורה מנושא־גייסות משורין או מגיפ, ומשחית־טנקים נמוך־צללית החמוש בתותח בן 90 מ"מ. משחית־הטנקים המערב־גרמני החדש — נמצא עדיין בתהליך הפיתוח; בעזרת צרוף של מהירות גדולה, תמרינות וקלות ההסתרה, שיימנו עם תכונותיו, בודאי ימלא כהלכה את משימתו של משחית־הטנקים.

עד כאן באשר לכלי־הזין; לטנקיות תפעולם ולאורחי האימון במ נודעת אותה מידה של חשיבות. נסיונם של קצינים רבים (בצבא הגרמני כיום) שלחמו כאנשי ה"וארמאכט" במלחמת העולם ה־2, שימש אף הוא כעזר בפיתוח טקטיקה וטנקיות־פעולה ללחימה נגד־טנקית. כדוגמה — הרי מנסיונו של קצין "בונדסוואהר" אחד בפרק־זמן של לחימה בהסתערות אל מוסקבה. תוך 30 יום השמידה רק הדיביזיה שלו כשלעצמה 2100 טנקים סובייטיים, בעיקר בהפעלת תותחי 88 מ"מ וקבוצות קטנות של צידי־טנקים. והרי נסיונו של קצין אחר: באחד המבצעים ברוסיה הותקפה פלוגת הרגלים שלו על־ידי כוח של 40 טנקים, התקפה עם שחר. בידי פלוגתו עלה להפריד בין הטנקים ובין הרגלים הנלויים אליהם והיא החלה משמידה את הטנקים עד שחיסלה את כל הארבעים. רבים הסיפורים על התקפת גושי טנקים, המונים 500 עד 1000 טנקים. כדי לעמוד בפני התקפות כאלה, על כל הכוחות להערך חישי, ובאורח מוצלח, כנגד טנקים.

*

מן הנסיון שנרכש פותחו עקרונות מסוימים הן להתקפה והן להגנה, ופורסמו אורחי־ההדרכה בסיסיים. העקרונות הבאים מהווים קווים־מנחים כלליים לאימון נ"ט בצבא המערב־גרמני:

1. את כל נקודות החווק ונקודות התורפה של הטנק יש ניו הבסיסיים של כל חייל, ויש להמשיך בה באימון המתקדם ובתמרונים.

2. את כל נקודות החווק ונקודות התורפה של הטנק יש להורות לכל חייל. את החייל המתאמן יש להסיע בתוך טנק, למען יכיר את בעיותיו של הטנקאי — את קשייו באשר לאיכון האיוב, ראותו המוגבלת ומגבלות מתן־האש שלו. על המתאמן להכיר את השטח המת לתצפית־מן־הטנק, ולהבין את משמעותו.

3. ניצול פני־הקרקע וההסוואה ממלאים תפקיד חשוב בהגנה בפני טנקים. על החייל ללמוד כי הטנקים עשויים להבחין על נקלה בתנועה, ואילו בגייסות ובכלי־נשק מוסוים יבחינו הטנקים אך לעיתים רחוקות. באימוני־השדה יש להדגיש הקמת "שוחות־שועל" ותעלות העמידות בפני טנקים העולים עליהן.
4. את עמדות־ההגנה יש למקם באורח שינוצלו המחסומים הנגד־טנקיים הטבעיים שבקרבנות. יש להקים מחסומים מלא־כותיים מכל חומר נאות המצוי במקום, כולל מוקשים. כאשר נותר זמן לכך, יש להתקין עמדות־דמה כדי למשוך טנקים לתוך מלכודות או שטחי־הריגה.

5. כלי־הזין הנ"ט צריכים להיות מוכנים תמיד לשימוש. כלי־זין נ"ט הן לטוח קרוב והן לטוח ארוך צריכים להיות ממוקמים

הן כדי להגן על עמדות גייסות, והן כדי להסתייע — בו בזמן — הדדית.

6. על החייל ללמוד את שעות היממה הטובות ביותר לתקיפת טנקים — כלומר, שעות החשכה ושעות אחרות של ראות לקויה, עת הטנקים כמוהם כעיוורים. כן עליו לדעת מהם המקומות הטובים ביותר בפני־קרקע, להנחתת ההתקפה על טנקים ותמיד עליו לשאוף להפתיע את טנקאי האיוב.

7. טנקים ללא רגלים נלויים הם "לחם חוקו" של החייל, התוקף אותם מתוך רצון נחוש להשמידם; על כן, הצעד הראשון חייב להיות — הפרדת הטנקים מן הרגלים המגינים הנלויים אליהם.

8. כל איש־צבא, ללא הבדלי דרגה — חייב להשתתף בפעולות נגד־טנקים. עם זאת, צוותי צידי־טנקים מאומנים במיוחד, שכן חייבים הם להיות מוכנים לתקוף טנקים בכל זמן שהוא. צוותים כאלה יש להקים בכל מחלקה.

במרוצת לימוד שמונה עקרונות־יסוד אלה ויישומם עובר החייל המערב־גרמני סדרה של קורסי־אימון; חלק מקורסים אלה עובר הוא במשך האימון הבסיסי שלו; ואת השאר — בהמשך — עובר הוא ביחד עם יחידתו.

הקורסים הם במתכונת הכללית הבאה:

1. התמצאות בכלי־נשק נ"ט אישיים לטוח־קרוב והשימוש בהם — כגון רימוני־יד רימוני־רובה ובווקה.
2. השימוש בחומרים לפעולת נ"ט בטוח קרוב (כגון מרעום־ההצתה המופעל להצתת בנזין וחמרים דליקים אחרים), רימוני זרחן, להביור היד, החומרים למיסוך בעשן, המוקשים וחמרי־הנפץ למיניהם.

3. קורס התמצאות בטנקים, הכולל הדרכה בתכונותיהם של טנקים חדישים, תוך כדי הדגשת כלי־הרכב השריוניים של "הגוש המזרחי". קורס ההתמצאות מדגיש את נקודות החווק ואת נקודות התורפה של כל כלי־רכב משוריין, ומלמד כיצד לנצל את נקודות התורפה בשעת ההתקפה עליו.

4. השלב האחרון של קורס השמדת הטנקים התקין מורכב, בדרך כלל, ממספר תרגילי אימון, שבמישכם פועל החייל כמפקדו או כחברו של צוות צידי־טנקים.

השימוש באמצעים מאולתרים מודגש במשך כל ההדרכה. השימוש בעשן כדי לסנוור את הטנק או לאלצו לעצור כדי לאפשר לרגלים להתקרב לטנק ולתקפו בחמרי־ההצתה, או אף בבוקר, (על אשנבי הראיה והפריסקופים) הוא אחד הדוגמאות לכך. כן מראים לחניכים שיטות להצמדת חומרי נפץ לכלי־רכב נעים.

צוותי צידי טנקים המופעלים בלילה ישיגו לעיתים קרובות את התוצאות הטובות ביותר; אולם על־ידי שימוש מושכל בפני הקרקע ובאורחי־ההגנה יוכלו צידי טנקים, בכל שעות האור, לעשות דרכם אל טנק ולהשמידו. ברם, אורח־הפעולה המודגש כבעל הסיכויים הרבים ביותר להצלחה הוא — לפתות טנק להיכנס לתוך מלכודת מוכנה מראש, או לתוך שטח הריגה. מודגש הכלל הראשון במעלה בכל התקפה של ציד־טנקים, והוא — "להפריד את הטנקים ממגיניהם הרגלים, ואחרי כן לשבש את תבנית הטנקים". על טנקים יחידים, שניטלה מהם הגנת הרגלים, ניתן אר־או להתגבר על נקלה.

כדי להבטיח הצלחה באימונים, נכללים, בכל תרגיל, תכנון

הגנה בפני טנקים ושימוש בצוות צייד־טנקים. שומה על הגייסות ללמוד את השימוש בכל כלי־הנשק והחומרים שבנמצא. לצורך לחימה־מטוח־קרוב בטנקים.

את החייל המערב־גרמני מלמדים, כי הטנק הוא הנשק המכריע של המתקפה וכי בשדה־הקרב עשויים הטנקים להופיע בכל זמן שהוא מכל כיוון שהוא. הרבה סוגים של תרגילים נ"ט ובעיות נ"ט נערכים במרוצת האימונים. מצבים שונים ומגוונים מועלים ברוח ההלכה הקובעת, כי על החייל להיות בעל־יכולת לשמור תמיד על קור־רוחו ולהגיב באורח הנכון. במשך בעיות־אימון אלה מופיעים טנקי האויב לא רק מן החזית, אלא תוקפים גם מן האגפים ומן העורף. דוגמה לכך הוא התרגיל המחלקתי הבא:

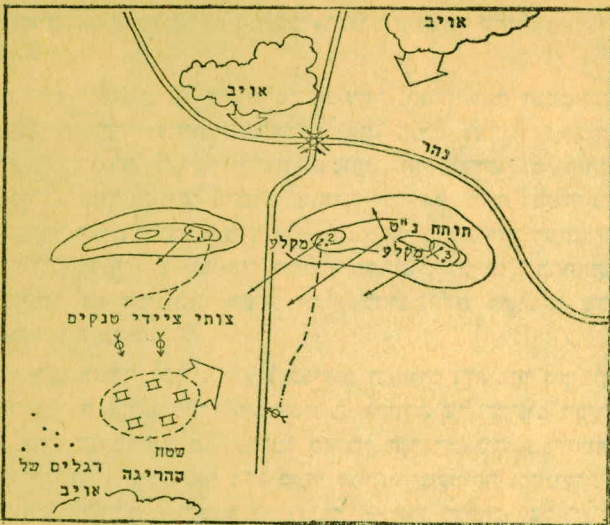
אחד מהתרגילים המחלקתיים הנ"ט הסטנדרטיים נפתח כש־המחלקה פרוסה להגנה ומשימתה — להגן על גשר הרוס־למחצה לבל ישתמש בו האויב בהתקפתו. איש מאנשי המחלקה אינו יודע, כי התרגיל הוא בעצם תרגיל הגנה בפני טנקים. דעתם מוסחת ללא הרף באש מדומה של ארטילריה ומקלעים מעמדות האויב.

המחלקה המגינה חומשה בכלי־נשק הרגילים, כולל מטול־רקטות לכל כיתה (מטולי האימון יורים קליע המסמן את פגיעתו בגיר), ולהביורי־ידי, רימונים־מדומים ומוקשים נ"ט, וגם תותח נ"ט קל מצורף למחלקה. לצורך התרגיל. לפי הפק"ל הרגיל תוכננה הגנה נגד־טנקים וצוותי צייד־טנקים תודרכו. מוקשים נ"ט הונחו בכל הגישות המתקבלות על הדעת אל מערך ההגנה.

בהמשך טיפורה־מעשה מותקפת המחלקה מן העורף על־ידי כוח טנקי אויב. כוח האויב נורה על־ידי מקלעי המחלקה וכלי־נשקה הנ"ט. חיל הרגלים האויב מופרד מהטנקים התוק־פים, וצוותי צייד־טנקים יוצאים להשמיד את טנקי האויב מטוח קרוב, כמסומן במרשם הסכימטי.

בשעת הסיכום נדונות כל פעולותיה של המחלקה. עקרונות־היסוד של לוחמה נ"ט בטוח־קרוב, ותפעול כל כלי־הנשק הנ"ט שבנמצא — מודגשים. תרגיל קצר זה הני בסיסי ביותר, ואולי אף פשטני יתר על המידה, אולם באמצעות חשיפתן המתמדת של יחידות קטנות להתקפת טנקים או דמאי־טנקים, נפטר החייל מפחדן שמא יהממהו „מפלצות הברזל“, ויהיה נכון ללחום בן כהלכה.

ברמת הפלוגה ולמעלה מזה ממשיכים באימון הנגד־טנקי כחלק אינטגרלי של ההגנה. עמדות־המגן נבחרות באורח שיהיו להן מכשולים נגד־טנקיים טבעיים שיאטו או יעצרו שריון מתקרב. נוסף על ניצול כל מכשול טבעי שנמצא, במשך ההכנות להגנה, מפתחים תכנית־אש מתואמת, הכוללת בין השאר אישי ארטילריה, רקטות נ"ט, ומשחיתי טנקים

בנייה להגנה בפני טנקים פתרון מתקבל על הדעת

1. מקלעי כיתות מס' 2 ומס' 3 יפתחו באש ויאלצו את הרגלים של האויב לרדת מעל רכבם; את הטנקים של האויב יאלצו המקלעים „להתכפר" ו„ימשכו" אותם לתוך שטח־ההריגה.
2. כאשר יכנסו הטנקים לשטח־ההריגה, יפתח התוחח הנ"ט באש, וצוותי צייד־הטנקים יתקפו.
3. את הטנקים ששרדו ניתן למסך בעשן ולתקוף מטוח קרוב. את הרגלים של האויב ירחקו באש מקלעי כיתות 1 ו־2.

קלים ובינוניים. משחיתי־הטנקים ערוכים ברגיל באורח שיאפי־שר ניצול מלא של מהירותם, תמרינותם וקלות הסתרתם. אסירת־קרב מצדם בכוח ניכר כנגד יחידות שריון של האויב נחשבת לשיטת התפעול הרצויה ביותר להם. עמדות אש למשחיתי־הטנקים נקבעות באורח שיאפשר מתן אש אגפית נגד התוקפים. בתמרון כזה השתמשו הגרמנים בהצ־לחה רבה נגד הסובייטים ואומות המערב, במשך מלחמת־העולם ה־2.

החיפוש אחרי כלי־זינוק נ"ט קלים יותר, מדויקים יותר וקטלניים יותר נמשך. כלי־נשק חדשים של אומות אחרות נמצאים עתה בניסוי. תהליך פיתוחם של כלי־רכב משחיתי־טנקים טובים יותר נמשך, ומספר פריטים חדישים יופיעו בעתיד הקרוב. כתכלית הנכספת נחשב, כמובן, רגלי בעל רובה אבטומטי העשוי לנקב חורים גדולים בכל טנק, בו ברגע שהטנק נראה באופק... ברם, נראה כי מימוש תכלית נכספת זו יצריך עוד שנים מספר.

תנובה

תנובה משווקת למעלה מ-73 אחוז מכל תוצרת המשק החקלאי העברי המעורב

המשרד הראשי

תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ, בית "תנובה", רח' יהודה הלוי, ת. ד. 256.

טלפון: 57151

בנק זרובבל

אגודה שיתופית מרכזית בע"מ

שדרות רוטשילד 44

תל-אביב-יפו

טלפון: 67808

ל. גליקמן בע"מ

תל-אביב: טל. 59155*56, ת.ד. 317

חיפה: טל. 3172, ת.ד. 52

ירושלים: טל. 23118/28663, ת.ד. 637

חמרי בנין מכל הסוגים

מפיצים של מודי מים תוצרת "מי-מד" בע"מ, בתיים

מפיצים של הזטי חשמל של החברה לחוטי חשמל בישראל בע"מ, חיפה

"אורט"

רשת בתי ספר מקצועיים

רח' יהודה הלוי 9

תל-אביב, טלפון: 55251

"דופלו"

תעשית אריגים והלבשה בע"מ

תל-אביב

רח' הרצל 4, טל. 56079

חולצות

פיז'מות

לגברות

גברים

וילדים

"דן"

אגודה שיתופית לתחבורה צבורית בע"מ

תל-אביב

משרד ראשי: ארלוזורוב 17, ת.ד. 6038

טל. 220161, 232202

מחלקת התנועה: רח' הגליל 3, טל. 35221

מחלקה לטיולים ולנסיעות מיוחדות:

רח' בן-יהודה 59, טל. 232004

"סיפולוקס"

תעשית סיפונים ביתיים

גרינולד א.

רח' גבורי ישראל 106, תל-אביב

טלפון: 36011

יכין חקל בע"מ

שדרות רוטשילד 22 (בית „צים“), תל-אביב

טלפון: 58151, ת.ד. 332

„חריש“

רח' ליבונטין 30

טל. 64279, תל-אביב

אחוד הקבוצות והקיבוצים

רחוב הירקון 123, טל. 226193

תל-אביב

„תנובה אכספורט“

בע"מ

שדרות רוטשילד 73 * טל. 61001, ת"א

פלתורס „פל“

נסיעות • תיירות • הובלה בינלאומית • בטוח

תל-אביב, רחוב אחד-העם 28, טלפון: 67401

פריסוכר בע"מ

ייצור סוכר, כהל • ומיצים מרוכזים

גבעתיים, ת.ד. 75, טל. 71268

פרימן בע"מ

עולה על כל השמורים

שזה במחיר
לאחרים

שמורים
מיצים
ריבות

רמת-גן, ת.ד. 60, טל. 72191

צורה וחמר...

את הצורה שובת העין מתכנן האדריכל. את החומר המפורסם בטיבו מייצרים במפעלי מלט "נשר" בחיפה וברמלה

בנק משכנתאות לשכון בע"מ

שדרות רוטשילד 50, תל-אביב

טלפון: 67283

אגוד משקי עופות לרבייה

אגודה שתופית בע"מ

רחוב מזא"ה 22

טלפון: 65285, 61684

תעשיית אבן וסיד בע"מ

מחצבות אבן ושיש, משרפות סיד, מנסרות ומלטשות שיש

חיפה (משרד ראשי): רחוב יבנה

בית סולל בונה, ת.ד. 4994

טלפון: 66501

"הארגז" בע"מ

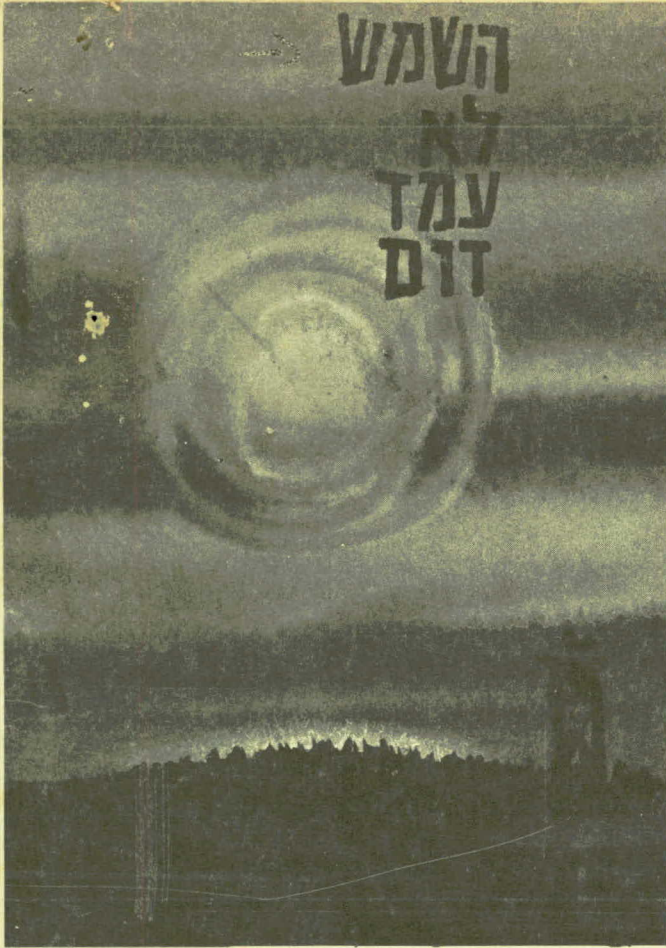
תעשיות מתכת ועץ

תל-אביב, ת.ד. 106

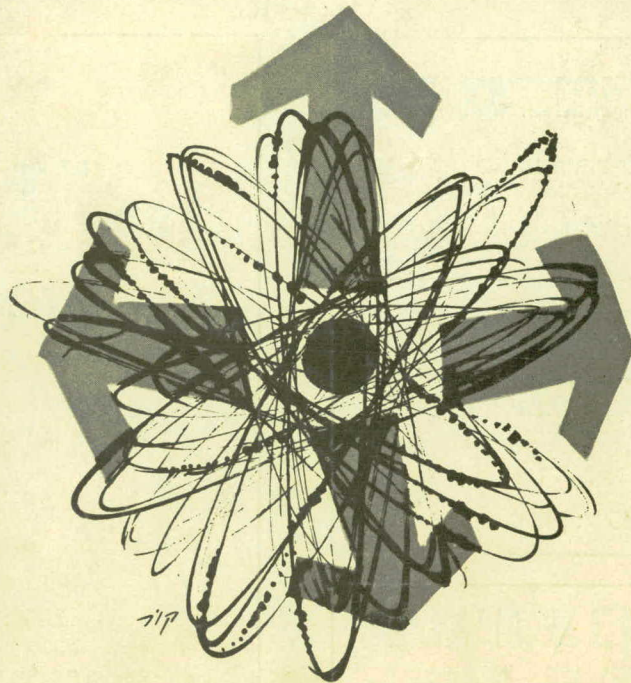
רח' גיבורי ישראל 94

טלפון: 32251-231

הופיעו

השמש
לא
עמד
דום

התפשטות
הנשק
הגרעיני
בעולם

ליאונרד ביסון
וג'והן מאדוכס

לואר רשמי

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

